

AMIR
BUKVIĆ
ŠEST
DRAMA

STANOVNICI SNA

HOMO NOVUS

PROMJENE

DJECA SA CNN-a

ARISTOTEL U BAGDADU

WWW.ROBIJEVPORTAL.HR

Amir Bukvić
ŠEST DRAMA

Biblioteka BOSANA: Bošnjački pisci u Hrvatskoj

Nakladnik: Bošnjačka nacionalna zajednica Hrvatske
Ilica 54, Zagreb

Za nakladnika: Sead Berberović

Urednik: Dževad Jogunčić

Grafičko oblikovanje: mtg-topgraf d.o.o., Velika Gorica

Tisak: mtg-topgraf d.o.o., Velika Gorica

Knjiga je tiskana uz financijsku potporu Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske

ISBN 978-953-7003-15-9

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice
u Zagrebu pod brojem 652550.

Amir Bukvić

ŠEST DRAMA

Zagreb, 2007

Sadržaj

<i>Predgovor</i>	7
Stanovnici sna	9
Homo novus	71
Promjene	117
Djeca sa CNN-a	167
Aristotel u Bagdadu	231
www.robijevportal.hr	323
<i>Praizvedbe</i>	377

Na početku rata izašla mi je knjiga od pet drama u sarajevskoj izdavačkoj kući “Svjetlost” (A. B. DRAME – 1991). Po samom izlasku knjige, priređena je promocija u Zagrebu na koju su iz Sarajeva krenuli i urednici Alija Isaković i Ivan Lovrenović – i bili zaustavljeni negdje na putu iz Sarajeva prema Zagrebu. Ta je promocija Drama održana u HNK Zagreb bez njihova prisustva i na moje iznenađenje pred jako velikim i šarolikim auditorijem, što nije bilo uobičajeno za promociju jedne knjige drama. U zraku se osjećala izvjesnost rata koji još nije buknuo svom snagom i za kojeg se nije znalo kojim će sve putovima krenuti. Sjećam se da sam, promatrajući taj raznoliki skup umjetnika, pomislio kako je ova promocija mojih drama trebala možda poslužiti i kao razgovor prisutnih s dvojicom uglednih sarajevskih umjetnika i intelektualaca u kojem bi se možda mogao nazrijeti tijek nadolazećeg rata ili možda pokušalo *rationem* ublažiti taj ratni pohod na prostorima koje pamte samo okrutne i počesto bezumne ratove.

A onda je sve krenulo kako je krenulo, okrutnost i bezumnost bila je veća nego ikada, a *ratio* se, pred silinom, negdje začahurio. Bio sam na nekoj novoj životnoj prekretnici jer se poklopilo u to vrijeme da sam polovicu svog života proživio u svom rodnom Sarajevu, a polovicu drugog dijela života proživio stvarajući porodicu i umjetnost u Zagrebu. A onda sam odlučio prestati s pisanjem drama (budući je sve oko mene bilo itekako dramatičnije od onoga što sam mogao i pomisliti u svojoj glavi) i odlučio pokušati učiniti nešto *korisnije*, ili naprosto *životnije*. Ubrzo mi se, na inicijativu Međunarodne zajednice, pružila prilika da pokrenem otvaranje prvog Kulturnog centra Bosne i Hercegovine u svijetu. Pripreme su trajale punih pet mjeseci, a onda se početkom 1994. g. otvorio taj Kulturni centar u Ilici 44.

I tako sam, na tragu onog *neizrečenog* koje se osjećalo u zraku na promociji mojih Drama, krenuo u zbližavanje hrvatskih intelektualaca i umjetnika s onim bosanskohercegovačkim umjetnicima i intelektualcima, čije je druženje u tom Kulturnom centru – uz više stotina raznoraznih izložaba, predstavljanja knjiga, filmova, koncerata, razgovora – potrajalo punih šest godina, sve dok nisam izašao iz diplomacije i opet se vratio teatru i pisanju.

Kad sam poslije 16 godina dobio priliku da ponovno skupim neke od svojih dramskih tekstova u jednu knjigu, prvo sam se dao na ponovno čitanje iz knjige Drama s početka rata, čiji je veliki broj i izgorio u skla-

dištu sarajevske *Sujetlosti*. Bilo je u tom ponovnom čitanju i pomalo straha, jer radilo se o dramama koje su nastale prije dvadesetak i više godina, koje je trebalo probirati i spojiti sa onim drugim dramama koje su nastajale po završetku rata. Ubrzo je taj prvotni strah zamijenilo zadovoljstvo što su sve moje drame tako *žive*, pa su *Stanovnici sna* i *Homo Novus* doživjele po meni diskretne, “osuvremenjene” preobrazbe kod pojedinih likova (Nepoznati i Akterova žena u *Stanovnicima sna*) ili tek u nekim nadopunama u dijalozima (*Homo novus*).

Nešto ranije, na tragu drame *Disident*, koja je po mnogočemu bila proročka u onome što je donio rat nastala je nova drama *Promjene* (posvećena Vladi Gotovcu i Vaclavu Havelu).

Smatrao sam da drame *Nepredvidiv slučaj* (praizvedba u teatru ITD u Zagrebu 1986 u režiji Toma Durbešića) i neizvedena drama *Dan jednog leptira* (uvrštena u antologiju bosanske drame) trebaju doživjeti malo veću preradbu.

A onda je iz drame *Nepredvidiv slučaj* – aktualna u ono vrijeme jer se bavila utjecajem i snagom koju imaju mediji – od koje je ostao samo “kostur”, nastala sasvim nova drama *www.robijevportal.hr* (još aktualnija za ovo poratno vrijeme jer sam tu moć medija povezao s internetom).

Na drami *Dan jednog leptira* trebalo je poraditi nešto više, zbog same teme terorizma i suštine problema koji su sada izražajniiji, nego li u vrijeme kada sam pisao tu dramu. Na žalost, nisam u tom kratkom vremenu uspio poraditi na toj drami, pa će to biti moj zadatak i izazov kome ću pristupiti odmah po izlasku ove knjige od ŠEST DRAMA!

A.B.

Amir Bukvić

STANOVNICI SNA

(fantazmagorija ili tragikomedija)

Ovo je samo jedan san.
Bilo kakva sličnost
s bilo čijim snom
slučajna je.

Osobe:

AKTER

SOKRAT

NAPOLEON

BANKAR

ŽENA – EHOLIJA

GRETA

NEPOZNATI

AKTEROVA ŽENA

PRVI DOKTOR

DRUGI DOKTOR

ŽENA-DUH

BOLNIČARKA

PRVI BOLNIČAR

DRUGI BOLNIČAR

Uloge Drugog Doktora i Nepoznatog može igrati jedan glumac.

Uloge Akterove žene, Bolničarke i Žene-duha može igrati jedna glumica.

Scena je sva u bijelom, polukružno zatvorena kulisom koja djeluje kao neprobojan zid po kojem se može hodati.

Na sredini zida su povećá vrata. Kad su zatvorena, ona su sastavni dio zida. Kad se otvore, izvana izbija intenzivna svjetlost.

Postoje dvije vrste scena koje se izmjenjuju: scene koje se trenutno događaju i scene povremenog Akterova sjećanja iz “prethodnog” života.

Prijelazi između jedne scene u drugu zvat ćemo pretapanje, a ponekad je to, govoreći filmskim jezikom, i “rez”. Pretapanje ima svoje trajanje u kojem svaki lik ima svoju radnju ili tiho govori neki tekst koji je svojstven samo njemu. Ukoliko svaki lik obogati dimenzije koje su mu zadane, utoliko će biti bolje.

Za sve scene, mjesto radnje je – upotrijebit ćemo i tu riječ – *ludnica...*

PRVI DIO

Scena je zatamnjena, glumci se samo naziru. Neki spavaju na dvjema klupama koje su postavljene uza zid, neki na podu, a neki stoje i zure u jednu točku. Napoleon nijemo komandira, Bankar slika s upaljenim svijećama na šesiru... Čini se kao da vidimo sablasti.

Scena postepeno oživljava.

Vrata se otvaraju. Dvojica bolničara vuku novog pacijenta i ostavljaju ga na klupi. Bolničari izlaze i vrata se zatvaraju... Na zidu svjetlo se pojačava i otkriva nam Prvog bolničara koji stražari šecujući i ponekad zagledajući one dolje...

Izvana se začuju koraci...

PRVI BOLNIČAR – Stoj! Tko ide?

Sve utihne. Opet koraci...

Tko je? Tko ide?

Tišina. A onda, iznenada, s posve druge strane uleti Drugi bolničar, s bocom piva u ruci, smijajući se...

DRUGI BOLNIČAR – Ha, prepao si se?

PRVI BOLNIČAR – Ti... ti si..!

DRUGI BOLNIČAR – Ušao ti strah u kosti. Lijepi, dobri strah.

PRVI BOLNIČAR – Ma, pomislio sam da si zaboravio zaključati vrata.

DRUGI BOLNIČAR (*kroz smijeh*): I da ti je Napoleon došao u kontrolu!

PRVI BOLNIČAR (*nervozno*): Nije smiješno. Glupo je to otkako moramo dežurati.

DRUGI BOLNIČAR – E, dobra stara vremena. Nakljukaš ih tabletama i spavaju ko' janjad.

PRVI BOLNIČAR – Da se barem nisu pretprošle noći potukli, sad bismo mogli mirno spavati.

DRUGI BOLNIČAR – Odmah je meni bilo jasno da će liječnik uvesti dežurstva, da budemo “pripravni”!

PRVI BOLNIČAR (*još nervoznije*): A za tu pripravnost samo njemu možemo zahvaliti. Ma misliš li ti da je normalno da već deset dana nikakve medikamente ne dobivaju?

DRUGI BOLNIČAR – Vrijedi pokušati.

PRVI BOLNIČAR – I zbog tih pokušaja... zbog novih metoda liječenja... ja prošli put zaradih čvorugu. Udarilo me Njegovo veličanstvo posred glave.

DRUGI BOLNIČAR – Ma, smiri se. Ići će to.

PRVI BOLNIČAR – Ići će... ići će... preko naših glava.

Kopa po džepovima, nalazi tek praznu tablu od aspirina.

Sve sam potrošio... Imaš li ti koji leksaurin?

DRUGI BOLNIČAR (*daje mu svoju tablu leksaurina*): Hajde, zamijenit ću te.

Prvi bolničar uzima jedan leksaurin i brzo ga ubaci u usta...

Drugi bolničar mu pruži svoje pivo i on proguta leksaurin...

A kad uspijemo sve ćeš zaboraviti.

PRVI BOLNIČAR – Ko’ kad uspije? Ja? Ti? Ako uspijemo, svu slavu pobrat će samo on... a mi ćemo završiti na njihovim mjestima.

DRUGI BOLNIČAR – Hajde, odmori se, zaslužio si.

PRVI BOLNIČAR – Oprosti... živci. Malo ću prileći, pa se opet vraćam.

Krene, pa zastane...

Vidio sam, doveli ste novog?

DRUGI BOLNIČAR – Ravno iz kazališta. Glumac. Dobio napad na predstavi.

PRVI BOLNIČAR – Kad je glumio?

DRUGI BOLNIČAR – Jest, kad je glumio. Ispričali su mi neki njegovi kolege dok ga je liječnik obrađivao. Spremao je dugo ulogu Hamleta, a onda su dali drugom glumcu da igra tog Hamleta... i kažu da je već tada malo skrenuo.

PRVI BOLNIČAR – Skrenuo na Hamletu?

DRUGI BOLNIČAR – A večeras se igrala se neka druga predstava. I on je tu igrao neku malu ulogu. A onda odjednom, kad nije trebao ni govoriti... počne on Hamleta. U početku nisu znali što mu je, pa je on tog Hamleta dosta i odglumio... a kad je počeo lupati glavom o pod, onda su ga udaljili sa scene i pozvali nas.

PRVI BOLNIČAR – I predstavu su prekinuli?

DRUGI BOLNIČAR – Ma kakvi. Kažu, to je neka moderna predstava, pa ni sami glumci ne znaju o čemu se radi, a kamoli gledatelji.

PRVI BOLNIČAR – Jadnici!

DRUGI BOLNIČAR – Ko'? Glumci?

PRVI BOLNIČAR – Ma ne, gledatelji. Mene ni puškom ne bi natjerali u kazalište.

DRUGI BOLNIČAR – A kažu, prije toga je on prekinuo neku drugu predstavu. Pisalo je u novinama.

PRVI BOLNIČAR – Ma nemoj... A zašto je prekinuo?

DRUGI BOLNIČAR – Kažu, smetale mu kolege na sceni dok je on govorio neki važan tekst. A igrao je, kažu, nekog... nekog "Idiota".

PRVI BOLNIČAR – Igrao idiota?

DRUGI BOLNIČAR – Tako se zove uloga koju je igrao. Bez tog "Idiota" nisu mogli nastaviti predstavu i publika se razišla.

PRVI BOLNIČAR – Uloga "idiot"? Ma ne bi me... ni haubicom natjerali u kazalište!

Odlazeći...

E sad su kompletni. Samo im je još taj... Hamlet, trebao!

DRUGI BOLNIČAR – A znaš li ti uopće tko je Hamlet?

PRVI BOLNIČAR – Kako ne bih znao... "Biti ili ne biti".

DRUGI BOLNIČAR – Kako znaš?

PRVI BOLNIČAR – Pa nije mi to prvi glumac.

Pretapanje scene... Svjetlo se pojačava na pacijentima i scena počinje intenzivnije živjeti.

Ulazi Prvi Doktor s Bolničarkom u rutinsku i ustaljenu vizitu.

*Doktor je prilično raspoložen i nastoji se ponašati
nekonvencionalno.*

*Bolničarka je obučena pola-pola. Pola; gotovo kao časna sestra, a
pola; u kupaćem kostimu. Tu neobičnost primjećuje samo Akter...*

Doktor ulazi žustro i naleti na Sokrata i sudari se s njim.

PRVI DOKTOR – Oh, oprostite. Zaboravio sam promijeniti naočale, uzeo sam krive.

*Prvi Doktor skida naočale, a Bolničarka mu odmah ponudi
dvoje naočale. Doktor izabire jedne i proba ih zagledajući u
Sokrata koji se drži za glavu...*

Bit će da su ove... Da, ove su... za ove... Samo još malo... da se priviknem...

SOKRAT – Sudarili se um i bezum!

PRVI DOKTOR – Koji sam ja u vašim očima?

SOKRAT – Taj ste, koji ste! Vi mene gledate drugim cvikerima, a ja vas istim očima.

PRVI DOKTOR (*tiho, tajnovito*): Što je novo? Kako ste mi?

SOKRAT (*odjednom uznemireno*): Što se vas tiče kako sam ja. Ne volim ljude koji mi se zavlače u dušu. Nikoga nisam zvao u svoju dušu i nitko mi nije potreban! Mogu se i sam snaći...

PRVI DOKTOR – Vjerujem vam. (*Povjerljivo*): Ja nisam tu samo zbog vas. U ovom slučaju... i vi ste tu zbog mene. Ovaj eksperiment je veliki pothvat koji će možda u potpunosti promijeniti stara stajališta... (*Bolničarki*): I otkriti nam posve nove metode liječenja!

SOKRAT – Bolje bi bilo da sam otišao veterinaru, jer ljudi koji liječe nijeme životinje dobro znaju da im ne mogu postavljati glupa pitanja.

PRVI DOKTOR – Oprostite, više vas ništa neću pitati!

SOKRAT – Da, do sutra. A onda opet isto: “Što ima novo?” Možda mislite da sam došao ovamo kako bih vam saopćio neku važnu tajnu? E, pa nema tajne! Ustvari, nije da je nema, nego vam je neću saopćiti. NIKADA!

NAPOLEON (*iznenada vikne*): Ja svečano protestiram ovdje pred licem neba, zemlje i ljudi... protiv...

PRVI DOKTOR (*prilazi Napoleonu*): Napoléon était un grand empereur français.

NAPOLEON – Tako je doktore, bijaše i jeste! Vrlo dobro doktore. Zadovoljan sam s vama. Zna, moja slava zavisi prvenstveno od mojih pobjeda!

PRVI DOKTOR – Čuvajte se slave. Slava zna biti podmukla. Slava ne bira u nama ono najvrednije. Noćima me to proganja. Tko zna što će budućnost pamtiti o meni... o vama...

NAPOLEON – Napoléon était un grand empereur français!

PRVI DOKTOR – Na primjer: Joseph-Ignace Guillotin! Sjajan anatom, sjajan liječnik... ali, eto, izumio spravu... Giljotinu!

SOKRAT – I samo kvrc...

PRVI DOKTOR – I samo je ta prokleta sprava proslavila njegovo ime. Šteta. A bio je izvrstan anatom i liječnik.

SOKRAT (*smije se*): Samo kvrc... i glave nema!

Akter se naglo podiže sa svog mjesta i ostane stajati. Doktor mu prilazi...

PRVI DOKTOR – Samo vi sjedite.

Akter i dalje nepomično stoji, gledajući nekamo daleko...

Imate pravo, ni ja ne volim sjediti. Razmišljati sjedeći i stojeći nije isto. U pokretu... u pokretu se najbolje misli. A misliti treba, uvijek treba misliti... bilo što, bilo kad. Misliti i samo misliti!

Akter počne masirati sljepoočnice.

I mene... poslije dužeg razmišljanja... da, da... tu, baš tu... tu me nekako steže. Nije to bol... i ne znam kako bih to nazvao... ali steže. Pa i ovaj život, samo nas steže nekom nevidljivom omčom. Naprežemo se... svaki dan obaveze, brige, odgovornost... Da, odgovornost. Da vam iskreno kažem prijatelju, ni meni nije dobro!

SOKRAT – Kome je danas dobro?

PRVI DOKTOR – Imate ovdje zanimljivih ljudi. Naći ćete prijatelje, uvjeren sam. Tu ih je lako naći. (*Vadi knjigu iz džepa, lista je*): Aha... tu je: “Ima mnogo stvari na nebu i zemlji, moj Horacije, o kojima vaša filozofija i ne sanja”. Nemate mi na to ništa reći, Hamlete? Imate pravo, ako je tako, što se tu ima reći. E pa, prijatelju, još ćemo se mi vidjeti i popričati... kad budete raspoloženi...

Doktor se čini pomalo zbunjenim. Gleda oko sebe i ne zna kojem bi slijedećem pacijentu prišao. Bolničarka mu pokazuje na pacijenta koji sjedi za štafelajem i slika. Na glavi mu je šešir s velikim obodom na kojem su tri upaljene svijeće. Doktor mu prilazi i gleda u ono što radi...

PRVI DOKTOR – Hm... zanimljivo. Svakim danom sve više napredujemo. (*Bolničarki*): Na nešto me podsjeća. Ne mogu se sjetiti... ali nešto... nešto kao...

BOLNIČARKA – Déjà vu.

PRVI DOKTOR (*pacijentu*): Nismo li i mi svi jednom viđeni, pa se sad samo ponavljamo?

Pacijent za štafelajem, koga ćemo od sad zvati Bankar, ne obraća pažnju ni na koga, pa ni na Doktora, već i dalje usredotočen samo na slikanje...

Doktor mu gasi svijeće na šeširu...

PRVI DOKTOR – Prijatelju, već je dan!

Greta, napadno našminkana s crvenom perikom na glavi, prilazi Doktoru s leđa...

GRETA (*bojažljivo*): Doktore... doktore, jesu li me danas tražili?

PRVI DOKTOR – O, divno izgledate gospođu Greta... i frizura vam je... posebna...

GRETA – Koliko ih je bilo? Sigurno sve samo agenti...

SOKRAT – Jest, agenti u civilu.

PRVI DOKTOR – Danas zatišje, gospođo Greta. Zamislite, ma nitko vas nije tražio.

GRETA (*uspaničena*): Nemoguće. Oni su sigurno zvali...? Čula sam ja da vi slušalicu i ne dižete. Samo zvoni... sve samo zvoni, a vi slušalicu i ne dižete. Svi rade protiv mene... (*Plaćući*): A snimanje je već trebalo početi... Doktore, ja sam rođena za tu ulogu...

Na to Akter pogleda u Gretu.

Doktor primjećuje Akterovu reakciju...

PRVI DOKTOR – A možda... možda vaš kolega nešto zna? On je isto glumac. (*Pokazuje na Aktera*): Pitajte... razgovarajte! Slobodno!

Doktor prati pogledom Gretu koja prilazi Akteru, a zatim se obraća tiho Bolničarki...

I bolesnik bolesniku ponekad zna biti liječnik.

GRETA (*gleda u Aktera smješkajući mu se*): Mi se ne poznajemo... Ustvari, ja vas ne poznajem. I vi ste glumac? A naš je posao tako težak... Treba se odmoriti... Čudno. Glumac? Vi sigurno niste poznati kao ja. Sigurno ste početnik. Ja ću vam pomoći. Poznajem utjecajne ljude na filmu... Znam, ne možete progovoriti od sreće što me vidite...

Akter naprasno bulji u Bolničarku i trudi se nešto joj reći...

AKTER – I... i... idi... u... u...

SOKRAT – Tako je. Svi neka ide u...

AKTER (*odjednom tečno i s gestom*): Idi u samostan!

Prvi Doktor sumanuto lista knjigu...

PRVI DOKTOR – Sigurno je iz Hamleta.

SOKRAT – Prije će biti iz Vatikana!

Doktor slegne ramenima...

Doktor prilazi Ženi koja cijelo vrijeme bulji samo u jednu točku.

Doktor je dugo promatra... prolazi rukom ispred njenih očiju...

Ona ne reagira...

PRVI DOKTOR – I?

ŽENA – I...

PRVI DOKTOR – Jeste li dobro?

ŽENA – Dobro...

PRVI DOKTOR – Poznajete li vi mene?

ŽENA – Mene...

PRVI DOKTOR (*Bolničarki*): Znači, isto.

ŽENA – Isto...

Sokrat prilazi Doktoru...

SOKRAT – Liječnik je bolesniku samo pacijent!

Doktor gleda oko sebe... Nije baš nekog raspoloženja...

PRVI DOKTOR (*pogleda u Bolničarku*): Imate pravo... sve već...

BOLNIČARKA – Déjà vu!

PRVI DOKTOR – Mora se tu nešto promijeniti. (*Gleda u Aktera*): Imam ideju. (*Obraća se svima*): E pa, prijatelji moji, još ćemo se mi vidjeti.

Doktor i Bolničarka izlaze... Vrata se zatvaraju...

*Za trenutak, nastala je tišina, a zatim sve oživi... Svi su
zaokupljeni sobom i na svom mjestu.*

Napoleon promatra Aktera i polako mu se približava...

Sokrat pomno prati što će se dogoditi...

NAPOLEON (*dostojanstveno se obraća Akteru*): Napoléon était un grand empereur français. (*Akter stoji nepomično. Napoleon*

nešto glasnije, uvlačeći mu se u lice): Ponovi: Napoleon etait un grand empereur francais. (*Akter i dalje šuti. Napoleon još glasnije):* Napoleon etait un grand empereur francais.

*Na ovo posljednje Akter se povuče malo u stranu, a Napoleon, izbezumljen, odlazi na svoje mjesto i nijemo komandira...
Sokrat prilazi Akteru...*

SOKRAT (*tiho, Akteru*): Pazite, on je lud. Misli da je Napoleon. Ma, molim vas. Napoleon je živio u osamnaestom stoljeću... u devetnaestom se više patio i umro napušten od svih na svetoj Heleni. A možda je i otrovan... ili možda ugušen ispod velike bijele plahte... On Napoleon? Budala! Oprostite, nismo se ni upoznali... Ja sam Sokrat! S kim imam čast?

Već tijekom Sokratova govora Napoleon im se polako približava. Akter je okrenut leđima Napoleonu pa ne primjećuje znakove rukom koje on upućuje Sokratu. Kad to primijeti Sokrat, naglo se oneraspoloži, zatim napravi krug oko Aktera i glasno se obrati Napoleonu...

SOKRAT – Mogu li vas nešto pitati, Napoleone?

NAPOLEON (*nestrpljivo*): Pa pitaj, već jednom...

SOKRAT – Vaše veličanstvo, vi ste vladar...

NAPOLEON – Jesam! Pitaj dalje!

SOKRAT – Čega ste sve vladar?

NAPOLEON (*iznerviran*): Svega... Svega što postoji, što se kreće, što diše. Hajde, dalje... “Stanovnici ovog otoka...”

SOKRAT – “Stanovnici ovog otoka, promjenjivost ljudskog života dovela je u vašu sredinu cara Napoleona...”

NAPOLEON (*nestrpljivo završi*): On sam izabrao je da vam bude Gospodar! Pitaj dalje Sokrate!

SOKRAT – Vas svi moraju slušati, vaše veličanstvo?

NAPOLEON – Svi!

SOKRAT – I svi čine ono što tražite od njih?

NAPOLEON – Skoro svi. Oni znaju da sam ja Napoleon, da sam Car, da sam najveći...

SOKRAT – A što je s onim neposlušnim?

NAPOLEON – Osudim ih na smrt, je li tako? Ali ne sve. Jer mnogi su sve poubijali, pa ih kasnije nije imao tko slaviti, a ni oni kime vladati. Nitko im se nije mogao diviti da su najveći, najpametniji, najhrabriji... I time su onda ubili i sebe. To je moja filozofija.

SOKRAT – Savršeno!

NAPOLEON (*pokazuje mu jednu knjigu umotanu u platno*): I tu je sve zapisano... u ovoj tajnoj knjizi. Za buduće naraštaje...

Napoleon odlazi zadovoljan. Sokrat se opet okreće Akteru...

SOKRAT – Eto, vidite: Napoleon, pa Napoleon! I ja mu ponekad povjerujem. Ima on tu moć. Onaj prvi dio razgovora je protokolaran. To ja njega pitam pred svakim novim koji dođe. Do sada je on mene tri puta osuđivao na smrt. Znaite, nije čovjeku ugodno... kad ga osude na smrt! Ali nije on loš... dok ga ne uhvati ludilo... onda je pravi tiranin... Baš me zanima što je zapisano u tajnoj knjizi?

NAPOLEON (*odjednom vikne*): Narode...

SOKRAT – Gotovo je. Kad kaže “narode”, ludilo je tu.

Na to Žena i Greta trče prema Napoleonu. Greta klekne i poljubi ga u ruku, a Žena prati svaki njegov korak... Sokrat trči prema Napoleonu i klanja mu se... Akter stoji na mjestu i promatra. Jedino Bankar ne obraća pažnju ni na kog, i dalje samo slika...

NAPOLEON – Ja sam genije...

ŽENA – Genije...

NAPOLEON – Ja sam heroj...

ŽENA – Heroj...

NAPOLEON – Ja sam otac nacije...

ŽENA – Nacije...

NAPOLEON – Ja sam najveći...

ŽENA – Veći...

NAPOLEON (*Ženi*): Najveći...

ŽENA – Veći...

NAPOLEON – Ne možeš se uvijek pouzdati u svoj narod. Narod često krivo čuje... pa onda i krivo kaže... (*Ženi zaprijeti prstom*):

E, narode, narode... (*A onda se naglo okrene Sokratu*): Sokrate!

SOKRAT – Vaše veličanstvo...

NAPOLEON – Lezi!

Sokrat legne na leđa ispred Napoleonovih nogu. Napoleon mu stavi nogu na prsa, pritiskujući ga nogom...

Što osjećaš, Sokrate?

SOKRAT (*stenje*): Težinu...

NAPOLEON (*jače pritisne nogom*): A sad, Sokrate. Što sad osjećaš?

SOKRAT – Boool... Oprostite, osjećaji su krivi, moram ih korigirati...

Napoleon još jače pritisne nogom, Sokrat na izmaku snage...

Sad je bolje, vaše veličanstvo... Osjećam blaženstvo...

NAPOLEON – Tako je Sokrate! A kažu da si i ti za narod bio zaslužan?

SOKRAT (*diže se, sav jadan*): Kažu, vaše veličanstvo...

NAPOLEON – Lažu! Za narod jedino može biti zaslužan vladar. A ti si samo mogao biti koristan svom vladaru.

Napoleon odlazi, Sokrat prilazi Akteru...

SOKRAT – Znao bih ja s njim da nije lud. Ludila vladara se čuvaj, tu razum ne pomaže.

NAPOLEON (*opet vikne*): Narode!

SOKRAT (*žalosno*): Opet...

NAPOLEON – Narode, ja sam čist! Danas sam čist! Sokrate!

SOKRAT – Vaše veličanstvo, danas me boli jezik.

NAPOLEON – Opet si lajao, Sokrate?

SOKRAT – Nisam. Pa vi znate... lizao sam.

NAPOLEON – To je još uvijek bolje. Od lizanja samo jezik boli, a lajući, možeš glavu izgubiti!

Napoleon se okrene i ode... Sokrat se opet vraća do Aktera...

SOKRAT (*Akteru, tiho*): On, otac nacije, uvijek čist... a mi onda moramo lizati njegova sranja...

Napoleon je u međuvremenu izuo cipele...

NAPOLEON (*vikne*): Narode, danas sam sveto čist! Gdje ću stati?

SOKRAT – Jebi ga, gotovo je!

Sokrat isplazi jezik i klekne pred Napoleona...

NAPOLEON – Ne ti. (*Pogleda u Aktera*): Imam ja još odanog naroda. Pokaži mom novom podaniku gdje ću stati!

Sokrat se saginje, puše pod ispred Napoleonovih nogu, čisti ga još i rukom...

SOKRAT – Evo, tu...

NAPOLEON – Pokaži kako će ga očistiti!

Sokrat liže pod...

Dosta! A sad, podaniče, liži!

Akter šuti i gleda ga...

Liži! Liži! (*Iznenaden*): Znači neposlušnost.

SOKRAT – Znači, još jedan mrtvac!

NAPOLEON – Neka! Nama treba i mrtvaca! Kad se tehnologija usavrši i od njih ćemo imati koristi.

SOKRAT – Od mrtva čovjeka ništa, ukoliko mu prije niste uzeli dušu.

NAPOLEON – Glupane, mene duša ne zanima. Uzmi ti dušu. Ostaje tijelo. Ja sam uvijek bio praktičan... vizionar... (*U zanosu*): U meni se pojavila jedna misao... a tu misao nije još nitko nikada zamislio prije mene. Sinulo mi je, baš mi je sinulo! Rekoh, kad se tehnologija usavrši, onda ćemo imati tvornice u kojima ćemo moje odane mrtvace preraditi u čiste, čiste kožice. I više mi neće trebati čistiti pod primitivnim sredstvima. Stajat ću na koži uvijek odanih, mojih mrtvaca. Kako je to divno... imati kontakt, imati direktnu osjećajnu vezu s odanim mrtvacima. Kad budem stao svojom čistom nogom, na čistu kožu svojih mrtvaca, ta ista kože osjetit će blaženstvo, jer je na nju stala moja velečasna, čista noga. Tebi, Sokrate, poklanjam duše.

SOKRAT – Što ću ja s tolikim dušama?

Akter, odjednom, maše rukama, pravi velike geste, a onda napokon progovori...

AKTER – Treba... treba ih iskoristiti za predstavu... Sve treba iskoristiti za predstavu...

SOKRAT – A, čuo sam, vi ste Hamlet...

Glazba... Promjena svjetla...

Scena između Nepoznatog i Aktera...

Nepoznati pokušava biti običan, a ponekad se opusti, pa pored one ozbiljne, ima i svoju smiješnu stranu. Na trenutke je spretnan, vragolast, zato se i doima pomalo neozbiljnim, a na trenutke smrtno ozbiljnim, baš kao sami vrag...

NEPOZNATI – Oho, Hamlet... Vi ste budući Hamlet, zar ne?

AKTER – Poznajemo li se mi?

NEPOZNATI – Ja vas poprilično znam, gledam vas svaki dan na probama.

AKTER – Nisam vas primijetio?

NEPOZNATI – Ja sam uvijek u mraku, u jednoj od loža...

AKTER – I što radite tamo u mraku.

NEPOZNATI – Sjedim, šutim, gledam... Učim!

AKTER – Što učite?

NEPOZNATI – Puno se od vas može naučiti. Recimo, kako upravljati svijetom. Jer onaj tko zna upravljati emocijama, zna i svijetom. Umjetnici su nepriznati zakonodavci svijeta. Zato vi i jeste velika djeca... ali opasna djeca. Što mislite kakvu bi uslugu čovječanstvu napravila likovna Bečka Akademija da je na prijemnom ispitu primila za svog studenta Adolfa Hitlera?

AKTER (*kroz smijeh*): Hoćete reći da je ova naša glumačka Akademija napravila uslugu čovječanstvu što je primila mene?

NEPOZNATI – Nikad se ne zna. Vi ste opasni kad umislite da morate ispravljati neke navodne nepravde. Opasni... i nama zanimljivi.

AKTER – A tko ste to vi?

NEPOZNATI – Ja zapravo, osobno, i nisam toliko važan. Važniji su oni za koje radim. Ja sam vam samo neka vrsta... *lovca*... lovcu na nove ideje, koje su nama zanimljive.

AKTER – Aha... Na primjer?

NEPOZNATI – Tražite primjer? Dobro! U vašem gradu sam, jer sam prije nekog vremena, u New Yorku, slušao jednog vašeg psihijatra, koji ima sjajnu ideju o opsjednutim gradovima... izoliranim gradovima. Nastojimo proniknuti može li se to realizirati u stvarnosti.

AKTER – Kome to treba?

NEPOZNATI – Čovječanstvu, naravno!

AKTER – Aha! Radite za čovječanstvo?

NEPOZNATI – Valjda ste čuli za onih sedam najmoćnijih, što svake godine imaju svoje samite, samo s jednim ciljem: kako spasiti čovječanstvo!

AKTER (*smije se*): Koliko znam, oni najmoćniji imaju zadatak prigrabiti sebi što više, a ne spasiti svijet.

NEPOZNATI – Imate krivo, potpuno krivo! Svake godine pomažemo one najpotrebnije.

AKTER – Čim završim s Hamletom, idem na godišnji u Bagdad, da vidim kako to radite?

NEPOZNATI – A mislite da nas ne boli to što ubrzani rast čovječanstva mora pratiti i ubrzana proizvodnja oružja. Iako nas povijest uči kako su ratovi prirodni saveznici vremena i kako se s ratovima čovječanstvo povremeno provjetrava – jer bi se inače ugušilo u vlastitom smradu – i mi smo sve više svjesni kako oružje treba zamijeniti novim idejama i novim talentima koji bi te ideje sproveli u djelo. Znaate, sve više ulažemo velike novce u film, teatar i sve drugo... što može pomoći našem cilju.

AKTER – I kakve to veze ima sa mnom?

NEPOZNATI – Upravo smo Hollywoodu uložili veliki novac na projektu novog Hamleta... suvremenog Hamleta koji je svjestan da mora vlastitu nepravdu osvetiti, ma koliko mrtvih glava ostalo iza njega. Novi Hamlet je, zapravo, onaj današnji mladi čovjek s margine, koji hoda po gradu opasan eksplozivom i samo čeka trenutak kada će se raznijeti zajedno sa “svijetom”.

AKTER – Zašto?

NEPOZNATI – Zato, što je Shakespeare danas zanimljiv jedino kad ga se sprovede u djelo!

AKTER – Zanimljivo...

NEPOZNATI – A još je zanimljivije da Shakespearea najdosljednije sprovode u djelo oni koji nikad nisu čuli za Shakespearea.

AKTER – I zašto je to vama zanimljivo?

NEPOZNATI – Zato što je cilj novog svjetskog poretka da prepolovi čovječanstvo...

AKTER – Molim?

NEPOZNATI – Kako bi to čovječanstvo uopće preživjelo!

AKTER – O čemu vi to?

NEPOZNATI – O Hamletu, naravno! Hamlet je zapravo simbol novog vremena, novog čovjeka. Kad sam vas gledao kako radite... u vama sam odmah prepoznao onog mladog, gnjevnog

čovjeka s margine... samo vam nedostaje eksploziv i tajming.
(*Smiješka se*): Zanimljivi ste...

AKTER – Vi niste normalni?

NEPOZNATI – Možda i nisam, ali sam spreman predložiti vas i pružiti vam šansu.

AKTER – Kome predložiti?

NEPOZNATI – Ako hoćete nešto postići, morate nekome pripadati. Izbor je privilegija velikih. Pojedinaца. Najvažnije je proći test izdržljivosti.

AKTER (*kroz smijeh*): Aha, da se valjam u blatu... da me pljuju, da pišaju po meni... Gledao sam u jednom filmu kako se polaže test izdržljivosti u jedno tajnoj organizaciji.

NEPOZNATI – Gledate loše filmove.

AKTER – Dobro, ja ću i dalje gledati loše filmove, a vi i dalje tlačite siromašne... Sve do jednom! Vidimo se u Iraku!

NEPOZNATI – Imate pravo, pun je svijet obespravljenih koji se svete onako kako znaju i umiju! Nemaju veliku snagu, ali su opasni zbog svoje nepredvidljivosti. Stoga i od njih treba učiti, ali je još važnije, imati ih pod kontrolom.

AKTER – Kako mislite, pod kontrolom?

NEPOZNATI – A što vi mislite tko je srušio one njujorške blizance?

AKTER – Pa zna se.

NEPOZNATI – Naravno da se zna, AL KAIDA i onaj njihov ljudi Bin Laden! Oni su vam kao sumanuti leptirići koji srljaju u plamen. I sve će preuzeti na sebe. A zašto ih onda ne usmjeravati s vremena na vrijeme, da bi cilj bio isti!

AKTER (*zaprepašteno*): Čiji cilj da bi bio isti?

NEPOZNATI (*smije se*): Mislio sam da ste inteligentniji, a sad mi sve nekako govori da Hamleta nećete odigrati. Mnogo vam toga nedostaje. A osim toga, niste ni dovoljno ljudi za Hamleta.

Nepoznati nestaje u smijehu i u mraku...

Pretapanje scene...

Ludnica...

AKTER (*vikne*): Ja... ja da nisam dovoljno lud? I on meni kaže da nisam dovoljno lud! Ja sam Hamlet... (*Još glasnije*): Hamlet Danski...

NAPOLEON (*umiruje ga*): Dobro... dobro...

AKTER – A vi ste?

NAPOLEON – Ja sam genije. Ja sam Napoleon!

AKTER – “Jer biti pošten u današnjem svijetu, znači biti izabran između deset tisuća drugih...” (*Plačno*): Ja da nisam dovoljno lud? Ja sam izabran između deset tisuća drugih... (*Viče*): Ja sam Hamlet... Hamlet Danski... “Onda predaj dušu vragu”. (*Tiho*): Onda predaj dušu vragu...

ŽENA – Vragu...

SOKRAT – Predragi prinče, vi ste sasvim dovoljno ljudi za jednog pravog Hamleta...

AKTER – Možda... Može... Možda može jedna proba? Ili dvije?

Svi se okupljaju oko Aktera i Sokrata...

AKTER – Jesmo li svi?

SOKRAT – Svi spremni!

AKTER – Imat ćemo probu... Za našu predstavu... Ali prvo moramo obaviti jedan neugodniji dio posla. Kao što znate, igrat ćemo Hamleta. (*Kuca se po sljepoočnicama*): Evo, tu su vaše uloge... a poslije ću vam to napisati... Eh... a sad... Hamleta će igrati...

GRETA – Ja!

AKTER – I žene su igrale Hamleta, ali to je krivo, onda nema drame. Dakle, Hamleta će igrati... Ja! Ja ću igrati Hamleta. (*Osvrće se*): Nitko nema ništa protiv? Sjajno, ovo je jedini ansambl u kojem nema barem tri rođena Hamleta. A sad, treba brzo raditi... kakvih ludaka ima po svijetu, preduhitrit će nas... ukrasti ideju... U red! Svi stanite u jedan red! Sokrate treba mi šal...

Sokrat sve poreda u red, a onda skida crni šal koji je imao oko vrata i pruža ga Akteru...

AKTER – Veži oči!

Sokrat mu šalom veže oči, a onda se vraća u red...

Akter im prilazi i redom opipava lica...

Kralja će igrati... (*Zaustavlja se na Bankaru*): Ti! Ti ćeš ga igrati...

SOKRAT – Bankar je, dakle, kralj!

NAPOLEON – Oprostite, ali ja imam sve predispozicije za kralja...

AKTER (*opipava Napoleonovo lice*): Mmm... Igrat ćeš Polonija.

NAPOLEON – Koga?

AKTER – Oca Ofelijinog!

NAPOLEON – Ali, ja bih radije bio kralj, nego otac.

SOKRAT – Zamisli da si otac nacije!

NAPOLEON – A to? Može!

AKTER (*nastavlja opipavati lica*): Ofeliju igra...

GRETA – Ja!

AKTER (*prilazi joj i opipava lice*): Ne! Ti si kraljica!

GRETA – Ali, moja najbolja uloga je Ofelija.

AKTER – Nemaš ti to lice... tako pošteno lice...

SOKRAT – Sad si kraljica i basta!

AKTER (*prilazi Ženi i opipava joj lice, gladi je po kosi, grli je govoreći joj nježno*): Ti si Ofelija... Znao sam da ću te opet sreći... ljubljena moja Ofelija...

ŽENA – Ija...

Sokrat brzo prilazi Akteru i odvezuje mu šal... Šal padne na pod, a Akter, razjaren, čvrsto uhvati Sokrata za vrat...

AKTER (*polako se smirujući i gledajući ga ravno u oči*): Ti si... ti ćeš igrati mog prijatelja, Horacije...

SOKRAT – Na vašu službu plemeniti prinče!

AKTER – Eto, što je profesionalac, već i tekst zna. (*Odjednom zamišljen*): “Biti ili ne biti”? U tome je sve. Mi ćemo napraviti jednu... jednu životnu predstavu... jer smo živi!

NAPOLEON (*kroz smijeh*): Biti ili ne biti... a živi smo?

AKTER – Nekad su se te misli govorele u mraku...

SOKRAT – Biti ili ne biti... u mraku?

AKTER – Glumac bi obično stajao na jednom mjestu s tužnim licem obasjanim reflektorom... a oko njega kao da je sve vikalo: Priznaj... Priznaj!

Sokrat se smije...

NAPOLEON – “Priznaj”... Sjećam se... “Kokoška...”

AKTER Glumci su uvjereni da iza te reflektorske svjetlosti dolazi neko posebno nadahnuće...

GRETA – Divna je to svjetlost...

AKTER – Vidio sam ja glumaca, i to mnogo, koji su, vjerujući u nadnaravnu moć reflektora, gledali u njih tako dugo, dok im suze nisu potekle niz obraze... Zasljepljen tom svjetlošću glumac u svom izmišljenom svijetu nije znao što se događa dva koraka od njega... što mu spremaju, kakvu mu sudbinu kroje u onim mračnim ložama. Mi ćemo svoju publiku gledati ravno u oči. Naše suze... moraju biti prave suze. Smrt, mora biti prava smrt, jer smo živi. I zato je kod nas najvažnija stvar...

SOKRAT (*nastavi nadahnuto, užarenih očiju*): Duša! Duša je nešto sveto, i jako osjetljivo. Zato njoj treba polako prići... nježno, bezbolno zaviriti u nju... A ne kopati po njoj, kao po smeću... Onda duša pobjegne... iščezne... ili se negdje duboko začahuri, pa je više ni svijećom ne možeš naći... Kad sam ženu davio...

NAPOLEON (*iznenada preplašeno vikne*): Priznaj! Priznaj! Kokoška... (*Drugim tonom*): Tko je rekao “kokoška”?

GRETA – Dosta sam se odmarala. Zaželjela sam se svjetlosti... te divne svjetlosti...

SOKRAT – Svaki luđak bi znao tako liječiti dušu... “Što ima... Kako ste... I... “?

ŽENA – I?

SOKRAT – Znači isto!

ŽENA – Isto...

SOKRAT – Vraga isto! Kad sam ženu davio...

AKTER – Zašto?

SOKRAT – Kako zašto? Tražio sam dušu... dušu sam tražio, ali je nisam našao...

Pretapanje scene...

Realna scena između Aktera i Akterove Žene...

AKTEROVA ŽENA – Danas mi je za dva sata uspješno napisati cijelu epizodu sapunice.

AKTER – Sjajno!

AKTEROVA ŽENA – I brzina je dio talenta.

AKTER – Valjda.

AKTEROVA ŽENA – Zato, od danas, sve odluke donosim brzo.

AKTER – Super!

AKTEROVA ŽENA – A ti, igraš li ili ne igraš?

AKTER – Ne prestajem igrati...

AKTEROVA ŽENA – Pitam te što je s Hamletom? (*Stanka.*) Da ja odem, pa da im kažem da te puste da odigraš tog Hamleta, jer ovako u meni svaki dan po nekoliko puta ubijaš i majku i Ofeliju...

AKTER – Daj, prestani, molim te!

AKTEROVA ŽENA – To je istina, gola istina, dragi moj. Ti glumu smatraš nečim svetim, tajanstvenim... a tako i život. Stalno se trsiš da igraš neke heroje, a za heroje treba i hrabrosti. Trebaš otići i jednostavno im reći: ljudi, večeras igram Hamleta. I da ga tako odigraš, da svi zanjijeme. A ti to nosiš u sebi, nemaš hrabrosti da sve to izbaciš iz sebe. I zato valjda treba talent... A drugi ga imaju napretek. Imaju čak toliko talenta da iz sebe izbacuju i prazninu, a novine su ih pune i masno ih plaćaju za to. A ti bi htio da ti svatko zaviri u dušu. "Pogledajte, moja je duša puna, samo malo zavirite..."

AKTER – Prestani kvocati... i pusti moju dušu na miru... i nastavi s tom svojom sapunicom!

AKTEROVA ŽENA – Naravno, ti si... ti si neshvaćeni genij. Bože moj, pa ti ništa drugo i ne radiš. I od novca se živi, a ne samo od Hamleta. Imaš li ti kakva dara, sposobnosti bilo kakvih od kojih se zarađuje kruh svagdašnji? Pogledaj malo oko sebe...

Oni sve stignu, i zaraditi, i biti slavni... i normalno je da će onda netko od njih igrati Hamleta, a ne ti! Ne postiže se ništa, dragi moj, prekidanjem predstave. Cijeli život je predstava. Uklopiti se treba. Znam što ćeš reći: “Njih zanima samo novac, slava, naslovnice i glupe sapunice u kojima igraju!” Život je i oko nas, a ne samo u nama “Idiote”! (*Smije se histerično*): Da, da, “idiote” moj... bio si i ostao samo “Idiot”! Tvoja najbolja uloga – Idiot! Kako u tvoju glavu ne ide, da Dostojevski nikog više ne zanima... A mene, mene zanima život... Ja hoću živjeti... živjeti...
AKTER (*pobjesni*): Prestani... prestani...

*U toj histeriji i u tom bjesnilu izmjenjuju se nekontrolirane riječi i s jedne i druge strane... Sve dok Akter ne ošamari ženu...
Poslije toga stanka. Oboje stoje nijemi, nepomični...
Žena tiho zaplače... Akter je miluje...*

AKTER – Oprosti... oprosti...

AKTEROVA ŽENA – Samo... samo sam ti htjela reći... Pa se nisam usudila... I onda rekla sve ovo drugo...

AKTER – Što si mi to htjela reći?

AKTEROVA ŽENA – Dolazila sam ti na probe i gledala te iz mraka... Htjela sam ti pomoći... i kasnije ti reći što je za mene dobro u tvom Hamletu, a što nije... Vjerovala sam u to... sve dok nisam čula...

AKTER – Što?

AKTEROVA ŽENA – Dok si ti bio gore na sceni... dolje u gledalištu, u mraku... krojila se tvoja sudbina... I tamo sam čula da će te zamijeniti... i da će Hamleta igrati...

AKTER – Tko?

AKTEROVA ŽENA – Zvijezda sapunice... čovjek s naslovnica...

AKTER – On? On će igrati Hamleta?

AKTEROVA ŽENA – “Kako god da ga odigra, kazalište će biti puno”. I to sam čula...

AKTER – On će igrati Hamleta? A Ja? Tko je to odlučio?

AKEROVA ŽENA – Tamo, u mraku... srela sam zanimljivog čovjeka... samouvjeren, ambiciozan, zna što hoće... sve je osvojio sjajnim idejama... i uz sve to... još i moćan. Rekao je da će mi svojim utjecajem pomoći u karijeri. Uz moj besprijekorni engleski i vrata Hollywooda će mi biti otvorena... Samo... zauzvrat...

AKTER – Što ćeš morati zauzvrat?

AKTEROVA ŽENA – Zauzvrat... Već sam morala.... Odveo me u jedan veliki luksuzni apartman... a onda u jednu veliku zamračenu sobu...

AKTER – I onda?

AKTEROVA ŽENA – Položio me na krevet... i...

AKTER – I?

AKTEROVA ŽENA – Sve je sličilo nekom tajnom protokolu u koji samo ja nisam bila upućena. Valjda sam se i prepustila svemu zato što je sličilo na epizodu jebene sapunice koju sam jednom željela napisati.

AKTER (*lista papire*): I to si danas napisala?

AKTEROVA ŽENA – Priznajem, moja radoznalost je bezgranična... jer sam išla do kraja.

AKTER – Opiši kraj!

AKTEROVA ŽENA – I kad smo završili s tim...

AKTER – S čim?

AKTEROVA ŽENA – Kad smo završili s *tim*... odjednom se upalilo svjetlo... a oko nas tridesetak ljudi... Bili su prisutni cijelo vrijeme... od početka... do kraja... tog i takvog... ljubavnog čina...

AKTER – Što?

AKTEROVA ŽENA – A onda su mi svi zapljeskali... jer sam bila primljena... zaslužila sam da me prime... i da konačno pripadam nekom tko će brinuti o mojoj karijeri.

AKTER – Ne mogu vjerovati, kao u nekom jeftinom romanu.

AKTEROVA ŽENA – “Ako hoćeš nešto postići, moraš nekome pripadati”!

AKTER – Znam... Mijenjaju svijet! Da bi se prepоловило čovječanstvo, prvo treba uništiti familiju.

AKTEROVA ŽENA – O čemu ti to?

AKTER – Ideš im na ruku, jer i ti to sjajno radiš sa svojom sapunicom.

AKTEROVA ŽENA – Kako god, odlučila sam opet ići do kraja! I evo, još nešto što podsjeća na sapunicu, a stvarnost je. Sutra putujem u Hollywood i odmah započinem rad u ekipi na jednom scenariju. Rekli su mi da ću upoznati Toma Cruza...

AKTER – A onda ćete opasati eksplozivom i završit ćeš u “Nemogućoj misiji”...

AKTEROVA ŽENA – Što?

AKTER – Holivud se stalno trudi pokazati nam kako svijet mora biti prepolovljen, da bi uopće opstao.

AKTEROVA ŽENA – Ne razumijem.

AKTER – Iz svoje radoznalosti prodala si dušu vragu.

AKTEROVA ŽENA – Možda! A ti, kome ćeš ti prodati dušu?

AKTER – Odigrat ću Hamleta tako da će svi zanjemit! A prije toga, moram u tebi ubiti i Ofeliju i majku...

Akter krene prema Ženi... Vrisak, zatamnjenje...

Vrijeme stvarno, ludnica...

Svi se polako okupljaju oko Aktera...

AKTER – Jesmo li svi?

SOKRAT – Svi smo...

AKTER – Onda, počnimo! Osim što ću biti Hamlet, ja ću biti i redatelj, to znate.

NAPOLEON – A što je to redatelj?

SOKRAT (*Akteru*): Kultura mu je... nula!

NAPOLEON – Što kažeš Sokrate?

SOKRAT – Kažem, koja koincidencija, vaše veličanstvo, jer redatelj, slično kao i vi, svoje ideje i velike pothvate ostvaruje preko drugih.

NAPOLEON – Onda je bolje da ja budem taj...

AKTER – Bit ćeš Polonije...

SOKRAT – I basta!

NAPOLEON – Neka bude, bit ću NAPOLONIJE!

AKTER – Počnimo! (*Daje Ženi list papira*): Tu sam ti napisao tekst. Prvo ja kažem... a onda ti ono podvučeno. A ti, Polonije, gledaš što mi radimo. Ti si njen otac i ti si svoju kćer podmetnuo i skriven ćeš stajati iza zastora i virit ćeš... Zastor ćemo imati na predstavi. A sad će Sokrat i Bankar kao držati zastor kojeg nema...

SOKRAT – Znam da će vam biti teško, ali morat ćete zamisliti rupu...

Sokrat i Bankar čine kao da drže zastor, a Napoleon rukom zatvara jedno oko, a drugim kao viri...

AKTER – Tako. Ti samo viri, a kad dođe vrijeme, ja ću te već ubiti.

NAPOLEON – Koga ćeš ubiti?

AKTER – Pa tebe... to jest, Polonija.

NAPOLEON – On će ubiti Napoleona!?

AKTER – To je samo igra i san... Krenimo! Držite zastor...

Tako... Ti viri... Evo je... Lijepa Ofelija...

ŽENA – Ija...

AKTER – Spomeni u svojim molitvama i moje grijehе...

ŽENA – Grijehе...

AKTER – Idi u samostan!

ŽENA – Samostan...

AKTER – Nije dobro...

ŽENA – Dobro...

AKTER – Stani, Ofelija...

ŽENA – Ija...

SOKRAT (*pride Ženi, pogladi je po kosi*): Eholija... Eholija.

Daje znak Akteru da može nastaviti...

AKTER – Nije dobro. Tu imaš tekst. Ali nije važan tekst. Ona voli Hamleta. On joj je oca ubio. Još nije, ali hoće... To bi trebalo... Ona je... Ti si sada malo prenormalna... A glumac mora sve znati biti...

ŽENA – I ti...

AKTER – Biti znati...

ŽENA – A ti...

AKTER – Nenormalnije bi to trebalo... Nismo ni mi... je li... uvijek raspoloženi da budemo nenormalni, a moramo! Neki sjede kod kuće... a mi na posao. Spava ti se, ne spava... boli li te, ne boli... a mi na posao. Kad je sav pošten svijet u kući, mi dežurne budale... Sjetio sam se... ona je luda... luđe to treba... Dok se ti malo koncentriráš na ludost, ja ću probati s Polonijem. (*Napoleonu*): Hajde, ja prolazim... a ti me sada pitaš ono... No, hajde, imaš zapisano...

NAPOLEON (*smrknut, nezadovoljan*): “Poznajete li vi mene, prinče?”

AKTER – “Vrlo dobro, vi ste prodavač kamenjarki.”

NAPOLEON – Nisam. Ja sam Napoleon... i nije meni lako igrati tog vašeg Napolonija. Mene čekaju oficiri. Možda ćemo napasti Rusiju. (*Smije se*): Hoću prijateljski da potisnem Rusiju u Aziju...

AKTER – Može li to s Rusijom malo pričekati. Ja neću ruskog Hamleta. Tamo svi hoće biti Hamleti... A onda će se jednog dana pitati... gdje su im grobari? Misle sad im ne trebaju, a trebat će... itekako... Ja hoću, američkog Hamleta!

NAPOLEON – Ali, prinče, zima samo što nije počela. Ne želim doživjeti poraz. Vojnici, rat počinje! Rusija će biti zbrisana od svoje kobi! Preko Moskve u raj...

SOKRAT – Tamo još nitko nije stigao preko Moskve.

NAPOLEON – Treba početi bitka, najkrvavija od svih bitaka...

SOKRAT (*vikne*) – Basta!

Napoleon ušuti...

AKTER – Gdje smo ono stali?

SOKRAT – Na Hamletu.

AKTER – Hamlet? Hamlet? Ne sjećam se više...

*Svi se polako razilaze i vraćaju se na svoja mjesta...
Jedino je Sokrat ostao pored Aktera...*

SOKRAT – Hamlet... kako da kažem... Hamlet ubija za pravdu...

AKTER – Hamleta žele ubiti...

SOKRAT – Istina... ali da bi ostao živ, on ubija, jer na kraju, Hamlet ne smije umrijeti... zbog pravde!

AKTER – Misliš, Hamlet ostane živ?

SOKRAT – Tako je najbolje! Neka vrsta happy end-a, a ustvari nije happy end. Zajebat ćemo ih.

AKTER – Nije loše! Ti si dobar čovjek... dobar... Ne misli da laskam. Što da laskam siromahu... Tebi koji nemaš nego vedar duh, što te hrani i odijeva...

SOKRAT – Imate pravo... Pogledajte, ovdje je duh sve manje vedar. Pogledajte ta lica... Gdje je tu vedar duh? Vremena su se izgleda promijenila tamo vani... Ja sam tu već deset godina... i osjećam da tamo vani nije dobar zrak... i stoga naša kvaliteta opada, unatoč kvantitetu... Sve je manje izabranih... Vremena se promijenila... Vani je trulo... ima nešto trulo... Poslije mene došao je Napoleon i to je jedini čovjek dostojan svoje veličine. A tko danas dolazi? Dolaze nam direktori, bankari, pljačkaši, pjevači, glumci... Oprostite... A desi se i da polude. Ma pogledajte... (*Pokazuje na Bankara*): Došao je ovamo kao direktor svjetske banke, a sad je spao na slikara. Dok je bio direktor banke svi smo morali kredit uzimati. (*Pokazuje na Napoleona*): Čak i on... Napoleon pa kredit? Napoleon na kredit! I sad sve poraze pripisuje tom prokletom kreditu. A onda, jedne noći, on, bankar svjetske banke, sve nas probudi i obznani: Ustaj, bankrotirao sam! I onda je počeo slikati. Slika čak i noću, sa svijećama na šušur... Tražio je svijeće... S jedne strane genije... a s druge strane, kad skine cipele, smrde mu noge i ima poderane čarape... bankar svjetske banke...

Bankar iznenada dođe do Sokrata i pokloni mu se lagano. Sokrat uzvrat i Bankar se vrati na svoje mjesto i nastavi slikati...

Neka, neka... budalama je dobro udovoljiti. Što se može... Ludost!

AKTER – Ludost? “Ta, moje bilo kuca ko’ i vaše... Pravilno. U ritmu zdrave muzike...”

SOKRAT – Naravno, naravno! A kad sam ženu davio...

AKTER – Zašto?

SOKRAT – Kako zašto? Tražio sam dušu... dušu sam tražio i nisam je našao. Čudno, čudno... duše nisam našao a dolazi mi kao duh... I samo kvoca... do mozga kvoca: Ljudi... ljudi...

U trenutku, na zidu, svjetlo nam otkriva lik mlade žene u bijelom. U njoj prepoznajemo Akterovu ženu...

SOKRAT – Evo je... dolazi...

AKTER – Pa to je moja žena...

SOKRAT – Neće da govori zato što si ti tu.

AKTER – Ona je...

SOKRAT – Proganja me...

AKTER – Moja žena?

SOKRAT – Duh žene...

AKTER – Zar moje?

SOKRAT – Ma kakve tvoje. Tvoja ne može ni doći, nisi je ubio! (*Prema Ženi-duhu, odmahujući rukom*): Znam, znam... Ljudi, ljudi...

Žena-duh nestaje...

AKTER – A možda sam i ja ubio svoju ženu?

SOKRAT – Tako je mislio i Sokrat. I on je imao najviše razloga da ubije svoju ženu... a uvijek bi našao neku filozofiju za nedostatak hrabrosti... (*Odjednom razdražljivo*): Nemojte se smijati. Vidim taj podrugljivi smiješak, iako ste mrtvi ozbiljni. Znam da je Sokrat davno umro, ali je umro jedan dio Sokrata, a drugi još živi. Živi moja malenkost Sokrat. Nekada on vlada mnom, a ponekad ja njime... Često ga vidim... Tako, dođe taj drugi dio mene i pita me... (*Plače*): Pita me: “Kako sam? Što ima novo?” I ja mu kažem... sve mu kažem... a onda i on meni kaže... Kaže mi takve misli... koža mi se naježi... A onda mi se približi, jako blizu... pa se spojimo. Kako smo onda jaki... kakav je to osjećaj...

Svijet bi mogli... i morali... mijenjati. Sinoć me pitao za tebe. Rekao mi je da ćeš doći... i da bi mogli svijet... mijenjati...

AKTER – Mijenjati svijet? Nije ti ta bez vraga...

SOKRAT – Naravno!

AKTER – Prvo ćemo napasti Hollywood... i napraviti dar-mar.

SOKRAT – Odlično. A onda ćemo srušiti Eiffelov toranj...

AKTER – To ruglo Pariza, nije loše! A onda...

SOKRAT – Provalit ćemo Da Vincijev kod... i napraviti reda u Vatikanu...

AKTER – Konačno...

SOKRAT – I onda ćemo sve žene pretvoriti u muškarce... i onda je normalno da svi muškarci postanu pederi... i tako ćemo na velika vrata vratiti grčku kulturu! Antika!

AKTER – A Hamlet?

SOKRAT – Hamlet će se zaljubiti u prijatelja Horacija i normalno da onda neće trčati za ludom Ofelijom.

AKTER – A gdje je tu onda drama?

SOKRAT – Pa... drama je uvijek u tome... tko koga jebe! Rekao Aristotel! A kad se oni zajebani pobune, to onda preraste u tragediju! Opet Aristotel!

AKTER – Još od Aristotela obespravljani se svete onim drugima kako znaju i umiju!

SOKRAT – Naravno, jer oni drugi sve rade u rukavicama. Lažu, krađu, ubijaju... sve u rukavicama... da im se ne bi vidjele okrvavljene ruke... a sve je kao fino... svjetski... civilizirano! Bjelovsvjetska banda civilizirana koja upravlja svijetom.

AKTER – Ni ta ti nije bez vraga...

SOKRAT – (*Odjednom, zakrvavljenih očiju*): Naravno! Zbrisati ih treba... sve zbrisati...

AKTER – “Tko je rekao da ljudska narav to može podnijeti, a da ne poludi...”

SOKRAT – Idiot!

AKTER – Znaš?

SOKRAT – Naravno da znam. Tako nešto samo idiot može izreći, a pametan poludjeti!

AKTER – Dostojevskog više nitko ne čita, a Shakespeare je zanimljiv jedino kad se sprovede u djelo!

SOKRAT – Znam... Vrijeme stane i počinje vječnost.

AKTER – Mislim... da se to dogodilo na jednoj predstavi...

SOLRAT – Ja sam ti pomogao da dođeš ovamo! Vani nije dobar zrak. Treba doći ovamo... Svi poštteni, ovamo!

AKTER – Sve je krivo u mom životu... Kriva podjela... kriva ogledala... I tad sam prvi put osjetio kako se duša grči...

SOKRAT – Takav si dobro došao. Deset godina sam te čekao...

AKTER – “I onda, pouzdano znaš, da će ti recimo za jedan sat, pa onda za deset minuta, pa za pola minute, pa sad ovaj čas duša izletjeti iz tijela...”

SOKRAT – Dobro došao!

AKTER – “I da više nećeš biti čovjek...”

SOKRAT – Rekao mi je da ćeš doći. Svijet treba mijenjati...

AKTER – I da više nećeš biti čovjek!

SOKRAT – Život jest... a smrti uopće nema!

Sokrat se povlači unazad... Mrak. Naziremo samo siluete ostalih, jedino Bankara osvjetljavaju svijeće na šeširu i on neprestano slika...

Svjetlo na Akteru, podiže glavu, mršti se, čini se da hoće u sebi dozvati neko daleko sjećanje...rukama dodiruje sljepoočnice...

AKTER – Jeste li ikad osjetili kako vam glava trne... Trne... Osjećate li? I to ne čitava glava, nego samo mozak. Osjećate ga prvi put u životu kako se grči... kako se buni... (*Lice mu u bunilu, kao da se to sad događa...*): I u tom bunilu mozga... prvi put doživljavaš nešto novo... čudan osjećaj prelaska u nešto drugo... Osjećate li? Trnci polako zahvaćaju glavu, prepuštaš se... iako, negdje duboko u sebi osjećaš kako to preobraženje nije dobro za tebe i još uvijek imaš snage prekinuti ga! Ali ne! Javlja se neodoljiva želja: zakoračiti u nepoznato! Osjećate li kako vam se javlja nova misao i kako samo odzvanja... Zar to nije zanimljivo

kad razum nalaže da budeš nerazuman! I sve to samo u jednom djeliću sekunde...

U pozadini se pojavljuje Žena duh...

ŽENA-DUH (*tiho, sugestivno*): Upamti, upamti: drugi su te doveli do tog djelića sekunde... i za sve ono što te dovelo do tog djelića sekunde, drugi su krivi! Upamti: drugi su krivi!

Žena duh nestaje...

AKTER – Sve je krivo u mom životu... kriva podjela... kriva ogledala. Prvi put kad sam to naslutio sjedio sam u garderobi u kazalištu. Sjedio sam ne znam koliko dugo i gledao se u ogledala... Garderobe su uvijek pune ogledala... Možeš vidjeti i desni i lijevi profil, možeš vidjeti svoj zatiljak... Dovoljan je mali pomak oka, pa da se sav sagledaš. Gledaš se i onda, s vremenom, čini ti se da ne gledaš sebe, već nekog drugog... i donosiš svoj sud o njemu... I tu se prvi put dogodilo... Osjetio sam da mi mozak trne... Osjećam tu abnormalnu napetost mozga... Trne... to je to... (*Smije se*): Neka nova ljepota... neki novi sklad... trenutak skrivenih, dubljih osjećaja... zanos... zanos... (*Stanka*): Da mi je još samo jedan trenutak vidjeti lice tog trenutka... (*Prilazi Bankaru*): Zamisli... naslikati lice čovjeka, trenutak prije nego li poludi?

BANKAR – Van Gogh.

AKTER – Molim?

BANKAR – Suncokret u glavi!

AKTER – (*Gleda u sliku*): A da, može... možda... nije loše... Pazite na svijeće... Sagorjet ćete...

*Svjetlo se polako gasi... Akter gasi svijeće na Bankarevu šeširu...
glazba utihne... Mrak.*

KRAJ PRVOG DIJELA

DRUGI DIO

*Pacijenti su na svojim mjestima i slabije su osvijetljeni.
Na sceni je više teniskih loptica. Prvi i Drugi bolničar pojavljuju
se na sceni noseći u rukama i u džepovima teniske loptice...
Kad govore, pokretima ruku i radom nogu oponašaju tenisku
igru, kao da replike prebacuju preko mreže...*

PRVI BOLNIČAR – Sve nauke...

DRUGI BOLNIČAR – Sve...

PRVI BOLNIČAR – Sve znanosti...

DRUGI BOLNIČAR – Sve filozofije...

PRVI BOLNIČAR – Sve uopće što je stvorio čovječji mozak...

DRUGI BOLNIČAR – Trebalo bi iskoristiti...

PRVI BOLNIČAR – Trebalo bi pridonijeti...

DRUGI BOLNIČAR – Što boljem proučavanju...

PRVI BOLNIČAR – Tog čovječjeg...

DRUGI BOLNIČAR – Tog našeg...

PRVI BOLNIČAR – Mozga!

Obojica prasnu u smijeh...

PRVI BOLNIČAR – Ako počnu tako, ništa od tenisa.

DRUGI BOLNIČAR – A počet će...

PRVI BOLNIČAR – Kao obično...

*Već izvana čuje se razgovor Prvog i Drugog doktora, koji se
nastavlja s ulaskom... Obojica su opremljeni za igru tenisa...*

DRUGI DOKTOR – Sve znanosti...

PRVI DOKTOR – Sve... sve...

DRUGI DOKTOR – Sve filozofije...

PRVI DOKTOR – I sve uopće humano...

DRUGI DOKTOR – Što je dosad stvorio čovječji mozak...

PRVI DOKTOR – Trebalo bi iskoristiti ili pridonijeti...

DRUGI DOKTOR – Razumijevanju i istraživanju...

PRVI DOKTOR – Upravo tog našeg...

OBOJICA (*u isto vrijeme*): Čovječjeg mozga!

PRVI DOKTOR – Dva komadička hladetina mase u našoj lubanji, danas su najveći izazov za znanost.

DRUGI DOKTOR (*strastveno, sladostrasno*): Ni jedan drugi predmet istraživanja ne očarava više nego kopanje po mozgu i psihi čovječjoj!

PRVI DOKTOR – Jer je čovječji mozak najsloženiji organ koji je stvorio Bog.

DRUGI DOKTOR – Taj prokleti mozak u masi čini pojedinca individuum. I tu se krije tajna čovječje naravi sa svim dobrim i lošim stranama.

PRVI DOKTOR – Ako je ta narav poremećena ili izopačena, mi smo kolega na našem terenu. Ja prvi serviram...

Započinju igrati tenis udarajući po nepostojećoj loptici...Prvi Doktor ima elegantne, usklađene pokrete, dok je Drugi Doktor agresivan i u pokretima i u načinu igre, povremeno ispuštajući neartikulirane uzvike pri udaranju loptice...

Prvi i Drugi Bolničar pokretima glava prate put nepostojeće loptice... Posljednju isprate pogledom nekamo daleko, gdje je odletjela loptica... Prvi Bolničar odlazi za lopticom...

Prvi i Drugi Doktor nastavljaju razgovor... Zadihani su...

PRVI DOKTOR – Usprkos svim izazovima koje pruža čovječji mozak, nismo daleko dogurali u istraživanju, jer počesto zanemarimo psihi čovjekovu.

DRUGI DOKTOR – Znam da će vam se to činiti zastarjelim, ali ja bih kod većine bolesnih stanja pristupao kirurški.

PRVI DOKTOR – Ma dajte...

DRUGI DOKTOR – Takve mogućnosti nismo dovoljno ni ispitati, a kamoli iskoristili. Da smo ustrajali u tome, onda bismo

preciznom psihokirurgijom mogli stvoriti novog čovjeka, s novim pobudama, novim interesima... Sve bi bilo pod kontrolom.

PRVI DOKTOR – U prošlosti je sve to korišteno zato što je većina bolesnika bilo osuđeno na jedan život u bolesničkim zavodima...

DRUGI DOKTOR – A danas je kao bolje? Danas su zavodi postali gradovi, škole, sveučilišta, gdje se nasumce puca, ubija...

PRVI DOKTOR – Ali nakon te vaše leukotomije pacijenti su bili više ravnodušni, negoli uravnoteženi...

DRUGI DOKTOR – Ravnodušnost nije bolest. Ravnodušnost u današnjem kaotičnom svijetu možemo protumačiti i kao mudrost. Zato, ja sanjam... sanjam, sanjam kolega, o tome, kako bismo cijeli jedan grad uzeli pod svoje... Imati ga pod kontrolom sa svim njegovim stanovnicima... Stanovnicima koji bi bili obuzeti svojim snovima... koji bi, kako da kažem... bili ujednačeni, uravnoteženi... pa ako hoćete i ravnodušni na sve oko sebe... Shvaćate?

PRVI DOKTOR – Ne! I kako to mislite, imati jedan cijeli grad pod kontrolom...

DRUGI DOKTOR – Grad, pod nekom vrstom opsade... shvaćate? Izolirani grad kojim možete vladati... onako kako je najbolje za njegove stanovnike, shvaćate? U početku, ako je potrebno, tu stanovitu kontrolu postići i oružjem... samo u početku agresivno... dok ne shvate, dok ne prime, dok ne usvoje taj novi način vladanja... Zamislite onda, puštati im one televizijske serije... one sapunice... kao terapija... Dvadeset i četiri sata samo sapunice... za opuštanje... za bijeg u glavama... Zamislite tu budućnost bez samotnih soba, samotnih ustanova, bez sanatorija... Zato bismo morali imati izvrsne glumce... Shvaćate, to bi bio eksperiment koji bi mogao svijet promijeniti...

PRVI DOKTOR – To s glumcima... nije loše... dapače. Samo to s gradovima koji bi trebali biti pod nekakvom opsadom... to ne mogu pojmiti i čini mi se nekako... oprostite... suludim. Vi, kolega, vrlo dobro znate da je granica uma i ludila nevidljiva. Vrlo je lako možemo prekoračiti, a da nismo ni svjesni na kojoj smo strani... Zato, ako mi se to slučajno dogodi, poštedite me tih vaših metoda... (*Smije se*): Nikako ne bih htio živjeti u tom vašem gradu...

*Doktori nastavljaju nijemo igrati...
Bolničari su naprijed...
Bolničari prolaze pored slabo osvjetljenih pacijenata,
zagledajući ih...*

PRVI BOLNIČAR (*podrugljivo*): “Metode, eksperimenti...” Njihove metode, njihovi eksperimenti? Što ovi liječnici sebi umišljaju, kao da se cijeli svijet oko njih okreće. Oni eksperimentiraju? Oni samo dobivaju finalne proizvode, jer se na njihovim pacijentima, tamo vani, eksperimentiralo tolikim metodama, da se tu više nema ništa eksperimentirati.

DRUGI BOLNIČAR – Zamisli. Koliko bljedila... koliko drhtaja... koliko suza, uzdaha, ridanja... koliko tuge, koliko tuposti... zbog nepravdi nanesenih ljudima od ljudi?

PRVI BOLNIČAR (*nesvjesno oponašajući Doktore*): Sve nepravde čovjeka prema čovjeku trebalo bi iskoristiti za sprečavanje nepravdi, učinjenih tom istom čovjeku...

DRUGI BOLNIČAR – Prestani filozofirati. Poslije njih, igramo mi...

*Bolničari se udaljavaju...
Svjetlo na Doktorima...*

PRVI DOKTOR – Gotovo sam zaboravio... Pozivam vas večeras na moj odjel. Moji pacijenti pripremaju predstavu. Imam jednog pravog glumca. Gledat ćete Hamleta i vidjeti koliko sam ispred vas, ne samo u razmišljanju, već i u djelu. Slobodno igrajući druge likove, oni će trenutno pobjeći od onih umišljenih. Za početak je to puno. Smatrajte se pozvanim!

*Svjetlo se polako pojačava na pacijentima...Na sceni su deseci
teniskih loptica koje ostaju do kraja predstave...
Akte uzima jednu lopticu, zagleda je kao u lubanju i obraća se
Sokratu...*

AKTER – Jadni Yorick, ni dva komadićka hladetinaste mase više nema... Sokrate, reci mi nešto, molim te...

SOKRAT – A što, moj prinče?

AKTER – Misliš li da je lubanja velikog Aleksandra isto tako izgledala?

SOKRAT – Isto tako!

AKTER – I isto tako zaudarala?

SOKRAT – Isto tako!

AKTER (*bacivši lopticu*): Za što mi još nećemo poslužiti, moj Sokrate!

Sokrat se udaljava... Zatamnjenje... Osvijetljeno je samo Akterovo lice i u pozadini, gore visoko, ponovno se pojavljuje Žena-duh.

ŽENA-DUH – Napokon si sam! Čuješ li me? Ja sam tvoja žena!

O čuj me, čuj...

Ako si me ikada volio...

AKTER – O Bože...

ŽENA-DUH – Preveliku cijenu smo platili...

I stoga, čuj me... O čuj...

Oni su te otjerali tamo!

Ako si me ikad volio...

Ljudi su te otjerali tamo...

AKTER – O dušo moja proročka... Ljudi!?

ŽENA-DUH – Da, oni su ti napakostili...

Savijali ti dušu, dok je nisu slomili!

Imaš li iskricu srca, ne opraštaj!

AKTER – O Bože...

ŽENA-DUH – Osveti našu patnju i svoj nemiran san.

Zbogom... zbogom i sjećaj me se...

Žena-duh skida sa sebe veo kojim je bila omotana i baca ga na Aktera... Taj bijeli veo kasnije će poslužiti za "veličanstvenu smrt"...
Žena-duh nestaje...

Akter se omotava velom i počne tiho, a završi glasno...

AKTER – Da se tebe sjećam?

O jadni duše, bit će kako želiš.

Dok na toj zračnoj kugli bude još pamćenja bilo,

Sjećat ću se... Ljudi... ljudi...

NAPOLEON – Kakvi ljudi? Ne vidim ljude, vidim vojnike.

AKTER – Ljudi siju strah...

NAPOLEON – Što je to strah?

SOKRAT – Strah je slutnja nekog zla...

AKTER – Zlom kotiš strah... Strahom ubiti zlo...

NAPOLEON – A, strah... sjećam se... bilo je davno... dok još nisam bio to što jesam... Tada sam samo bio predodređen da budem to što jesam! Genije! Napoleon! I onda je trebao samo jedan mali poticaj... jedan korak do genija. Sjećam se kao sad... Rodak je bio... bio je... I on je bio predodređen da me potisne... Kad smo ostajali sami, uhvatio bi me i položio na pod... sjeo na mene... velikom rukom začepio usta, a drugom začepio nos... i čekao... A ja sam tražio zraka... A sve dok ti treba zraka, ne možeš postati genije! On mi je i dalje držao začepljena usta i nos... Koprcao sam se, mlatarao rukama i nogama... Taj moj rođak nije bio baš normalan. On nije znao da je on samo jedan kotačić u rađanju genija... Smijao se i vikao: Kokoš... igray mi kokošku! I tako po nekoliko puta, pusti ti malo zraka, pa onda opet: igray mi kokošku! I odjednom, više ti ne treba zraka... Rađa se novi osjećaj... snaga... Snagom možeš svijet srušiti...

Napoleon jednom rukom začepi usta, a drugom nos... jedan trenutak mirno stoji, a onda počne hodati u krug...

AKTER – Snagom svijet srušiti!?

NAPOLEON – Mogao bih ja to i demonstrirati... (*Dolazi do Bankara koji samo slika i obraća mu se*): Majstore, oprostite, ako ste voljni... Vi ste predodređeni za genija... te vaše slike... taj talent... Ali, nedostaje vam samo jedan korak do genija. Ako ste voljni, možda i uspijemo...

*Bankar ustaje, skida šešir, daje ga Greti, a potom se duboko
pokloni Napoleonu...*

Drago mi je, maestro... Izvolite leći...

Bankar polegne na leđa.

Napoleon mu zasjedne na prsa i olabavljeno protrese ruke...

Tako.... Ruke moraju biti olabavljene, elastične...

Napoleon jednom rukom začepi Bankaru usta, a drugom nos...

Tišina! Počinjemo! Tako, počelo je. Molim potpunu tišinu! I da slučajno netko ne bi rekao "Kokoška"...

ŽENA – Kokoška...

NAPOLEON (*kroz zube*): To mrzim!

Bankar se malo trza...

Polako, polako...

Bankar se jače trza i hvata Napoleona za kosu...

Pusti kosu... pusti kosu...

*Nastalo je hrvanje između njih dvojice... Napoleon i dalje drži ruke
na Bankarevim ustima i nosu, a Bankar ga i dalje vuče za kosu...*

Pusti kosu... pusti kosu... Ugrist ću te... ugrist ću te...

*Poslije grčevitog hrvanja i povika, Napoleon i Bankar se
razdvajaju. Napoleonova usta su krvava i on ispljuvava krv...*

Bankar ječi i drži se za uho iz kojeg curi krv...

SOKRAT – Genijalno, genijalno... Odgrizao mu uho...

NAPOLEON – Pa ja sam govorio da mi pusti kosu...

SOKRAT – Učinio si ga genijem... odgrizao si mu uho...

Odjednom Bankar pride Napoleonu i poljubi ga...

NAPOLEON – Što mu bi?

*Bankar prilazi štafelaju, uzima kist, umače ga u krv koja curi iz
uha i slika kratkim potezima... Na svaku njegov potez uzdah
oduševljenja... Jedino je Napoleon zbunjen i po strani... Polako*

se približava ostalima i gleda u sliku.. Ostaje iznenađen onim što vidi...

NAPOLEON (*Viče*): Nemoguće... nemoguće... Ja sam Napoleon... Ja sam genije... I što će mi taj suncokret u glavi?

Akter ide naprijed, Sokrat ga prati...

SOKRAT – Jesi li vidio...

AKTER – Snagom svijet srušiti!

SOKRAT – A za to treba i hrabrost!

AKTER – Jesi li spreman?

SOKRAT – Za što?

AKER – Za osvetu! Netko mora platiti cijenu.

SOKRAT – Jasno, spreman! A kako?

AKTER (*tajnovito*): Ovdje bi se trebala odigrati gluma... A jedna scena u njoj po svemu podsjeća na Hamleta, o čemu sam ti pričao.

SOKRAT – Aha... znam, “život jest, a smrti uopće nema”!

AKTER – Brzo učiš!

SOKRAT – Učiti – ubiti!

AKTER – Ako nas prozru?

SOKRAT – Neće! Propovijedat ćemo ljubav.

Sokrat uzima veliki bijeli veo...

Ovo će biti naša zastava mira. Kao recimo zastava UN-a pod čijim krovom se svašta zbiva... A mi ništa ne vidimo, doli zastavu mira!

AKTER – Je li to pravedno?

SOKRAT – Plemenito je. Oni ne znaju da smo im već presudili.

...Sokrat i Akter razvlače veliki bijeli veo koji se čini kao neka velika zastava ili neki zid...

Svi se polako okupljaju i stoje ispred tog bijelog zida ili zastave...

SOKRAT – Sve su nas, braćo, oni stavili pred zid. Svi smo mi neopozivo žrtvovani. Ali oni nisu svjesni da su nas žrtvovali za

veliku stvar. Mi smo sada u predvorju smrti... gdje nas samo jedan zid dijeli od veličanstvene smrti... Mi smo dobili znak... Dobili smo znak... i zato počnimo!

AKTER – Prvo zakletva! Hajde, zakunimo se svi... da ćemo biti skupa i da tajnu odat nećemo...

ŽENA – Nećemo...

NAPOLEON – Na što da se zakunemo?

SOKRAT – Zakunimo se, na ovu bijelu zastavu...!

AKTER – No hajde zakunite se da nikad...

Nikad... tako vam spasenja,

Ma kako se ja neobično vladao...

I ako mi možda jednom padne na um

Da se počnem vladati ko luda...

Zakunite se, da vidjevši me takva... takva...

SOKRAT – Kakva? Kakva?

AKTER (*očajan*): Ne mogu ja to...

SOKRAT – Možeš, moraš! Stegni ga Care!

*Napoleon ga laktom obujmi oko vrata i stegne...
Akter se počne gušiti, a onda se iznenada oslobodi...*

AKTER – “U ovo sablasno i strašno doba noći...”

ŽENA – Noći...

AKTER – “Kad groblja zjape, a iz pakla kulja kužan dah na zemlju, Mogao bih piti vrelu krv...”

ŽENA – Krv...

AKTER (*plačući*): “I počinuti toliko grozota, da bi dan od toga zadrhta...”

ŽENA – Zadrhta...

SOKRAT – Bravo, Care, još jedan genije! Geniji su meteori koji trebaju sagorjeti da bi obasjali svoj vijek.

NAPOLEON – Vojnici! Nama svega nedostaje sred ove pustoši.

Ali to nas ne smije poticati na slabost, već na uspjeh, na našu pobjedu! Pogledajte ova plodonosna polja što se prostiru ispred naših nogu. Pođimo, uzmimo ih, sve pripada nama...

SOKRAT – Tako je! Pođimo! Prijedimo! Osvojimo! I...

ŽENA – I?

AKTER – I vratimo se...

SOKRAT – A vratiti se može samo onaj koji doživi “veličanstvenu smrt...”

NAPOLEON – Moja snaga zavisi od moje slave, a slava od mojih pobjeda...

SOKRAT – Ne prekidaj me!

NAPOLEON – Moja slava...

SOKRAT – Umukni!

NAPOLEON – Što si rekao?

SOKRAT – Zaveži već jednom!

NAPOLEON – I ti se to usuđuješ meni reći? Meni Caru... Napoleonu? (*Tiho, razočaran*): Čast je izgubljena... To se ne da popraviti. Rane časti su neizlječive...

SOKRAT – Kakve rane? Kakva čast? Ne radi se tu o časti, već o smrti!

NAPOLEON – Ja sam besmrtn! Tako je zapisano i u ovoj tajnoj knjizi...

SOKRAT (*istrgne mu knjigu iz ruke, pogleda*): Da vidim, što je zapisano? (*Sad svi vide po naslovnici da se radi o Malom Princ.*) Hm... “Mali princ”!

NAPOLEON – Dok sam bio mali, napisao sam svoju autobiografiju. Već tad sam znao da sam besmrtn.

SOKRAT – Mali Princ je umro!

NAPOLEON (*razočarano*): Umro? (*Prisjeti se*): Pa jasno, umro je onog trenutka kad sam postao Car!

SOKRAT – To i ja govorim, prvo treba umrijeti, da bismo postali besmrtni!

NAPOLEON – Umrijeti, opet?

AKTER – “Biti ili ne biti”, je li to pravo pitanje? Nije li časnije podnijeti u duši sve strelice i udarce sudbine, il’ uzet oružje protiv svijeta jadnog i skončati ga?

SOKRAT – U duši, dobro zapamtite: u duši... jer mi je imamo! Da je nemamo, ne bismo bili ovdje. Sve nas je ta duša zaboljela

od onih ljudi koji su je savijali dok je nisu slomili. Zato moramo zakoračiti u nepoznato, upiti u sebe čistoću i onda našim čistim dušama mijenjati svijet...

NAPOLEON (*kroz plač*): Zar, umrijeti?

AKTER – Znam, tu je smetnja, jer kakvi su to snovi u tom snu od smrti? Nitko nije zakoračio tamo a da nije ostao. Nisu imali snage da se vrate. A mi se braćo i sestre stalno vraćamo.

NAPOLEON – A prije toga... umrijeti?

SOKRAT – Bez samrtnog grča, bez straha... uz blaženi osmijeh prepustiti se “veličanstvenoj smrti”...

NAPOLEON – Znači, ipak umrijeti?

ŽENA – Umrijeti...

Napoleon plače... Prilazi mu Greta i Žena, miluju ga, Napoleon grli Gretu i Ženu i oni ostaju priljubljeni jedno uz drugo...

AKTER – Ljudi, kad umiru, plaču.

SOKRAT – Čak i pri pomisli na smrt, oni plaču...

AKTER – Oni ne smiju ni pomisliti što je to tamo... s one druge strane...

SOKRAT – I sama pomisao na to čini od njih kukavice...

AKTER – I tako pothvati velikih razmjera pođu naopakim putem i gube ime OSVETE...

Sokrat ga ščepa za vrat...

SOKRAT – Zar odustati na kraju?

AKTER – Ne znam... Osjećam... osjećam da bih opet mogao živjeti.

SOKRAT – Sad je kasno. Predstava samo što nije počela...

Zatamnjenje... mrak!

I onda, predstava! Doktori, Bolničari i Bolničarka zauzeli su svoja mjesta... Akter dolazi na sredinu scene, a ostali se okupljaju oko njega... Aplauz prisutnih gledatelja...

AKTER – Zahvaljujem... ali predstava još nije ni počela... a ipak traje... Početak je tamo gdje je kraj, a kraj tamo gdje početak... a ona ipak traje... (*Obraća se Prvom Doktoru koji to nije očekivao*): Poštovani doktore, zamolit ću vas ovdje... i na početku i na kraju... u neminovnom trajanju, da budete suučesnik u ovoj našoj zajedničkoj predstavi. Molim vas, pročitajte ove rečenice, vrlo važne u nevažnom i vrlo bitne u nebitnome bitku...

SOKRAT (*tiho*): Tako se nismo dogovorili?

AKTER – Tišina! Doktore, samo vi to pročitajte na našem početku i kraju...

PRVI DOKTOR – Oprostite, ali ja nisam glumac, za to je potrebna ipak nekakva vještina.

AKTER – To je lako, kao recimo svirati flautu...

PRVI DOKTOR – Ali ja ne znam svirati flautu.

AKTER – Ili recimo... lako, kao liječiti ljude...

PRVI DOKTOR – To nije lako...

AKTER (*povikne*): Zato čitaj!

Sokrat se potihom smije... Prvi Doktor se kiselo nasmiješi, neugodno mu je, ali ne želeći pokvariti trud pacijenata, mijenja naočale i počne s čitanjem...

PRVI DOKTOR – “Čovjek pak samo vlastitu nepravdu može i zna osvetiti. Tuđu pak nepravdu neće moći osvetiti u potpunosti, neće je možda ni shvatiti, ali kroz svoju osvetu čovjek može ukazati na nepravdu drugima...”

SOKRAT – Znao sam, opravdanje...

PRVI DOKTOR (*pogleda u kolegu*): Ima tu nečega...

AKTER – Dalje! A to dalje... kako da kažem... više poetski. Malo tiše i visokim glasom: “Ne vladaju svijetom ljudi...” Eto tako nastavite!

PRVI DOKTOR (*iznerviran što ga Akter tlači, ali nastoji ostati pribran*): “Ne vladaju svijetom ljudi... već vladaju ljudi ljudima. A njihova vladavina čini svijet bolesnima i daje posla liječnicima...”

DRUGI DOKTOR – To je dobro!

PRVI DOKTOR – Dakle... “Liječnici liječe ljude, a ne civilizacije. I civilizaciju čine ljudi bolesnom... Civilizacija su ljudi... a ljudi su...” Ovdje je nešto nečitko napisano...

AKTER – To nije ni važno. To su neka moja buncanja...

SOKRAT – Buncanja, buncanja...

AKTER – Počnimo s predstavom. Oprostite, ona već traje... traje u svom trajanju... Onda nastavimo...

Doktor odlazi na svoje mjesto. “Glumci” se okupljaju oko Aktera i Sokrata. Sokrat ima neke papire u ruci u koje s vremena na vrijeme pogleda. Očito je da on najviše brine za “predstavu” i njenu koncepciju... Akter se u svemu ponekad izgubi, ali Sokrat je sabraniji i zahvaljujući njemu “predstava” će doći do kraja, kada će pravu istinu o njenu tragičnu završetku saznati i publika u “predstavi”, a i ona na pravou predstavi...

SOKRAT – Nekada i negdje davno živio je jedan kraljević po imenu Hamlet. Živio nije sam, jer da kojim slučajem življaše sam, ne bi bilo ove tužne priče. On imaše majku, on imaše oca, kojeg otrovaše ljudi otrovni. On imaše prijatelje i u prijateljima neprijatelje. On imaše druga i u drugu čovjeka, a tog igra moja malenkost. On imaše svoju ljubvu, ali kao većina ljubavi i ta bijaše nesretna. On je imao mnogo toga oko sebe, a za razliku od drugih i u sebi. Da ne duljimo, počet ćemo s tragedijom. A zašto je to tragedija spoznat ćete na kraju, jer dosta mrtvih glava past će tad! Stric Hamletov ubi svog brata, oca Hamletovog. Isti taj uze ženu njegovu za svoju i počeo vladati kraljevstvom...

AKTER – Ja sam Hamlet, kraljević danski...

O da se raspadne taj okaljani svijet!

SOKRAT – O, zašto, o kraljeviću moj, s tužnim pogledom i glasom... tražiš raspad ovog svijeta?

AKTER – Prijatelju moj, tajnu svoju morat ću ti odat.

Stric moj, ta hulja prokleta i izdajnička,
 Oca moga ubi i majku mi zavede...
 SOKRAT – To je teška kletva.
 Al budući sam ti prijatelj,
 Vjerujem ti, i osvetu pripremit ću s tobom!
 O kraljeviću, sad vrijeme je da raskrstiš sa svojom Ljubljenom,
 I spremiš je u samostan!
 AKTER – Hvala ti, prijatelju. Za ljubav, ljubav!
 Gle, prelijepa Eholija!
 Spomeni u svojim ehadama i moje grijehe.
 Eto, ti znaš da sam ja koliko toliko pošten,
 Pa bih ipak sam sebe mogao optužiti za to poštenje.
 Pođi u samostan! A ja kad obavim važne stvari slijedit ću te...
 Idi u samostan!
 EHOLIJA – U samostan...
 AKTER – Zašto da rađamo grešnike...
 EHOLIJA – Griješnike...
 AKTER – Ako se baš budeš htjela udati,
 Udaj se u samostanu...
 EHOLIJA – U samostanu...
 SOKRAT – Ne izdrža jadna Eholija dug put do samostana,
 I prije vremena poludi i umrije...

Nastupa obred “veličanstvene smrti”. Svi polako tapkaju nogama i rukama ujednačenim ritmom praveći krug oko Eholije... Veliki veo kojeg je Žena-duh ostavila sad služi za obred “veličanstvene smrti”. Na sredini taj veo ima otvor za glavu. Veo navuku na Eholiju koja ima blaženi osmijeh.

Ispod vela nestao je i Sokrat, stručnjak za davljenje...

Eholijina osmijeha nestaje i ona klone.

Moglo bi se reći kako je Eholijina “veličanstvena smrt” jedina bila po planu, bez straha i samrtnog grča uz blaženi osmijeh.

Kod drugih bit će problema...

Akter nježno pridrži Eholijinu glavu i spušta je nježno na pod...

AKTER – Nesretna Eholija... I previše je suza poteklo...

Akter je i dalje ostao uz Eholiju nijem i nepomičan. Sokrat ga neprimjetno gura, očito da već na početku nije po dogovorenoj koncepciji...

SOKRAT – O jadni i pretužni kraljeviću,
Majka te već čeka...
I ne zaboravi u srdžbi, Napolonija, oca Eholijinog,
Lišiti ogavnog života...

Greta, kao kraljica, prilazi Akteru...

GRETA – Ti ocu njenom i svom nanio si uvredu!
*Akter i dalje, nepomičan, uz Eholiju... Sokrat pokazuje Greti da ga prodrma... Greta ga vuče za rame i govori mu...
Zar ne znaš tko sam ja? Zar ne znaš tko sam ja?
Akter nepomičan...*

E onda, neka netko drugi s tobom govori...

SOKRAT – Bojazan moja, da prevelika bol
Pamet poremetit će mu, a možda čak i predstavu upropastiti,
Imaše osnova svog!
Zaboravi jadni, tužni i nježni kraljević,
Na putu osvete svoje, ubiti Napolonija.
A ja, budući sam prijatelj mu, u neprilici ću mu pomoći...

*Napoleon sve vrlo pažljivo sluša i nastoji biti što dalje od Sokrata...
Sokrat krene prema Napoleonu...*

NAPOLEON – Ne! Stani! Ja se bojim...

SOKRAT (*tih*): Budalo jedna, pa to je samo san... i igra.

NAPOLEON – Samo časak, možda ga dozovem... (*Prilazi Akteru*):
Poznajete li vi mene, prinče? (*Akter šuti.*) Poznajete li vi mene,
prinče?

AKTER (*pogleda ga*): Vrlo dobro, ti si Yorickova lubanja.

NAPOLEN (*prestravljen*): Ne... ja sam Napoleon... Napolonije...
Više i ne znam tko sam...
AKTER – Svi smo mi Yorici, a onda lubanje.

*Sokrat i ostali približavaju se Napoleonu tapkajući nogama i
rukama i nerazumljivo mumljajući...*

NAPOLEON – Strah... bojazan... sve me obuzelo... Bojim se...
SOKRAT – Smiješak si zaboravio,
I filozofiju našu!
Al' to potvrda je samo da iza hrabrosti velikih ljudi,
Krije se često samo kukavni strah!
Sakrijmo lice njegovo, da poštedimo čovječanstvo
Istine o Velikom Napoloniju!

Ponovno svi kreću prema njemu rasprostirući bijeli veo...

NAPOLEON – Stoj! (*Stanka.*) Ja možda nisam dobar, ali sam pouzdan. Dogovore poštujem! Pustite mi samo malo vremena da se sredim... Stanovnici ovog otoka... Stanovnici ovog otoka...
Ne mogu... ne mogu...

*Prekriju Napoleona bijelim velom... Sokrat se zavlači ispod
vela... nekoliko trzaja... i Sokrat se izvlači ispod vela...
Akter prilazi i podigne veo s nepomičnog Napoleona...*

AKTER – Za veću sam te zvjerku smatrao. Šteta! Al' kob je kob!
GRETA – O jao, što si to uradio?
AKTER – Ja? Ne znam. Je li ovo bio Car?
GRETA – O, kakav krasan i krvav čin.
AKTER (*krene prema njoj*): Da, krvav... krvav, dobra majko.
GRETA (*uplašena, vrisne*): Što ti ovdje činiš, luđače?
AKTER (*vikne luđački*): Što? Što?
Hoćeš tajnu moju odat,

Da ja ustvari nisam lud,
Već se pravim ludim iz lukavstva...

*Greta, uplašena, pobjegne od Aktera i potraži spas kod Sokrata.
Sokrat jednom rukom zagrlj Gretu, a drugom zaustavi Aktera.
Akter za trenutak zastane, a onda podigne veo i njime pokrije
Gretu i Sokrata. Sokrat ispod vela obavlja svoj dio posla, a Akter
viče na sav glas...*

AKTER – Jer, tko će takvu tajnu sakriti pred mačkom,
Šišmišom i žapcem krastavim...

Kad neće lijepa, čedna, umna i naivna kraljica...

SOKRAT (*izvlačeći se ispod plašta*): Lice joj bijaše prelijepo to,
Na kojem se ne vidje nikakvo zlo!

AKTER – Što je kraljici?

SOKRAT – Piće, piće, dragi Hamlete.

Ona je otrovana.

AKTER (*Akter prilazi mrtvoj “kraljici” i miluje je*): O ženo, o
majko, o ljudi... Zar je tako moralo biti?

Sokrat ugleda Bankara koji se uspeo nekamo i smješka im se...

SOKRAT – Kraljeviću moj, ne posustaj!

Tvoj put je još dug, jer smiješak kralja govori o skrivenom zlu.

BANKAR – Strašan prizor! O “veličanstvena smrti”, kakav pir to
spremaš. Jer uši koje su morale čuti, gluhe su...

*Bankar očito nije trebao progovoriti, jer na njegove riječi Akter i
Sokrat ostadoše kao skamenjeni.*

*Prvi Doktor, čuvši Bankara da govori, blista od sreće, jer njegovi
pacijenti, zahvaljujući novoj metodi, sve postižu...*

BANKAR – Da se niste usudili prići mi! Inače, sve ću ispričati po
istini i vjerno...

AKTER – Ti mi nisi ni važan. Zlo i tako ne mogu ubiti. Ono uvijek živi.

Akter i Sokrat, raširenih ruku, stanu jedan naspram drugog i slijedeći tekst govore zajedno. Sokrat uvijek malo kasni, pa se čini kao njegova jeka...

AKTER I SOKRAT – “Što će biti sada,
Neće biti kasnije!
Ako bude kasnije, neće biti sada!
A ako ne bude sada,
Bit će ipak jednom kasnije.
Budući da nitko ne zna što ostavlja,
Nije li svejedno kada to ostavlja!”
AKTER – “Ostalo je šutnja”...

*Akter padne na pod...
Sokrat nervozno lista svoje papire...prilazi Akteru...*

SOKRAT – U svemu ovom jadu, jadni kraljeviću, gotovo da si zaboravio ono najvažnije: “Biti ili ne biti?”
AKTER (*podigne malo glavu*): Hvala ti prijatelju. “Biti ili ne biti..?” To pitanje i dalje ostaje.

*Akter opet klone glavom...
Sokrat mu priđe i tužnim glasom završi...*

SOKRAT – Zbogom, nesretni kraljeviću...
Ja ću odreći se vječnog blaženstva...
I vući ovim mrskim svijetom –
Da pričam tvoju povijest...

*Sokrat odlazi u pozadinu. Klanja se...
Oni koji su ležali i dalje leže...*

*Jedino se Bankar vraća za štafelaj i nastavlja slikati...
Aplauz Doktora i Bolničara...*

PRVI DOKTOR (*ushićeno*): Bravo... ma bravo...
Nitko ne reagira na aplauz...

Sjajno... jeste li vidjeli? No, dobro... dobro... sad ustanite...
ustanite!

I dalje svi nepomični... Obraća se kolegi...

Jeste li vidjeli... To je ipak bio događaj za njih... Jako su se
uživjeli... (*Bolničarima pokazuje na one koji nepomično leže*):
Ondesite ih u drugu sobu, da se malo ohlade i osvježe...

*Bolničari iznose pacijente koji leže na podu, dok Prvi Doktor,
izuzetno raspoložen, nastavlja razgovor s Drugim Doktorom...
Na trenutke mu to izvorsno raspoloženje kvari Sokrat, koji ih
prati u stopu i upliće se u razgovor...*

PRVI DOKTOR – Eto, bili ste svjedokom, dragi moj kolega, da
duševno oboljele ne treba samo držati u samotnim sobama. Tre-
ba im otvoriti i druga vrata, vrata iluzija... ili nazovimo ih kako
hoćete... ali njima je potrebno nešto da ih potakne na akciju...

SOKRAT – Bez akcije je i svaka filozofija, mrtva filozofija. A po-
slije akcije, smrt i nije važna... Važna je poruka...

PRVI DOKTOR – Da... oprostite, razgovaram s kolegom...

SOKRAT – Oprostite vi...

PRVI DOKTOR – Dakle, kako rekoh, kolega, oni su osamljeni
do te mjere, da nikada stvarno ne osjećaju zajedništvo, niti dje-
luju zajedno. A sad, jeste li vidjeli, zar to nije senzacionalan na-
predak. Oni su igrali zajedno, čak su govorili zajedno...

SOKRAT – Ali mozak je jedan. Ideje i pothvati upućeni su iz je-
dnog mozga...

PRVI DOKTOR – Molim vas, oprostite...

SOKRAT – Oprostite vi...

PRVI DOKTOR – Točno, kolega, eto i ideja... (*Upornom Sokra-
tu*): Mislim na kolegu, ne na vas... oprostite...

SOKRAT – Oprostite vi...

PRVI DOKTOR – Da, ideja! Tu se dala naslutiti, ako hoćete, i zajednička ideja. I ne samo ideja, već i vjera u nešto...

SOKRAT – Ma kakva vjera... važna je poruka... i pouka...

Sokrat ljutito odlazi do Bankara i žali mu se...

Ništa nisu shvatili... Ništa nisu shvatili...

DRUGI DOKTOR – Bojim se kolega da je vaše zadovoljstvo malo pretjerano, a naročito to što se tiče zajedničke ideje. Ne može se njima prepustiti da biraju ideje. Osim toga, ja tu nekakvu ideju nisam uspio naslutiti. Za mene je to još uvijek nesuvislo bunčanje... svijet rasutih aveti i lebdeći sjena... Ali u budućnosti, s jasnim ciljem, to bi se dalo nekamo usmjeriti...

PRVI DOKTOR – U opsjednutim gradovima, mislite? Ma, kolega... vi niste...

Pojavljuje se Akter... Prvi Doktor ga odmah primjećuje i aplaudira mu...

PRVI DOKTOR – Bravo... bravo... Čestitam vam...

AKTER – Da... hvala... hvala...

Akter uzima Prvog Doktora pod ruku i vodi ga naprijed...

AKTER – Oni tamo... Oni su... mrtvi...

PRVI DOKTOR (*smješajući se*): Ma, smirite se... Hajde, smirite se, bio je to veliki napor za vas...

AKTER – I jest! Oni su mrtvi!

Prvi Doktor se i dalje smiješka. Nepovjerljiv je, konačno ima posla s ludakom. Ali više da bi umirio Aktera, daje znak dvojici Bolničara da odu i pogledaju ostale...

Nastala je ipak neugodna tišina u iščekivanju...

Iznenada, dvojica Bolničara ulete izbezumljenih lica, na kojima ostali shvate da je to bila istina...Svi ostanu zapanjeni i

*nepomični, kao u nijemoj slici... Jedino Bankar i dalje slika, a
Sokrat ga promatra...
Akte, zamišljen, dolazi naprijed...
Prilazi mu Sokrat...*

SOKRAT – Predstava je ipak uspjela?

*Akte ništa ne odgovara... i dalje šuti...
Sokrat se, pokunjen, vraća do Bankara...*

AKTER (*publici*): Nisam mu rekao ne, da mu ne bi bilo teško.
Nisam mu rekao da, da mu ne bi bilo teže.

*Svjetlo se polako gasi...
Sokrat gasi svijeće na Bankarevu šeširu... Mrak...*

KRAJ

Amir Bukvić

HOMO NOVUS

Osobe:

IL

ELA

Scena je sva u bijelom. Važna je ta bjelina da bi što izražajnije bilo osvjetljenje koje će biti tijekom predstave. U predstavi postoje tri osnovne boje osvjetljenja, što ne znači da se ne mogu postepeno izmjenjivati i drugi svjetlosni tonovi. Tim se svjetlosnim efektima dočarava vizualna ljepota na sceni; sve do pojave sive, sumorne boje svjetla.

Bijeli zidovi čine jednu čvrsto zatvorenu cjelinu, a tu zatvorenost pojačava i bijeli strop iz kojeg, kao u nekoj modernoj operacionoj dvorani, bliješte reflektori.

Na sceni su dva ležaja koji podsjećaju na moderne operacione stolove koji su mobilni i pristupačni svakom položaju. Ispod njih izbija intenzivna svijetlost, pa se čini kako ležajevi nemaju čvrsto uporište i da je ispod njih nekakav bezdan.

Na sceni su i dva TV ekrana koji mijenjaju položaje tijekom predstave.

* * *

Kako se postepeno pojačava svjetlo na sceni i otkriva nam scenu, tako se postepeno pojačavaju pulsirajući otkucaji, slični otkucajima srca.

Ela i Il leže nepomično svako na svom ležaju...

A onda Il otvori oči. Lagano podigne ruku i nešto osluškuje... Pogleda u Elu, a onda gleda u jedan ekran, pa u drugi ekran i opet osluškuje... Pridigne se, pažljivo silazi s ležaja i gleda oko sebe osluškujući, kao da nešto traži po sceni...krene par koraka u krug, a onda čučne, zagleda se u pod, rukom prelazi po podu, prinosi ruku nosu i pomiriše ju... potom opipava želudac... i opet gleda oko sebe kao da nešto traži...

Ela otvori oči... lagano podigne ruku...otvara usta kao da će nešto reći, a onda polagano spušta ruku i opet leži nepomična...

*Il promatra Elu... a onda se brzo vraća na svoj ležaj...
Ela se pridigne i tupo gleda ispred sebe...
Il se pridigne i gleda u Elu...*

IL (*pažljivo*): Ležala si..?

ELA – Jesam!

IL – Spavala si?

ELA (*nesigurno*): Jesam...

IL – I onda si možda...

ELA – Nisam!

IL (*tužno*): Nisi?

ELA – Ne, nisam!

*Il silazi s ležaja i krene u krug... Zastane, pogleda u Elu i naglo
joj pride...*

IL (*intenzivnim šapatom*): Možda ipak jesi... Pažljivo sam te promatrao... i baš kao da si nešto...

ELA – Ne, nisam!

Stanka...

IL – Nisi? Ali, pro... promatrao sam te... i lagano si podigla ruku... otvorila si usta... i kao da si nešto htjela...

ELA (*zamisli se*): Kao da sam nešto htjela? (*Pogleda ga oštro*): Ne, nisam!

IL – Kao da jesi, vjeruj mi. Sad se možda ne sjećaš, ali kao da si...

ELA (*zamisli se*): Sad se možda ne sjećam? (*Tiho, kroz zube*): Rekoh, nisam!

Il pokunjeno krene u krug...

IL – Ništa... opet ništa... i samo ništa!

ELA – Odavno već ništa ne sanjam! A ti, nisi li barem u stanju...

IL (*kao da se brani*): Ne... ovako u cik zore?

ELA – Otkud znaš da je cik zore?

IL – Ne znam... po svemu bi trebalo...

ELA – A što ako je ponoć?

IL – Pa... ne bi trebalo...

ELA – Što, ako liježemo u cik zore i budimo se u ponoć?

IL – Pa nije... kako da kažem... nije normalno...

ELA – A što je normalno?

IL – Ah... sad si me našla... ovako tek probuđenog...

ELA – A ti mene... tek probuđenu... nisi u stanju ni stisnuti... pa da vrisnem...

IL – Oh... netko bi se i stiskao... i vrištao...

ELA (*povrijeđeno*): Zaboravi!

IL – Ah, to... To je barem lako... (*Naglo zastane i zamisli se*): A ipak, kao da se nešto dogodilo!?

ELA (*odjednom živne*): U stanju si..?

IL – Ne, to ne! Ali mislim da sam... nešto sam... Jesam! (*Opet se zamisli*): Ili je to bio... možda... samo san.

ELA (*iznenadeno*): Sanjao si?

IL – Ne znam... još ne znam! Ako je i san... dobro je!

ELA – Sigurno je dobro. Pričaj mi!

IL – Kako da kažem... nije za priču... mislim cijela priča nije za priču... Završava... nekako... prosto.

ELA – Volim proste priče. Pričaj!

IL – Možda i nije san... Ako nije san, onda je bolje... Može... mislim... pokretati stvari... shvaćaš?

ELA – Ništa!

IL – Mislim... pokretati stvari na bolje...

ELA – Bolje?

IL (*tajnovito*): Za našu stvar!

ELA (*zamisli se*): Za našu stvar? Postoji neka naša stvar?

IL – Zar si zaboravila?

ELA (*odlučno*): Ne, nisam!

IL – Nisi zaboravila? Odlično! (*Intenzivnim šapatom*): Onda slušaj... ruku si lagano podigla... i nešto si htjela reći...

ELA (*prekine ga, tiho, intenzivno*): Htjela sam da me stisneš... jako, jače, najjače... i da vrisnem do neba.

IL – Rekla si nebo?

ELA – Zašto sam to rekla? Pa ti mene nisi uopće... ni pokušao ni malo... a gdje je nebo...

IL – Pa to i kažem... gdje je nebo... Oho...

ELA (*molećivo, mazno*): Il, a kad bi pokušao bar malo? Bilo bi bolje i za našu stvar.

IL – (*nastavi hodati u krug*): Ne, ne... ne dolazi u obzir. Ne mogu. Osim toga, sve vrlo brzo zaboravljaš, a to stiskanje i vriskanje nikako da zaboraviš.

ELA – Ali samo malo...

IL – Ma ženo, kad ne mogu...

ELA – Rekao si “ženo”? Joj... Sigurno možeš, jer si rekao “ženo”... Nisi mogao reći tako nešto... a da te nije...

IL (*pokušava razložno objasniti*): To što sam rekao neku riječ iz prošlog života, ne znači da mogu. Pa čak i da mogu... možda ne znam. Znaš da je naša vrlina zaboravljanje...

ELA (*klekne pred njega*): Pa o tome se i radi... Hajde, Il, još samo jednom da osjetim... dok nisam zaboravila... (*Krikne*): Slatku boooollll...

Stanka... tišina... Il gleda čudno u Elu, kao da ne razumije...

IL – Slatku bol? (*Čudeći se nastavi hodati u krug*): Svašta!

ELA (*bulji u prazno*): Ništa... zar samo ništa? Ne možemo...

Nagla promjena svjetla popraćena kompjutorskim signalima. Intenzivna crvena svjetlost obasjala je scenu, tako da je i sama scena, odjeća i sve ostalo poprimilo nijanse crvenog. Ela naglo promijeni raspoloženje, puna je ushićenja i sa zanimanjem gleda sve oko sebe. Zadovoljna je i osmijeh joj ne silazi s lica. Il također pažljivo promatra oko sebe, manje je ushićen i pomalo sumnjičav...

ELA – Danas... novo danas. Gotovo sam zaboravila na novo danas. (*Ilu, ljutito*): Ti... ti... htio si me zbuniti da zaboravim. Htio si da zaboravim “novo danas”!

IL (*brani se*): Ne... ne... nipošto...

ELA (*ushićeno*): Novo danas... novo vrijeme... Kako je divno, danas... Il, kakvo je vrijeme?

IL (*osvrće se oko sebe*): Crveno... (*Za sebe*): Oni i žele da mi sve zaboravimo.

ELA – Crveno... vrijeme... Divno! A moja haljina?

IL (*gleda u njenu haljinu kao da je prvi put vidi, diveći se protiv svoje volje*): Nešto novo... nešto sasvim novo. (*Za sebe*): – Ne smijem popustiti... ne smijem se dati...

ELA – Divno... uvijek sam nova... i oko mene sve novo...

IL (*gleda oko sebe*): Da, da... nešto novo... nešto sasvim novo. Mijenja se, sve se mijenja... (*Za sebe*): Nije to bio samo san...

ELA – Sve se mijenja... mijenja se takvom brzinom pa ne uspijevam biti dovoljno... dovoljno biti nova. Il, zašto se ne diviš?

IL – O, kako ne? Divim se... onako... znaš ti mene... prvo malo suzdržano...

ELA (*gleda ga čudno*): Malo suzdržano, ma nemoj? Ne diviti se dovoljno... to je... to je prijevara...

IL (*uzbuđen*): Pri... pri... prijevara? (*Za sebe*): Sve je prijevara.

ELA (*tih, čudeći se*): Što si rekao?

IL (*uplašeno*): N... nn... Ništa!

ELA – Ne diviš se dovoljno!

IL – Brzo se mijenja... sve se brzo mijenja... (*Za sebe*): Moram se prisjetiti...

ELA (*uživajući u sebi*): Jadni moj Il... ne uspijeva dovoljno. A oči, kakve su mi oči?

IL (*gleda joj u oči, odjednom oduševljeno*): Ružičaste... ružičaste! (*Za sebe*): Gotovo je s pamćenjem.

ELA (*odduševljena*): Ružičaste! Il, slaže li se?

IL – Tko?

ELA (*nestrpljivo*): Sve... oči s vremenom, haljina s očima... slaže li se?

IL (*razmišlja*): Crveno je vrijeme... oči ružičaste... haljina...

ELA – Uklapa se?

IL – Uklapa... sve se uklapa! (*Za sebe*): Zaboravljam...

ELA – Kako je to divno... kako je divno što se sve uklapa... Diviš li se?

IL – Naravno... naravno...

ELA (*uživajući u sebi*): Jadni, jadni... Kako ti je ono... (*Razmišlja*): Ime... ime?

IL – Meni?

ELA (*osorno*): Tebi, jadniče!

IL (*izbezumljen*): Meni... ime? Zaboravio sam... zaboravio!

ELA (*oponašajući ga*): “Zaboravio sam.” (*Vikne*): Ime!

IL – Il! Sjetio sam se, Il! Dobro je da sam se prisjetio.

ELA (*i dalje uživajući u sebi*): Jadni Il, ne uspijeva se dovoljno diviti... a već sam nova... pa opet nova... pa nova...

IL (*pravdajući se*): Brzo se mijenja... sve se brzo mijenja.

ELA – Aha, rukavice...

IL (*začuden*): Kakve rukavice?

ELA – Koje su u skladu s vremenom, s haljinom... s očima?

IL (*razmišlja*): Pa najbolje... najbolje bi se uklapale...

ELA – Koje? Koje?

IL (*uzima rukavice i pruži joj*): Crne.

ELA (*oblači rukavice, a onda povjerljivo*): Misliš da će ići?

IL – Što?

ELA (*isto*): Naša stvar.

IL (*iznenađen i radostan, tiho*): Nisi zaboravila... Nisu te...

ELA (*isto*): I siguran si da će nam uspjeti?

IL (*zadovoljno trlja rukama*): Vrijedi pokušati.

ELA (*ogleda se, normalnim glasom*): Pa da, uklapa se...

IL (*za sebe*): Tko bi rekao? (*Normalnim glasom*): Da, da... uklapa se, uklapa...

ELA (*gleda u rukavice*): Mora se uklapati... imam samo crne. Vremena se mijenjaju, sve se mijenja... a rukavice uvijek crne.

IL – Ne mijenjaju se, ali se uklapaju! (*Za sebe*): Nije zaboravila našu stvar.

*Ela krene zadovoljna, visoko podignute glave kreće se elegantno.
Il je pokušava pratiti u korak.*

ELA – Novo danas... uvijek samo danas... prošlost zaboravljamo... (*Naglo zastane, Il nespretno udari u nju. Ela se naglo okrene prema njemu, tiho*): Kako to da nisi spavao?

IL (*uplašen*): Kako to da nisam...? Jesam, spavao sam. Drugačije se ne može!

ELA – Ali si se probudio ranije? Aha!

IL – Ne, ne... probudio sam se kao i ti...

ELA – Oho, kao i ja? “Podigla si lagano ruku...” Ha? “Nešto si htjela?” Ha? “Promatrao sam te...” Aha! Kako?

IL – Pro... pro... promatrao sam te... pro... pro... probuđen malo ranije... Samo malo ranije nego li ćeš se i ti probuditi.

ELA (*povisi glas*): Kako je to moguće? Uvijek se budimo...

IL (*smirujući je*): Uvijek se budimo u isto vrijeme... zaspimo u isto vrijeme, a danas...

ELA – Što danas?

IL – Probudio sam se malo ranije.

ELA – Kako je to moguće... baš danas?

IL – Kako je moguće, kako je moguće...? Zaspimo u isto vrijeme, probudimo se u isto vrijeme... a danas, nevrijeme!

ELA (*zaprepašteno*): Rekao si... rekao si: nevrijeme! Danas nevrijeme? I još si rekao...

IL (*ukoči se od straha*): Ne... ne... Danas je sve... sve je samo danas... Danas je sutra... danas je vječno... danas smo...

ELA – Smo? Što smo danas?

IL (*grčevito se pokušava prisjetiti*): Smo... smo... mo... oma...

ELA – Dalje!

IL (*nekontrolirano*): Nema dalje. Nema!

ELA (*tiho, povjerljivo*): A kažeš, da će nam uspjeti?

IL (*opet iznenađen, tiho*): Pa ti si... nisu te... Stalno me zbunjuješ...

(*Povjerljivo*): Samo... moraš mi pomoći. Ne mogu sve sam.

ELA – I misliš da će onda..?

IL – Vrijedi pokušati.

ELA – Pokušavaj... odmah pokušavaj! Hoćeš pilulu?

IL – Koju pilulu?

ELA – Koja bi ti najbolje odgovaralo za to..?

IL – Neću pilulu!

ELA – Onda kreni!

IL – Krećem!

Klekne na pod, masira sljepoočnice, zatvara oči...

Pokušavam... Odakle da počinem...

ELA – Od danas!

IL – To znam, to je lako... jer postoji samo danas. Prošlost ne postoji... budućnost je danas. Ali ono drugo...

ELA (*sa zanimanjem*): Zar postoji i nešto drugo?

IL (*opipava želudac*): Nije san... događa se... kreće se...

ELA – Gdje se kreće?

IL (*isto*): Tu... tu je sve... i odatle kreće dalje... na sve strane. Samo... samo da je još...

ELA – Čega?

IL – Važno je da se kreće... i da se događa...

ELA – Onda počni, kad se već događa!

IL (*s velikim naporom pokušava se prisjetiti*): Dan... dan prije... prije... prije svih dana. Danas... samo danas... uvijek danas...

(*Odjednom izgovori tečno*): Danas nije što je prije!

ELA (*iznenađeno*): Danas nije ono što je prije? A ono drugo?

IL – Ono drugo, nije što i danas!

ELA (*cikne od sreće*): Ono drugo nije što i danas? Dalje, dalje...

IL – Prvo su oni napali... naš grad!

ELA – I onda?

IL – Onda smo mi napali njihov grad... i njihovu zemlju... i spravili sa zemljom... i grad i zemlju!

ELA (*plješeće rukama, potihlo se radujuć*): Spravnili sa zemljom...?

IL – I uzeli im crno zlato.

ELA – Crno zlato? Što je crno zlato?

IL – Ne znam... Ali znam...

ELA – Što još znaš?

IL – Da su onda i naš grad drugi spravili sa zemljom... i onda...

ELA – I onda su svi... zemlju spravili sa zemljom?

IL – Kako znaš?

ELA – Ne znam, otkud znam... ali iz svega proizlazi... jer smo mi...

IL – Aha... bili smo spremni, najspremniji...

ELA I sad smo... sretni!

IL – Najsretniji!

ELA – Zbilja?

Odjednom se s ekrana začuju glasni kompjutorski signali...

ELA – Čuješ li?

IL (*naglo se pridigne*): Čujem, čujem... Moramo se... moramo se...

ELA – Moramo se pripremiti!

IL (*uznemireno*): Umiriti misao, umiriti misao... Danas je vječno...

ELA – Vječni smo i zato smo sretni!

IL (*isto*): Kakve li radosti... kakve li radosti...

ELA (*opet zadivljena sobom i svim oko sebe*): Kako samo divno izgledam... i sve oko mene... i sve se uklapa. Kako sam sretna... kako sam samo sretna...

IL – I ja sam... i ja... Izgledam li tako?

ELA – Jadni moj Il... nisi dovoljno zadivljen.

IL (*namješta smiješak*): Odmah ću ja... odmah!

ELA – I vrijeme je... (*Umiri se, osluškuje*): Il, čuješ li vrijeme?

IL (*i on osluškuje*): Čujem vrijeme...

ELA (*gleda oko sebe, njuška*): Ovdje... kao da nešto zaudara...

IL – Vrijeme zna strašno zaudarati...

Kompjutorski signali po drugi put, nešto drugačiji. Ela brzo odlazi na jednu stranu i stane nasuprot jednog ekrana, a Il odlazi na drugu stranu i stane nasuprot drugog ekrana...

ELA (*Ilu, tiho*): Prvo desna noga... jedan korak, jedna misao!

IL – Znam, desna misao!

ELA – A onda lijeva noga...

IL – Znam, lijeva misao!

ELA – Pokret uvijek u skladu s mišlju... misao u skladu s pokretom.

IL – Misao i pokret čine nas u isto vrijeme duboko misaonim i pokretnim...

ELA – U skladu s vremenom!

IL – Znam!

Po treći put kompjutorski signali...

GLAS

MISAONO POKRETNJA VJEŽBA! (*Stanka.*) SRETNI SMO!
NAJSRETNIJI! DOSEGLI SMO VRHUNAC SREĆE!

IL (*ponavlja u skladu s pokretima*): “Sretni smo... najsjetniji... dosegli smo vrhunac...”

ELA – Što smo dosegli?

IL – “Vrhunac...”

ELA – Čega?

IL – “Vrhunac...” Zbunjuješ me!

GLAS

DOŠAO JE DAN, DAN PRIJE SVIH DANA, DAN VJEČNI.
DAN NAJVEĆIH ČOVJEKOVIH DOSTIGNUĆA!

IL – “Dan prije svih dana...”

ELA – Upamti!

IL – Ne prekidaj me.

GLAS

SRETNI SMO ŠTO JE TAJ VJEČNI DAN, DAN SRETNIH,
DAN VJEČNIH!

IL – “Sretni smo...”

ELA – “Dan vječnih!”

Il je pogleda u čudu.

ELA (*Ilu*): Sve je tako divno... i ja sam divna u divnom. Diviš li se?

GLAS

SRETNI SMO ŠTO JE DAN VJEČNIH, DAN NADMOĆI NAD SVIM. I NAD SMRĆU!

ELA (*oduševljeno*): “I nad smrću... i nad smrću!” (*Pogleda u Ila*):
Zašto šutiš?

IL – Ne ponavljaš od početka.

ELA – Ovako je lakše.

IL (*tih*): Ali ne i za našu stvar. Vježbati pamćenje. Od početka!

ELA – Dobro, od početka!

GLAS

MOĆ JE POSTALA NADMOĆ! LJUDI SU POSTALI NADLJUDI!

ELA i IL (*ponavljaju u isti glas*): “Moć je postala nadmoć. Ljudi su postali nadljudi!”

GLAS

SVE JE SAMO U NAŠIM RUKAMA!

IL – “Sve je samo u našim rukama.”

ELA (*gleda u rukavice*): Il, što je...

GLAS

SVAKIM DANOM SMO BOGATIJI ZA NOVA ZNANJA I NOVA DOSTIGNUĆA. ZATO, PAMTIMO ZNANJE! ZABORAVIMO PAMĆENJE!

Kompjutorski signali kao neka vrsta odjave...

IL (*trudi se razumjeti*): “Svakim danom smo bogatiji za nova...”

ELA – Il, što je u našim rukama?

IL (*plane*): Sranje... Prekidaš me i ne znam što moramo znati.

(*Primiri se, tiho*): A tek saznati ono što smo nekada znali..?

ELA – Ali što je..?

IL – I kako će nam onda uspjeti?

ELA – Što je “sranje”?

IL (*pokušava se prisjetiti*): “Svakim danom smo bogatiji za nova... za nova...” (*Nemoćno*): Zaboravio sam.

ELA – Svakim danom smo bogatiji za nova sranja i nova dostignuća!

IL – Kako znaš?

ELA – Ali ne znam što je u našim rukama?

IL – Sve... sve što postoji. (*Opet se pokušava prisjetiti*): “Neprijatelje smo istrijebili...” (*Eli*): Je li to desna ili lijeva misao?

ELA – Obje u isto vrijeme. Ali, što je to “sranje”?

IL – Sranje? A, sranje... sra... nje. Ne znam, palo mi je tek tako...

ELA (*tiho*): Pa to je napredak za našu stvar. Da počnemo od “sranja”?

IL (*kao da se nečega prisjetio; a onda, počne nešto sumanuto tražiti*): Da... sad sam se sjetio... imaš pravo... treba početi od sranja... Samo kad bi bilo više... više...

ELA – Sranja?

IL (*naglo zastane, lupa prstom po čelu*): Stao mi... stao. Pamtim samo znanje... zaboravljam pamćenje.

Ponovno se čuju kompjutorski signali, kao neka vrsta najave uz diskretnu promjenu svijetla...

GLAS

VIJESTI IZ SVIJETA!

IL (*iznenađen*): Vijesti iz svijeta?

ELA – Vijesti iz svijeta?

IL – Tišina, slušam!

ELA – Pa ja samo kažem iznenađena: Vijesti iz svijeta?

IL – Već sam ja rekao, i to je dovoljno!

GLAS

U SVIJETU NIŠTA NOVO! U SVIJETU NIŠTA, NIŠTA I NIŠTA!
POGLEDAJTE, DOBRO POGLEDAJTE! VIDITE LI ŠTO?

IL – Ništa!

ELA – Jedno veliko ništa!

IL – Nigdje ničega!

GLAS

JEDINO GDJE SE NEŠTO DOGAĐA JE TU, KOD NAS I OKO
NAS! ZADIVLJENI SMO ONIM ŠTO NAS OKRUŽUJE, ZA-
DIVLJENI SMO NAŠIM DOSTIGNUĆIMA, NAŠOM SNA-
GOM! DIVIMO SE SEBI!

Kompjutorski signali... diskretna promjena svijetla...

ELA – Što se to događa kod nas?

IL – Sve! Ako je tamo ništa, onda je ovdje SVE! Mi imamo...
imamo...

ELA – Što imamo?

IL (*napreže se razmišljajući*): Imamo... imamo... (*Sjetio se*): Ne-
prijatelja više nemamo..?

ELA – Tako je, ne postoji ni traga neprijatelju. Sve smo ih sma-
zali!

IL – Šteta. Nismo ih morali baš sve...

ELA – Da smo ih barem malo ostavili?

IL – Ne bi bilo dosadno...

ELA (*iznenađena*): Dosadno? Rekao si dosadno?

IL – Odjednom sam se sjetio... dosadno... Tako je... dosadno...

ELA – Dalje...

IL – To s dosadom... to je duga priča...

ELA – Pričaj, sigurno je zanimljiva!

IL – Sigurno!

ELA – Priča? Il, znaš onu priču?

IL – Znam. Ne znam... Koju priču?

ELA (*tiho, pomalo sablažljivo*): Ma onu... ono kad se... dvoje spoje... (*Isprepliće prste obiju šaka i udara dlanovima*): Ma znaš... ono... Pljuf... pljuf... pljuf... pljuf...

IL – Hoćeš li prestati s tim pljuf... pljuf... Tako bi ti do vječnosti...

ELA – Il, što je vječnost?

IL – Mi smo vječni!

ELA – A zašto onda ne možemo... pljuf... pljuf... do vječnosti?

IL – Koliko je važnijih svari od tog tvog pljuf...pljuf...

Kompjutorski signali...opet diskretna promjena svijetla s tamnijim nijansama crvenog. Ozbiljan glas s TV ekrana popraćen zloslutnom glazbom...

GLAS

TO SU BILE GODINE ODLUKE!

IL – Godine odluke? Sjećaš li se? Eto ti sad!

ELA – Godina odluke... kao da se sjećam...

GLAS

TO JE BILA GODINA ODLUKE! TO JE BIO DAN ODLUKE! BIO JE TO TRENUTAK ODLUKE, ZA KOJU SMO BILI SPREMNI! KAD JE U NEW YORKU ODZVANJALO JEDANAEST SATI, A U MOSKVI OSAMNAEST – ČOVJEČANSVO SE PRIBLIŽILO TOTALNOJ APOKALIPSI – JER TADA JE U EUROPI VRH NUKLARNE RAKETE DOTAKAO SVOJ CILJ. U TRENU JE UNIŠTENA VEĆINA NEPRIJATELJA, A ZA OSTELE SMRT JE DOLAZILA U VALOVIMA!

ELA – Sjećaš se New Yorka?

IL – Sjećam se... smrt je dolazila u valovima...

GLAS

USKORO JE NASTUPILA NUKLERNNA ZIMA. POLARNA MAGLA NIJE DOPUŠTALA SUNCU DA NESMETANO PRODRE DO ZEMLJE...

IL – Sjećaš se Sunca?

ELA – Sjećam se magle.

GLAS

RIJEKE SU PREKRIVENE DEBELIM SLOJEM LEDA! SAMO SU RIBE U MORSKIM DUBINAMA OSTALE POŠTEĐENE... RIBE U MORSKIM DUBINAMA I MI... MI IZABRANI NAROD U NAŠIM SJAJNIM SKLONIŠTIMA!

ELA (*sjetila se*): Sunca mi... sjećam se sunca...

GLAS

NE ŽALIMO ZA SUNCEM! JER, I KADA SE POJAVI NA PUSTOJ ZEMLJI, ZRAČIT ĆE ULTRALJUBIČASTIM ZRAKAMA KOJE ĆE, BEZ OTPORA SLOJA OZONA, BITI POGUBNE ZA SVA ŽIVA BIĆA! A TAKVIH NA ZEMLJI VIŠE NEMA I NEĆE IH VIŠE BITI! U TOJ NEPLODNOJ, LEDENEOJ PUSTINJI HOMO SAPIENS JE NESTAJAO POSTEPENO! (*Glas s TV ekrana se pojačava zajedno sa sada pobjedničkom glazbom.*) JEDINI ŽIVI SMO MI! IZABRANI LJUDI, KOJI SU MISLILI NA SVOJU BUDUĆNOST. NASTUPILA JE VLADAVINA IZABRANIH, VJEČNA VLADAVINA! (*Glas s Tv ekrana je dostigao svoj maksimum, vika popraćena sve glasnijom glazbom*): HOMO NOVUS, VLADAR JE SVIJETA!

IL (*nije odolio, pa odjednom vikne*): Homo Novus vladar je svijeta...

GLAS

VLADAR ŽIVOTA!

IL i ELA (*zajedno ponavljaju, sve glasnije i glasnije*): Vladar života...

GLAS

IZABRANI SMO NAROD!

IL i ELA – Izabrani smo narod!

GLAS

VLADARI SVIJETA, VLADARI ŽIVOTA!

IL i Ela (*euforično*): Vladari svijeta, vladari života!

GLAS

(*euforično*): NADLJUDI... NADLJUDI... NADLJUDI...

IL i ELA (*u transu*): Nadljudi... nadljudi... nadljudi...

Stanka... Ela i Il gledaju se u tišini iznemogli, slomljeni...

GLAS

(*tihi, omamljujući glas iz daljine*): NAŠE SVJETLO JE VJEČNO I POSJEDUJE NAJBOLJA SVOJSTVA POTREBNA NOVOM ČOVJEKU. SVJETLO JE VJEČNO, ŽIVOT JE VJEČAN, ZADIVLJENI SMO ONIM ŠTO SMO POSTIGLI...

Kompjutorski signali... Stanka...

IL (*potišten*): Kako... kako smo samo vikali...

ELA (*potištena*): Dobro smo vikali...

IL – I kako smo vjerovali..?

ELA – Zato što smo sretni! Ti ne vjeruješ?

IL (*zamišljeno*): Nigdje ničega!

ELA (*pokušava ga ohrabriti*): Nismo sami. Ima još vječnih kao što smo mi...

IL – Sama pustoš... pustinja...

ELA – Ima i drugih koji su sretni kao mi.

IL (*pokušava se prisjetiti*): Svima su pomogli... pomogli...

ELA – Ni oni ne mogu umrijeti!

IL – Sve su spasili... spasili... (*Naglo klone*): Ne mogu... ne mogu se sjetiti...

Nagla promjena svjetla popraćena drugačijim kompjutorskim signalima... Intenzivna, ljubičasta boja svjetlosti...

GLAS

TO SU BILE GODINE ODLUKE. ZA SVE JE TREBALA DUGOTRAJNA PRIPREMA NAŠIH STRUČNJAKA I ODLUČNOST NAŠEG VOĐE! PRVO SMO MORALI OSIGURATI OGROMNE ZALIHE CRNOG ZLATA, BEZ KOJEG NAŠA SIGURNA SKLONIŠTA DUBOKO POD ZEMLJOM NE BI FUNKCIONIRALA. I TEK TADA SMO SE MOGLI ODLUČITI NA TOTALNO UNIŠTENJE MRSKOG NAM NEPRIJATELJA!

ELA (*trlja rukama od zadovoljstva*): Jesmo ih...

IL (*prisjeća se*): Crno zlato..?

ELA – Crno zlato? To ti nešto govori?

IL – Govori... kako je naš vođa bio dalekovidan.

GLAS

A ONDA, KADA JE I SAVEZNIK NAŠEG NEPRIJATELJA UZVRATIO ISTOM MJEROM... I KADA JE EKSPLOZIJA RAZORNE ATOMSKE BOMBE SAD VISILA I NAD NAŠIM GLAVAMA, ONDA SE NA NAŠEM TLU POJAVIO NAŠ DOBRO PRIPREMLJENI BATALJON “ZEMLJA”, KOJI JE POKUPIO IZABRANE I SMJESTIO IH NAŠA SIGURNA SKLONIŠTA U KOJIMA NAM NIŠTA NE NEDOSTAJE! SVE ŠTO JE BILO, ZABORAVILI SMO! SVE NEPOTREBNO ZABORAVLJAMO, ALI NOVE HEROJE, LJUDE U RUŽIČASTIM UNIFORMAMA, KOJI SU PREUZELI NA SEBE OSNIVANJE NOVE ERE, NIKADA NEĆEMO ZABORAVITI!

IL (*prisjeća se*): Ljudi u ružičastim uniformama..?

GLAS

(Tiha, umirujuća glazba): LJUDI U RUŽIČASTIM UNIFORMAMA NISU BILI VOJNICI, NISU NOSILI ORUŽJE, ONI SU GOVORILI I OBJAŠNJAVALI UZ TIHU UMIRUJUĆU GLAZBU. A KAD SE GOVORI, NE PUCA SE!

Glazba utihne i pojave se kompjutorski signali kao neka vrsta odjave...

IL – “Kad se govori, ne puca se”!

ELA – To ti nešto govori?

IL *(prisjeća se s naporom)*: Ljudi u ružičastim uniformama... Oni su nas... oni su nas... Da... da... Izabrani smo u mnoštvu...

ELA – I pred nama je vječnost!

IL *(klonulo)*: Ne znam... ne mogu dalje...

ELA – Sretni smo...

IL *(vikne histerično)*: Znam... sretni, naj sretniji!

Stanka... Ela ga gleda čudeći se... a onda gleda oko sebe...

ELA *(iznenađena)*: Novo vrijeme... Il, nismo primijetili promjenu..?

IL *(gleda oko sebe)*: Nismo primijetili promjenu...

ELA – Il, kakvo je vrijeme?

IL – Ljubičasto!

ELA – A haljina, kakva mi je haljina?

IL – Isto... ljubičasta.

ELA – A oči?

IL *(pogleda je u oči, uplašeno)*: Crvene.

ELA *(ushičeno)*: Crvene? Tako sam sretna... sretna sam. *(Gleda u rukavice)*: I dalje crne! Skinut ću ih za promjenu.

IL – Ne moraš, uklapaju se!

ELA – Znam da se uklapaju, ali ću ih ipak skinuti za promjenu.

(Skida rukavice): U rukavicama se to ne radi...

IL *(uznemireno)*: Što... što se ne radi u rukavicama?

ELA *(pruža mu ruku)*: Ono... znaš ono... Hajde, jadni moj Il... pruži ruku i stisni me!

IL – Znaš da ne mogu...

ELA – Ne možeš pružiti ruku?

IL – To mogu... ali, ono drugo ne mogu, nisam uzeo pilule.

ELA – To se i tako ne radi s pilulama. Pilule ćemo uzeti poslije... poslije... shvaćаш. A sad, hajde... a ja ću zatvoriti oči, da osjetim... što bolje i što jače...

IL – Znaš da ne mogu...

ELA (*nježno*): Pokušaj... hajde... stegni... jako... jače... najjače... da osjetim da sam živa...

IL – Što će ti to, kad smo besmrtni?

ELA – To može potrajati vječnost, a ja hoću sad... sad da osjetim...

IL (*naglo istrgne ruku*): Ne mogu... ne mogu...

ELA (*vrisc*): Da osjetim slatkuuuu bolllll....

Duga stanka... Il se povukao i gleda ju s odstojanja...

Ela polako dolazi sebi... uređuje se...

ELA – “Ne mogu!” Il, što je to “ne mogu”?

IL – Ne znam.

ELA – A što je to “ne znam”?

IL (*misli*): Zaboravljeno znanje!

ELA (*kao da joj je jasno*): Aha... to je to! A znaš li onu priču?

IL (*traži nešto po sceni, nezainteresirano*): Znam... valjda... onu priču.

ELA – Ali ne znaš “onu” priču!

IL (*isto*): Ne znam... valjda... onu priču.

ELA – Hoćeš li da je čuješ?

IL (*isto*): Hoću li da je čujem...

ELA (*nestrpljivo*): Pa hoćeš li?

IL (*pogleda je*): Što?

ELA (*isto*): Priču!

IL – Pa da... ne moraš ni pitati, uvijek hoću da čujem priču!

ELA – A tako? Znaš, čudan si mi!

IL – Zašto? Ne, nisam. Sve je kako treba.

ELA – Onda slušaj priču!

IL – Onda slušam priču!

ELA – Ovako... ONA... i... ON. Jasno?

IL (*zamisli se*): Ona i on..? (*Razmišlja, a onda brzo*): Jasno, dobra priča.

ELA (*kroz zube*): Nije gotova!

IL (*razočaran*): Nije? Ali dobar početak.

ELA – Dakle... što sam htjela reći.. ? A što sam uopće rekla?

IL (*misli*): Mmmm... Eeee...

ELA – Misli... brže misli! Ako znam što sam rekla, onda znam i što hoću reći.

IL (*misli intenzivnije*): Mmmm.... Eeee.... (*Udari se po čelu*): Stao mi je...

ELA – Tko ti je stao?

IL – Stao mi je... kako se ono zove... Na vrh mi je...

ELA – Na vrhu... čega?

IL – Kako se ono zove..?

ELA (*tužno, na rubu plača, ali ne može zaplakati*): Opet ti nisam ispričala. Nikada mi ne uspijeva... Dugo ti je nisam pričala, pa se sad ne mogu sjetiti.

IL (*pokušava je umiriti*): Početak je bio dobar... mislim, sasvim u redu!

ELA – To nije dovoljno.

IL – Za početak je dovoljno.

ELA – Ovako nikada neću stići do kraja.

IL – Ako počneš ispočetka, stići ćeš.

ELA – Ali nikada se ne mogu sjetiti istog početka.

IL – Pokušaj... hajde... pokušaj se prisjetiti...

ELA (*pokušava se prisjetiti*): Ovako... ovako... Na vrh mi je...

(*Iznenada se prisjeti*): Pa da... muškarci imaju nekakav vrh, koliko se sjećam.

IL – Valjda... toliko se baš ne sjećam.

ELA (*poskoči od radosti*): Tako je... tako je... jadni moj Il. Sad znam priču. Ovako... ON... i... ONA!

IL – On i Ona! Dobra priča.

ELA (*kroz zube*): Nije gotova!

IL – Dobar početak.

ELA – Joj... sad ću te... sad ću te... (*Prisjeti se*): Opet sam se sjetila... slušaj i ne prekidaj! ON je uhvati... za nešto je uhvati... i onda je ON stegne... jako, jače, najjače... i ONA... ONA onda osjeća... lom... bol... ONA ne prestaje osjećati... stalno osjeća... i prožima joj cijelo tijelo taj divan osjećaj... jer ON... može... jako... jako...

IL – To je dobro. I dalje?

ELA – Nema dalje.

IL (*ljutito*): Ali... to nije kraj. To ne može biti kraj.

ELA – I nema kraja. Jer ON stalno steže i ONA stalno osjeća...

(*Molećivo*): Hajde, Il... pokušaj barem malo...

IL – Tako je... tako je samo u priči.

ELA – Kako je u priči?

IL – Umrijeti ne možemo.

ELA (*kao da se sjetila*): A, smrt. (*Razmišlja*): Smrttt...

IL (*pokušava se prisjetiti*): S...m...r...t!

Kompjutorski signali...

GLAS

TO SU BILE GODINE ODLUKE! TO SU BILI TRENUTCI ODLUKE PRIPREMANE GODINAMA KOJU JE TREBALO DONIJETI BRZO. BIO JE TO SASTANAK NA VRHU I ODLUKA JE VISILA U ZRAKU. NIJE JU BILO TEŠKO DONIJETI, JER SKLONIŠTA SU BILA PRIPREMLJENA, A SMRT POBIJEĐENA!

IL (*tihom, za sebe*): Sastanak na vrhu... najvažnijih...

ELA – Skloništa su bila pripremljena, a smrt pobijeđena! To ti nešto govori...

IL (*tihom*): Sastanak na vrhu... kao da nešto govori...

GLAS

POBIJEDITI SMRT, ZNAČILO JE POBIJEDITI RAST. NA OSIROMAŠENOJ PLANETI ZEMLJA NIJE MOGLO ŽIVJETI PET

ILI ŠEST MILIJARDI LJUDI. ZAUSTAVLJANJEM RASTA POSTALI SMO SIGURNIJI. UNIŠTEN JE NEPRIJATELJ I SVATKO ONAJ KOJI JE TO MOGAO POSTATI! ZNALI SMO ŠTO RADIMO! POBJEDA RASTA MOGLA JE DOĆI SAMO POSLIJE POBIJEDE SMRTI. NASTUPIO JE DAN VJEČNI!

IL (*pokušava se prisjetiti*): Uništen je neprijatelj... i onaj tko bi to mogao postati...

ELA – Tko je mogao postati?

IL (*sjetio se*): Djeca...

ELA – Djeca? To ti nešto govori?

IL – Istrijebili... is...trijebili!

ELA – Neprijatelje, to znam. A što je s djecom?

IL – I one koji su to mogli postati...

ELA – Tko je mogao postati...

IL – ... neprijateljem? Djeca!

ELA – Ne razumijem i ne sjećam se, jesmo li mi imali te... koji mogu postati neprijateljem?

IL – Hm... djeca! Teško se uklapa.

Komjutorski signali i promjena svjetla... Sve u nijansama ružičaste boje...

GLAS

VIJESTI IZ SVIJETA! NAŠE ISTRAŽIVAČKE EKSPEDICIJE PRONAŠLE SU U ZABITOM KUTKU OPUSTOŠENE ZEMLJE – DVOJE DIVLJAKA.

ELA – Pogledaj, divljaci!

GLAS

OVO DVOJE ZAPUŠTENIH LJUDI PREŽIVJELI SU ATOMSKI UDAR U SVOM PRIMITIVNOM SKLONIŠTU. NE ZNAJUĆI ZA NAŠA DOSTIGNUĆA, PUNI STRAHA, ONI ČINE ONO ŠTO SMO MI PREVLADALI. TRPAJU U SEBE SVE, A ONDA PRAZNE CRIJEVA...

IL (*radujući se*). Čine ono... čine ono...

ELA – Koje?

IL – Pa ono... Trpaju u sebe... i onda kroz crijeva... puf...

ELA (*poskoči od radosti*): A ono... kroz crijeva... Ne znaju za pilule. (*Odjednom se uozbilji*): Mi ne činimo ono?

IL – Prevladali smo!

ELA (*osvrće se oko sebe*): Ali nešto... nešto kao da zaudara?

IL – Vrijeme zna tako zaudarati...

U daljini se začuje djetinji plač...

GLAS

ČUJETE LI DJETINJI PLAČ? POSLJEDNJI NARAŠTAJ LJUDSKOG PROIZVODA...

ELA (*nježno*): Dijete? Čuješ li... ono plače...

GLAS

NA DIJETE SE NE MOŽE DJELOVATI, MOŽE POSTATI NEPRIJATELJ! ZATO ĆEMO GA UNIŠTITI!

ELA – Čuješ li kako neprijatelj plače?

IL – Zato će ga uništiti!

GLAS

NAŠA NOVA, HUMANA CIVILIZACIJA, POBRINUT ĆE SE ZA OVO DVOJE DIVLJAKA. ZA KRATKO VRIJEME ONI ĆE BITI KAO MI, POSTAT ĆE BESMRTNI!

Kompjutorski signali...

IL – Postat će mi...

ELA – I više nikad neće biti oni?

IL – Baš kao i mi!

ELA – Šteta. Mogli bismo ih držati u kavezu...

IL – Šteta... stalno bi nam plakali...

ELA – A ja bi ih štipkala, lupkala, sjeckala...

IL – A oni bi plakali po našoj želji...

ELA – A oni će postati mi... samo će postati mi! Il, kakvo je vrijeme?

IL (*za sebe, pokušava se prisjetiti*): Svakim satom sve više... napredujem.

ELA – Nisi daleko dogurao. Vrijeme? Kakvo je?

IL (*gleda oko sebe*): Hm... ružičasto. Sve samo ružičasto!

ELA -Tako sam sretna... sretni smo... naj sretniji...

Stanka...

Il, kada ćemo dobiti pilule za umiranje?

IL – Kad zaslužimo.

ELA – A možda smo već zaslužili?

IL (*tih*): Bili bismo već mrtvi. Sve prate... sve znaju... i u ružičasto vrijeme puštaju ružičasti plin...

ELA (*tih*): Znam... da zaboravimo prošlost...

IL – A mislimo samo na budućnost.

ELA – Kakva je to budućnost kad ne možemo umrijeti?

Kompjutorski signali...

GLAS

TO SU BILE GODINE ODLUKE! MORALI SMO PRONAĆI JEDINSTVENE PILULE ZA SVE. UŽIVAMO APSOLUTNU SLOBODU I MOĆ. POBIJEDILI SMO I SMRT. ALI JEDINO ŽELJA, TA TEŽNJA ČOVJEKOVA ZA NOVIM PROMJENAMA JOŠ NIJE POBIJEĐENA! DOK NE POBIJEDIMO ŽELJU POVREMENO ĆEMO NEKE OD VAS NAGRADITI. IZUMILI SMO PILULE ZA UMIRANJE. U SLIJEDEĆOJ ISPORUCI PILULA OBRATITE PAŽNJU NA RUŽIČASTU PILULU. NETKO ĆE OD VAS BITI OBRADOVAN!

ELA (*poskakuje od sreće*): Možda baš mi... možda ćemo baš mi biti obradovani. Sretni smo... naj sretniji, što nam mogu pružiti još veću sreću...

IL – Ako dobijemo samo jednu pilulu?

ELA – Samo jednu pilulu za umiranje?

IL – Netko bi morao ostati sam.

ELA – Sam? (*Pokušava ga pridobiti*): Nekada si mogao bez mene.

IL – Nekada? Ne sjećam se.

ELA – Uzmi pilulu za sjećanje.

IL – Govno! Takve pilule ne postoje.

ELA – Što si rekao?

IL – Takve pilule ne postoje.

ELA – Ne to, ono prije...

IL – Rekao sam nešto prije? Zaboravio sam.

ELA – Hajde, pokušaj se prisjetiti.

IL (*pokušava se prisjetiti*): Takve... pilule... ne postoje... Govno!

ELA – E, to, što je to “govno”?

IL – Ne znam.

ELA – Sumnjiv si mi... skupljaš neke nove riječi, a onda se praviš da ne znaš.

IL – Stvarno ne znam otkud mi to “govno”.

ELA (*misli*): Što znači... “govno”? Ti si se meni obratio, sigurno je nešto lijepo. Aha, dok se ne sjetimo... i da ne zaboravimo tu riječ, tako ću te odsad zvati. (*Obraća mu se nježno*): Govnooo... Lijepo zvuči, priznaj.

IL – Priznajem.

ELA – Jadno moje govno.

IL – Već sam se privikao.

ELA (*nježno*): Govno bi moglo bez mene?

IL (*misli*): Ako dobijemo samo jednu pilulu za umiranje... i ako je ti uzmeš, ostao bih bez tebe. Ako je ja uzmem, opet bih ostao bez tebe.

ELA – I mogao bih ostati bez mene?

IL – Valjda... kad bih umro, preživio bih i to.

ELA – Da ti je stalo do mene, ti bi meni, ako dobijemo samo jednu pilulu za umiranje dao bez razmišljanja.

IL – Moram razmisliti...

ELA – Hajde, brzo uzmi pilulu za razmišljanje...

IL (*okreće se oko sebe, prilazi Eli i kaže joj tiho, povjerljivo*): Ne uzimam više pilule.

ELA (*iznenađeno*): Ne uzimaš pilule? Kako si se samo toga sjetio?

*Odjednom se začuju alarmantni kompjutorski signali popraćeni
brzom izmjenom svjetala...*

Il i Ela su uznemireni, sa strahom prate što se događa oko njih...

IL (*sumanuto trči po sceni*): Nešto novo... nešto sasvim novo...

ELA – Brzo se mijenja... Vrijeme kao da je poludjelo...

GLAS

NEPRIJATELJA NIKAD NE MOŽEMO POTPUNO UNIŠTITI. POTREBAN JE OPREZ. BUDITE OPREZNI, NEPRIJATELJ MOŽE UĆI I MEĐU VAS, JER ON SE MNOŽI I UNIŠTEN. ŠTAKORI, ŠTAKORI, ŠTAKORI... MILIJARDE I MILIJARDE ŠTAKORA, KOJI SU PREŽIVJELI ATOMSKI UDAR, MNOŽE SE NESLUĆENOM BRZINOM. PRIJETI NAM OPASNOST. ONI SU SAD NAŠI NAJVEĆI NEPRIJATELJI, JER MOGU PRODRIJETI U NAŠA SKLONIŠTA I UGROZITI NAS. MORAMO BITI OPREZNI... OPRE... OPR... PR...

*Kompjutorski signali su isprekidani, izmjena svjetala
neujednačena...*

*Il je odjednom postao razdragan, Elu to čini nesigurnom i
nervoznom...*

IL – Milijarde i milijarde štakora može prodrijeti u naša skloništa...

ELA – I ti se raduješ?

IL – Neprijatelj me obradovao. Uхватit ću ga za gušu... stezati... jako, jače najjače... zadavit ću ga... od njega ću uzeti snagu, njegova snaga postala bi moja... Hajde, dolazite... samo dolazite...

ELA – Tko? Tko?

IL – Štakori, i samo štakori... za našu stvar!

ELA – Misliš, uspjjet ćemo uz pomoć štakora?

IL – Ne mislim, osjećam... osjeća moj želudac...

Naglo se prekinu poludjeli kompjutorski signali i izmjena svjetala, kao da je nastao kratki spoj. Svjetlo na sceni je prigušeno, sivo... Iz daljine se čuje cijukanje štakora, a onda i to prestane...

ELA – Što je sad? Vrijeme? Kakvo je ovo vrijeme?

IL – Sivo... kao da ga nema!

ELA – I haljina je takva...

IL – Sve je takvo.

ELA – A oči... moje oči?

IL – Kako da kažem... Oči su kao vrijeme... kao da ih nema...

ELA – Nema? Sakrit ću se dok se ne vrati vrijeme.

IL – Ne, sad je vrijeme, sad kad ga nema. (*Traži po sceni*): Samo da dođu... samo da nađem još jednog... Samo...

ELA – Što radiš?

IL – Počinjem osjećati glad...

ELA – Ne uzimaš pilule?

IL – Pravio sam se da ih uzimam, a nisam ih uzimao.

ELA – A što si onda uzimao?

IL – Uhvatio sam jednog štakora.

ELA – Neprijatelja? Kada?

IL – Dok si spavala... čuo sam ga kako šuška... Ustao sam... i ščepao ga za gušu.

ELA – I onda?

IL – I stezao sam ga... i stezao...

ELA (*zadivljeno*): I crknuo je?

IL – Nije!

ELA (*tužno*): Ni on ne može crknuti?

IL – Može, neprijatelj je. Ali nisam htio da odmah crkne... prvo sam ga mučio...

ELA (*radosno*): Joj... i onda je otegao papke.

IL – Ni onda. Progovorio je.

ELA – Govorio je?

IL – Pregovarali smo... govorio sam malo ja... pa malo on...

ELA – Štakor govori?

IL – Naravno! Bio je to sastanak... sastanak na vrhu.

ELA (*nestrpljivo*): I što si mu rekao?

IL – Pa... uvjeravao sam ga. Ali nije bilo lako...

ELA – Aha... rekao si mu da smo mi najbolji, da smo nepobjedivi, vječni, izabrani...

IL – Jesam...

ELA – Da smo besmrtni, da neprijatelje istrebljujemo...

IL (*vikne*): Dosta!

ELA (*uplašeno*): Jesi li ti to meni?

IL – Tako je on meni viknuo.

ELA – On viknuo “dosta”?

IL – Da smo mi dosta na njima eksperimentirali... i da je došlo vrijeme da oni eksperimentiraju na nama.

ELA – Znači, oni eksperimentiraju na nama?

IL – Da je došlo vrijeme...

ELA – I što si mu ti na to “vrijeme”?

IL – Bio sam ljut... tako ljut... pa sam ga...

ELA – Aha... pa si ga...

IL – Pojeo sam ga!

ELA (*u čudu*): Pojeo si ga?

IL (*kao da se pravda*): Svaki komadić sam dobro izvakao.

ELA – Zašto?

IL – Zbog eksperimenta... da vidimo tko će na kome eksperimentirati. A to je onda bilo dovoljno... za... zaudaralo je...

ELA – Što je zaudaralo?

IL – Ostaci štakora koji su prošli kroz moja crijeva.

ELA – Sjajno! To zaudara cijelo vrijeme. I što si uradio sa ostacima?

IL – Sve sam opet pojeo. I sad čekam... čekam što će se još dogoditi.

ELA – Kako je to divno kad možeš čekati. (*Tužno*). A meni nisi ništa ostavio?

IL (*nježno*): Reći ću ti nešto čega sam se prisjetio... Mnogo toga mi se vratilo... Štakor mi je osvježio pamćenje...

ELA – Reci, hajde reci!

IL – Lju... bav. Ljubav. Ljubavi moja!

ELA – Što je to “lju...bav”!

IL – Nešto sigurno znači. Zvat ću te tako da ne bismo zaboravili riječ koja nešto znači. (*Prilazi joj blizu, miluje je, privlači k sebi, steže je*): Lju... bav. Ljubav – ljubavi – ljubim.

ELA (*nježno*): Ljubav. (*Miluje ga*): Kako ti samo polazi za rukom... da stegneš tako jako...

IL (*steže je jače*): Puno mi toga polazi za rukom...

ELA – Tako... još, samo tako... možda osjetim...

IL (*isto*): Možda zajedno osjetimo...

ELA (*naglo ga prekine, odmakne se od njega*): Možda štakori tako rade? Štakor ti je osvježio pamćenje.

IL – Štakor nam je vratio osjećaje...

ELA (*privuče ga sebi*): Dobro... onda nastavi... možda na kraju... osjetimo zajedno...

IL – Možda, ako postoji kraj...

*Il je snažno privuče k sebi, Ela sladostrasno uzdahne...
Odjednom se Il zgrči, jaukne bolno, uhvati se u predjelu želuca i
sruši se na pod...*

ELA – Što, zar je već kraj?

IL (*ječi, zgrčen na podu*): Počelo je... osjećam boooolll... bolllll...

ELA – Osjećaš slasnu bol? A ja? Rekao si da ćemo zajedno...

IL (*jauče*): Bol nije slasna... ona je... razorna... ubitačna...

ELA – Kako osjećaš? Pričaj mi, kako?

IL (*i dalje ječi*): Divno... izludjet ću od boli...

ELA – I možda umreš bez pilula...

IL – Možda mi se posreći...

ELA – Ti... ti imaš suze!

IL – Imam suze? Pričaj... pričaj kako izgledam?

ELA – Divno... imaš suze... imaš izražajno lice... bolno lice...

Sigurno ćeš umrijeti...

IL – Možda neće dugo potrajati... Joj... uh.... Joj... Da je još...

Nemam više štakora...

ELA – Aha... I morat ćeš opet uzimati pilule kao ja...

Il se odjednom umiri, lice mu začuđeno, a onda se pojavi smiješak... Il zatvori oči, a smiješak i dalje titra...

IL (*zatvorenih očiju*): Zatvori oči!

ELA – Da... zatvorila sam oči.

IL – Što vidiš?

ELA – Mrak. (*Otvori oči*): Ti vidiš nešto drugo?

IL (*tih, ushićeno*): Kao da sanjam...

ELA (*nestrpljivo*): Što vidiš?

IL – Polje... trava... cvijeće... korijenje... mrav... mrav na dlanu...

ELA – Govori razumljivije... da te razumijem...

IL – Mrav... zemlja... trava... korijenje... drveće... (*Podiže glavu*): Sunce... vidim Sunce... Sunce vidi mene...

ELA (*sve nervoznija*): Tko koga?

IL – Ne prekidaj! Čovjek... tamo daleko... Više njih prilaze... sa psima... I glazba...

ELA – Ljudi u ružičastom...

IL – Prilaze... čine se miroljubivim... Žena stoji pored mene... smije se... Oni prilaze... i veliki psi... glazba je glasnija... Žena se prestaje smijati... Tamo iz polja... ono trči prema nama... To je... pa to je naše... dijete... trči u zagrljaj... preplašeno... Grlim ga... ono grli mene, preplašeno...

ELA – Čije dijete?

IL – Podižem ga visoko... pokušavam ga umiriti... nasmijati... Oni prilaze... psi ogromni, bijeli... Oni u ružičastim uniformama... ozbiljnih lica, bez sućuti...

ELA (*izgubivši strpljenje, histerično*): Što vidiš? Koga vidiš? Ne mogu više, a da i ja ne vidim! Prijavit ću te! Uzet ću pilulu i prijavit ću te! To mogu... i hoću... Hoću i mogu... Mogu i hoću... Svravit će te sa zemljom...

Stanka... Elin histerični napadaj je prestao... Il, otvorenih očiju, gleda tupo ispred sebe...

IL – Ništa... ništa više nema... odjednom je svega nestalo...

ELA (*tužno*): Svega je nestalo? Ja sam kriva... moja radoznala želja...

IL – Sve nestalo... bol... osjećaji... slike iščezle... Nema više štakora. Sve bih dao za štakora... Sve... mrava, zemlju za štakora...

ELA – Ja sam kriva... nisam više mogla izdržati, a da i ja ne vidim...

IL – Sve bih dao za štakora... Svijet za štakora...

ELA – Eto, opet nerazumljivo... S tobom se više ne može živjeti...

IL (*gleda je začuđeno*): “Živjeti”? Rekla si “živjeti”!

ELA (*obraduje se*): Rekla sam nešto novo, a nisam pojela štakora...

IL – Prešlo ti je od mene, ja sam ga pojeo.

ELA – Kako bismo napredovali da imamo više štakora!?

IL – Kako do štakora... pitanje je sad?

ELA (*nježno*): Pokušaj opet... neću te prekidati...

IL (*kimne glavom pomirljivo*): Pokušat ću opet... Budi pored mene, drži me za ruku... možda ti prijede od mene... pa možda i ti vidiš...

ELA (*nježno ga uhvati za ruku*): Bit ću uz tebe...

IL (*pokrije lice rukama, pokušava se usredotočiti*): Mh... Hm... Ahhh...

ELA (*tih*): Vidiš li što?

IL – Mmmm... vraćaju se neke slike... opet vidim... (*Otvori oči, oslobodi se Eline ruke*): Sve jasno vidim...

ELA – Vidiš, širom otvorenih očiju?

IL – Vidim onaj svijet... vidim prošli život...

ELA – Samo gledaj... bit ću strpljiva, neću te prekidati... Il, što vidiš?

IL (*gleda u daljinu, nekome se smiješka, širi ruke*): Maleni moj... dođi... ti si moj... ne dam te... (*Skupi ruke, kao da nekog grli*): Ti si moj... (*Naglo se okrene u stranu*): Prilaze... sa psima... prilaze sve bliže... Ne, ne gledaj ih, maleni moj... Gledaj gore! Vidiš... Sunce... Vidiš li žarko Sunce... Znam, ne možeš se odmah naviknuti... Vidi, ono nam se smije... smij se i ti njemu... Smijmo se... (*Il se smije*).

ELA (*za sebe, tih*): Ništa ne vidim... ne mogu se smijati, jer ne vidim...

IL – Glavu gore... vidiš li visoko drveće, lišće, nebo, Sunce... sve se kreće, oko nas se vrti sve... lišće, drveće, nebo, Sunce... Smijmo se... smij se... Ne! Ne plakati... ne plakati... ne... ne...

Il se prisloni uz Elu i zaplače kao dijete...

Moram plakati... dijete sam... djetinji nemoćni plač...

Il nastavi djetinje nemoćno plakati... Ela grčevito krikne... krik dugo traje, sve dok ne utihne...

ELA – Milo moje... vidim te... sve vidim, milo moje... (*Prigli Ila nježno, kao dijete*): Ne boj se maleni moj... ti si moj... čuvam te...

IL (*ponaša se kao dijete, kroz plač*): Ne daj me... ne daj me...

ELA – Ne dam te... ne boj se, ne dam te...

IL (*isto*): Oni dolaze... i psi, veliki psi...

ELA – Gledaj gore... U Sunce gledaj...

IL – Zasljepljuje...

ELA – Neka... neka nas zaslijepi... Gledajmo gore...

IL – Psi divlje laju...

ELA – A oni su tako mirni... prilaze... ne boj se... prilaze... miroljubivi su... Ružičaste uniforme, bijeli psi... i umirujuća glazba...

Iz daljine se čuje glazba, u kojoj prepoznamo jedan glazbeni motiv koji se nazirao u kompjutorskim signalima...

IL (*i dalje kao dijete*): Ne daj me... ne daj me...

ELA – Ne boj se... oni su dobri... zbrinut će te... brinut će o tebi, ne boj se... Vidiš, miroljubivi su... oni će nas spasiti... bit ćemo sretni...

IL – Rastavljaju nas... odvođe me...

ELA – Tako je najbolje... Moramo se rastati da bi bilo dobro... Svima će biti dobro... Ne mogu gledati kako te odvođe... Gledat ću gore... (*Plačno*): Gore je Sunce... neka me zaslijepi... neka me sprži... Postat ću kip...

Il se odjednom preobrazi... nije više dijete, opet je Il...

IL – Odvode ga... Zašto si ga pustila? Zašto si ga tek tako pustila?

ELA (*plačno*): Ja im vjerujem... Oni će nam pomoći... Spasiti nas...

IL – I mene odvode... Odvode me! A ti si kao kip. Njega odvode na drugu stranu... još čujem plač... djetinji plač. A ti kip! Zar ne čuješ djetinji plač... Odvode nas.... Zašto si nepomična? Kip... kip...

ELA – Glazba me smiruje... i bijeli psi... laju, ali su dobri... grlim ih... Svi su dobri...

IL – Čujem djetinji plač... Ne daju mi glavu okrenuti... Djetinji plač... Istrgnem se... trčim prema njemu... skačem na njih... istrgnem ga... trčimo prema tebi... trčimo prema tebi...

ELA (*zaplače*): Ne, ne... ni najdivljiji među najdivlijima ne bi nasrnuo na ljude u ružičastom... Ne! Ne!

IL – Stižu nas... opet ga otimaju... Plače... ono plače... Mene bacaju na zemlju... vuku me za noge ružičasti... Trčiš prema meni... i tebe bacaju na zemlju... Tuku te... ne mogu gledati... ne mogu gledati...

ELA (*prilazi Ilu, udara ga šakama*): Ne... nije tako... nije tako!

IL – Vuku me za noge... osjećam zemlju, svaki kamen na zemlji... hvatam se za travu... čupam travu... pune ruke trave... čupam korijenje... pune ruke zemlje... Udarac u glavu... i mrav... mrav na dlanu...

ELA (*nastavi udarati Ila*): Nije tako... nije tako... Sve je bilo drugačije...

Il uhvati Elu za kosu i uzvraća udarce... Ela se brani i udara Ila...

Iznemogli, prestaju se udarati... Stanka... Gledaju se... gledaju oko sebe... i opet gledaju jedno u drugo... dugo se gledaju...

ELA (*tih, nemoćno*): Kažeš... tako!

IL – Tako!

ELA – A ja kažem... drugačije. Što ti to govori?

IL – Sve govori da je bolje ne prisjećati se...

ELA – A možda opet zaboraviti? Sve zaboraviti! Il, što me tako gledaš?

IL – Ne poznajem te. Je li ti sad jasno?

ELA (*kimne glavom*): Sve je jasno... bolje da se nismo ni prisjeć ali. Ne bih saznala da ti nisi On... a ja nisam...

IL – Nisi Ona! Ona koju sam poznavao.

ELA – Znači...?

IL – Znači!

ELA – Ovdje smo se našli?

IL – Tu su nas spojili... tek tako, slučajem sastavljeni...

ELA – Da sve zaboravimo...

IL – I živimo sretno!

ELA – Koje li sreće... Il, a da sve opet zaboravimo?

Il se pokušava još nečega prisjetiti... Grčevito se pokušava prisjetiti nečega...

ELA – Il, što ti je!

IL – Sjetio sam se... sjetio sam se... Bio sam... Bio je to... a ja sam bio među njima...

ELA – Među kojima?

IL – Među onima... koji su posljednji put bili... s našim vođom.

ELA – Pa da, imali smo vođu! Kako smo to mogli zaboraviti.

IL – Kad ga više ne spominju.

ELA – A kako je ime našem vođi?

IL – Ime? Vođi? Našem? Pa ime mu je... ime...

ELA – Ali kako to da smo zaboravili i njegovo ime?

IL – Pa, ne spominju ga često, rekoh... ali je ostalo tu negdje... u zraku...

ELA – Na vrh ti je..?

IL – Jest, na vrh mi je... kako se ono kaže... Vođa mi je na vrh...

ELA – A on je najzaslužniji za naše stanje.

IL – Jest, da smo ovako duboko... duboko...

ELA – Sklonjeni?

IL – Jest, sklonjeni... pod zemljom.

ELA – A živi! Il, živi!

IL – O, itekako živi... zahvaljujući našem vođi... Kako mu je ono ime... On... on je najzaslužniji, kako rekoh... jer da nije pokupio

crno zlato... ne bi bilo naših veličanstvenih skloništa... a niti nas samih...

ELA – Jest bio uporan...

IL – Tko?

ELA – Pa naš vođa. On je tako uporno bušio na sve strane, pa smo onda prigrabili sve crno zlato...

IL – E, i još živi!

ELA – Zahvaljujući njegovoj upornosti u bušenju...

IL – Na vrh mi je... Ne mogu se sjetiti...

ELA – Jadni moj Il, ne može se sjetiti... Sjetila sam se... zahvaljujući njegovoj upornosti u bušenju, zvat ćemo ga Bušotina!

IL – Može, Bušotina! Dok se ne sjetimo... kako se zapravo zvao. (*Odjednom*): Sjetio sam se...

ELA – Sjetio si se imena?

IL – Sjetio sam se trenutka odluke... kada u New Yorku samo što nije odzvonilo jedanaest sati, a u Moskvi osamnaest sati... Zapravo nekoliko sati prije nego li će vrh nuklearne rakete dotaći svoj cilj...

ELA – Toga si se sjetio? I što s tim?

IL – Bio je to sastanka na vrhu... sjetio sam se.

ELA – Sastanak na vrhu... sa štakorom?

IL – Ne, s vođom. Bio je to tajni sastanak odabranih, s vođom. Trenutak odluke.

ELA – I ti si bio...

IL – Kako bi se sjetio da nisam bio...

ELA – Onda si i ti bio sami vrh.

IL – I ja sam bio jedan od... koji su donijeli odluku... Samo se ne mogu sjetiti tko sam, zapravo, ja bio...

ELA – Bio si... nešto važno.

IL – Bio sam... imao sam...

ELA – Što?

IL – Aha... Imao sam industriju oružjem...

ELA – Oho...

IL – Trenutak odluke... sjećam se. Bilo nas... sedam, plus vođa.

ELA – Plus Bušotina!

IL – A prije toga smo sredili one koji su imali crno zlato... sredi-
li smo ih onoliko koliko je bilo potrebno, dok nam nisu počeli ić
i na ruku, pa su sami sebe sređivali. Oružje je išlo kao... kao...

ELA – Kao?

IL – Ne znam kako se kaže... ali je išlo... dobro je išlo... A onda je
vođa htio da sredimo i one do njih... koji su isto imali crno zlato...
Krenuli smo i na njih... i tu je išlo oružje kao... A oni... divljaci,
koji se mole pet puta na dan i pet puta na dan prosvjeduju protiv
nas... Oni imali atomsku...

ELA – Kad su je napravili, kad se mole pet puta na dan?

IL – Tu nismo bili oprezni...

ELA – Kao što je bio naš vođa...

IL – I budale atomsku bacile na nas... Odgovorili smo svom snagom...
A onda su i drugi koji su imali atomsku odgovorili svom snagom. Više se nije znalo tko koga...

Skloništa su bila pripremljena i samo je trebalo donijeti konačnu
odluku i sve neprijatelje spraviti sa zemljom, a samo odabrane
smjestiti u skloništa.

ELA – E jesmo ih spravili sa zemljom.

IL – I oni bi nas, da nismo imali skloništa duboko pod zemljom.

ELA – Pametni naš vođa... bušio je bušio...

IL – Dok nije probušio... Slično sam mu i ja rekao...

ELA – Rekao si vođi?

IL – Rekao i platio.

ELA – Što si mu rekao?

IL – Da ćemo s njim pronaći sreću pod zemljom.

ELA – Dobro si mu rekao... A čime si platio?

IL – Odlučili su po kratkom postupku da ću biti samo jedan od...

ELA – Jedan od?

IL – Da neću više biti u samom vrhu, nego da ću kao jedan od...
završiti u ovakvom skloništu...

ELA – Šteta. Sigurno je kod njih bolje.

IL – Puno bolje... Specijalna skloništa u koja ne puštaju ružičasti
plin...

ELA – Oni znači... sve znaju...

IL – I ništa ne zaboravljaju...

ELA – Sigurno su sretniji?

IL – Sigurno... ali isto pod zemljom...

ELA – Misle da su vječni...

IL – Pod zemljom...

ELA – I da su na sigurnom od svih neprijatelja...

IL – Kao i mi... pod zemljom...

ELA – A sad... štakori...

IL – Prekinuta sreća i gotovo...

ELA – Sve je gotovo!

Ela se odjednom prene... gleda oko sebe...

ELA – Nije gotovo... nije još sve gotovo...

IL – Kako misliš?

ELA – Dok je neprijatelja, još postoji nada... kako li je samo stigao ovamo.,.

IL – Tko?

ELA – Zar si već zaboravio. Pa štakor!

IL – A štakor? (*Zagleda oko sebe*): Da, da... mora biti neka rupa.

ELA – Ili rupica... i ja kažem.

IL – Imaš pravo, moramo se pozabaviti time...

ELA – Moramo je naći... nije mogao tek tako... s neba.

IL – Spomenula si nebo?

ELA – Zar jesam?

IL – To je dobro... dobro... za našu stvar.

ELA – Za našu stvar? Il, nismo li opet skupa?

IL – A kako drugačije... pod ovakvim nebeskim svodom.

ELA – Oho... sve rječitiji. (*Zadovoljna, pjevuši*): Tražimooo... rupicuuu... Hajde, ne gledaj više u nebo... tražiinii...

IL (*prene se*): Evo... evo... tražiimm...

Traže sumanuto svuda okolo, pipaju zidove, pod...

Il se zavlači pod krevet...

IL – Tu je... tu...

ELA (*zavlači se pod krevet*): Oho... to nije rupica...

IL – To je rupetina...

Oboje uplašeni izmigolje ispod kreveta...

IL – Tko bi rekao...

ELA – Kakva rupetina.

IL – A možda tamo... nekamo... na nekom kraju... postoji neki...

ELA – Misliš izlaz?

IL – Ili samo ulaz... odakle je štakor došao.

ELA – Izlaz ili ulaz, svejedno. Hajde!

IL – Misliš... ja?

ELA – Mislim... ti! Ako si s jednim izašao na kraj, izaći ćeš i s drugim.

IL – A... ako se ne vratim. Ako je neprijatelj dobro organiziran?

ELA – Hajde, vrati se bar s jednim... Ti si svog već popapao.

IL – Ali, to nije bilo dovoljno.

ELA – Onda ih pusti sve. Oni sigurno tamo negdje čekaju... i ne znaju da ćemo ih sve popapati.

IL – Zar sve?

ELA – Sve! Pokupit ćemo svu njihovu snagu, sve zaboravljeno će se vratiti i bit će... bit će divno... i onda će tako zaudarati..

IL – Uvijek si bila nezasitna.

ELA – Ti mene ne poznaješ od prije...

IL – Mislim... sve žene su nezasitne.

ELA – Onda, idi!

IL – Onda, idem!

ELA – Što čekaš?

IL – Mislim... kako se nismo organizirali... da se ne izgubimo?

ELA – Aha... Dovikivat ćemo se stalno...

IL – Da, da... dovikivat ćemo se da se ne izgubimo.

ELA – Što čekaš?

IL – Pa onda...

ELA – Onda idi, idi!

IL – Onda... idem!

Il nestaje... Stanka...

Ohoooo... Čuješ li me?

ELA – Uhuuu... A ti mene...

IL (*proviri glavu*): Čujem i ja tebe. (*Ponovno nestaje... čuje se samo glas koji se udaljava*): Ohoooo...

ELA – Uhhuuuu...

IL (*iz daljine*): Ohoooo...

ELA – Uhhuuuu....

Ela zavuče glavu... više u otvor...

ELA – Jesi li ih našao... samo ih ti pusti... a onda ćemo ih srediti... te neprijatelje... sve ćemo ih popapati... Uhhuuuu...

Il ne odgovara...

ELA – Uhhuuuu... jesi li ih našao... pusti ih... nemoj ih sam popati... Javi se... čuješ li me... javi se...

*Na drugoj strani, iza njenih leđa, ispod drugog ležaja, pojavi se Il.
Ide četveronoške...*

ELA – Uhuuu... javi se... jesi li ih našao.... Javi se... Il...

IL (*tih, tužno*): Ni štakora... ni rupice... ničega...

ELA (*više u otvor*): Glasnije... slabo te čujem... Uhuuu...

IL (*isto*): Ne mogu...

ELA (*isto*): Idi dalje... traži... idi dalje...

IL (*isto*): Ne mogu...

ELA (*isto*): Kako ne možeš... Dalje... traži, samo traži. Ne vraćaj se dok ih ne nađeš... Čuješ li, idi dalje...

IL (*isto*): Nema dalje...

ELA (*isto*): Kako nema?

*Il se četveronoške približi Eli i potapša je po leđima...
Ela se naglo okrene i vrisne kad ga vidi...*

IL (*tužno gleda u Elu*): Nema štakora... nema ničega...

ELA (*razočarano*): Kako sad..?

IL – Tako sad. Sve je samo jedan krug. (*Pokazuje*): Išao sam u krug... sve je samo jedan krug...

ELA – Ni rupice?

IL – Ni rupice...

ELA – Ničega?

IL – Ničega! (*Iza leđa izvlači nekakav izgužvani plakat*): Ničega... osim ovoga...

ELA – Čega?

IL – Ne znam... Ovoga...

Ela razvlači smotani plakat i na njemu portret bivšeg Predsjednika Busha, s uzdignutim rukama i zaraznim osmijehom...

ELA – Tko je ovaj?

IL – Ne znam. Trebao bi mi barem jedan štakor da se prisjetim.

ELA – On... nešto... kao... slavi...

IL – Nešto... valjda... slavi...

ELA – I sretan je...

IL – Sretan! Možda je baš on nagrađen...

ELA – Aha... Misliš dobio je pilulu za umiranje...

IL – Sretnik...

ELA – Blago njemu...

IL – A mi moramo čekati...

ELA (*tužno*): Čekatiii... (*Raspoložena*): Pa što onda...

IL – Pa što onda?

ELA – Mi znamo čekati!

IL – Aha... znamo čekati! A dokle?

Ela širi ruke, iščudava se, nemoćno sliježe ramenima, zijeva...

*Il širi ruke, nemoćno sliježe ramenima, iščudava se, zijeva...
U isto vrijeme odlaze do ležaja i polegnu...*

ELA (*malo se pridigne, nježno Ilu*): Govno...

IL (*malo se pridigne, nježno Eli*): Ljubav...

ELA (*nježno*): Živjeti...

IL (*nježno*): Sranje...

ELA (*zijeva*): Da ne zaboravimo... nove riječi...

IL (*zijeva*): Da ne zaboravimo...

ELA – Kad se probudimo... opet ćemo iz početka...

IL – Opet... A možda ćemo i sanjati?

ELA – Opet iz početka...

IL – Ali nikada nećemo zaboraviti...

ELA (*ispruži se na ležaj, zijevajući*): Govnooo...

IL (*ispruži se na ležaj, zijevajući*): Ljubaaavvv...

ELA (*zijevajući, kao da će zaspati*): Živ... je... tiii...

IL (*zijevajući, kao da će zaspati*): Sraaa... njeee...

Ela i Il ostanu nepomični...

Na trenutak nastane potpuna tišina...

A onda se začuju pulsirajući otkucaji kao na početku...

Svjetlo se mijenja, ponovno je kao na početku...

S ekrana se začuje tih, omamljujući glas...

GLAS

UNIŠTILI SMO SVE NEPRIJATELJE. UNIŠTIT ĆEMO I OVOG
NOVOG KOJI SE IZNENADA POJAVIO. MI SMO VJEČNI!
IZABRANI! VLADARI SMO SVIJETA, VLADARI ŽIVOTA!

Zatamnjenje...

KRAJ

Amir Bukvić

PROMJENE

Retrospektivna satira, gdje je prava drama zaobidena

Vladi Gotovcu i Vaclavu Havelu

Osobe:

VLADEK

NINA

ISTRAŽITELJ, a poslije MINISTAR

Prvi dio događa se u prošlom stoljeću krajem osamdesetih koji najavljuju početak devedesetih i raspad Jugoslavije.

Drugi dio događa se na samom početku novog tisućljeća, dvanaestak godina poslije.

Prolog

Scena je mračna. U daljini se čuje ženski glas koji pjeva jednu pjesmu... a potom se čuje zvuk mašinke... Zvuk mašinke nadjača ženski glas, glas utihne i čuje se nečiji krik u daljini... Krik utihne, a potom se čuju kompjutorski signali... kompjutorski signali sve glasniji, smijeh u daljini... kompjutorski signali sada su tiši, a smijeh je glasniji... potom muk. Svi glasovi i zvukovi se pomiješaju i jaki snop svjetla osvijetli sredinu scene...

*Iz mraka u svijetlo ulazi Vladek...
Vladek osluškuje zvukove i glasove...*

VLADEK – Koji... koji je ovo dio svijeta?
Koja zemlja..? Koje podneblje..? U kakvom to ozračju živimo?
Ja više ne znam... ništa više ne znam!

U daljini čuje se ženski glas koji pjeva jednu pjesmu na češkom... U daljini zvuk tenkova... zvuk tenkova sve glasniji... ženski glas sve tiši...

VLADEK – Gdje li se ovo događa...? Događa li se ili je samo privid..? Ovdje, u ovom podneblju, kao da je vrijeme stalo... samo neizvjesnost i strah...

Vladek ponovno osluškuje... pojedinačni zvukovi se miješaju i izmjenjuju: ženski glas, zvukovi mašinke, krik... ženski glas, zvuk tenkova... kompjutorski signali, smijeh...

VLADEK – Gnjili, pljesnivi tenkovi... gnjila, pljesniva krv, pljesnivih ranjenika, mrtvac... Krikovi nemaju odjeka... Vrijeme je

ovdje stalo! Vrijeme je ovdje kao u nekakvom zatvorenom prostoru. Mi smo u izolaciji. Čuju se odjeci... ali se odbijaju od uvijek iste, nevidljive zidove.

(Tiho): Može li se razbiti taj zid?

Zatamnjenje...

1. SCENA

Željeznički kolodvor...

Zvuk vlaka koji šiba velikom brzinom...

U pozadini, kao na platnu, sjene koje se velikom brzinom izmjenjuju asociraju na mimoilaženje vlakova u noći... a potom, u daljini, informacije o dolasku i odlasku vlakova... Na sceni se pojavljuje Nina, gleda oko sebe... Kao da nešto ili nekoga traži... Nina cupka nogama, hladno joj je, rukama je obgrlila svoj krzneni kaput, zijeva... opet gleda oko sebe i izlazi sa scene...

Informacije o dolasku i odlasku vlakova...

Na sceni se pojavljuje Vladek... vuče za sobom ogroman kovčeg na kotačićima. Na njemu je raskopčani zimski kaput, raskopčani sako, razdrljena kravata, košulja ispala... sve to visi na njemu. Vladek ostavlja kovčeg na sredini scene, prilazi naprijed, osvrće se oko sebe...

Nina se pojavljuje sa strane... osvrće se oko sebe, ali ne primjećuje Vladeka, koji joj prilazi s leđa.

VLADEK – Jesi li..?

NINA (*trgne se*): Jesam li..? A da, jesam, jesam.

VLADEK – I?

NINA (*zijeve, pospano*): I ništa!

VLADEK – Kako..?

NINA – Ništa sumnjivo. Samo putnici.

VLADEK – Jesi li sigurna?

NINA – Pa valjda... Nose torbe, kovčege... pospani.

VLADEK – Gledala si ih u oči?

NINA – Ne! Zašto?

VLADEK – Kako onda znaš da su pospani.

NINA (*nemoćno*): Tri sata je ujutro, kako ne bi bili pospani.

VLADEK – Ne, nisu svi pospani. Neki su budni. Plaćeni su za to da budu budno budni, na svakom mjestu, u svakom pogledu i u svakom trenutku. To im je posao. Idi opet!

NINA (*očajna*): Ali zašto?

VLADEK – Gledaj ih u oči!

NINA – Kako da ih gledam... da idem od jednog do drugog i da ih gledam u oči?

VLADEK – Ne tako upadljivo. Diskretno... kao i ti čekaš... vlak čekaš... i onda, ispod oka, ravno u oko! Idi!

NINA (*plaćno*): Ti nisi normalan...

VLADEK – Ne, ja nisam normalan... priznajem. Poslije pet dana ispitivanja gdje sam sve nijekao, sad priznajem – nisam normalan! Što više ja sam lud... lud...

*Vladek mlatara rukama, kao da želi još nešto važno reći...
a onda, odjednom, zašuti i umiri se.*

NINA – Vladek, što ti je? Nije ti dobro?

VLADEK (*nemoćno*): Samo da dođe taj prokleti vlak... Kasni li?

NINA – Nisam pitala.

VLADEK – Sigurno kasni. Snijeg ne prestaje padati već dva dana, aerodrom zatvoren cijeli dan... u ovoj zemlji sve kasni. Ne može čovjek na vrijeme ni pobjeći.

NINA (*oprezno*): A je li baš moraš... zar je dotle došlo?

VLADEK (*odlučno*): Moram. U trenutku je pala odluka kad sam pomislio što me još čeka. A onda sam rekao sebi: dosta! Nećete me, poslije svega, još i dokrajčiti. Sve se mijenja, svijet ide naprijed, a oni bi mene... Ne, ne, ne... ne dam se ja, još ima u meni snage... Pobjeći, od svega pobjeći, jednom zauvijek! (*Privlači kovčeg*): Sve je tu, tekstovi, rukopisi, knjige... pun kovčeg. Cijeli moj život stao je u jedan kovčeg.

NINA – A ja, gdje sam tu ja?

VLADEK – Nina...

NINA – Kako si me samo bezdušno probudio.

VLADEK – Poslije izvjesnog vremena doći ćeš i ti za mnom.

NINA – A ako i mene budu ispitali?

VLADEK – Ti njima nisi zanimljiva.

NINA – Misliš?

VLADEK – Ako baš budu, reći ćeš da ništa ne znaš, da su naši odnosi u posljednje vrijeme nikakvi, da sam se ponašao čudno, luđački...

NINA – Imaš pravo, treba reći istinu. Luđački, to da!

VLADEK – Nina, moraš me shvatiti...

NINA – Dobro, i što su ti još rekli tamo na policiji?

VLADEK – Rekli? Ništa nisu rekli, uvijek se razgovara samo s jednim... s istražiteljem. Kulturan neki čovjek, moram priznati... valjda istražitelj za kulturu. Ali na kraju... na kraju je rekao hladno, mirno...

Na prosceniju, nešto niže, svjetlo nam otkrije Istražitelja koji sjedi za stolom i čita novine.

Istražitelj potom sklanja novine, a onda hladno, mirno reče...

ISTRAŽITELJ – Sutra se vidimo u isto vrijeme, na istom mjestu. I... ponesite pasoš!

Svjetlo se na Istražitelju gasi... i pojačava na Vladeku i Nini...

VLADEK – A onda mi je sve bilo jasno! Sutra, u isto vrijeme, u deset ujutro, ja ću biti daleko, na drugom mjestu, u drugoj zemlji, na drugom planetu. Sloboda, shvaćaš li, apsolutna sloboda. Sve ću objavljivati bez ikakve cenzure u sebi i oko sebe, samo da mi se dokopati granice!

Odjednom se uznemireno osvrće...

Vidiš li onoga tamo, kao da nas promatra, a možda i prisluškuje..?

NINA – Ne vidim, koji?

VLADEK – Onaj tamo... onaj, pogledaj... Pogledaj kolike samo uši ima... oho, to su ušesa, ušetine... Priroda ga nadarila, a policija ga plaća.

NINA – Hladno mi je, hladno!

VLADEK – Hladno? Ne znam... ne osjećam hladnoću.

Vladek se umiri, gleda gore...

Kako se odavde vidi nebo. Zvijezde se ne vide, snijeg je. Ne vidi se zapravo ni nebo, ali ja ga vidim... vidim i zvijezde...

NINA (*ne sluša ga, cupka nogama*): Smrznut ću se...

VLADEK – Nebo i zvijezde... možeš ih gledati koliko hoćeš. Prema gore nema granica. Granice su samo na zemlji. (*Pogleda u Ninu*): Što misliš kako će me gledati tamo na granici? Kovčeg pun rukopisa i knjiga. To ne bi trebalo biti čudno za jednog pisca. Ili je baš to čudno?

NINA – Ne znam, hladno mi je...

VLADEK – Meni nije! Je li čudno to što mi nije hladno? Ponašam li se drugačije nego što bi trebalo. Pogledaj me, dobro me pogledaj... Nisam li čudan?

NINA – Ni više ni manje nego što si obično čudan.

VLADEK – Mogu li što posumnjati baš zbog tih papira u kovčegu? Ništa drugo nisam ponio... ni gaće. Reći ću da putujem na neki kongres. A ipak, neće li biti čudno što ni jedne gaće nisam ponio? Može li čovjek prijeći našu granicu bez gaća, a da ne bude sumnjivo? A možda me neće ni pogledati. Moram biti hladnokrvan, možda se do granice i ohladim.

NINA – Hvata me groznica... Kako si samo imao srca da me dignoš iz tople postelje.

VLADEK (*nježno*): Krhki smo, Nina, nejadi. Ljudi su krhka i nejaka stvorenja. Takvi smo se rodili, da bismo kasnije, prividno, postali jaki. Samo što ta jakost ne vodi novoj snazi, već kraju.

NINA – Moj kraj će biti na kolodvoru!

VLADEK (*drugim tonom*): Nina, Ninočka moja... Što je moj život? Jesam li, ili nisam? Živim li i jesam li zapravo ikada živio kako treba? Ako jesam, za što? Ako postoji to nešto... gdje je?

NINA – U kovčegu!

VLADEK (*lupi nogom u kovčeg*): Hrpa papira. (*Opet lupi nogom u kovčeg*): Vrijedi li to na što sam cijeli svoj život potrošio? Nobelovu nagradu sigurno neću dobiti! (*Jače lupi nogom, kovčeg se sruši*): Vrijedim li, vrijedim li?

NINA (*vuče ga od kovčega*): Gluposti, da ne vrijediš, ne bi te ispitivali.

VLADEK – Ninočka moja, pametno moje, tako je! Znaš da sam i ja isto pomislio: da ne vrijedim, ne bi me imali na oku. Potvrdili su moju vrijednost kad sam se skoro predao, kad sam pomislio da je sve bilo uzaludno. Zato sad bježim s velikom nadom. Hvala im!

Vladek uspravi kovčeg, Nina cupka nogama...

VLADEK – Ali moram priznati da i oni na policiji vrijede više nego što sam mislio. Da ne vrijede, ne bi shvatili. Mislio sam, ako ikada dođe do dijaloga između mene i *njih*, da će to biti posljedica shvaćanja onih za koje sam pisao. A događa se obratno: policija se usavršava, a ovi sve više postaju dio sivila u kojem žive. Pogledaj, pogledaj ti ta lica... ništa na njima, kao prazan papir... kao da su se predali, kao da su se pomirili sa sudbinom... Pisati o sivilu onima koji su postali dio tog sivila, to je apsurdno. Pogledaj ti ta lica!

NINA – Tri sata je ujutro, “mizantrope”... kolodvor. Kako bi ti htio da izgledaju u tri sata ujutro?

VLADEK – Imaš pravo! Jer ta lica, osim sanjivosti, još nešto govore.

NINA – A što?

VLADEK – Da im je svega dosta!

NINA – A to sigurno!

VLADEK – Trebala bi samo jedna mala iskrica... i sve bi buknu-
lo. Ovaj “idealni” sistem ispuhao bi kao veliki balon. A za to je
potrebna samo jedna mala iglica na pravo mjesto... i samo još
netko tko će tom iglicom na pravo mjesto... Ha, što misliš da
pokušam, to bi bilo nešto!

Vladeka obuzme neki čudni zanos...

Pobuna na kolodvoru! Vrijedi pokušati. Revolucija na kolodvo-
ru! Samo sve skupiti na jedno mjesto...

NINA – Smiri se...

VLADEK (*u sve većem zanosu*): Sve, sve na jedno mjesto... i put-
nike... i nosače... i kurve kolodvorske...

Vladek maše rukama, kao da okuplja sve one koje proziva...

NINA – Prestani!

VLADEK (*euforično*): Svi... svi su dužni pomoći da skinemo one
stare kurve boljševičke... Svi, svi, svi!

*Nina pokušava smiriti Vladeka, a kako joj to ne uspijeva, lupi ga
nogom u cjevanicu...*

Vladek zašuti u trenutku i s bolom na licu uhvati se za nogu...

NINA – Oprosti, morala sam te zaustaviti.

VLADEK – Represijom, je li..? Takvi sa mnom nisu bili ni ta-
mo...

NINA (*s namjerom da promjeni temu*): I što ti je taj istražitelj još
rekao?

VLADEK – A što nije... Uhvatio se one moje nove drame... pa
što je ovo, pa što je ono..? Da je komad pun asocijacija... sumnji-
vih, dakako.. i što sam ja time htio zapravo reći... i zašto sam sve
pomiješao: događaje u Češkoj 68 i događaje u našoj zemlji 71. I

zašto u drami spominjem onog češkog pisca Havela? A onda je slijedila njegova analiza drame koja je bila sjajna. Rekao je sve ono, što sam se ja trudio prikriti, a prikrivenim kod gledaoca izazvati kojekakve aluzije...

NINA – A što si ti njemu na to?

VLADEK – Ne znam... svakojake su mi se misli motale po glavi, ali jedne misli se upečatljivo sjećam... Sinulo mi je odjednom da ga poljubim...

NINA – Ti njega?

VLADEK – I da mu kažem da još nitko nije tako dobro shvatio komad.

NINA – Svašta.

VLADEK – Čekaj. Ja dramu lijepo, uredno odnio u kazalište, a ona završila na policiji. Kako?

NINA (*zijeve*): Pa vjerojatno oni u kazalištu imaju jednu korpu za smeće koju su greškom ispraznili u policiji.

VLADEK – Iz kazališta su vratili komad i napisali da ništa ne shvaćaju. Čudno.

NINA – A on shvatio. Što je tu čudno?

VLADEK – Kako? Shvaćaš što hoću reći?.

NINA – Ne, ja više ništa ne shvaćam i ništa mi nije jasno! Samo mi je hladno i spava mi se... Shvaćaš: hladno i pospana!

Vladek položi kovčeg i posjedne Ninu na kovčeg...

Skine svoj kaput i zaogrne njime Ninu...

Svjetlo na Nini se polako gasi...

VLADEK – Samo ti odmori... i spavaj, ako možeš... i sanjaj, ako možeš...

Zatamnjenje...

SCENA 2

Retrospektivna scena...

Istražiteljev ured...

Svjetlo na prosceniju se polako pojačava...

Istažitelj sjedi za stolom i čita novine...

Vladek stoji ispred stola...

ISTRAŽITELJ (*čitajući novine*): Hm... hm... hm... (*Uzdahne*):
Eh, koja vremena.

Vladek i dalje stoji, ne zna što činiti.

VLADEK – Jeste... vremena su doista...

ISTRAŽITELJ – Pao zid!

VLADEK – Što?

ISTRAŽITELJ (*preko novina pogleda u Vladeka*): Niste čitali?

VLADEK (*zbunjeno*): Ja..? Ne... ne stignem. Znete, svaki dan sam kod vas...

ISTRAŽITELJ – Jasno! Ne stignete... (*Nastavi čitati*): I bolje, bolje za vas.

Pauza. Istražitelj i dalje čita novine i zabrinuto... sad niječe, sad kima glavom... Vladek stoji i nervozno trlja ruke..

ISTRAŽITELJ (*iza novina*): Da čovjek ne povjeruje... Obrušili se na jadni zid... pa, pa to je vandalizam! Lako je na zid, je li..?

Istražitelj preko novina pogleda u Vladeka...

VLADEK (*ne shvaćajući*): Da, lako je na zid...

ISTRAŽITELJ – Ruše ga!

VLADEK – Koga?

ISTRAŽITELJ – Pa, zid!

VLADEK – Koji?

ISTRAŽITELJ – Kako koji? Pa, berlinski!

VLADEK (*iznenaden*): Ruše ga? Znao sam...

ISTRAŽITELJ (*sumnjičavo*): Što ste znali?

VLADEK – Da će jednog dana i do toga doći.

ISTRAŽITELJ – Ma nemojte? Vi ste znali. A znate li tko će sve to počistiti?

Vladek šuti, a Istražitelj naglo odloži novine i prodorno gleda u Vladeka. Vladek popravlja kravatu i sako, a onda pogleda u Istražitelja dajući mu do znanja da je spreman...

ISTRAŽITELJ – No... da, što bismo mi gubili na to vrijeme. Neka svatko čisti ispred svojih vrata. Da mi krenemo na posao.

Dakle, kao prvo, cijenim te vaše dobrovoljne posjete k meni...

VLADEK – Kako mislite *dobrovoljne posjete*?

ISTRAŽITELJ – Pa nismo vas priveli, je li tako?

VLADEK – Ali ste mi poslali službenu obavijest da vam se javim u toliko i toliko sati?

ISTRAŽITELJ – Pa nije li to razlika?

VLADEK – Ako su to, kako kažete, *dobrovoljne* posjete, što bi se onda dogodilo da nisam došao.

ISTRAŽITELJ – Onda bismo vas priveli, to je razlika!

VLADEK – Aha...

ISTRAŽITELJ – No, dobro... Hm... odakle početi..?

Vladek slegne ramenima...

Od početka, što mislite?

Vladek klimne glavom, kao da se slaže...

Da, da, od početka! Jer svaki početak nagovještava i kraj.

VLADEK – Kraj? Čiji kraj?

Istražitelj uzima Vladekovu dramu sa stola, lista je...

ISTRAŽITELJ – Mogući kraj! Da vidimo... (*Počne čitati*): “Koji je ovo dio svijeta? Koja zemlja? Koje podneblje?” (*Pogleda u Vla-*

deka): Ne znate? (*Nastavlja čitati*): “Ovdje, kao da je vrijeme stalo... gnjilo pljesnivo događanje... gnjili pljesnivi tenkovi, gnjila pljesniva krv, pljesnivih ranjenika, mrtvac... krikovi nemaju odjeka, vrijeme je ovdje stalo.”

Istražitelj pogleda u Vladeka...

A što sad kažete?

VLADEK (*ne zna što bi rekao*): Pa znate... teško je...

ISTRAŽITELJ – To znam. Ali znam i to da vi niste baš svjesni prave težine. (*Nastavlja čitati*): “To više nisu događaji koji mijenjaju svijet.” (*Pogleda u Vladeka*); Vi biste mijenjali svijet?

VLADEK – Ja? Ne!

ISTRAŽITELJ (*nastavlja čitati*): “Vrijeme je ovdje kao u nekakvom zatvorenom prostoru... a mi smo u izolaciji. Čuju se odjeci, ali se odbijaju o uvijek iste, nevidljive zidove. Može li se razbiti taj zid?”

Istražitelj se naglo pridigne, Vladek ustukne...

ISTRAŽITELJ – Tu smo dakle! “Može li se razbiti taj zid?” Dramu ste napisali točno prije godinu dana i onda se, tako, hipotetički pitate: “Može li se razbiti taj zid?” A ne stojite li vi možda iza tog berlinskog zida?

VLADEK – Ja?

ISTRAŽITELJ – Možda ste baš vi idejni tvorac tog rušenja?

VLADEK – Ja?

ISTRAŽITELJ – Ili možda, kao Nostradamus predviđate događaje koji će se tek dogoditi?

VLADEK (*nemoćno*): Ja?

ISTRAŽITELJ – A tko drugi?

Svjetlo se polako gasi...

Zatamnjenje...

3. SCENA

*Svjetlo se pojačava na Nini koja leži sklupčana na kovčegu...
Vladek stoji pored kovčega...*

VLADEK (*vikne*): Ja Nostradamus..?

*Nina se naglo pridigne s kovčega, a kovčeg se otvori i iz njega
poispadaju knjige i papiri...*

NINA (*bunovno*): Što? Tko?

VLADEK – Ja Nostradamus?

NINA – Ti Nostradamus?

VLADEK (*smiren*): Gluposti. Ne znam ni kad će vlak stići... a da predviđam budućnost.? Gluposti!

NINA – Ja sam, čini se, malo pridrijemala...

VLADEK – Kada će taj prokleti vlak...

Odjednom se sa razglasa čuje vrlo jasna informacija...

RAZGLAS – *Međunarodni vlak za Trst, Veneciju, Milano, Lion i Pariz kasni u dolasku zbog vremenskih neprilika. Slijedeće informacije dat ćemo za jedan sat.*

VLADEK – Pa to... to je zločin! To se samo kod nas može dogoditi, samo kod nas. U Japanu se godišnja zakašnjenja računaju u par minuta... a ovdje... To nije za ljude.

NINA – Zbog vremenskih uvjeta!

VLADEK – I ti im vjeruješ? Kao da ne kasne kad su vremenski uvjeti najpovoljniji. Ovdje je u pitanju sistematsko eksperimentiranje na ljudskoj izdržljivosti, a sve je kao slučajno. Vraga je slučajno! (*Gleda oko sebe*): Ma pogledaj, pogledaj ti samo ta lica... nitko ni da trepne... Kao da su očekivali nešto tako?!

*Vladek primijeti da mu se kovčeg otvorio i da su mu papiri
poispadali iz kovčega. Vladek vraća papire u kovčeg...*

VLADEK – Ne samo da su očekivali, oni na bolje nisu ni navikli. Tako je to: pri izravnom nanošenju zla čovjeku, ne osjeća taj ugroženi to zlo tako tragično. Jer zlo je tu predstavljeno kao neminovnost, kao neka vrsta dobra za njih, da bi im kasnije bilo bolje. A kako veće zlo može biti bolje?

*Vladek pokušava ponovno zatvoriti kovčeg, ne uspijeva mu,
muči se...*

Shvaćaš što ti hoću reći?

NINA (*lijeno, pospano*): Cijeli život to slušam i kako da sad ne shvaćam!

VLADEK (*isto*): Postoji neka čudna veza između onoga koji nanosi to zlo i onoga koji je to zlo prima kao neminovnost. Žrtva, s vremenom, postaje sklona svom mučitelju. Uspostavi se, s vremenom, jedna čudna vrsta ovisnosti, pa čak i mazohističkog uživanja i kod jednih i kod drugih. I onda sve ima svoju svrhu... i mučeni i onaj koji muči, s vremenom, uspostave neki čudan dijalog u kojem sve kao štima. A najteže je onima koje to vrijeme nije promijenilo i koji nastoje biti izvan tog dijaloga...

*Vladek još uvijek ne može zatvoriti kovčeg, stalno mu ispada
neki rukopis ili knjiga... Nina cupka nogama...*

VLADEK (*bijesan, vikne na Ninu*): Zar si morala leći baš na kovčeg!?

NINA (*uvrijeđena*): Kako možeš? Meni je hladno... čitav sat sam na ovom groznom kolodvoru i tko zna koliko ću još biti... (*Čini se da će zaplakati*): A ti... ti...

VLADEK (*nježno, pokušava je umiriti*): Znam, Ninočka, ja tebe mučim i držim te na ovoj hladnoći, a obećavam ti bolju budućnost. Eto, to ti je primjer u malom: obećaj, muči... pa vladaj!

NINA (*bijesno, nekontrolirano*): Sranje! Ta tvoja filozofija je najobičnije sranje! I dosta mi je i tebe i Havela... skupa s isljednikom... Koja sam ja luđakinja...

Nina, rukama, obavija svoje krzno i odšeta se od Vladeka...

Zatamnjenje...

4. SCENA

Retrospektivna scena...

Ured istražitelja...

Istražitelj čita novine...

Vladek stoji kod stola...

ISTRAŽITELJ (*čitajući novine*): Sranje... najobičnije sranje! Ako se tako nastavi u svijetu, možemo se jebati... (*Pogleda u Vladeka*): Oprostite. (*Gleda u novine*): Tu su sigurno upetljane i vanjske snage! Ma, je li to moguće?

VLADEK (*nesigurno*): Što?

ISTRAŽITELJ – Piše, evo tu... kako su se tamo negdje... u Češkoslovačkoj... gdje je bilo sve u redu, odjednom digli. I to svi!

VLADEK – Pa da!

ISTRAŽITELJ – Čitali ste?

VLADEK – Ne... ne stignem... stalno sam tu...

ISTRAŽITELJ (*sumnjičavo*): A kako onda znate?

VLADEK (*nesigurno*): Pa, pa... pretpostavljao sam...

ISTRAŽITELJ – Kako?

VLADEK – Pa tako... prirodno...

ISTRAŽITELJ – I vama je to prirodno što njega hoće za Predsjednika države?

VLADEK – Koga?

ISTRAŽITELJ – Jednog sličnog vama! Isto je pisao protiv... protiv svega... i proveo je više po zatvorima nego li vi. Koliko li je on samo isljednika izmučio, ha? I sad, odjednom za Predsjednika države. Nevjerojatno, nevjerojatno... Da čovjek ima slabije srce... gotovo.

VLADEK (*nesigurno*): Havela za Predsjednika?

ISTRAŽITELJ (*opasan, kroz zube*): I vama je čudno, je li? Ili možda nije? Niste li vi i njega spominjali u ovom svom igrokazu? Niste li i to predvidjeli, Nostradamuse?

VLADEK – Ja?

ISTRAŽITELJ (*glasno*): Ili možda imate iste ambicije, pa biste, recimo, i vi kod nas za Predsjednika? (*Glasno se nasmije, a onda se brzo uozbilji*): Kakva su vremena došla... nikad se ne zna! (*Slaže papire po stolu*): A da mi radimo. Da su oni tamo radili kako treba, nikad ne bi došlo do takvih sranja. U radu je spas!

Istražitelj pravi reda na stolu, a onda iz jedne ladice izvlači jednu kutiju u kojoj drži cigarete, otvara kutiju i pruži je Vladeku...

ISTRAŽITELJ (*odjednom ljubazan*): Želite cigaretu?

VLADEK (*zbunjen iznenadnom ljubaznošću*): C... cigaretu?

ISTRAŽITELJ – Da, izvolite!

VLADEK – Pa... kad već navaljujete...

Vladek uzima jednu cigaretu, omekšava je prstima, gleda u nju... a onda naglo pogleda u Istražitelja...

VLADEK – Oho... Gitanes!

ISTRAŽITELJ – Da, ali samo za reprezentaciju. Znaite, kada dođe trenutak da okrivljeni... oprostite, osumnjičeni... mislim kad osjetite da on popušta... onda je najbolje Gitanes...

*Istražitelj zapali upaljač...
Vladek oklijeva, a onda ipak pripali cigaretu...*

ISTRAŽITELJ (*traži nešto po stolu*): Ma gdje li je samo... Znafe, moram zapisati, zato što je za reprezentaciju. A vi mislite da ja to pušim? Ma idite, molim vas, gdje bih ja to sa svojom plaćom.

VLADEK (*uživajući u pušenju, opušteno*): Što, i kod vas je plaća...

ISTRAŽITELJ – Bijedno.

VLADEK – A ja sam mislio da je kod vas na policiji...

ISTRAŽITELJ – Svi tako misle. Istina, moglo bi se zaraditi i više... na normu, razumijete?

VLADEK – Na normu? Vi u policiji?

ISTRAŽITELJ – Više riješenih slučajeva, to veća zarada, jasno?

VLADEK – Aha...

ISTRAŽITELJ – Vraga “aha”! Lakše je i sa onim najgorim kriminalcima... s ubojicama, pljačkašima... njih lako slomiš. Ali intelektualci... prefrigani, znate... premazani s deset boja, pokvareni, znate... Niti malo morala... pa znate, kako ne biste znali! A ja se onda mučim, a on niti malo da pokaže razumijevanja za moju muku.

Istražitelj je pronašao je bilježnicu koju je tražio i nešto zapisuje u nju...

ISTRAŽITELJ – Oprostite, samo da zapišem... “13. XII... Oko 13 sati, jedan Gitanes za okrivljenog, odnosno osumnjičenog!” Tako. Eto, takva su vam došla vremena, ništa ne smiješ poduzeti... moraš ih maziti, inače odmah ti natovare na vrat “Odbor za ljudska prava”, pa “Udruženje za demokratsku inicijativu” itd. itd. Ko gljive poslije kiše. A navodno otvaraju i ured za Helsinški odbor. I sad ti radi.

A prije, prije je bilo lakše. “Jesi?” A on: “Nisam!” A ti, bum u glavu. A sad “Gitanes”! A vi pitate za plaću? Tko mi je kriv kad sam na “ovakvima”. Kriminalca možeš stegnuti, prišarafiti dok ne

propjeva... i nema toga koji neće propjevati. A intelektualce moraš, molim lijepo, i maziti. I neka, slažem se ja s tim, slažem se u potpunosti. Gdje ćeš intelektualca, mislim... prišarafiti. Pa nismo mi bilo kakva zemlja, je li? Ipak smo mi jedna zemlja... jedna, je li....

VLADEK – Jeste!

ISTRAŽITELJ – Jasno! A vi mislite da je meni lako... Pa čitate li vi novine? Znam, ne stignete. Ali u svijetu vrije, shvaćate? I meni je... meni je... Ne, ne, ne možete vi mene razumjeti. (*Očajan, uhvati se za glavu*): Vi mene nećete da razumijete!

VLADEK (*ganut, suosjećajno*): Hoću, kako ne... Ali...

ISTRAŽITELJ – Stvarno, hoćete?

VLADEK – Pa, hoću...

ISTRAŽITELJ – Dajte, molim vas, sjednite na moje mjesto!

Istražitelj pokazuje Vladeku svoj kožni naslonjač...

VLADEK – Ja, na vaše mjesto?

ISTRAŽITELJ – Da, da, samo izvolite! Da zamijenimo mjesta... samo na trenutak, pa da se i ja vama “ispovjedim”, kao vi meni.

*Istražitelj posjedne Vladeka na svoje mjesto, a on stane na
Vladekovo mjesto...*

*Vladeku je neugodno, vrpolji se u naslonjaču, dok Isljednik
skrušeno stoji ispred stola.*

ISTRAŽITELJ (*tiho, šapatom*): No, pitajte me! Ispitajte me!

VLADEK – Ja vas? A što?

ISTRAŽITELJ (*isto*): Bilo što. Pitajte me bilo što.

VLADEK – Pa, znate... teško mi je.

ISTRAŽITELJ – Početak je uvijek najteži, a poslije to ide, samo klizi.

VLADEK – Dobro... Recite vi meni...

ISTRAŽITELJ – Sve je manje... sve je manje...

VLADEK – Čega?

ISTRAŽITELJ – Reda, rada, discipline!

VLADEK – To... moguće.

ISTRAŽITELJ – Nemoguće! Nemoguće je zbog toga raditi, pogotovo nama.

VLADEK – Moguće...

ISTRAŽITELJ – Nemoguće, jer sve nam izmigoljuje...

VLADEK – Izmigoljuje! Zgodno rečeno.

ISTRAŽITELJ – Izmigoljuje iz ruku.

VLADEK – Aha... moguće...

ISTRAŽITELJ – I događa se nemogući obrat!

VLADEK – Ma nemojte?

ISTRAŽITELJ – Strah, odjednom, s vas – prelazi na nas! Ta “sloboda”, nazovimo je tako... taj nered, to je već bolje... to nas ugrožava!

VLADEK – A je li?

ISTRAŽITELJ – Kako ne! Čitate li novine? Kakva su vremena došla i bez posla mogu ostati. Ma što bez posla, mogu i bez uha... i onoga na čemu stoje uši, ostati. Razumijete? Svijet se iščašio, razglobio, razglavio...

VLADEK – Odlično rečeno! Slično je rekao i Shakespeare.

ISTRAŽITELJ – Onaj što je napisao Hamleta.

VLADEK – Baš taj!

ISTRAŽITELJ (*zamisli se*): “Biti ili ne biti!”

VLADEK – E...

ISTRAŽITELJ – To je dobro rekao!

Srećom, kod nas nije dotle došlo! Srećom, mi još nismo postali “svijet”! Zato se vi vratite na svoje mjesto, a ja ću na svoje!

Vladek se vraća na svoje mjesto ispred stola, a Istražitelj se vrati na svoje mjesto u naslonjač.

ISTRAŽITELJ – Tako! A sad da nastavimo s radom. (*Uzima Vladekov rukopis, lista ga*): Odakle da krenemo?

VLADEK – Od početka.

ISTRAŽITELJ – A ne, da vidimo što nam kaže kraj. Ta scena sa štakorima...

VLADEK – Nije to baš nešto...

ISTRAŽITELJ – A, ne, ne... to je dobro. To je literatura, čovječe, dobra literatura. I nemojte biti tako skromni.

VLADEK – Pa kad vi kažete...

ISTRAŽITELJ – Vjerujte mi, ja imam iskustva. Na čemu sve nisam radio i uglavnom dosadno, ubitačno dosadno. A ovo vaše, tu se čovjek mora zamisliti, to moraš čitati i između redova, genijalne metafore... Ljudi se pretvaraju u štakore i cijelu scenu preplave ljudi štakori. A onaj glavni lik, koji se još nije pretvorio u štakora, dolazi naprijed i kaže: “Živjeti – sranje!” I onda se i on pretvori u štakora. Sjajan kraj! To može podići mase...

VLADEK – Ma dajte...

ISTRAŽITELJ – To može stotinu tisuća ljudi izvući na naš glavni trg....

VLADEK – Pretjerujete...

ISTRAŽITELJ (*odjednom opasan*): Nikad se ne zna!

Istražitelj stavlja na stol bocu skupog pića.

ISTRAŽITELJ – “Courvoisier”. I to je za reprezentaciju. Za drugu fazu. Kad okrivljeni, odnosno osumnjičeni, sasvim popusti i kad ga treba potpuno “razbiti”...

Svjetlo na Istražitelju se polagano gasi...

Zatamnjenje...

5. SCENA

Svjetlo na Kolodvoru se postepeno pojačava...u daljini se čuju informacije o dolasku vlakova...

Vladek stoji pored kovčega potišten, slomljen...

Nina mu, sva uspaničena, prilazi s leđa...

NINA – Jesi li čuo?

VLADEK – Ne! Nešto sam se zamislio.

NINA – Sad su javili, vlak će kasniti oko dvjesto minuta!

VLADEK – Nemoguće!

NINA (*plačno*): Od mene će nastati samo jedna ledenica.

VLADEK (*nemoćno, razočaran*): Ovdje kasni dvjesto minuta... a tamo, Havela će za Predsjednika.

NINA (*oprezno, blago*): Vladek, a da mi lijepo krenemo kući... u naš topli stan? I možda... možda ti razgovori tamo... možda i nisu bili tako ozbiljni, ha? Možda je to sve samo bila rutinska kontrola?

VLADEK – I jest, sve je to samo rutinska kontrola. Ali, ja sam na toj kontroli, Ninočka moja... kako ne shvaćaš... ja sam na toj kontroli pao i zaglibio se u živo blato... i sve više tonem. A on, taj istražitelj, kako me samo lukavo namamio... kako se zavukao u mene i kopka po mojim mislima.

NINA – Ja više ništa ne znam! Ništa!

VLADEK – Oko dvjesto minuta? Znači da on može kasniti i više?

NINA – Pa to ti i govorim.

VLADEK – Pogledaj, ma pogledaj ih... Nitko ništa da učini... oni šute i čekaju. Samo šute i čekaju! Uvijek me ubijala ta “hrvatska šutnja”! (*Odjednom vikne*): Samo vi čekajte i šutite!

NINA – Prestani, gledaju te. Ti si sumanut.

VLADEK – Ja sam sumanut, a oni? (*Opet vikne*): Dokle ćete šutjeti?

NINA – Prestani već jednom, ti, ti...

Nina krene da ga udari u nogu... Vladek ustukne...

VLADEK – Nemoj samo u cjevanicu.

NINA – I u glavu ću, ako treba!

VLADEK – Evo, evo smirio sam se. i što ja tu konačno mogu. Što tu može jedan pojedinac, kad je sve ovo jedan veliki laboratorij u kojem se eksperimentira na izdržljivosti ljudi. Tristo minuta, a možda i četiristo, a možda i petsto... a život prolazi. I svi samo šute.

NINA – Samo da stigne taj prokleti vlak... i da te ja lijepo spakiram na vlak... i onda ću se preporodit!

VLADEK – S kim?

NINA – Molim?

VLADEK – S kim ćeš se preporodit?

NINA – Oho, to je nešto novo. Zaboravila sam kad si posljednji put bio ljubomorani. Nastavi, to me zabavlja.

VLADEK (*zamisli se*): A što..?

NINA – Što “što”?

VLADEK – Što, ako...

NINA – Što, “što, ako...?”

VLADEK – Što ako ja odem iz ovog velikog laboratorija u kojem se tako zanimljivo eksperimentira na ljudima? O čemu onda pisati?

NINA – “O čemu pisati?” Ne razumijem.

VLADEK – Hoće li me se tamo vani, gdje je sloboda, hoće li me se išta ticati... hoću li onda više išta napisati, ili ću biti prazan, kao list papira? Ovdje bar živim u nadi da za nekog pišem i da taj netko shvaća ono o čemu pišem, pa makar i odsutio na sve to. Pisati o svemu ovome tamo gdje je sloboda, koga će se to ticati? Ne, ne... kao što naučenjaci ne mogu bez vivisekcije, tako ne mogu ni ja.

NINA – Bez čega ne možeš?

VLADEK – Vivisekcija ti je eksperimentiranje na živim bićima u svrhu proučavanja funkcija organizma. Kao što su štakori, shvaćaš? Jednom otkineš nogu, drugom rep... trećeg rasiječeš, ali ga ostaviš na životu... četvrtom glavu ocapariš... i on hoda, hoda tako jedno vrijeme bez glave. Eto, vivisekcija!

NINA – S kim ja živim?

VLADEK – Samo što ovdje sve to ne rade na štakorima, već s ljudima. Inspiracija nadomak ruke, gdje to imaš?

NINA – Luđak! Živim s luđakom, i divim se sebi da sam i toliko izdržala. Ne, ne... ja više ne mogu... Ja više neću!

Nina krene... Vladek za njom... zaustavi je.

VLADEK – Nina, Ninočka moja, gdje ćeš? Ja sam na izmaku snaga, umoran sam od svega. Nećeš me i ti valjda ostaviti? Bojim se samoće, Ninočka moja... i tko bi me onda shvaćao? Neću li spasti na nekog istražitelja, Ninočka moja, koji eto sve shvaća, na svoj način. Dovoljno je da me pogleda i ja se već osjećam krivcem. I počinjao bih se izvlačiti, a zapravo sam sve više tonuo... tonuo...

Svjetlo se polako gasi...

Zatamnjenje...

6. SCENA

Retrospektivna scena...

Svjetlo se polako pojačava na prosceniju...

Istražitelj stoji s jedne strane stola, a Vladek s druge strane stola...

Istražitelj u jednoj ruci drži bocu, a u drugoj ruci čašu...

ISTRAŽITELJ (*ljubazno*): Onda, jeste li za jednu čašu “Courvoisiera”? Izvrstan je! Može jedna čašica?

VLADEK – Pa... pa kad već navaljujete.

*Istražitelj sipa piće iz boce u čašu, a onda čašu pruži Vladeku.
Vladek pije piće, a Istražitelj zapisuje u bilježnicu...*

ISTRAŽITELJ – “Jedna čašica Courvoisiera za reprezentaciju.”
Tako. (*Pogleda u Vladeka*): Onda, godi li vam?

VLADEK (*ispija do kraja*): O, izvrstan je!

ISTRAŽITELJ – Može još jedna? Nije to ništa... ja samo zapišem u tekicu i gotovo.

VLADEK – Pa, još jedna... ne bi škodila.

*Istražitelj sipa u Vladekovu čašu...
Vladek ovu drugu čašu ispija brže...*

VLADEK – Oho... sad se već bolje osjećam!

*Istražiteljevo lice se odjednom preobrazi. U trenu je nestalo one
ljubaznosti, pogled prodoran, opasan...*

ISTRAŽITELJ – Kontrarevolucija! To je vaš krajnji učinak!
Štakori, je li? Buđenje mase, je li? Pobuna, je li? (*Povisi ton*):
Kako će te to objasniti? Nikako! Jer je sve jasno! (*Vikne*): Kristal-
no jasno! Bezobrazno jasno!

VLADEK (*ohrabren, i on povisi ton*): Dobro, dobro! Onda to
znači...

ISTRAŽITELJ (*prekine ga*): Nije dobro! Ali znači, itekako znači.

VLADEK (*pokoleban*): Što znači?

ISTRAŽITELJ – Znači da je možda i kasno!

VLADEK – Kasno? Kako to mislite, kasno?

ISTRAŽITELJ – Sve je jasno i sve je protiv vas, i stoga možda
kasno. A sve opet zavisi od vas, i o vašoj dobroj volji, hoćete li
iskoristiti svoju posljednju šansu. Svoj posljednji vlak.

VLADEK – A to je?

ISTRAŽITELJ – Da pristanete na suradnju. Mogli bismo dobro
suradivati. Jer ja... to jest mi, mi znamo sve što vi znate, a osim

toga ja znam o vama i ono što vi ne znate da znam. I stoga, nama bi koristilo da znamo i ono što drugi znaju, a čije znanje nije ni malo bezazleno... što više ono je opasnije od vašeg znanja. Razumijete?

VLADEK – Donekle.

ISTRAŽITELJ – Drago mi je da se razumijemo. Dakle, kad biste vi, a to vama ne bi bilo teško, jer ste svaki dan s takvima koji su nama zanimljiviji, a oni imaju povjerenje u vas, više nego u nas, što je razumljivo... i kad biste, kako rekoh, tako krišom ušli u njihovo znanje...

*Istražitelj gestom pokušava nadomjestiti nedorečeno...
Razumijete?*

VLADEK – Donekle.

ISTRAŽITELJ – E, onda bismo mi, na neko vrijeme, zaboravili vaše opasno znanje... u zamjenu za njihovo još opasnije znanje. Jasno?

VLADEK (*opet ohrabren*): Znači li to... da se ja zavlačim u nečije tuđe mozgove?

ISTRAŽITELJ (*uwrijedeno*): Ja to nisam rekao. I što se nas tiču vaši mali mozgovi, kad činjenice govore same za sebe.

Istražitelj izvlači jedan fascikl, otvara ga..

ISTRAŽITELJ – Oho... pa vi ste doista naš stari poznanik. Vi ste kod nas evidentirani još tamo daleke 68. Nadobudni profesor stao u zaštitu svojih ratobornih studenata. A onda, sasvim logično, tu je 71... pa ste to platili. Pa onda onaj glupi intervju švedskom novinaru 81... i to ste platili.

VLADEK – Sve sam ja to odslužio do kraja, bez pomilovanja, i to je za mene prošlost.

ISTRAŽITELJ – “Prošlost ima vrijednost za svoju sadašnjost!”

VLADEK – Znam, Marks.

ISTRAŽITELJ – Točno!

VLADEK – I kod mene ta prošlost više ne igra nikakvu ulogu.

ISTRAŽITELJ – To vi mislite. A kako reče drug Marks: vaša prošlost, i bilo čija druga prošlost, ima i sadašnju vrijednost.

VLADEK – Sadašnju?

ISTRAŽITELJ – Sadašnju!

VLADEK – Dobro. I kolika iznosi “ta vrijednost”?

ISTRAŽITELJ – Pa govoreći ovako napamet... član 133, 134...

VLADEK – Nisu li ih ukinuli?

ISTRAŽITELJ – Ma kakvi! Dakle, član 133, 134 i član 137... cirka... pet, šest...

VLADEK – Mjeseci!

ISTRAŽITELJ – Godina!

VLADEK – Godina?

ISTRAŽITELJ – I to ako vam još nešto ne “napakiramo”.

VLADEK – Pa to... to nije za ljude.

ISTRAŽITELJ – Ne isplati se, vidite i sami. Suradnja se, dakako, isplati!

Svjetlo na Istražitelju se postepeno gasi...

Zatamnjenje.

7. SCENA

*Svjetlo na Kolodvoru se postepeno pojačava...
Iz daljine se čuju informacije o dolasku i odlasku vlakova...
Nina se zavukla u svoje krzno i sjedi na kovčegu...
Vladek, uznemiren, hoda...*

VLADEK – Ne, ne, ne... ja na to ne mogu pristati! Nikada! Što oni sebi umišljaju, da se ja zavlačim u nečije mozgove i da kopam po njima... da pronalazim nečije skrivene misli, njima zanimljive... i da im onda sve to iznesem kao na tanjuru. Ne, ne... ja to Ninočka ne mogu... i neću!

NINA – Jasno, nisi lud!

VLADEK – I nisam, dakako da nisam!

NINA – I zašto bi bio lud... kao ja!

Vladek zastane, pogleda u Ninu...

VLADEK – Kao ti? Što, kao ti?

NINA – Nisi lud da pristaneš na suradnju... kao što sam ja.

VLADEK – Nina, Ninočka, o čemu govoriš? Ti si pristala na suradnju?

NINA (*tužno*): Jesam!

VLADEK (*zbunjen*): Kako? Kako si mogla?

NINA : I ja se sve više isto pitam: kako sam mogla?

VLADEK (*oprezno*): Tako... tako dakle, tako! A kada je to bilo?

NINA – Bila sam mlada, naivna... pa sam povjerovala.

VLADEK – Tako znači! Oni su te, znači... A što su rekli?

NINA – Rekao. Razgovarala sam uvijek samo s jednim... kulturan neki čovjek, bar mi se tako učinilo na početku.

VLADEK – Takvi su oni uvijek na početku, kulturni. A što je on tražio od tebe?

NINA – Sve! Tražio je sve!

VLADEK – Sve? Nina... nisi li ti, mislim... nisi li ti njemu popustila?

NINA (*čini se da će zaplakati*): Jesam!

VLADEK – Jesi? Dakle, jesi!

Nina gleda u Vladeka, a Vladek u nju...

A je li on od tebe tražio nešto konkretno?

Nina samo tužno klimne glavom...

VLADEK – Je li to konkretno, što je on od tebe tražio, moglo okaljati tvoju čast?

NINA – Jeste!

VLADEK – A nije li to... to nešto, moglo okaljati i moju čast?

Nina opet samo tužno klimne glavom...

VLADEK – A ti... ti Nina... ti dakako nisi na to pristala?

NINA (*uzdahne bolno*): Jesam!

VLADEK – Znači... to je to! “On više zna, nego što ja znam”! To je to!

Vladek gleda u Ninu tužno, a onda, kao da se nečega prisjetio...

A ne poznajem li ja njega, slučajno?

NINA – Poznaješ, Vladek. Poznaješ ga bolje od mene!

VLADEK (*slomljen*): Znači, poznajem.

Nina odjednom postane agresivna, na trenutke histerična...

NINA – Poznaješ, itekako, poznaješ! Jer ti si bio taj s kojim sam ja pristala na “suradnju”.

VLADEK – Ja?

NINA – To je bila najveća greška mog života, nepopravljiva greška kad sam ti povjerovala. Bila sam mlada, naivna... poklonila sam ti najljepše godine svog života...

VLADEK (*pokušava je umiriti*): Jesi, jesi, Ninočka.

NINA – A zašto? Što mi je to trebalo. Što sam dobila zauzvrat? Dobila sam jedno veliko ništa!

Vladek je, nemoćan i tužan, sjeo na kovčeg, a Nina ne prestaje napadati...

NINA – Kako sam samo bila zaslijepljena. I pitam se, što me privuklo kod tebe..?

VLADEK – Što?

NINA – Nije vanjština, ne boj se!

VLADEK – Jasno!

NINA – Laskao si mi i bezobzirno mi se udvarao... a onda prijetio...

VLADEK – Ja prijetio?

NINA – Prijetio si kako ćeš sebi našao učiniti ako ne pristanem! A onda bi se povukao, prestao razgovarati i po nekoliko pisama na dan znao si mi poslati. Dugačka, ljubavna pisma... Duša me tvoja privukla, ranjena, napuštena duša.

VLADEK (*ponovi nemoćno*): Ranjena, napuštena duša.

NINA – I osvojila me ta tvoja rječitost. Ono pjesničko, nadahnu-to, nadomještalo je sve ono drugo što nisi imao.

VLADEK – I jesam ja neki Cirano.

NINA – I ne samo to, bezobzirno si se umiješao u jednu divnu ljubav... studentsku ljubav.

VLADEK – Nisam znao.

NINA – Bio je lijep kao anđeo... a onda si se pojavio ti... sa svojim pjesničkim nadahnućem i nekom magijom odvojio si me od njega. Izgubila sam glavu, bila sam slijepa, nisam znala što radim. A to je onda i njega upropastilo, i ubilo ga je...

VLADEK – Ubilo?

NINA – Dotuklo ga je i on je napustio studij. A onda sam ga sre-la još samo jednom. Bio je jadan, i nije više bio onako lijep... rekao mi je da je iz očaja počeo raditi za policiju.

VLADEK (*zamisli se*): Za policiju?

NINA – I to s onim najgorim kriminalcima. Ti si ga ubio i onda mene opet osvojio.

VLADEK – Sad sam još i Richard III, još samo da imam grbu.

NINA – I što je ostalo od svega toga? Ja te moram tješiti, je li? Pišeš, a za koga pišeš? Nitko ne razumije to što pišeš i novaca nikada nemaš. Jedino te razumije na policiji.

VLADEK – Posve kriminalan tip.

NINA – Više si s istražiteljem, nego sa mnom. Razgovarate satima, nadmudrujete se, laskate jedan drugom... a sve to da bi jednog dana završio iza brave i ostavio mene nezbrinutu. (*Nina zaplače.*)

VLADEK – O kojeg li vremena. Cirano koji priča bajke istražitelju, umjesto Roksani! Richard, i to III, bez prebijene pare.

Vladek pruža Nini rupčić...

VLADEK – Mene nitko ne shvaća. Nemam pravo ni na plač.

NINA (*briše suze rupčićem*): Piši tako da te svi razumiju... piši o zbilji, onoj običnoj, u kojoj ljudi žive, u kojoj se vole, pa i griješe u toj zbilji.

VLADEK – O zbilji se i radi. Ja upozoravam, jer osjećam da bi ovu zbilju mogao zamijeniti neki drugi sistem zbilje, one tragične zbilje. A sve je tako blizu i zato ja ne smijem to objašnjavati na razini one naše normalne svijesti... jer bi me... jer bi me, shvaćаш?

NINA – Pa kako stvari stoje i ovako će te...

VLADEK – I ovako će me... i onako će me... svakako će me. A ja sam nemoćan i samo čekam. Čak ni vlak ne dolazi...

Vladek je sve nervozniji... osvrće se oko sebe...

VLADEK – Vidi Nina, putnika je sve više... Ne predosjećaju li i oni tu "tragičnu zbilju" koja dolazi. Ne bježe li svi oni? Ja... ja njih moram pitati... Pitat ću ih... ne misle li svi oni pobjeći? Jer, tko će onda ostati? Ne može domovina ostati sama, prazna... i neće svi moći stati u vlak. Sigurno su ga negdje zaustavili, da ne bi pobjegli svi... Pogledaj sad njihova lica, oni sad shvaćaju, oni sve shvaćaju. Zato i bježe, kao ja... (*Muklo vikne, gestikulira*): Ne, ne... krivo... ne treba bježati... Zašto svi? Tko će onda ostati?

NINA – Vladek, nemoj opet počinjati! Smiri se!

Vladek se jako uzbudio, problijedio je i sve više zamuckuje... Na momente je taj njegov ispad bolan, a na momente groteskan...

VLADDEK – Ne može se domovina stvarati sama... ne može, ne može... I... i... povlačim ja sve ... sve ono što sam pisao... sve... sve... sve...

NINA – Smiri se, molim te, Vladek smiri se...

Nina smiruje Vladeka, posjedne ga na kovčeg...

Idem ja pitati kad će taj vlak i hoće li uopće...

Nina odlazi... Vladek sad potpuno smiren, gotovo odsutan, sjedi na kovčegu...

Svjetlo se polako gasi na kolodvoru i ostaje samo na Vladeku...

8. SCENA

Retrospektivna scena...

Svjetlo se pojačava samo na Istražitelju...

ISTRAŽITELJ (*čita novine i snebiva se*): Ma je li to moguće. To nije za ljude. Tamo u Bukureštu tenkovima na ljude... Malo ih zaplašiti, dobro... ali tenkovima na ljude... Ma jeste li vidjeli...

Vladek ne reagira, Kao da se to njega ne tiče i dalje sjedi na kovčegu i tupo gleda ispred sebe...

ISTRAŽITELJ – Na ljude, pa tenkovima... Gdje to ima..? Ja sam protiv takvog načina. Može se s ljudima i lijepo, civilizirano raz-

govarati... ali tenkovima na ljude? Dok tamo tenkovima, puškama, šmrkovima na ljude, mi s vama ovdje strpljivo, civilizirano razgovaramo. Što kažete, na sve ovo?

Da, vi ne čitate, blago vama... A ja moram, čitanje mi je u opisu radnog mjesta... i čitam svašta, pa sam tako pročitao do kraja i ono vaše “djelce”. Mislili ste da vas nećemo razotkriti, ha? Rekoh li vam, početak uvijek navješćuje kraj. A kod vas je kraj strašan. On zove na pobunu, na kaos, navješćuje nered. I tako vi nama! No, što je, recite sad nešto?

Vladek i dalje nepomično i tupo gleda nekamo daleko...

ISTRAŽITELJ – Što? Odjednom ste zašutjeli. Izabrali ste drugu taktiku, je li? Čudan ste vi čovjek... čudan i opasan! Tko vas ne zna, skupo bi vas platio!

No, dobro... Sutra se vidimo u isto vrijeme i na istom mjestu. I... i ponesite pasoš!

Svjetlo na Istražitelju se postepeno gasi...

9. SCENA

Svjetlo na Kolodvoru se postepeno pojačava...

Informacija o dolasku vlaka čuje se sve glasnije...

Vladek sjedi na kovčegu potišten i odsutan...

Sasvim jasno čuje se informacija o dolasku vlaka kojeg Vladek čeka...

Vlak će zbog velikog zakašnjenja stajati vrlo kratko, da bi potom nastavio za Veneciju, Milano, Lion i Pariz...

Nina prilazi Vladeku sva uzbuđena...

NINA – Stigao je... Vladek, on je stigao!

Vladek pogleda u Ninu odsutno, kao da ne shvaća...

NINA – Vladek, vlak je stigao... tvoj vlak je stigao... Ti sada moraš poći, Vladek.

*Vladek je i dalje isto gleda, a onda odlučno zaniječe glavom...
Nina gurne Vladeka, Vladek se pridigne s kovčega, kovčeg se opet
otvori i iz njega poispadaju neke knjige...*

Nina vraća knjige u kovčeg i pokušava ga zatvoriti...

NINA – Vladek, ti ćeš sada otputovati... Ti moraš otputovati...
a onda će sve biti u redu! I sve će biti drugačije...

*Nina konačno uspijeva zatvoriti kovčeg...a onda, popravlja
Vladeku košulju, kravatu, kaput... Vladek je i dalje odsutan,
samo povremeno zaniječe glavom...*

NINA – Tamo ćeš i ti Vladek biti drugačiji. I mi ćemo biti drugačiji.
Ja ću odmah doći za tobom, samo da sredim neke stvari... i tamo
ćemo zaboraviti sve što je bilo i mi ćemo biti sretni! Uvijek sam
vjerovala u tebe... i kao čovjeka i kao umjetnika... A tamo, tamo
je sloboda, Vladek... i sve ćeš moći objaviti bez straha...

VLADEK – Meni... meni ne treba sloboda!

NINA – Što to govoriš?

VLADEK – Meni... meni treba... samo da me shvate...

NINA – Tamo će te shvaćati!

VLADEK – Neće... neće ih se, tamo, ticati!

*Nina ne vjeruje u ono što Vladek govori...
Informacija o skorom polasku vlaka...*

NINA (*nestrpljivo*): Požuri, vuci kovčeg... što čekaš?

VLADEK – Ne, ne... ja to ne mogu...

NINA – Moraš, to nam je jedina nada... otputovati! Ti znaš što te sve čeka tamo...

VLADEK – Što ću ja tamo? Ovdje sam potrebniji. (*Pogleda na sat*): A on... on me sigurno čeka!

NINA – Tko? Tko te čeka?

VLADEK – Istražitelj!

NINA – Ti... ti si lud.

VLADEK – On će kopati po mojoj drami... ja ću se nervirati, a potajno ću uživati kako dobro shvaća.

NINA – Ti si potpuno lud...

VLADEK – I saznat ću što je novo u svijetu!

NINA – Luđak, eto to si ti! Živjela sam s luđakom...

VLADEK – Nina... Ninočka...

NINA – Ali više neću! Ja nisam luda! Ja ću otputovati, da znaš! Odlazim! I pasoš je uz mene... Ja sad odlazim!

Nina otrči... Vladek gleda za njom, ne vjerujući svojim očima...

Čuje se kako vlak odlazi...

Vladek, tek sad, kao da je shvatio što se dogodilo...

NINA (*nemoćno*): Nina... Ninočka...

Pauza. Tišina... Vladek se osvrće oko sebe... pogleda na sat...

VLADEK (*suludo*): Mogao bih zakasniti... a to bi moglo biti sumnjivo...

Svjetlo se na Vladeku postepeno gasi...

10. SCENA

Svjetlo se na Istražitelju postepeno pojačava...

Istražitelj stoji kod stola, gleda u novine koje su na stolu...

Razmišlja: da li da ih uzme ili ne...

Odjednom zgrabi novine, zgužva ih i baci na pod, a onda ih gazi nogama...

Vladek se približava vukući za sobom kovčeg...

Istražitelj zastane, oprezno osluškuje... i onda se brzo sakrije iza stola...

Vladek ulazi... pogledom traži Istražitelja...

Istražitelj izvire iz stola...kad je ugledao Vladeka, naglo se pridigne...

ISTRAŽITELJ – Oh, to ste vi!? A ja sam skoro pomislio da su došli...

VLADEK – Tko?

ISTRAŽITELJ – Pa ovi što hoće i kod nas plu... pru... prularizam. Teško ga je i izgovoriti, a oni ga hoće. Ali ništa od toga... jedno je htjeti, a drugo je... moći. Je li tako?

VLADEK – To ste dobro rekli, jer onaj tko ga jako hoće, taj će ga na kraju i dobiti!

ISTRAŽITELJ – Mislite?

VLADEK – Pa nije li tako u svijetu?

ISTRAŽITELJ – Nije onda isključeno da svijet dođe i do nas?

VLADEK – Ništa nije isključeno, osim što kod nas neće... mislim, ići kao u svijetu.

ISTRAŽITELJ – Onda dobro. Neka oni u svijetu rade svoje, a mi ćemo svoje. I hvala vam što ste došli, znat ću to cijiniti, jer kakva su vremena, niste baš ni morali. Izvolite, vi na svoje mjesto, a ja ću na svoje mjesto. Kod nas je još uvijek sve na svom mjestu. I bez novina. To čovjeka tako živcira... čudo jedno!

Vladek je primakao kovčeg do samog stola... a onda se prisjetio i traži putovnicu po džepovima... Našao ju je i pruži je Istražitelju...

VLADEK – Evo, tu je!

ISTRAŽITELJ – Što?

VLADEK – Moja putovnica.

Istražitelj prekopava svoje džepove... Našao je što je tražio...

Pokazuje svoju putovnicu Vladeku...

ISTRAŽITELJ – A ovo je moj pasoš. To je pametno! Pametno je u ova nesigurna vremena imati pasoš uvijek uza se. A vi vidim imate i kovčeg. I to je dobro... jer, nikad se ne zna!

VLADEK – Točno, nikad se ne zna. Ponekad ne otputuje onaj tko je naumio, već onaj koji prati.

ISTRAŽITELJ – Tko prati? Tko koga prati?

VLADEK – Nitko više nikoga. Jer ona koja je pratila, sad je već daleko...

ISTRAŽITELJ – Aha... Tko?

VLADEK – Moja supruga.

ISTRAŽITELJ – Kamo je otišla?

VLADEK – Tko zna? Gdje se zaustavi.

ISTRAŽITELJ – Ona je takva?

VLADEK – Još je i dobra, kakav sam ja.

ISTRAŽITELJ – To da. Ona je dobra, koliko ja znam.

VLADEK – Vi je poznajete?

ISTRAŽITELJ – Tek tako... iz viđenja.

VLADEK – Kako iz viđenja?

ISTRAŽITELJ – Pa kad sam bio početnik, onda sam pratio... pratio sam vas po dužnosti, pa je eto tako znam iz viđenja.

VLADEK – Aha... Onda dobro.

ISTRAŽITELJ – Pa, da i mi krenemo?

VLADEK – Kamo?

ISTRAŽITELJ – Nekamo. Bilo kamo. *(Tiho)*: Jer ovdje vam se, da budem iskren, sve raspada. Nitko nikome ne vjeruje i svatko svakoga gleda ispod oka.

VLADEK – Baš nas briga! Mi ćemo raditi svoje.

Vladek otvara kovčeg, vadi iz njega knjige i rukopise i reda ih po stolu...Istražitelja gleda u čudu...

VLADEK – Evo, na ovoj strani je sve što je već objavljeno, a na ovoj sve što još nije objavljeno, a ima tu još i dosta stvari u skicama i rukopisima...

ISTRAŽITELJ – I vi mislite.. da mi to..?

VLADEK – Da! Nitko tako dobro ne shvaća moje drame kao vi.

ISTRAŽITELJ – O, hvala. Hvala, odali ste mi takvo priznanje.

VLADEK – Hvala vama, gospodine Istražitelju!

ISTRAŽITELJ – Onda, da počnemo. Tko zna što nas sve čeka?

VLADEK (*zamišljeno*): Nitko ne zna što nas sve čeka.

ISTRAŽITELJ – Onda krenimo...

*Svjetlo se na Vladeku i Istražitelju postepeno gasi...
Iz daljine se čuje zvuk vlaka koji šiba velikom brzinom...*

Budući da između ove scene i slijedeće scene prolazi dvanaest godina, u pozadini, kao na platnu, moguća je slika dva vlaka koji se mimoilaze u mraku... Odbljesci svjetala s prozora dva vlaka koji se mimoilaze, a preko toga moguće su ratne slike retrospektivnih događanja iz 90-tih.

11. SCENA

DVANAEST GODINA POSLIJE
(sami početak trećeg tisućljeća)

AUDIJENCIJA

Scena se događa u Ministrovom kabinetu.

Vladek je i dalje onaj stari Vladek, a Istražitelj je dogurao do Ministra.

MINISTAR – Uđite! Slobodno uđite. Ma, čemu ta takva obzirnost?

VLADEK – Znate... prvi put sam... prvi put u životu... u kabinetu jednog Ministra.

MINISTAR – I? Što kažete?

VLADEK – Molim? Što..?

MINISTAR – Što kažete... na kabinet?

VLADEK – Oho... pa to je predivno... sve je tako... tako stvarno!

MINISTAR – (*lupi šakom o stol*): Itekako stvarno. Pravi antikni namještaj. Pa ovaj dvosjed... fotelje... sve od prvorazredne kože.

VLADEK – Stvarno?

MINISTAR – Pa da... pipnite... koža je prava... prirodna koža, mislim... Ja vam se zapravo u kožu ne razumijem... znam samo da je prvorazredna, a čija je, ne znam.

VLADEK – (*nastojeći biti duhovit*): Samo da nije ljudska.

S Ministrova lica nestade one ljubaznosti i otkri se ono Istražiteljevo lice...

MINISTAR – Molim?

VLADEK – Što..?

MINISTAR – Što time želite reći?

VLADEK – Samo sam se šalio?

MINISTAR – Šalili? Da vas ne znam, skoro bih vam i povjervao. Ta vaša šala je više nego cinična. Suzdržavam se da ne upotrijebim neku težu riječ.

VLADEK – Ma, dajte...

MINISTAR – Na početku smo 21. stoljeća... zakoračili smo u europske integracije i naše je Ministarstvo ustrojeno po uzoru najdemokratskijih zemalja svijeta, jer smo i mi svijet, konačno!

VLADEK – Znam.

MINISTAR – Naravno da znate, 21. stoljeće, a vi aludirate na ona neka mračna vremena sredine 20. stoljeća ili... što ja znam..?

VLADEK – Samo sam mislio...

MINISTAR – Što ste mislili? Baš me zanima kako vi to tumačite vaše dubokoumne misli?

VLADEK – Pa mislio sam... eto... budući je taj namještaj, kako rekoste, tako star i budući spominjete ta mračna razdoblja, mislio sam da nije možda jedan od tih naslonjača zalutao iz tog vremena?

MINISTAR – Presvučena ljudskom kožom, je li?

VLADEK – To sam se šalio. Metafora... u šali.

MINISTAR – Ne podnosim takve šale, a još manje metafore. I nije vrijeme za šale, već za akcije koje će nas priključiti Europi. Je li jasno?

VLADEK – Jasno, gospodine Ministre.

MINISTAR – Ja vas pozovem lijepo, civilizirano, prijateljski... a vi se tako okrutno šalite.

VLADEK – Oprostite, možda je vrijeme da odem.

MINISTAR – Kako? Pa nismo ni počeli, a vi bi da odete. *(Odjednom, opet ljubazno):* Vi... vi meni oprostite... i dopustite da se malo smirim...

Na stolu je već pripremljena boca skupocjenog pića, Ministar sipa piće u jednu od čaša i pije...

MINISTAR Ah... oprostite, to je za vas... pripremio sam ono isto piće koje volite “Courvoisier”, a i cigareta “Gitanes”. Zani-

manja mogu mijenjati, ali navike nikad. Evo, sve je sasvim u redu i sad može otpočeti vaša audijencija kod mene... Ministra, je li..? Dobro došli!

VLADEK (*zbunjen*): Hvala!

MINISTAR – Teško mi je riječima iskazati zadovoljstvo što vas opet vidim.

VLADEK (isto): Hvala.

MINISTAR – Ima tome... ima tome vječnost, kako se nismo vidjeli, zar ne?

VLADEK – Posljednji put vidjeli smo se prije točno dvanaest godina, osam mjeseci i pet dana u ovoj istoj zgradi, ali u drugoj prostoriji.

MINISTAR – Pa da... U istoj zgradi, kažete?

VLADEK – Da, zgrade se teško mijenjaju.

MINISTAR – Kako mislite?

VLADEK – Pa ljudi, mislim... brže stare od zgrada.

MINISTAR – To da! Ma nemojte, dvanaest godina i osam mjeseci...? A onda je svatko otišao na svoju stranu.

VLADEK – Ja nisam imao svoje strane.

MINISTAR – Znam, umjetnik, vječita individua. I to je najbolje... za vas umjetnike. (*Zamišljeno*): Mh... što sve nismo prošli za to vrijeme. Dobili smo državu, a to je najvažnije, zar ne?

VLADEK – Da, to je najvažnije.

MINISTAR – Često sam se pitao što je s vama? Je li taj čovjek uopće živ? Piše li što?

VLADEK – Živ, kao što vidite. A pisanja što se tiče: ponešto i ponekad. Naučio sam biti sam, to je za mene bitno.

MINISTAR – Razumijem i poštujem tu vašu šutnju. Jer vremena su bila... olovna, da tako kažem. I ponavljam: najvažnije je da smo dobili svoju državu. I odsad možemo raditi kako valja.

VLADEK – Pratio sam vaš rad dok ste bili u opoziciji, a pogotovo sad, kad ste došli na vlast.

MINISTAR – Čini se da se nismo toliko kompromitirali, kao oni prije nas. Narod je to prepoznao i eto... izabrao nas!

VLADEK – Demokracija na djelu.

MINISTAR – Baš tako! To ste dobro rekli.

VLADEK – I ja sam glasovao za vas.

MINISTAR (*iznenaden*): Vi?

VLADEK – Da!

MINISTAR – Doista? Za nas... komuni... mislim, socijaliste?

VLADEK – Eto, tako.

MINISTAR – Čestitam!

VLADEK – Između dva zla... znate?

MINISTAR – Bitali ste manje, znam. Svi smo mi prisiljeni da bismo... mislim, između dva zla. Ma, slušajte, ta kadrovska politika vam je najgora stvar. Dok se ne dođe na vlast ili dok stremite k vlasti, onda su svi krasni, divni, konstruktivni... A kad se vlast osvoji, dobije, mislim demokratski... onda nastupi takva strka oko položaja, titula, ministarskih fotelja i tako dalje. Tek onda upoznaš ljude kakvi zapravo jesu... pokaže se tko su... otkriva se njihov pravi karakter, kad započne preraspodjela kadrovska... je li. Duša se pokaže, izvrne se kao rukavica i onda vidite kako su ljudi zapravo svoje živote živjeli krivo, potpuno krivo.

Recimo, ja sam potajno želio da budem Ministrom kulture, vama je jasno zašto, jer kulturu tako razumijem i umjetnost razumijem i umjetnike razumijem i poznajem ih u dušu.

VLADEK – Znam...

MINISTAR – Ali su me nagovorili da ipak ostanem u resoru u kojem sam radio cijeli život, je li. I mogu vam reći ta preraspodjela mene na ovo Ministarsko mjesto je stručno urađena. Jer ja sam ipak studirao *Pravo*... dobro nisam završio, ali sam ga usavršio radeći, shvaćate?

VLADEK – Shvaćam.

MINISTAR – A ni Ministar kulture nije baš najsretniji, on je sebe vidio negdje drugdje. Ali ima i svijetlih trenutaka. Ministar obrane je završio filozofski fakultet, smjer jugoslavenska književnost, dobro sad je to kroatistika. Pa znate ga, on vam je, rekli biste lirska duša, a s druge strane, živa vatra! Kao mali je htio biti pi-

lot, i to vojni... i da nije ovih promjena, on bi vam svoj život završio u onoj crvotočinama uzgojenoj biblioteci. I čovjek došao na svoje. Ima Boga! Ima pravde.

VLADEK – Da, dobar primjer “svijetlih trenutaka”.

MINISTAR – Pa da! A ja, eto: Ministar unutarnjih poslova. Da sam bar Ministar vanjskih poslova. Ali, za dobrobit države, spreman sam na žrtvu. I ne žalim se. To vam zapravo i jeste kao Ministar vanjskih poslova... On nadzire globalno, a ja lokalno, je li. A uvijek je bilo gadnije... ovo lokalno, je li.?

VLADEK – Da!

MINISTAR – Ali ne žalim se. Sad su druga vremena... nije ni njima lako, mislim ovima iz Vanjskih poslova. Sad globalno imaju na vratu sud u Hagu. A ja, fokusiran na lokalno, jasno da ne vidim globalno. A oni me sad napadaju, za to globalno. Kao, bježe mi ispred očiju ti osumnjičeni... znate već. Tek što sam sjeo u fotelju, koja se nije dobro ni ugrijala, oni bi iz opozicije da me maknu. Čitate novine?

VLADEK – Ne!

MINISTAR – O, dobra stara osobina. Ja moram. I to je u opisu radnog mjesta. (*Prisjeti se*): Ali nije sve tako crno, što se tiče mog posla, ima i tu primjera za svijetle trenutke, kao što rekoste. To će vas sigurno zanimati. Ovo ljeto, kao što znate, došao nam je u posjet Predsjednik Havel.

VLADEK – Znam!

MINISTAR – A znate li da sam bio u prilici razgovarati s njim?

VLADEK (*iznenadeno*): Vi? S Predsjednikom Havelom?

MINISTAR – O, da! S predsjednikom Havelom. Ka-ri-zmati-čna ličnost, kako se ono kaže. A kako i ne bi, što je sve prošao? Uostalom, to vi znate bolje od mene.

VLADEK – Znam. Ali nisam znao da ste i vi bili s njim?

MINISTAR – O da... ugodan i drag čovjek. Došao je dati potporu novoj vlasti, pa sam eto, u društvu našeg Ministra kulture, i još nekih Ministara, bio kod njega primljen u *audijenciju*. To se tako kaže.

VLADEK – Znam. Havel vam ima i jednu dramu s takvim naslovom.

MINISTAR – Ma nemojte. Da sam znao iznenadio bih ga.

VLADEK – Da je i on znao i on bi se iznenadio.

MINISTAR – Ma nemojte?

VLADEK – Jer je on u toj drami opisao svoju *audijenciju* kod nekog istražitelja u policiji.

MINISTAR (*oprezno*): Aha...

VLADEK – To je bilo u vrijeme njegova disidentskog života.

MINISTAR (*još opreznije*): Ahaaa...

Ministar šuti, jasno mu je na što cilja Vladek.

VLADEK – A o čemu ste pričali?

MINISTAR (*drugačijim tonom, manje srdačan, zatvoren*): Ništa... ništa posebno. Tako, općenito... “Kako ste pan, Havel?”

A on – “Prosim, dobžo?” I sve tako... proto-kolarno.

VLADEK – I nije vam pričao o svom disidentskom životu?

MINISTAR (*otresito*): Njet!

Neugodna i duga pauza...

MINISTAR (*nastojeći skrenuti razgovor u drugom smjeru*): A razgovarao sam ja, službeno, i s Francuzima...

VLADEK – Da?

MINISTAR – *Oui!* (*Stanka*): I sa Englezima sam ja razgovarao...

VLADEK – Službeno?

MINISTAR – *Yes!* (*Pauza.*) I s Njemcima.

VLADEK – *Ja?*

MINISTAR – Ja, nego tko drugi? I to uglavnom bez prevodioca. Jer, droga je globalno zlo. I tu se svi razumijemo.

VLADEK – To je najvažnije. Jer bez razumijevanja nema života!

MINISTAR – Baš tako! To ste dobro rekli. Čovjek ne bi smio biti previše kritičan prema drugom čovjeku. Mora se sve uzeti u obzir: okolnosti u određenom vremenu, situaciju globalno i lokalno... i td. Sve! Pa onda prosuđivati.

VLADEK – To ste dobro rekli!

MINISTAR – Tako je rekao Shakespeare.

VLADEK – Nisam znao.

MINISTAR – Jednom prilikom, kad su ga... novinari, nešto pitali.

VLADEK- Stvarno.

MINISTAR – Čitao sam u novinama.

Ministar gleda u Vladeka. Opet je srdačan.

A vi mi djelujete tako mirno, spokojno... nadmoćno! Puno puta sam mislio o vama. Mislio sam o vama u trenutku kad sam se rukovao s Havelom.

VLADEK – Zbilja?

MINISTAR – Pomislio sam, kakav biste vi bili Predsjednik države. Mislim, naše!

VLADEK – Ma dajte...

MINISTAR – Bili biste sjajni, kao Havel. Obojica književnici, čak su vam i imena slična: *Vaclav – Vladek!* Kako to gordo zvuči.

Odjednom, neprimjereno, tiho...

Ovaj naš sadašnji Predsjednik mi se ne sviđa... Mislim, znate na koga mislim. Nije što nije iz naše stranke, nego općenito, ne sviđa mi se. Ni tamo je, ni ovamo! I njegovo ime ne zvuči tako gordo, ha, ha, ha.

(Odjednom se uozbilji): A onaj prošli naš, mislim Predsjednik, bio je takav – kakav je bio! Ipak, on je bio naš Prvi Predsjednik...

I ne može se baš reći da je sve bilo tako loše, što je on... je li... Recimo, ta njegova “pomirba”? Ono opća, razumijete... to je bilo tako... vizionarski, da tako kažem.

VLADEK *(tiho, kao Ministar):* Snima li se ovdje?

MINISTAR – Molim? *(Odjednom napadno glasno):* Ma, dajte molim vas... Nikoga mi više ne prisluškujemo! *(Opet isto, tiho):* Čak ni onog gore u Titinim dvorima. Možda on sam sebe prisluškuje i one oko sebe. Mi ne! A onda će onaj koji dođe iza njega, preslušavati to. I tako, sve u krug.

Istražitelj se smije i opet se naglo uozbilji...

VLADEK (*isto tiho*): Hvala vam, što me niste zaboravili.

MINISTAR – Što šapćete? Kao da se ja stidim vas. Ja? Ma dajte, zaboravio..? Pozvao sam vas i pitam vas, kao starog poznanika, imate li kakvu želju?

VLADEK – Želju?

MINISTAR – Pa, recimo, da se neka vaša nova drama igra u teatru, da ugleda svjetlo pozornice. Znaite, s ovog položaja to meni nije teško, samo jedan razgovor s kolegom iz Ministarstva kulture i gotova stvar. Koliko je on mene zvao zbog onih njegovih koji popiju malo više, pa onda voze slalom po gradu. Sigurno imate nešto novo napisano?

VLADEK – Tek prije dva tri mjeseca došlo je neko nadahnuće i napisao sam jednu... duboko intimnu dramu..

MINISTAR – Dobro zvuči i još manji problem, jer intimne drame su s manje lica, zar ne? Jeste li je već nekome nudili?

VLADEK – Nisam. Ali sam je poslao u Švedsku na čitanje.

MINISTAR – U Švedsku? Mislite da će tamo na sjeveru shvatiti našu uzavrelu krv?

VLADEK – Znam samo da će jedna osoba to jako dobro shvatiti.

MINISTAR – A o čemu govori ta vaša nova drama?

VLADEK – O meni... i o onima oko mene.

Ministar se zamisli, a onda mu se lice ozari. Kao da je shvatio bit.

MINISTAR – A ne govori li ta vaša drama i o onoj intimnoj drami na Kolodvoru, kad je vaša supruga pobjegla umjesto vas?

VLADEK – Da, govori. Kako znate?

MINISTAR (*smješajući se nadmoćno*): Kako znam? Imam taj istančani osjećaj za skriveno. Znaite i sami.

VLADEK – Znam!

MINISTAR (*isto*): A nije li vaša supruga završila u Švedskoj?

VLADEK – Upravo tako!

MINISTAR – Eto! Razumijem onda tu vašu *intimnu* dramu. To je drama s dva lika, zar ne?

VLADEK – Ne. To je drama s tri lica.

MINISTAR – Aha... Razumijem. Shvaćam, trokut?

To znači da je još netko bio... umiješan, da tako kažem, u tu vašu intimnu dramu?

VLADEK – Moglo bi se reći.

MINISTAR – Zanimljivo, jako zanimljivo. Pitao bih još nešto, ali ne znam je li baš pristojno?

VLADEK – Zašto? Tu sam dramu napisao. Da nisam htio, ne bih je ni napisao.

MINISTAR – Pa, da! Ona je sad, javno dobro, da tako kažem.

VLADEK – Ili zlo?

MINISTAR – Kako?

VLADEK – Jer je i moj život uglavnom bio javno dobro, ili zlo. Kako za koga.

MINISTAR – Da li je to samo ljubavna drama?

VLADEK – Ona... nužno, nije samo ljubavna drama.

MINISTAR (*zamišljeno*): Aha... Nije nužno... ljubavna drama. *Oprezno pogledava u Vladeka. Ozarenosti s lica je nestalo.*

A ne govori li ta vaša drama, možda, i... o meni?

VLADEK – Vaš istančani osjećaj vas ne vara.

MINISTAR (*vidno razočaran*): Aha... i o meni!

Čim ste rekli kako nužno i nije samo ljubavna drama... a trokut je, i smještena je u to vrijeme "kolodvora"... odmah mi je bilo jasno, na što aludirate. Vi naprosto ne možete bez aluzija i metafora.

VLADEK – Još uvijek sam samo pisac.

MINISTAR – Onda... dobro! Dobro je da ste je poslali tako daleko. Možda nešto i shvate... oni tamo, Šveđani! Ali teško da će shvatiti kroz što smo mi sve to prošli i kako je to bio težak put do slobode, do demokracije.

VLADEK – Taj put još uvijek traje.

MINISTAR – Nisam ni ja rekao da je gotov. On naprosto, još uvijek traje. (*Pauza.*) Ako napišete neku novu dramu... koja nas se, mislim, toliko... osobno ne tiče, volio bih je pročitati, mislim... prije nego je preporučim nekome... Znate?

VLADEK – Kad napišem takvo nešto prvo ću vama donijeti.

MINISTAR – Hvala. i navratite. Vrata mog Kabineta vama su uvijek otvorena.

VLADEK – Hvala.

MINISTAR (*smješajući se*): Nemojte oklijevati, jer tko zna koliko ću biti još na ovom mjestu. Takva su vremena, znate... narod sad ima mogućnost izbora, je li... pa makar i između dva zla, kako ono rekoste, može birati bolje.

VLADEK – To je cijena demokracije.

MINISTAR – E... I put ka pravoj demokraciji.

VLADEK – Dug je to put.

MINISTAR (*smije se*): Na tom putu neki završe i u jarku.

VLADEK – A neki iz jarka na važnu funkciju.

MINISTAR (*sumnjičavo ga pogleda*): Eee...

VLADEK – Trnovit je put do demokracije.

MINISTAR (*smješajući se, kroz zube*): Ujedate, ujedate!

VLADEK – E...

MINISTAR – Te vaše... pjesničke metafore i... aluzije, mogle bi vas koštati i u demokraciji. To vam kažem ovako prijateljski.

VLADEK – Znam.

MINISTAR – Jer nitko ne voli da ga se tako usput “šrafne”.

VLADEK – Znam.

MINISTAR – Ljudi su... samo ljudi.

VLADEK – A sistemi se mijenjaju.

MINISTAR – E...

VLADEK – I funkcije.

MINISTAR (*pogleda ga sumnjičavo*): Eee...

VLADEK – Od jarka, do jarka!

MINISTAR (*izleti mu*): E, jebi ga! (*Odmah se ispričava*): Oprostite, ali... vi ste zbilja nepopravljivi.

VLADEK – Takav ću i umrijeti.

Zatamnjenje...

KRAJ

Amir Bukvić

DJECA SA CNN-a

Osobe:

DINO (22)	<i>radnik “Čistoće” – iz Srebrenice, koji nastoji zaboraviti</i>
DORA (24)	<i>studentica Psihologije – iz Vukovara, koja uz to i “nešto” radi, kako bi pomogla majci i sestri</i>
GOSPOĐA ŠLIK (82)	<i>siromašna umirovljenica i negdašnja bogatašica</i>
GOGO (35)	<i>slikar i branitelj – nije uspio diplomirati na likovnoj Akademiji</i>
PROLAZNICA	<i>nagluha starica</i>
RUS	<i>prisutan glasom i sjenom</i>
FAHRO	<i>prisutan glasom</i>

1. SCENA

*Dino je gradski čistač. Ima bicikl s kantom za otpatke.
Dino prolazi scenom vozeći bicikl nekoliko puta, pa se stječe
dojam kako prolazi dvjema ulicama...*

Mali gornjogradski trg...

Jesenji ugođaj...

U pozadini obrisi donjeg grada...

*Telefonska govornica na jednoj strani scene,
a na drugoj strani scene, malo u pozadini, ulični je sat...*

*Dino na biciklu stiže na Mali trg... silazi s bicikla... gleda u
ulični sat... iščudava se, jer jedna kazaljka na satu otkuca svoje i
vrati se, pa se ona druga i ne miče...*

*Dino ulazi u telefonsku govornicu, ubacuje karticu i okreće
broj 95...*

S druge strane žice čuje se glas...

GLAS – Na znak bit će točno 8 sati i sedam minuta... Temperatura zraka na Trgu hrvatskih velikana trenutno je 19 stupnjeva... Informacije o temperaturi i tlaku zraka, smjeru vjetra za Zagreb, Sljeme i druge gradove možete dobiti na broj...

*Dino spušta slušalicu, vraća se do bicikla, uzima metlu i čisti
Mali trg na Gornjem gradu...*

*Metlom u lopatu skuplja opalo lišće u kantu za otpatke koja je
dio bicikla. Kada napuni kantu on vozi lišće nekamo u pozadinu
i istresa ga na veliku hrpu... i svaki put kada se vraća on sjedne
na bicikl i vozi ga taj kratki dio puta s uzdignutim rukama
izvodeći kojekakve majstorije na tom takvom biciklu...*

DINO (*prozbori i smije se sam sebi*): Mogu i bez ruku...

Izvođači i ovu vratolomiju "bez ruku", Dinu iznenadi gornjogradski top koji označi podne i on se prevrne i završi na zemlji...

DINO (*smije se sam sebi, a onda izgovori napućenih usana*): A mogu ja i bez zuba...

Odjednom zvoni telefon u govornici...

Dino se umirio i gleda prema telefonskoj govornici... pridigne se, strese prašinu sa sebe i krene prema telefonskoj govornici... ulazi u govornicu, ali još uvijek dvoji da li podignuti slušalicu ili ne?

Na kraju ipak podigne slušalicu...

DINO (*javi se sa samo jednim otegnuti*): Haaloo...

GLAS S DRUGE STRANE – Dino, jesi to ti?

DINO (*začudeno i prestrašeno*): Je... je... jesam... ja sam...

GLAS – Kad ćeš navratiti do mene..?

DINO (*i dalje prestravljen, gleda u slušalicu, čudi se i jedva promuca*): Ko... ko... ko...

GLAS – Što kokodačeš? Ja sam Gogo...

DINO (*odjednom se trgne i naglo promijeni raspoloženje*): A vi ste Gogo. A ja, ne daj Bože, pomislio da mi se javlja moj ubijeni otac?

GOGO (*s druge strane*): Oh... pa nije tebi lako.

DINO – I nije!

GOGO (*isto*): Nego dugo se nitko ne javlja pa sam pomislio da si mi dao krivi broj...

DINO – E, dok ja stignem... nisam uvijek tu... blizu...

GOGO (*isto*): A telefon je s posla?

DINO – Blizu je... ako sam tu...

GOGO (*isto*): Aha... I onda, hoćeš li večeras navratiti do mene...

DINO – Pa... ne znam hoće li biti kasno... imam neki dogovor...

GOGO (*privodi kraju razgovor*): Za mene ne postoji kasno. Samo ti navrati... trebam te...

*Dino spušta slušalicu...i rukama protrlja lice, kao da je ovog trenutka na javi doživio neko strašno snoviđenje...
A onda se opet prihvati posla...metlom skuplja gomilu lišća,
prebacuje ga u lopatu, pa iz lopate u kantu na biciklu...*

DINO (*mrmlija sebi u bradu, smješkajući se*): Dogovor? Imam fliper...

Na sceni se svjetlo se za nijansu mijenja u tamnije...

Dino iz džepa vadi slušalice od walkmana, stavlja ih u uši i pušta glazbu...

Polagano se njišući u ritmu glazbe, Dino iz vrećice uzima sendvič i jede...

2. SCENA

*Gogoov atelje... (štafelaj i poneko platno prislonjeno na zid)...
Gogo sjedi za štafelajem i malim pomocima kista završava sliku.
Dino stoji malo podalje i gleda kako to Gogo vješto radi...*

GOGO (*tih*): Čekam te.

DINO (*još tiše*): Kasno je. Mislio sam sutra...

GOGO – Tko zna hoće li to sutra i postojati. Zato ja i radim po cijelu noć...

Tišina...

Je li te možda netko pratio?

DINO – Mene? Ne!

Tišina...

Zašto bi me neko pratio?

GOGO – Nikad se ne zna...

Tišina...

DINO – Imate sasvim drugačiji glas preko telefona... Podsjetio me na mog oca.

GOGO – Rekao si mi.

DINO – Nešto sam cijeli dan mislio na oca... i na braću mi... i kad ste ono nazvali... isti očev glas...

GOGO (*glasom ispunjenim stravom*): I još ti *taj* odnekud kaže: ”Hoćeš li navratiti do mene?”

DINO – Jest... prestravio sam se...

GOGO (*smije se potihom jezovitim smijehom*): Uh, nije tebi lako...

DINO (*nevoljko*): To ste već rekli!

GOGO – Ne voliš da te se podsjeća?

DINO – A ko voli... kad je sve... sama strava...

Tišina...

GOGO – Ti bi da zaboraviš?

DINO – Ne posve... ali da mi baš i nije sve uvijek na pameti...

Čovjek onda može izludjeti...

GOGO – Dobro kažeš!

Uzima bocu... i pije... Dino ga gleda...

Uh... dobra... čista ruska “votka”... Hoćeš ti malo?

DINO – Neću.

GOGO – Pametno.

DINO – Zar i vi... baš morate toliko?

GOGO – Sad kad radim, moram!

DINO – Šteta je... mislim... i opasno...

GOGO – Mnogo toga je šteta i mnogo toga opasno. Opasno je bilo ići i na prvu liniju... a onda te nitko ne pita, je li šteta i je li opasno...

Opet pije...

I tvoja tetka je znala potegnuti koji put...

DINO – Stvarno?

GOGO – A kako bi drugačije mogla preživjeti... ti i brat ti, djeca... a ona mlada i nigdje nikoga... A valjalo je nešto zaraditi.

DINO – Baš tako...

GOGO – Javlja li se?

DINO – Otkad je otišla vani... na tu *specijalizaciju*, nijednom se nije javila.

GOGO – A onaj živi brat?

DINO – Nikad!

Gogo skida bijelu navlaku s velikog platna i pokazuje sliku gdje jedan prestravljeni ljudski stvor, izražajna lica, lebdi svemirom...

GOGO – Vidiš, radim na novoj izložbi... I htio bih dokučiti ono vječno pitanje... pitanje: *zločina i kazne!* Što kažeš?

DINO – Dobro pitanje.

GOGO – Mislio sam na sliku. Ha, što kažeš, moj viteže? Uspjelo mi je, ha? Taj izraz, te prestravljene, začuđene oči Ivana Karamazova, koji se pita: Ima li Boga?

Spremam veliku izložbu u onom luksuznom hotelu...

DINO – Stvarno?

GOGO – Stvarnost se polako počinje mijenjati... na bolje! U hotel dolazi jedan prebogat Rus, koji ga treba kupiti. Izložba je u njegovu čast. Tema izložbe, likovi iz Dostojevskog. A sad valjda shvaćaš zašto te trebam?

DINO – Aha... hoćete da vam ja radim okvire?

GOGO – Jest. Nabavio sam ti alat i ovako sirovo drvo, koje ćeš ti još malo obraditi... onako kako samo ti znaš... da bude prirodno... kao da je slika izrasla iz prirode... Neka bude... *rustikalno*. Shvaćaš?

DINO (*zamišljeno gleda u sliku*): Donekle...

Zatamnjenje... glazba s nekim ruskim motivom...

3. SCENA

Mali gornjogradski trg...

Obrisi donjeg grada poprimaju gradsku rasvjetu... i nekakvo slabo svijetlo pojavi se u telefonskoj govornici, a i na gradskom satu...

Dino završava sa čišćenjem i posprema metlu i lopatu na bicikl...

Dino ulazi u telefonsku govornicu, ubaci karticu i ukucava brojeve...

Na drugoj strani čuje se zvonjava...

S druge strane javlja se muški glas...

FAHRIN GLAS – Halo, ko je to?

DINO – Fahro... Dino je...

FAHRIN GLAS – E, gdje si, jarane?

DINO – Tu sam... htio sam ti zahvaliti na ovom walkmanu što si mi ostavio... stalno na njemu slušam onu Edinu pjesmu... znaš onu...

GLAS – Znam... i ja je slušam svaki dan.

DINO – I na *onom* ti hvala... ne mogu preko telefona, znaš... imao si pravo, osjećam se sigurnije...

GLAS – Jašta, jarane. A je li ovo sad na mom mobitelu tvoj broj telefona?

DINO – Pa... može bit... da jest... Samo nisam uvijek tu... mišlim na poslu... Kad sam tu možeš me dobiti... a ako se slučajno neko drugi javi, nemoj pričat s njim... Znaš, grad je velik i ne poznaju me baš svi...

GLAS – Dobro, jarane... Drugi put kad se vidimo donosim ti dobar mobitel...

DINO – Ma ne treba... Fahro, nemam ti ja ovdje puno koga zvati, a ni mene baš ne zovu...

GLAS – Znam, jarane... hajde, u poslu sam... Živio ti meni...

DINO – I ti meni... I pazi na sebe...

GLAS – Ne brini...

Dino izlazi iz telefonske govornice, pogledava na gradski sat, koji stalno pokazuje isto vrijeme...

Dino se osvrće... Iz unutrašnjeg džepa izvlači pištolj umotan u maramicu... Gleda ga... i opet ga umata u maramicu i vraća ga u džep...

Zatamnjenje...

4. SCENA

Gogoov atelje...

Dino stoji kod vrata...

DINO – Evo mene, da večeras sastavimo još jedan okvir...

Gogo gleda kroz prozor...

Gogoovi su pokreti sporiji, a ovaj put ni u govoru nije brz...

GOGO – Dođi, pogledaj...

Dino prilazi prozoru i gleda...

GOGO – Kad padne noć, onda kopaju po kontejnerima. Imaju ponosa, shvaćaću... neće danju, da ih se vidi... I što znaš tko su... hm... Možda je onaj stari bio neki inženjer, gradio mostove... a sad pod stare dane kopa po kontejnerima... A ona stara, možda neka... neka bivša profesorica... zna sve knjige... i prodala je sve knjige... i sad kopa po kontejnerima. Teška vremena.

DINO – Vidim ja to svaki dan... Vremena su teška...

GOGO – Imati ili nemati? – to je pitanje! I na njemu se već propituje opstanak ovog svijeta.

DINO – Dobro ste to rekli.

GOGO – Sve ti je to jedan zatvoreni krug...

Stanka. Dino uzima jedno drvo, mjeri ga... a onda pilom reže...

Potom uzima sjekiricu i malim pomocima teše to izrezano drvo... Gogo stoji s bocom u ruci i promatra ga kako radi...

DINO – Gospođa Šlik, stalno pita za vas. Hoće li navratiti *Godó*?

GOGO (*potiho se smije*): *Godó*... tako me zove otkad znam za sebe. A znaš li ti da je stara Šlikova doktorirala na Dostojevskom?

DINO (*čudi se*): Gospođa Šlikova doktorica?

GOGO – Da nije nje, ništa ja ne bih pročitao. A da nije mene, ona bi umrla od gladi. A njen djed, slušaj, taj ti je imao među prvima auto u Zagrebu?

DINO – Među prvima? Njen djed?

GOGO – Ona ti je kao dijete vikendom išla u Beč... na operu...

DINO – Stvarno?

GOGO – Ona zgrada, u kojoj je sad njen stan, gdje ti stanuješ... ta cijela zgrada u ono vrijeme bila je njihova.

DINO (*čudi se*): Cijela zgrada?

GOGO – Jeste. I još dio onog luksuznog hotela bio je njihov i još nekoliko kuća u gradu, pa par dućana... Šlikovi su ti, u to vrijeme, moj Dino, bili kao Rokfeleri.

DINO – Stvarno?

GOGO – A onda došla partizanija i sve uzela.

DINO (*lupi sjekiricom o pod*): E jebi ga!

GOGO – Što je?

DINO – Moj djed bio u partizanima. Ako to ona sazna, izbacit će me iz stana!

GOGO – Ma neće... A ti ne trebaš to ni pričati. Što tebe briga što je tvoj djed radio.

DINO – Ma nije on ništa... Naslijedili od njega nešto malo zemlje i jednu malu kuću... I to je sve!

GOGO – A sad, ni kuće, ni zemlje!

DINO – Ničega... ni kuće, ni zemlje... ničega!

Dino reda daščice oko slike koja je na štafelaju...

DINO – Evo, ovako bi to, otprilike, trebalo izgledati...

GOGO – To! To sam htio... da je rustikalno...

DINO (*smješka se*): Za Rusa...

GOGO – Jest... Ma, milina te gledati kako to spretno radiš...

DINO – Kad mi je otac bio stolar.

GOGO – I Isus je, kažu, bio stolar.

DINO – Nisam znao.

GOGO – Sad znaš!

Tišina...

I ništa ti nije ostalo od oca?

Dino šuti...

Sat? Ili tako nešto..?

DINO – Ništa... osim sjećanja...

Tišina...

GOGO – A od braće?

DINO – Sve samo sjećanja...

Tišina.

GOGO – E, jebi ga! A vrijeme radi svoje.

DINO – I ja kažem.

GOGO – Ne smijemo, Dino, pustiti vremenu da nas melje... ponekad treba ići protiv vremena...

DINO – Kako?

GOGO – Nekako... Bilo kako...

Dino nastavlja raditi... Gogo ga gleda...

Kad te ovako gledam... pa ti si... ti si pljunuti Raskoljnikov.

DINO (*smješka se*): Ja sam Dino.

GOGO – Znam, jer Raskoljnikov je pokušao promijeniti stvarnost, a ti, Dino, tapkaš u mjestu... Čekaj malo... Podigni tu sjekericu malo uvis...

DINO – Zašto?

GOGO – Još malo... tako... i gledaj ovamo... ne u sjekiricu... ovamo gledaj... Tako... stani... stani... miran... miran...

Gogo uzima veliki papir i na brzinu skicira...

Tako... tako... tako... eto, skica je tu... I kroz nekoliko dana vidjet ćeš i sliku... Baš si me nadahnuo... Super... Rus će poludjeti...

Gogo pije iz boce...

Dino i dalje stoji onako kako ga je postavio Gogo, s podignutom sjekiricom... a Gogo ga i dalje promatra...

Pljunuti Raskoljnikov!

DINO – A ko je taj Raskoljnikov?

GOGO – Uh... duga priča... A to baba Kata najbolje zna... Ti samo reci... evo ovako kao što sad stojiš... Reci: Gospođo pozdravlja vas Raskoljnikov! I ona će se poveseliti i njoj će se onda jezik razvezati i onda ćeš sve saznati glede tog Raskoljnikova...

DINO – Mogu sad spustiti sjekiricu?

GOGO – Možeš! A mogao bi ti sav taj alat ponijeti kod sebe... a ja ću ti donositi slike kada budu gotove za uokvirivanje... Da ne smetamo jedan drugom u poslu, ha?

DINO – Pa može, što se mene tiče...

GOGO – Dogovoreno! A tako ću češće vidati i babu!

DINO – Jest. Nego, htio sam i ja vas nešto zamoliti. Ovaj mjesec sam kratak za stanarinu... pa sam mislio, ako biste mi mogli posuditi do kraja drugog mjeseca... da joj platim...

GOGO – Znači fliper?

DINO – Pravo volim fliper.

GOGO – A skreneš li ti možda u onu prostoriju lijevo, gdje su automati?

Dino šuti. Gogo mu zaprijeti prstom...

Dino?

DINO – Ma, ne... mene kocka ne zanima.

GOGO (*opet mu zaprijeti prstom*): Dino?

DINO – Samo sam ovaj mjesec probao... onako...

GOGO – I?

DINO (*kroz smiješak*): I ovaj mjesec, ko sedam gladnih godina.

*Gogo kopa po džepovima...
Broji novac i pruži ga Dini...*

GOGO – Uzmi! I što dalje od automata. A ovaj ćemo dug *prebiti*... za ovo što mi radiš. Čist račun, duga ljubav!

DINO (*uzima novac*): Baš vam hvala, Gogo... Da nije vas, ko zna gdje bih ja završio...

GOGO – Tvoja tetka... kad je odlazila, rekla mi je: Pazi na Dinu, kao oči u glavi! I ja sam pazio... koliko sam mogao...

DINO – Svaka čast!

GOGO – A sad je meni najvažnija ova velika izložba, dobri moj Dino. Sve ću ih zasjeniti. Sve one pišljive *akademce*, koji su fino nastavili studirati, dok sam ja bio na prvoj liniji... A pričaju iza leđa: Nije akademski slikar i ima PTSP-i. I nemam ja PTSP. A ova će velika izložba završiti i u Moskvi. A Moskva ti je sad centar svijeta... sve događaje prati i BBC, a i CNN. I onda će se ovi moji *akademski slikari* poklopiti po ušima i liječiti PTSP.

Gogo opet pije iz boce... I opet se strese kad popije...

Uh, original ruska votka!

I nije čudo što je u Rusiji toliko dobrih umjetnika...

Zatamnjenje...

5. SCENA

Stan gospode Šlik

*Dino je u svojoj sobi... kratkim zamasima sjekiricom teše drvo
za okvir...*

Pojavi se stara gospođa Šlik... gleda u Dinu i čudi se...

STARICA – Amigo, što to radite?

Dino se prene i naglo se pridigne...

DINO – Radim Gogou okvire za slike... Sprema veliku izložbu... u onom luksuznom hotelu... za nekog bogatog Rusa...

STARICA – *Godó* sprema izložbu za nekog Rusa? U onom mom hotelu?

DINO – Zato i okviri moraju biti tako... *rustikalni*, jer su za Rusa...

STARICA – Rustikalno i Rus, sine moj, to su ti dva različita pojma!

DINO – Aha... a ja mislio...

STARICA – Ali su zato ruski romani, najbolji romani!

DINO – Znam... rekao mi je *Godó*. A zašto vi njega zovete *Godó*, kad je on Gogo?

SARICA – Drama je kratka, a priča duga! Obeća da će doći i nema ga... pa nema! A moje vrijeme istječe...

DINO – Gogo mi je još rekao da je nekada... pola Zagreba bilo vaše...

STARICA – E, dobra stara vremena...

DINO (*kroz smiješak*): A onda došli partizani... i sve vam uzeli...

STARICA – Došla *braća* i sve uzela... A što se ti smiješ?

DINO (*uozbilji se*): Ništa. Onako...

STARICA – Onako? I ja sam *onako* ništa! Jer sam bez ičega i čekam svog *Godoa!*

Prisjeti se... strogim glasom...

A i vi, Amigo, po običaju kasnite?

DINO – Ja? Kasnim?

Čudi se... a onda se i on prisjeti...

A da, tu je... Evo skupio sam za stanarinu...

*Vadi iz džepa i pruža joj novac...
Starica uzima novac i pažljivo ga broji...*

DINO – Nikad mi nije bilo jasno... zašto oni koji imaju, žele još više?

Starica prestane s brojanjem novaca... Gleda u Dinu...

A opet *kontam*, čim neko želi više, onda ne može biti svima... pa kopaju po smeću...

STARICA – Kako to misliš?

DINO – Pa mislim... ta vječita borba između dobra i zla... jer oduvijek su postojali oni koji nešto imaju, a bilo je i onih koji uzimaju... I tako... sve u krug.

Starica sumnjičavo gleda u Dinu...

STARICA – U krug?

DINO – Dok jednom ne pukne taj krug. E, onda će biti belaja!

STARICA – Kakvog *belaja*?

DINO – Kad je krug zatvoren, onda je svima dobro, kaže jedan moj prijatelj. A da je tako, kažem ja... ne bi onda bilo kopanja po smeću.

STARICA (*sumnjičavo*): A da ti nisi imao nekoga u onoj partizaniji?

DINO – Nisam... koliko ja znam... I briga mene, što mi je neki djed tamo radio...

STARICA (*gundā*): Mh... Briga tebe...

*Starica ga podozrivo gleda...
I opet nastavi brojati novac...*

A kad je do kraja izbrojila, još jednom prostrijeli Dinu pogledom...

STARICA (*gundā*): Briga tebe... Briga njih... Sviju, boli briga!

*Dino osjeća da je nešto krivo rekao, pa pokajnički slegne
ramenima...*

*Starica sumnjičavo okreće glavom i gleda u Dinu, a onda krene
vani...*

*A Dino se onda lupi prstom po čelu, kao da se nečeg prisjetio...
Brzo podigne sjekiricu s poda, napravi par koraka prema starici,
a onda, još brže zauzme pozu kao kad ga je Gogo skicirao i sa
smiješkom na licu povikne...*

DINO – Gospođo Šlik... pozdravlja vas Raskoljnikov...

*Starica se okrene i kad ugleda Dinu s podignutom sjekiricom
iskolači oči...ispusti novac iz ruke , uhvati se u predjelu srca i
sruši se na pod...*

Dino je gleda u čudu...

Dramatični glazbeni motiv...

Zatamnjenje...

6. SCENA

Gogov atelje...

Gogo sjedi za štafelajem i slika...

Dino stoji i šuti... Potišten je...

DINO – I što je doktor još rekao?

GOGO – Liječnici ti puno ne govore. Onaj kojeg sam pozvao,
samo je ustanovio srce... i gotovo!

DINO – A ona?

GOGO – I ona gotova... od srca.

DINO – Pa... je li živa?

GOGO – Prije će biti mrtva. Koma.

DINO – Ali... ja, ja, mrtve mi majke... nisam ništa...

GOGO – Jasno da nisi... A i kako bi?

DINO – Fino smo razgovarali o onima koji imaju i onima koji nemaju... i onda sam joj prenio onu vašu poruku?

GOGO (*pokušava se prisjetiti*): Poruku? A... a što... što sam joj to poručio?

DINO – Stao sam fino... ono onako... i prenio joj pozdrav Raskoljnikova...

GOGO – Aha... sad se sjećam... A ona?

DINO – Pogledala me u čudu i samo se srušila...

GOGO – Aha... srce. I nije uspjela ništa reći glede Raskoljnikova. Eto!

DINO – Jesam li ja nešto kriv?

GOGO – Ma ništa ti nisi kriv, moj Dino. Dugo je imala slabo srce... koje je visjelo, kao na koncu... to je i sama znala. Sve je bilo samo pitanje vremena. Ništa ti ne brini... čuvaj stan, radi okvire i mirno spavaj!

DINO – A kome ću plaćati?

GOGO – To ćemo još vidjeti. Nema žurbe. (*Prisjeti se*): Nego, sad je tamo više mjesta, pa ću ti poslati jednu djevojku... studira i radi ... a nema smještaja...

DINO – Kada ćete je poslati?

GOGO – Ništa ti ne brini, ona će dobiti svoj ključ...

Gogo uzima jednu dovršenu sliku koja je bila prislonjena na zid...

Okreće je na pravu stranu i pruži je Dini...

A evo, usput ponesi ovu gotovu sliku... Nju mi lijepo uokviri... ona će biti na plakatu za izložbu...

Dino uzima sliku... i gleda je... Na njoj Raskoljnikov s podignutom sjekiricom...

Zatamnjenje... Glazba...

MEĐU-SCENA

Sasvim drugačiji glazbeni motiv...

Scenom prolazi Dora... na ramenima veliki ruksak... u jednoj ruci mali televizor, a u drugoj vrećica u kojoj je video...

Dora nestaje...

Lepršavi glazbeni motiv...

Scenom prolazi Dino na svom smetlarskom biciklu...

Zatamnjenje...

7. SCENA

Stan gospođe Šlik...

Još prije nego se upali svjetlo na sceni, čuje se velika pucnjava i strka. To je iz jedne scene Bessonovog filma – Nikita...

Svjetlo s TV ekrana otkriva nam djevojku od dvadesetak godina (Doru), koja pomno prati film s videa...

Iza djevojke pojavljuje se Dino...

Iznenaden je onim što vidi, jer je to donedavno bila njegova soba...

Dino se diskretno nakašlje, a Dora i dalje zadubljena u film, ne miče se...

DINO – Ja sam... ja sam...

Dora ga i ne pogleda, već mu samo rukom da znak da ušuti i još jače pojača glas na TV...

Sad se i Dino zagleda u TV ekran i pomno prati scene iz filma...

Poslije nekog vremena Dora "zamrzne" sliku na TV ekranu i onako sjedeći okrene se prema Dini...

DORA – Ti si Dino?

DINO – Jesam, Dino.

DORA – I poslao te Gogo?

DINO – Jest, Gogo... (*Ispravi se*): Ne, tebe je poslao Gogo. To je moja soba...

DORA – Bila...

DINO – Radim mu okvire za slike... pa sam mislio da ti budeš u onoj manjoj...

DORA – Cijenim tvoju brigu, ali dobro mi je i ovdje. Ima više mjesta za televizor i video... Prenijela sam ti stvari u tvoju sobu.

DINO – Vidio sam.

DORA – Fino.

Tišina...

A ti mu radiš okvire?

DINO – Onako, prijateljski... Imat će veliku izložbu u onom luksuznom hotelu za nekog Rusa... Koji tek treba doći...

DORA – Fino.

DINO – Što ne bi bilo fino, kad si ti u mojoj sobi?

DORA – Fino, što mu je baka... ovako iznenada... i da sad on raspolaže stanom...

DINO – Čija baka?

DORA – Pa... Gogoova... imala srčani...

DINO – Gogoova baka?

DORA – Pa kome će baka ostaviti stan nego jedinom unuku kojeg ima.

Dino je zabezeknuto gleda...

Što je? Zar nešto nisam dobro rekla?

DINO – Čekaj, gospođa Šlik je bila njegova baka?

DORA – Čekaj, stanuješ tu, a ne znaš?

DINO – Sad znam.

DORA – A ako mu se kasnije posreći, može dobiti i cijelu zgradu. Nekada je cijela zgrada bila u vlasništvu njenih roditelja.

DINO – To znam.

Tišina...Dino je odjednom jako zamišljen...

A znaš li ti za Raskoljnikova?

DORA – Znam... iz škole...

DINO – Išla si s njim u školu?

DORA – Iz lektire... lik iz knjige... *Zločin i kazna*... Dostojevski... Halo...

DINO – Ma da... lik iz knjige... Čuj mene, iz škole...

Tišina...

DORA – Ubio babu?

DINO – Ko?

DORA – Raskoljnikov?

DINO – Kako?

DORA – Fino, sjekalom...

DINO (*za sebe*): Uh, jebote...

Dino se uznemirio... vadi kutiju s cigaretama...

Pripaljuje na brzinu cigaretu...

A onda se sjeti, pa ponudi i Doru...

DINO – Hoćeš cigaretu?

DORA (*uzima cigaretu, zagleda je i čudi se*): Drina?

DINO – Sarajevska. Takve je pušio i moj otac. A sad od jednog uvijek naručim po nekoliko šteka... kad taj ode do Arizone...

DORA – Do Arizone?

Pripaljuje joj cigaretu...

DINO – Pravo jeftina pijaca u Bosni.

Tišina...Puše i šute...

DINO (*opet samo za sebe*): Jebaji ga...

DORA – Nešto te muči?

DINO – Muči me taj jebeni Raskoljnikov...

DORA – On zna što radi... on je svoju babu zatukao... a ova Gogoova je ostala živa.

DINO – Živa?

DORA – Samo infarkt... ali zbog starosti, zadržat će je dulje u bolnici...

DINO (*obradovan*): Super.

DORA – I ja kažem, jer mogu ostati ovdje, dok se ona ne vrati.

DINO – Pravo mi je drago... što je stara Šlikova živa...

Tišina...

Dora opet pusti video... i film o Nikiti nastavi se tamo gdje je stao...

I Dino pažljivo gleda nastavak filma...

DINO – A reci mi... ta...

DORA – Nikita...

DINO – Ta, Nikita, šta ona zapravo jest?

DORA – Obučena da ubija.

DINO – Pa nije gola, to vidim. A zašto ubija?

Dora zamrzne sliku i pogleda u Dinu...

DORA – Hrvatski ti nije jača strana?

DINO (*uvrijeđeno*): Hrvatski mi je baš jača strana, jer fino pitam hrvatski: Zašto ubija?

DORA – Zato što... što je jednostavno dovedena u takvu situaciju... što je ucijenjena, što je tucaju u zdrav mozak i što mora spašavati goli život. I ono najvažnije, što je taj jebeni svijet oko nje takav!

DINO – Jebaji ga...

DORA – Kaže se, jebi ga!

DINO – A razumiješ li ti kad ja kažem, jebaji ga?...

DORA – Ne. Treba mi titl na kojem će fino hrvatski pisati: jebi ga!

DINO – Slušaj i nauči nešto: *Jebi ga...* to ti je... kao ono što Amerikanci u filmu kažu *šit...* sranje... I gotovo! A *jebaji ga...* to je drugačije... to traje...

DORA – Jebaji ga, je sranje koje traje?

DINO – Tako nekako.

DORA – Aha... Ti studiraš hrvatski?

DINO – Ništa ja ne studiram... i ne zajebaji... A ti?

DORA – Ja studiram psihologiju... i moram napisati seminar o Nikiti... za fakultet.

DINO – Što se to o njoj ima napisati?

DORA – Zanima me što ona zapravo misli u svojoj glavi?

DINO – Zar ti misliš, da oni koji ubijaju nešto misle u svojoj glavi?

DORA – Kod nje je to drugačije... nju su pripremali za takvo što... ispirali su joj mozak...

DINO – I kako onda da misli?

DORA – Pa o tome se i radi što to kod nje nisu uradili do kraja i što ona sve radi svjesno kako bi spasila svoj život.

DINO – Onda joj nije lako. I što još voliš osim te... Nikite?

DORA – Pa nije mi mrzak ni Tarantino. Jesi li nešto gledao?

DINO – Ne mogu se sjetiti.

DORA – A drag mi je i Bonnie i Clyde.

DINO – Aha... oni pjevači?

DORA – Ne, film! Stariji film, ali dobar! Svidio bi ti se. Dvoje mladih... otkaćeni, zaljubljeni... sami protiv svijeta, pljačkaju banke... A kada ih na kraju policajci izrešetaju, meni uvijek suze na oči...

Tišina... Oboje zamišljeni...

DINO – A je li istina kako ti, u trenutku smrti, cijeli život prođe u par sekundi, kao na filmu?

DORA – Otkud ti to?

DINO – Čuo sam negdje...

DORA – A kakve ti filmove voliš?

DINO – Ja volim fliper... a volim i Edu Majku... On ti je zakon!

DORA -Vidjela sam jednom tog tvog u hotelu ...

DINO – Uživao?

DORA – Ne, bio je mrtav pijan...

DINO – Stvarno...

DORA – A poslije je bio poprilično živahan... i onako... običan...

DINO – Takav je, *Glavonja*... A da čuješ jednu njegovu pjesmu?

DORA – Ne bih sad poslije Nikite... Drugi put.

Zatamnjenje... glazba...

8. SCENA

Gornjogradski trg...

Dino mete i skuplja otpatke u lopatu...

Odjednom pukne gornjogradski top i označi podne...

Kad je top opalio Dino se sakrije iza bicikla...

DINO (*za sebe*): I uvijek me iznenadi kad opali...

Dino gleda na gradski sat... Još uvijek ona kazaljka krene, pa se vrati... Dino i dalje gleda u sat... Razmišlja što napraviti?

Dosjeti se i dovuče bicikl ispod sata...

A onda se pažljivo penje na bicikl, pridržava se za sat i pokušava dohvatiti kazaljke...

Tog trenutka bicikl se pomjeri... Dino se čvrsto drži za sat, a bicikl polako klizi unazad...

Dino je razapet... rukama se drži za gradski sat, a nogama još uvijek uspijeva zadržati bicikl da ne otkliza dalje, jer bi onda tresnuo na beton...

Gornjogradskim trgom prolazi Starica...

DINO (*onako razapet, viče*): Gospodo... Gospodo...

Kada ga Starica ugleda onako razapetog, krikne i stavi ruku na usta... prilazi par koraka i s odstojanja promatra razapetog Dinu, koji se još uvijek čvrsto drži za sat, a bicikl mu ispod nogu polako klizi...

DINO – Gospodo... a da samo malo pričuvate bicikl, dok ja...
Gospodo... gospodo...

Starica se ne miče i dalje bulji u razapetog Dinu...

STARICA – Isuse...

Starica odlazi čudeći se i ostavlja razapetog Dinu...

DINO – Gluha, ko top...

Dino ostaje onako razapet...

Zatamnjenje...

9. SCENA

Dora i Dino

Svjetlo je samo na njima, a pored njih samo jedna klupa...

Dino isteže ruke i uzdiše...

DINO – Uh... što me bole ruke...

DORA – Od čega?

DINO – Od sata...

DORA – Tjelovježbe?

DINO – Ne, od gradskog sata...

DORA – Kako?

DINO – Priča je kratka... ali je dugo trajalo...

Dino i dalje isteže ruke...

DORA – A Dino ti je ime?

DINO – Pa rekao sam ti!

DORA – I kako ono još?

DINO (*izgovori brzo, skoro nerazgovjetno*): Hađihafiz...begović...

DORA – Begović... a ono prije?

DINO – Hađi... hafiz...begović.

DORA – Komplicirano.

DINO – Pa i nije, kad se prevede.

DORA – Pa prevedi.

DINO – Uh... pravo je teško...

DORA – Pokušaj.

DINO – Otprilike ću! Recimo... *Sir*...

DORA – Kakav sir?

DINO – Ma ono engleski, *Sir*

DORA – A, *Ser*..

DINO – Jest, *Sir*... pa onda *Lord*... i onda *Plemenit*...

DORA (*čudi se*): *Sir Lord Plemenit*...

DINO – Ić... *Sirlordplemenitić*.

DORA – Aha... kužim... to je prijevod s turskog?

DINO – Tako nešto.

DORA – A ime je sasvim u redu, Dino!

DINO – Ime mi je Nurudin, a otkako znam za sebe svi me zovu Dino.

DORA – Jeste vi Turci zajebani.

DINO – Zajebani jesmo... Ali nismo Turci...

DORA – Oprosti... to ja onako...

DINO – Naviko sam. A moj jedan prijatelj... jedini kojeg imam... on kaže: gdje si ti vidio Turčina plavog ko Švabo... A on je baš onako žut i pjegav... ko Švabo...

DORA – A onda ste vi, što neki kažu... možda Hrvati...

DINO – Možda i takvi... ne znam. Taj moj prijatelj... Fahro... on kaže da nas je najviše nesretnih... (*Tiho, za sebe*): Jebi ga... (*Zamisli se...*) A moj otac...

DORA – I što s njim?

DINO – On je stvarno pušio ko Turčin. A nije ga ubio rak...

DORA – A nešto ga ubilo?

DINO – Jest, “nešto”...

Čini se kao da će Dini suze na oči... A onda počne trljati oči...

DORA – Što je tebi?

DINO – Ništa, mušica...

Tišina...

DORA – Tebi kao da nešto fali?

DINO (*pogleda je*): “Nešto”? Fali mi sve!

DORA – Nemaš love.

DINO – Ma... zadovoljan sam, što se toga tiče... Nije puno... al eto... imaš svoje...

DORA – Radiš?

DINO – Aha... hvala Bogu!

DORA – Gdje?

DINO – Pa... u jednoj... velikoj... gradskoj firmi...

DORA – Plinari?

DINO – Ne!

DORA – Elektri?

DINO – Ni tu.

DORA – Pa gdje?

DINO (*kroz smiješak*): Pogađaj dalje.

DORA – Aha, u ZET-u? Nešto voziš?

DINO (*tiho se smije*): Pa... jest...nešto vozim...

DORA – Što je smiješno?

DINO (*isto*): Nešto mislim... ako je tramvaj... ZET, zašto onda hrvatske željeznice ne bi bile PUNICA?

DORA – Meni i nije nešto duhovito.

DINO – A meni jest...

DORA – Nismo isti.

DINO (*naglo se uozbilji*): Nismo.

Tišina...

A ti stvarno studiraš psihologiju?

DORA – I radim povremeno *noćnu*, u onom luksuznom hotelu... gdje Gogo treba imati izložbu...

DINO – I ti čekaš Rusa?

DORA – Svi čekamo Rusa!

Tišina...

DINO – A da pogađam što radiš?

DORA – Kako ti drago.

DINO – Sobarica?

DORA – Sobarice rade ujutro.

DINO – Fakat. Aha... na recepciji... noćnu?

DORA – Toplo... nije daleko od recepcije...

DINO – Nije daleko od recepcije? U baru...

DORA – Uh, spržio si me...

DINO – Konobarica?

DORA – Ne. Uglavnom sjedim... i nadgledam...

DINO – Dobar neki posao...

DORA – Ima i boljih.

DINO – Što, da nije opasan?

DORA – Kad radiš... tako izravno s ljudima... zna ponekad biti opasno...

DINO – A što ti radiš s ljudima?

DORA – Pa... psiholog!

DINO – Kako?

DORA – Fino. Vrtić ima psihologa, škola ima psihologa i samo oni luksuzni hoteli imaju svoje *psihologe*... Razni ljudi, razne čudi!

DINO – Uh... pa ti si faca! Oprosti sad moram ići... znaš, posao čeka...

Dino odlazi...

DORA (*viče za njim*): Pazi kako voziš!

Zatamnjenje...glazba...

MEĐU-SCENA

Sunce na zalasku...

Dino vozi smetlarski bicikl ulicom...

Dino zaustavlja bicikl i promatra nešto u pozadini...

Dino odvlači bicikl u stranu...

Svlači svoju smetlarsku uniformu i ostavlja je u pregradu na biciklu...

Dino uzima ruksak i kreće na drugu stranu...

U pozadini svjetlo otkriva naziv – Botanički vrt...

Zatamnjenje...

10. SCENA

Botanički vrt...

Sunce u zalasku... igra svjetlosti kroz visoke krošnje...

Sa zalaskom sunca cvrkut ptica se pojačava...

Dora sjedi na klupi i čita knjigu...

U pozadini, iza njenih leđa pojavi se Dino...

Dino oponaša cvrkut neke neobične ptice...

Dora se osvrće... i ne vidi Dinu koji se prije uspio sakriti...

I opet ista igra...

A onda se nasmiješeni Dino pojavi pred njom...

DORA – Otkud ti u Botaničkom vrtu?

DINO – Kad sam ovuda prolazio... vidio sam te kako uvijek, u isto vrijeme, sjediš na istom mjestu.

DORA – Volim se osamiti prije posla i čitati. Primijetila sam kako sa zalaskom sunca cvrkut ptica postaje glasniji i kako se one s posljednjim zrakama sunca penju na visočje grane, sve do vrha... a onda odlete... zajedno sa suncem...

DINO – I ja sam to davno primijetio, samo ne bih znao tako reći.

DORA – Što to miriše...

DINO (*smješka se*): Donio sam nešto i za tebe...

DORA – Pizzu?

DINO – Nije pizza.

DORA – Nije valjda onaj Mc Chicken, što ga u McDonaldsu sad prodaju sniženo?

DINO – Nije ni Mc Chicken po sniženju, već ćevapi... Tebi pe-tica, a meni desetka...

Dino vadi dvije porcije ćevapa iz svog ruksaka...

Nisi baš oduševljena...

DORA – Probat ću, kad si već donio.

Dora uzima svoju porciju i istrese luk...

DINO – Što to radiš?

DORA – Ne volim luk.

Dora uzme jedan čevap s dva prsta i kuša...

Je li i ove čevape poslao onaj tvoj... iz Sarajeva?

DINO – Jest... Fahro poslao... diplomatskom poštom, s Baščaršije, od Želje. A kako ti to jedeš čevape, kao kekse... To ti se jede zajedno s lepinjom.

DORA – Kad je lepinja po luku.

DINO – Imam ja žvake.

Tišina... jedu...

DINO – A taj moj prijatelj Fahro... isto nema nikog... što pobilo, što umrlo... i on sam u Sarajevu... snalazi se kako zna... On, recimo, kaže, da smo mi nesretni jer smo žrtvovani... svi žrtvovani su nesretni, a da nisu krivi... jer nitko nije lud da sam sebe žrtvuje... to je njegova teorija...

DORA – Ne razumijem...

DINO – Priča se... a moj jaran Fahro u to vjeruje... da smo mi od Sarajeva žrtvovani... A on mi je i nekakav daljnji rod... znaš ono: od tetkine tetke tetka... I dugo se nismo vidjeli... Kad li ja vidim jednog u Zagrebu sličnog Fahri... Jesi to ti?... nako ja nesigurno... Zar ti Dino, on će meni... i odmah me uhvatio zezati kako to govorim po zagrebački... I reče mi kako se u Zagrebu sklonio samo na koji dan poslije jedne *ekspedicije* u Sarajevu...

DORA – A što je on, alpinist?

DINO (*kroz smiješak*): Dobra si... I moglo bi se reći, penje se kao mačka... i prelazi s balkona na balkon... pehlivani kao od šale...

DORA – I?

DINO – I ništa! Od toga živi...

DORA – Od šale živi ?

DINO – Ma ne... nije on glumac... To što on radi... opasno je.

On kaže kako sad poslije rata najviše imaju oni koji prije rata nisu imali ništa.

DORA – Pa to je dobro rekao, jer je i ovdje slično. A što on to zapravo radi?

DINO – Pa, rekoh... *pehlivani*. Uvodi ravnotežu u Bosni...

DORA – Da me ubiješ, ništa ne razumijem...

DINO – Moj Fahro kaže, da je Bosna uvijek bila *u malom* i ostala *u malom*. Prvo je bila: *Jugoslavija u malom*, a sad je, kaže on, Bosna: *Svijet u malom*.

DORA – Kako sad, svijet u malom?

DINO – Ovako Fahro kaže... slušaj: Ako se u Bosni ne uspostavi ravnoteža... onda će Bosna puknuti! A poslije ako se u Svijetu ne uspostavi ravnoteža... da ono svi imaju podjednako... i Svijet će puknuti! Razumiješ li sad?

DORA – On studira filozofiju?

DINO – Ništa on ne studira. Al si dobro, kad on lupi... isto kao neki filozof. I od svih tih filozofa, njemu je najveći uzor Robin Hood... shvaćaš...

DORA – Ne baš.

DINO – Moj Fahro ima brzu ruku, a veliko srce! Kad god je nešto *popalio*... a *popali* samo one bogatune... zareda on onda Bašcharšijom i podijeli sirotinji po deset maraka. Jednom je jednoj starijoj ženi, koja ga podsjećala na majku, dao sto maraka. Takav je Fahro... Spreman je, kaže, na sve... i da ga upucaju... samo bi mu bilo krivo, kaže, ako bi on u samoobrani morao nekog upucati...

DORA – Takav je?

DINO – Pa jeste... A ja mu kažem, mani se toga, bolan Fahro...

DORA – Aha... sad sve shvaćam, *bolan* Dino.

DINO – A trebalo ti je...

DORA – A što znači kod vas to *bolan*?

DINO – Pa... bolan... kako da ti kažem... znači... bolan...

DORA – Pa prevedi, bolan, na hrvatski...

DINO – To ti je kao... poštapalica... bolan...

DORA – Je li to od *bolan*?

DINO – Kako misliš?

DORA – Pa mislim skraćenica od bolestan...

DINO – Ma ne od toga...

DORA – Ili možda skraćenica od umobolan?

DINO – E sad me zajebavaš...

DORA – Jest, bolan!

DINO – E koja si ti...

A da ti pustim na walkman onu pjesmu od Ede Majke?

DORA – Drugi put, Majke ti... sad moram ići.

DINO – Nema problema.

Dora se sprema da krene... stavlja knjige u ruksak...

DORA – A jesi li ti vidio tog tvog Edu... onako, uživo?

DINO – Jednom sam ga vidio na ulici... i uhvatila me neka toplina oko srca... i odjednom iz mene progovorio mali Bosanac... i rekoh mu: Jarane de mi se, hljeba ti, potpiši... Odakle si, pita me on? Ja inače već dugo nikome nisam govorio odakle sam... Jer bi me svi nekako čudno pogledali i ja bih se osjećao kao neki kriovac... A sad sam bio siguran da njemu mogu reći odakle sam...

DORA – I reče li mu ?

DINO – Jesam. iz Srebrenice, rekoh mu... I on me onda nekako čudno pogledao... baš kao i ti sad... I dugo me je *Glavonja* tako gledao i sve nešto pogledom mjerkao... kao i ti sad...

DORA – Iz Srebrenice?

DINO – Jesam... A poslije sam išao na još jedan njegov koncert... i poslije koncerta sam se nekako opet progurao do njega i viknuo mu: Jarane, ja sam onaj iz Srebrenice... znaš... A *Glavonja* će meni: Ne zajebaji, ti si danas dvadeseti koji tvrdi da je iz Srebrenice...

DORA – Zašto dvadeseti... koji je iz Srebrenice?

DINO – Pa, jer je tad pjevao onu pjesmu koju ti stalno hoću pustiti. A ona je o jednom mladiću iz Srebrenice.

DORA – Hajde, pusti mi tu pjesmu.

DINO – Zar ne moraš ići?

DORA – Imam još vremena... daj walkman...

Dora sluša pjesmu...

Zatamnjenje...

11. SCENA

*Dino i Dora... zamišljeni... kao da gledaju nekamo daleko...
Svjetlo samo na njima...*

DORA – Znači... iz Srebrenice si...

DINO – Jesam.

Tišina...

A zapravo... nekako cijelo vrijeme htio sam potisnuti... to da sam otamo... iz Srebrenice...

DORA – I? Jesi uspio?

DINO – Onako, jesam... A kad sam onda čuo tu pjesmu, znaš šta... razvalilo me... ogolilo do kosti...

Tišina...

I iza njih su ostale negdje samo kosti... Kosti na kojima piše Srebrenica...

Tišina...

Kako ti gledaš na to? Onako, psihološki...

DORA (*zamišljeno, za sebe*) Kosti... i ništa više...

DINO – Ma nije baš tako... Jer, ja sam se tako ogoljen do kostiju... osjećao ... kao dva moja brata... i otac mi...

DORA (*pogleda ga*): Dva brata i otac?

DINO – Gledao sam jednom na televiziji... kada su otkrili jednu... onu masovnu grobnicu... i onda su neki raspoznavali svoje najbliže po ostacima odjeće... po onome što je još ostalo... I odjednom sam počeo razmišljati, bi li ja mogao svoja dva brata i oca raspoznati po ostacima odjeće?...

DORA – I što si smislio, po čemu bi ih raspoznao?

DINO – Jednog bi brata, onog starijeg mogao prepoznati po tenisicama...

DORA – Po tenisicama?

DINO – Uspio je ljetu prije rata kupiti od nekoga “starke”... i pustio je kosu da mu strši kao onaj pjevač Žero... znaš Žeru iz *Crvene jabuke*... E onda je stalno slušao *Crvenu jabuku* i furao se na Žeru s onim “starkama” koje nikad nije skidao... čak ni zimi... On bi ti i zimi na svoje “starke” navukao babine kaloše i išao po snijegu...

DORA – Kakve kaloše?

DINO – Ma one... što se oblače na cipele...

DORA – Aha... kaljače, misliš?

DINO – Jest...I nešto mislim... Edo je napisao tu pjesmu o Srebrenici... a ja, koji sam iz Srebrenice, ništa nisam napravio za Srebrenicu? Ništa! Jedno veliko ništa! To sam ja!

DORA – Pa što bi ti mogao i napraviti?

DINO – Ne znam... Jedno vrijeme sam mislio kako trebam pisati pismo... SFOR-u... ili kako se sad zovu te specijalne američke postrojbe?

DORA – Ti si mislio pisati pismo specijalnim američkim postrojbama?

DINO – Da im se priključim, kad krenu u lov na onog zlotvora Mladića...

DORA – Ma nemoj... ti si stvarno lud. Lud si kao puška... koja nikad neće opaliti.

DINO – Možda i jesam lud, ali moj bi pištolj opalio kad bi ga susreo... ovako, licem u lice...

Dino izvuče pištolj iz džepa...

DORA – Otkud ti pištolj?

DINO – Dao mi ga Fahro... da se osjećam sigurnije... i ako možebit susretnem onog zlotvora Mladića.

DORA – I ti misliš da ga te specijalne američke postrojbe kad su ga ganjale, nisu srele licem u lice...

DINO – Da su ga srele... on bi sad bio u Hagu...

DORA – U Hagu? E jesi naivan. A što ako su ga srele licem u lice i možda mu rekle, hej ti, jesi lud... bježi da te ne uhvatimo?

DINO – Ne vjerujem.

DORA – A vjeruješ li ti da Amerikanci, preko satelita, mogu vidjeti mene i tebe kako idemo ulicom...

DINO – Preko satelita vidjeti? Ne vjerujem.

DORA – E sad vjeruj, gledala sam u jednom filmu da oni to mogu i da su tako prateći jednog uhvatili, jer im je bio važan.

DINO – Mogu? Znači mogu? I njima taj zlotvor nije važan? Nije važan kad je dao pobiti mi oca i dva brata... i toliko ljudi... osam hiljada ljudi... u dva dana... Hej... trebalo je to pobiti u dva dana... Jesi vidjela kako nije tako lako pobiti onolike kokoši. A to nisu bile kokoši već ljudi... A vidio sam ljude kako plaču za svojim kokošima.. a moj otac i moja dva brata nisu bili kokoši...

Dinu je teško... suzdržava se da ne zaplače... Briše suze...

Dora bi htjela nešto reći, a ne može... I njoj je teško...

DORA – Dino...

DINO – Pusti me... (*Ipak tiho zaplače*): A mati mi... kad smo došli u Tuzlu... samo presvisnula od tuge... (*Tužno uzdahne*): Jebo te život...

Tišina...

I Dora briše suze...

DORA – Dino... nemoj tako... Nisi sam... i ja imam svoju priču... I ne znam otkud ti... da kokoši uspoređuješ sa ljudima? Kakve sad kokoši?

DINO – Pa one... prehladene... zbog kojih su u McDonaldsu snizili Mc Chicken...

*Dora se, poslije plača, sad suzdržava da ne prasne u smijeh...
I Dino se potihom smije... Dora ga zagrlila... i on zagrlila Doru...*

DORA – A, po čemu bi prepoznao onog mlađeg brata?

DINO (*duboko udahne*): Po Miki Mausu...

DORA – Miki Mausu?

DINO – Taj dan, ujutro... kad nismo ni znali da ćemo se zauvijek rastati... uzeo je moju majicu Miki Mause zbog koje smo se potukli...

DORA – I?

DINO – Sad mi je drago da sam ja dobio više udaraca... I sad mi svaki njegov udarac... kao poljubac... Shvaćaš?

DORA – Donekle... i ja sam se koji put potukla sa svojim bratom... To si dobro rekao... svaki udarac, kao poljubac... A kako si... mislim... ti, došao u Zagreb?

DINO – Sa tetkom. Imala dvadeset godina... a ja jedanaest... a mlađi brat samo pet-šest godina...

DORA – S tetkom? Ti i brat... a ona dvadeset godina?

DINO – Moja tetka je bila spretna, okretna... Kad je majka od muke preselila na onaj svijet, tetka je mene i mlađeg brata utrpala u autobus i povela nas u Zagreb. A onda je u Zagrebu nekako uspjela ugurati mog mlađeg brata u neki konvoj za vani... Uvjerala ih je da je potpuno siročić i da nema nikoga...

DORA – A gdje ti je brat završio?

DINO – Konvoj je išao u neku skandinavsku zemlju? Tetka se jedno vrijeme raspitivala... a onda se prestala raspitivati, govoreći mi kako je njemu bolje nego meni... E, tetka, tetka... Bila je mlada i onako...puna života...

Meni se činilo da je za kratko vrijeme upoznala pola Zagreba... Spavali smo kod nekih dobrih ljudi jedno vrijeme... Hrvati... stvarno dobri... a onda je ona upoznala Gogoša... I on joj je pravo pomogao...

DORA – Mogu misliti...

DINO – Jest, pravo! I ona je nešto radila u hotelu...

DORA – Pa kažem...

DINO – On nas je uputio i na nekog odvjetnika... i on nam sredio domovnice... A mi samo napisali da smo Hrvati.

DORA – Pisao si se kao Hrvat?

DINO – Pa jesam... Šta fali?

DORA – Ništa...

Tišina

DINO – Samo što je tetka onda ubrzo izvadila pasoš... i otišla...

DORA – Kamo?

DINO – Negdje vani... ne znam... u inozemstvo... Meni je rekla da ide na *specijalizaciju*... Bio sam u šoku... morao sam ostati sam... sam na svijetu... a ona je rekla da će kad *uspije*, doći po mene...

DORA – I nije došla...

DINO – Nije se ni javila... valjda nije uspjela...

Tišina...

Dino šuti smrknut i sve nešto misli...

DINO – Mislim... nešto... sad, kad da mi ona dva brata više nisu živa...

DORA – Ne treba gubiti nadu.

DINO – Misliš?

DORA – Ne znam.

DINO – Da mi je barem pronaći onog mlađeg brata...

DORA – U Švedskoj? Danskoj? Norveškoj?

DINO – Tamo negdje... sigurno!

Sad se i Dora zamisli...

DINO – Što misliš?

DORA – Mislim... na koji način bi ti mogla pomoći da ga pronađeš...

DINO – Kako?

DORA – Znam neke iz Crvenog Križa. Znam jednu doktoricu iz Vukovara...

DINO – Ne znam... na što bi to ličilo... da se vidimo poslije toliko vremena... I što bismo jedno drugom rekli...? Ne znam... I kojim jezikom bismo govorili da se sporazumijemo... Puno je vremena prošlo... a on bio mali... možda je zaboravio naški...Ne znam...
DORA – Moje je da pokušam, a ti kako znaš! (*Pogleda na sat*): Joj, kasnim. Oprosti... moram... a najradije bih da mogu ostati s tobom...

*Dora poljubi Dinu i ode...
Dino ostane sa smiješkom na licu.*

Zatamnjenje... glazba...

12. SCENA

Dino u svom sobičku priprema sebi kavu...

Dora proviruje...

DORA – Uh, što miriše?

DINO – E došla si ko kec na jedan! Sad će biti gotova... prava bosanska... Hajde sjedi...

Dora ulazi i sjedne za sto...

Dino sipa kavu...

DINO – Nema te danima, što je?

DORA – Fakultet – hotel, hotel – fakultet... i ne stignem do stana.

DINO – Dobro zvuči...

DORA – Da, zvuči...

*Dino joj pripaljuje cigaretu i oni puše u tišini...
I svaki put prije nego li povuče dim, Dino se malo zagleda u
cigaretu...*

DINO – Moj otac, mi to kažemo babo... vi tata, mi babo...

DORA – I što s babom?

DINO – I kad god bi babo uz kafu zapalio cigaretu, zapjevao bi majci jednu pjesmu...

DORA – Sevdalinku?

DINO – Jest. Znaš za sevdah?

DORA – Eto, čula! A sjećaš li se ti koje sevdalinke?

DINO – Moj babo se sjeća... hoću reći, on ih je tako znao zapjevati... uz saz... onako potih, kao rijeka kad poteče... (*Zapjeva tiho*): “Kad ja pođoh, na Bentbašu... na Bentbašu, na vodu... ja povedoh svoje janje.... Svoje janje sa sobom...” Ja ti nisam ni upola ko babo. Kako je on pjevao... evo i sad se ježim...

DORA – Trebala bi mi ta jedna tvoja sevdalinka...

DINO – Zašto?

DORA – Ma, ovaj Rus...

DINO – Rus došao?

DORA – Ma jest... došao Rus.

DINO – Je li Gogo imao izložbu.

DORA – Nije, Rusu se nisu sviđale njegove slike... i našli su mu jednog mladog slikara što slika samo konje i gole žene i muškarce... I to mu se svidjelo... A nije mu mrzak ni mladi slikar... shvaćaš?

DINO – Aha... shvaćam... A Gogo... mislim, kako je to primio, kad je čuo da ništa od izložbe?

DORA – Nikako! Sad je našao razlog da se ne trijezni... pa ga onda uhvati domoljublje, pa prijeti Rusu i proziva rusku mafiju... da oni neće pokupovati Hrvatsku... I onda ga, kad je potpuno pijan, onako diskretno izguraju iz hotela... koji je nekada bio u vlasništvu njegove bake. Koje li ironije?

DINO – A Rus će stvarno kupiti hotel?

DORA – Prije bio u Beogradu... i tamo je kupio jedan hotel...

Stanka...

I čuo tamo kako jedna iz Sarajeva pjeva sevdalinke...

DINO (*kao da nije dobro čuo*): Iz Sarajeva pjeva sevdalinke u Beogradu?

DORA – Ma neka vaša poznata... što pjeva te sevdalinke...

DINO – Naša poznata... u Beogradu, pjeva sevdalinke?

DORA – Što se čudiš, sad svi pjevaju po Beogradu... i vaši i naši...

DINO – Jebi ga...

Zatamnjenje...

13. SCENA

Gornjogradski trg...

Dino u telefonskoj govornici... ubacuje karticu i ukucava brojeve...

Na drugoj strani zvoni...

Javlja se Fahro tihim glasom...

FAHRIN GLAS (*tih*): Halooo...

DINO – Fahro, jesi li ti?

GLAS – Ja sam, šta trebaš?

DINO – Što šapćeš?

GLAS – Ma tu ti na jednom balkonu dva sata čučim i čamim...

DINO – Zašto?

GLAS – Čuj njega... zalijevam cvijeće... Budalo, ovo dvoje nikako da izađu iz stana. Prvo su se cijeli sat *natezali*, a sad se natežu da izađu... A kad oni izađu, ja u akciju, shvaćaš?

DINO – Ma shvaćam... i oprosti što te smetam u poslu...

GLAS – Govori, šta trebaš?

DINO – Ma trebam jedan CD sevdalinki, onih pravih... znaš...

GLAS – Otkad ti slušaš sevdalinke...

DINO – Ma, ne ja... treba mi za jednu moju...

GLAS – Aha... A ona voli sevdalinke. Je li naša?

DINO – Nije... i ne voli baš sevdalinke... ali ona je psiholog... pa bi da liječi neke...

GLAS – Sevdalinkama?

DINO – Jest, baš tako...

GLAS – Dobra je... hajd, poslaću ti...

Veza se prekine... čuju se ujednačeni signali...

Dino spusti slušalicu i izađe iz telefonske govornice... uzima metlu i skuplja lišće...

Zvoni telefon...

Dino se osvrće... prilazi telefonskoj govornici, ulazi i podiže slušalicu uvjeren da ga zove Fahro...

DINO – Fahro, opet si ti?

GLAS – Dino, jesi li ti?

DINO – Jesam... A vi ste Gogo...

GLAS – Navrati do mene... hitno je...

DINO – Halo...

Prekine se veza...

Dino gleda u slušalicu...

Zatamnjenje...

14. SCENA

Gogoov atelje...

Mračno je... pripaljena je samo jedna svijeća...

Gogo sjedi i kunja... s vremena na vrijeme glava mu klone...

Kad Dino progovori, on se trgne...

DINO – Nešto ste me opet trebali?

GOGO – A, ti si? Jesi li dobro pazio?

DINO – Što?

GOGO – Da te nije tko pratio?

DINO – Mene? Zašto?

GOGO (*življe*): Prate nas kad se i najmanje nadamo.

DINO – Ko?

GOGO – To se ne zna. Čudno je vrijeme došlo.

DINO – I ja sam primijetio.

GOGO – Što?

DINO (*nasmiješi se*): Da na gradskom satu ne štimaju kazaljke...

GOGO – I?

DINO – Pokušao sam popraviti *vrijeme*... ali ne ide!

Tišina.

Trebate me!

Gogo klimne glavom, uzima bocu i pije...

GOGO – Rus me zajebao!

DINO – Čuo sam...

GOGO – Ali ne može to tako! Stranci će nam sve pokupovati, moj Dino. I što onda?

DINO – Stvarno ne znam.

GOGO – Ja znam! Sredit ću Rusa! Takvi razumiju samo jezik mafije.

DINO – Kako ćete srediti Rusa?

GOGO – Fino. Kao prvo, ti ćeš otići do njega...

DINO – Ja? Do Rusa?

GOGO – Jest... ti ćeš otići do njega i *prenijeti* mu moju *poruku*...

DINO – “Da ga pozdravlja Raskoljnikov”? E neću! Ja možda nisam školovan kao vi, ali nisam ni lud ni glup...

GOGO – Dino, što ti je...

DINO – Vi mislite da ja ne znam što ste vi mislili s onim kada ste mi rekli da staroj Šlikovoj kažem kako je pozdravlja Raskoljnikov?

GOGO – Nisam Dino... nisam, žive mi bake Kate... Precjenjuješ me, Dino...

DINO – Svejedno... Ja do Rusa ni mrtav!

GOGO – Je li to tvoja zadnja?

DINO – Zadnja!

GOGO – Šteta... a imao sam tako originalnu ideju... iz “Kuma”. Dora me podsjetila... Ono s krvavom konjskom glavom u postelji...

DINO – Zadnja, rekoh!

GOGO – Dobro. Poštujem!

DINO – Da vam platim za stanarinu, kad gospođe još nema?

GOGO – Vratit će se ona, ne brini... i sviju nas nadživjeti...

*Gogo pije...podrigne se...glava mu opet klone i on ubrzo
zahrče...*

Dino ga gleda...

Zatamnjenje...

15. SCENA

*Gornjogradski trg...
Ispod plinske svjetiljke...
Dino puši... zamišljen je...*

DORA – Jesen polako prolazi...

DINO – Sve prolazi...

DORA – A što znači tvoje pravo ime?

DINO – Nurudin... koliko se sjećam... ima neke veze s vjerom... i svjetlom...

Tišina...

DORA – A vjeruješ li ti u Boga?

DINO – Valjda... nisam prestao vjerovati, ako sam prestao moliti... Nekako sam se osamio... nekako pomirio... nekako sam poslije svega spreman na sve što me može zadesit...

DORA – I što onda misliš, postoji li zapravo Bog?

DINO – Pa... Mora da postoji. Majka mi je znala reći: što god da ti se dogodi... možeš biti žalostan, ali ne smiješ biti nesretan. I eto, ja tako... počesto sam žalostan, ali ne dam da budem nesretan.

Tišina...

A ti?

DORA – Kod mene je Isus... uvijek negdje blizu...

DINO – Isus... čuo sam... i on se baš napatilo...

DORA – A jesi ti čuo za Mariju Magdalenu?

DINO – Nisam.

DORA – Šteta.

Tišina...

DINO – A ti... onda... ideš li u crkvu?

DORA – Povremeno... kad stignem... Pomolim se za mrtve. A ti?

DINO – Ja se pomolim onako... u sebi...

DORA – Pa i vi imate ovdje vašu džamiju...

DINO – Znam.

DORA – I jesi li bio tamo?

DINO – Jednom... davno... s tetkom... Išli po neku humanitarnu pomoć...

Tišina...

DORA – Nurudine...

Dino je pogleda i nasmiješi se...

DORA – Moram ti nešto reći... (*Pažljivo*): Dino... pronašla sam ti brata...

Dino poskoči...

DINO – Gdje... Gdje si ga pronašla... Govori što si stala ženo... Gdje si ga pronašla...

DORA – U Danskoj!

DINO – U Danskoj! Uh... dobro... (*Poljubi je*): To je dobro...

DORA – Nije dobro!

DINO – Kako nije? Brat mi nije dobro...

DORA – U zatvoru je... tamo u Danskoj...

DINO – U zatvoru...? Pa on sad ima samo šesnaest... sedamnaest godina... Možda nije on...

DORA – On je! Dobro sam se raspitala.

DINO – A znaš li zašto je u zatvoru... Je li nešto ukrao?

Dora zaniječe glavom...

DINO – Je li nekog, ne daj Bože... ubio?

DORA – Nije...

DINO – A što je onda uradio?

DORA – Sva sreća, još ništa. Spremao se... kažu... nekoga ubiti...

DINO – Koga?

DORA – Možda i više njih...

DINO – Više njih?

DORA – I sebe...

DINO – Sebe i više njih? Kako? Pa... nije valjda?...

DORA – Jest... upao u neku grupu, kažu... njih četvoro, sve mladi... gdje su im, opet kažu... neki fanatici ispirali mozak...

DINO – Kako su im fanatici ispirali mozak?

DORA – Otkud ja znam. Valjda slično onako kako su Nikiti ispirali mozak.

DINO – Svašta. Pa gdje su mislili ubijati?

DORA – Kažu... možda negdje u Bosni...

DINO – Budala... zar u Bosni nije dosta ubijanja...

DORA – Kažu, da su najvjerojatnije trebali to uraditi pred nekim Veleposlanstvom... u Sarajevu...

DINO – Kojim? Nizozemskim?

DORA – Ne znam. Nitko puno ne zna...

DINO – A ko sve to kaže?

DORA – Samo sam saznala da je u Danskoj... da je u zatvoru... i da se sumnja da je trebao ubiti sebe i one oko sebe... Sve su to rekli i na danskoj televiziji... ali nisu spominjali imena...

Tišina...

Eto, barem, u nekom zlu i neko dobro...

DINO – Gdje je tu dobro?

DORA – Dobro je da su ga na vrijeme uhvatili...

DINO – U svakom zlu, neko dobro! – tako mi je i mati govorila.

Tišina...

A nije mi rekla, zašto svako zlo po običaju prati neko drugo, možda i veće zlo... (*Dugački, bolni uzdah*): Uhhh....

Zatamnjenje...

16. SCENA

Gornjogradski trg...

Dino metlom skuplja lišće...

Zvoni telefon u telefonskoj govornici...

Dino osluškuje zvonjavu telefona...

Premišlja se...

A onda se odluči i ulazi u telefonsku govornicu i podiže slušalicu... ali po običaju samo šuti...

S DRUGE STRANE ŽICE – Hej... Dino... Fahro je...

DINO – A ti si jarane? Šta mai?

FAHRO – Nešto si mi... kao raspoložen?...

DINO – A šta bi, da plaćem? Hvala ti na onom CD-u...

FAHRO – Pusti CD. Zar nisi gledao televiziju?

DINO – Nisam, zašto? Opet bili na CNN-u? Je li? Fahro... Fahro, što ti je...

Fahro se s druge strane suzdržava da ne zaplače...

DINO – Fahro... jesi li još na liniji...

FAHRO – Dino, vidio sam ti brata... Ibru...

DINO – Gdje?

FAHRO – Na televiziji...

DINO – Živog?

FAHRO – I onog mlađeg... Mirzu sam ti vidio...

DINO – Vidio si ih žive?

Pauza...

DINO – Fahro... govori... Fahro...

FAHRO – Žive... jesam... i svog sam brata vidio... živog... zajedno s njima... Snimali oni zlotvori... prije nego su ih pobili...

Tišina... Dino se ne može sabrati...

DINO – Prije... nego su ih pobili? Fahro... Fahro... šta, bolan, pričaš?

FAHRO – (*Fahro zaplače*): Dino moj... ne znam kako ti... ali ja ovo više ne mogu izdržati...

*Veza se odjednom prekine i samo zvučni signali...
Dino sav izbezumljen... izgubljen... gleda u slušalicu... a onda
luđački počne lupati slušalicom o telefonski aparat...*

Zatamnjenje...

17. SCENA

Stan gospode Šlik...

Dorina soba...

Dino i Dora stoje jedan pored drugog...

Dora u ruci drži video kasetu...

Duga šutnja...

DORA – Ne znam... ne znam što da kažem...

DINO – Nema se tu više mnogo reći.

DORA – Evo, sve je tu snimljeno čak i više od onog što su objavili... Bila sam na televiziji i dali su mi... bez problema... punih pet minuta...

DINO – Ne znam... što da ti kažem... nekako je glupo reći hvala...

DORA – Glupo je... imaš pravo... Da te ostavim samog?

DINO – Najbolje... ne znam kako ću to primiti ... kad budem gledao... Najbolje sam... imaš pravo...

DORA – Navratit ću... večeras... kasno...

DINO – Ne brini... spavati neću sigurno...

Dora krene... pa zastane...

DORA – Htjela sam ti nešto reći... (*Premišlja*): Najbolje kad dođem...

Dora odlazi...

Dino stavlja kasetu u video...

Zatamnjenje...

18. SCENA

Dino gleda na videu snimke egzekucije svoje braće i drugih...

Dora stoji iza njega... kod vrata...

DORA – Koliko puta to vraćaš?

DINO – Ne znam... Možda stotinu... i više...

DORA – Ne možeš se nagledati braće?

DINO – I to... (*Tišina...*) A i nešto sam otkrio...

DORA – Prepoznao si zločince?

DINO – Ja nisam. Prepoznat će ih valjda neki drugi... koji ih već znaju... ako su ljudi...

Ali pogledaj... Evo, kad ubija ovog ovdje... to je Fahrin brat, Ibrin školski drug... Vidi... on zna, osjeća da je zlotvor cijev upe-rio prema njemu... a on ni da vikne... ni da trepne... a kamoli da počne bježati... A isto i moj brat Ibro... On vidi krajičkom oka kako ovaj podigne cijev prema drugu mu... i ništa... Ništa ni kad zlotvor ispuca rafal na druga mu... i kad se sruši... Ništa... ni da

trepne... I gledaj sad... kada onda ovaj drugi zlotvor uperi cijev u njega on se nije ni pomaknuo... kao da se njega to ne tiče... kao da to sve rade nekim drugima, a ne njima... Kakva mirnoća... ni truna straha... ni zere strepnje... Ništa. Ama baš ništa... Osim zastrašujuće mirnoće...

DORA – I što hoćeš time reći?

DINO – Oni su *preselili* prije smrti...

DORA – Misliš... oni su umrli... prije vremena?

DINO – Stani ovdje... Evo, tu... A ja sam ovdje... Okrenuti smo koso jedno prema drugom... Ti vidiš mene krajičkom oka... i ja vidim tebe krajičkom oka... Onda onaj zlotvor uperi mašinku u tebe... Ja vidim kako on uperi mašinku... Ti ništa na to... a ni ja ništa na to... Zlotvor ispuca rafal... i ti padaš... A onda ja znam da je red na meni... Ni ja ništa... Ama baš ništa! Nikakva pomaka... neizvjesnosti... nikakve pometnje ni u pokretu... ni u pogledu... Shvaćaš, oni su već bili na drugom svijetu. Svi preselili na onaj drugi svijet prije smrti...

DORA – Hoćeš reći da su ovo sad, bila samo njihova tijela?

DINO – A duša otišla već prije... Bog im je olakšao, uzevši im dušu prije... A ovi zlotvori odrađuju svoje... da bi se pokazali do kraja kakvi jesu...

DORA – Dobro... i da jest tako, što time želiš reći?

DINO – Bog postoji... Shvaćaš... I bio je s njima... Uzeo ih je prije smrti... Olakšao im je...

DORA – A zašto nije olakšao one zlotvore za njihove živote?

DINO – Zato što je tako moralo biti!

DORA – Zašto je tako moralo biti?

DINO – E vidiš... otac me je učio da ne postavljam takva pitanja. Ono što mora biti, biće!

DORA (*vikne*): I bilo!

Tišina...

DINO – Pa tako jedino možeš ostati normalan poslije svega...

Tišina...

A što si ti ono meni htjela reći?

Dora se premišlja hoće li nešto reći... I kad je odlučila sve reći, zazvoni joj mobitel... Ona vadi mobitel iz torbice i gleda tko ju zove. Pomakne se malo u stranu i onda se javlja...

DORA – Mama... ti si... mamice moja... Oprosti što se nekoliko dana nisam javljala... Bila sam zauzeta... znaš, puno posla... Jeste, jeste, jeste! A jesi li dobila one pare... Fino. Samo ti troši kako znaš i ne brini... Ma ne, mama... meni ništa ne fali... sve imam... Da jedem.... Svaki dan jedem... Ne brini... Pazim na sebe... Ne, rekla sam ti već, nisam napustila fakultet... Radim samo povremeno... Nisam mršava, ne brini... Ma nisam manekenka... Sigurno... Ne brini... Mama, upamti, dok vama šaljem imam i previše... Hajde, pazi na Lanu... A pazi li ona na tebe? Fino... i neka se kasno ne vraća, znaš kakva su vremena... Ne, mama... molim te... bez plača... Mama, bez plača... Prekinut ću ako nastaviš plakati... Mama ne brini... to je dobar posao... zadovoljna sam... Još ću i napredovati... Ne, nisam napustila studij... Posao je jedno... a studij drugo... Jest... jest... ljubim te... poljubi Lanu...

Dora pogleda u Dinu...

DORA – Eto, kako čuješ sve je u najboljem redu... Imam mamu... prije pet godina imala moždani... Sad teško hoda... ali živa... I sestru imam... mlađu... osmi razred...koja se brine oko nje... I šaljem im koliko mogu... bez mene bi jadnice umrle od gladi... Imam cilj, kako vidiš... i dobro mi je... da bolje ne može biti... Normalna sam koliko toliko... I kao što vidiš... imam i smiješak...

Naceri se Dini u lice i ode... u stranu...

*Zagnjuri glavu u ruke... zaplače i kroz plač bolno krikne...
Jebote život!*

A onda nastavi tiho plakati...

Dino joj pažljivo prilazi...

DINO – Dora... smiri se... Nismo mi krivi... nismo mi mogli birati svoj život... Vidiš kako ja sve to podnosim... bez suze... sam se sebi čudim...

Dora se malo umirila... samo poneki uzdah...

Tišina...

DINO – Čudno... sve su ovo objavili i na CNN-u... a tetka mi se ne javlja... Čudno...

DORA (*kroz plač*): Možda još nije vidjela...

DINO – Možda... (*Nekako odsutno, počne se prisjećati*): Često bi me u Zagrebu vodila po velikim dućanima... Nismo ništa kupovali... Samo razgledali... Ja sam najviše volio ići u one velike dućane gdje se prodaju televizori... kauči... stolovi... kuhinje... znaš ono sve za kuću...

Jednom smo bili tamo gdje je mnogo televizora... znaš ono... televizija do televizije... i sve upaljene... I tako gledam ti ja te programe na televizijama... a tetka se zagledala u neku *liniju*... I odjednom... vidim ti ja sebe na televiziji... Viknem ja ko iz topa: tetka, evo me ... evo me na televiziji... Tetka dotrči do mene i mi gledamo ono iz Srebrenice... Ono kad su nas pokupili i kad smo čekali autobuse... Mi djeca stojimo iza ograde... pored mene najmlađi brat Zijo i drug mi Fahro... Oni srpski vojnici... oni zlotvori dijele nam bombone... I onda dođe onaj zlotvor Mlađić... i stavi onu svoju ručtinu na moju glavu... i kao pomiluje me... I tu zaustave film... ja krupno s ručtinom onog zlotvora na mojoj glavi... A tetka se raspametila... Viče oko sebe... Vidite ga... vidite ga... dijete sa CNN-a... I okupilo se ljudi da gleda taj film... a ona sve malo pokazuje ljudima na ekran, pa na mene... Dijete sa CNN-a...

DORA – Zar i ti? Dijete CNN-a?

DINO – Jest, ja! A... a zar ima još neko?

DORA – Pa eto... ima!

DINO – Gdje je?

DORA – Gledaš je... sad četrnaest godina stariju...

DINO – Nije valjda... Zar si i ti iz... Zagreba... kad ste ono išli u skloništa?

DORA – Ja sam iz Vukovara. I mama mi je sad sa sestrom u Vukovaru.

DINO – A tako...

DORA – Koliko li su puta samo puštali onu kolonu jadnika u Vukovaru... a ja s djedom i bakom...

DINO – Ma vidio sam ja to i poslije, puno puta... to iz Vukovara... Ona kolona... ma sjećam se... a ti onako uplakana...

DORA – Ne, ta uplakana je bila druga... nju su više puštali... a ja sam imala onaj crveni šal...i samo sam zvrjlala okolo uplašenim pogledom...

DINO – Pa ja sam stalno predosjećao da mi imamo nešto slično...

DORA – Imala sam i ja brata... Tomislava...bio treći razred srednje... onako visok, lijep... I njega su odveli s ocem... I nikad... nikad više ništa o njima... Ništa... Majka ih tražila... išla... pitala na sve strane... I ništa... osim one dvije cigle koje je uzidala tamo pred Unproforom...

DINO – I ti... ti cijelo vrijeme šutiš...

DORA – Mislila sam... nešto... da je tebi, možda, teže...

DINO – Kako teže? Pa i ti si izgubila brata i oca... Isto je...

DORA – Mama mi je još živa... i mlađa sestra...

DINO – Pa dobro... i meni je valjda ona tetka živa... a i onaj mlađi brat... Skoro, pa na istom... a ti šutiš... I stid me je što sam se onako raspričao o sebi... a ti šutiš...

DORA (*kroz bolećivi smiješak*): Vidiš da nismo isti... Kad si ti počeo sa svojom pričom, meni malo laknulo... da nisam sama... i da ima netko kome je teže nego meni... Zato sam i šutjela tako dugo... A i nekako... s dolaskom zime... uvijek ušutim...

Tišina...

DINO – Sinoć sam se pomolio Bogu...

DORA – Kako si se pomolio?

DINO – Pokušavao sam se prisjetiti kako me majka učila da se molim. A na kraju sam onda raširio ruke i... s glavom prema nebu, zamolio Boga neke stvari...

DORA – Koje si to stvari zamolio Boga?

DINO – Prvo sam ga zamolio da ostanem normalan... pa onda da nađem još onog jedinog brata... normalnog... i na kraju sam molio za tebe...

DORA – Da ostanem normalna?

DINO – Ne to... već... da budeš moja...

DORA – Kako tvoja?

DINO – Fino... moja...

DORA – E nema ti tu ničeg finog!

Zatamnjenje... glazba...

MEĐU-SCENA

Dino ide ulicom...

Zima je... jak vjetar, a Dino zavukao glavu u kratki kaput i ide ulicom... i nestaje...

Dora ide ulicom... Zima je... tek poneka pahulja...

Dora u ruci nosi vrećicu na kojoj piše "Benetton"!

Dora nestaje...

19. SCENA

Dino i Dora stoje na ulici...

U pozadini se vidi naziv hotela...

Vjetar puše i zima je...

DINO – Što ti u biti radiš... tamo u hotelu?

DORA – U biti... nastojim biti dobra.

DINO – To je dobro.

DORA – Svima dobra! Shvaćáš?

DINO – Još bolje!

DORA – (*za sebe*): Jest vraga bolje!

DINO – Zar je tako teško biti psiholog?

DORA – Ti stvarno ništa ne kužiš?

DINO (*pogleda je zaljubljeno*): Kužim... da te... volim.

DORA (*prekine ga*): Ja nikoga ne mogu voljeti.

DINO – Kako ne možeš?

DORA – Tako... prirodno ne mogu.

DINO- Ali to nije prirodno.

DORA – Možda i nije, ali je stvarnost.

DINO – Stvarnost možemo mijenjati.

DORA (*sa suzama u očima*): Ja više ne. Dino, imam jednu dobru vijest i jednu lošu. Koju ćeš prvu?

DINO – Pucaj lošu, navikao sam.

DORA – Gogoa su odveli na liječenje... u Jankomir...

DINO – Zar je dotle došlo?

DORA – Danima se nije trijeznio... našli ga na ulici... ležao bez svijesti i pokupili ga...

DINO – Sad ne znam, da poslije ovoga može biti i neka lijepa vijest?

DORA – Na prvi pogled i nije lijepa... ali dugoročno gledajući dobra je za oboje...

DINO – A ta je?

DORA – Sad... kada se rastanemo... svatko će svojim putem... Tako je najbolje.

Tišina... gledaju se...

Poneka snježna pahulja...

Dora iz "Benettonove" vrećice vadi šal i stavlja ga Dini oko vrata... Za sjećanje...

Tišina...

Dino moram ići! Zakasnit ću? A i smrzla sam se...

DINO – Neko te čeka?

DORA – Uvijek me netko čeka...

Dino je gleda... kao da bi htio nešto reći... ali ne govori, zabezegnuto gleda u Doru, ali ne progovara...

DORA – Sad valjda shvaćaš?

Dora krene, a Dino je uhvati za ruku...

DINO – Stani!

Dora zastane... i ne miče se...

DINO – Shvatio sam...

DORA (*za sebe*): Konačno! I? Što ćemo sad?

Hoćeš li me lupiti, Bosanac? Hajde lupaj... neće biti prvi put...
Dora iščekuje... A Dino i dalje stoji kao ukopan, držeći je za ruku...
Oprosti, sad stvarno moram... čeka me onaj Rus... s njim je lako... njemu samo otpjevam onu tvoju...
DINO (*gleda je u čudu*): Njemu otpjevaš samo onu moju?...
DORA – Dino... što ti je...
DINO – Rusu otpjevaš samo onu moju?...
DORA – Dino... Što ti je?
DINO – Ništa...
DORA – Dino...
DINO – Hajde! Sretno!
DORA – “Sretno”... kao da idem u rudnik...

*Dora odlazi...
Dino gleda za njom...
Zatamnjenje...*

20. SCENA

*Hotelski apartman iz kojeg dopiru glasovi i svjetlo...
Dino stoji pored zida, pokraj otvorenih vrata apartmana...
Čuju se pripiti muški glasovi... smijeh...*

*U pozadini se vidi Dora... barski obučena i našminkana...
Jednog muškarca (Rusa), zapravo njegovu sjenu, vidimo samo s leđa...*

MUŠKI GLAS (*na ruskom*): A sad djevuška... pjeva onu sevda-linku...

Dora pjeva sevda-linku: Voljelo se dvoje mladih...

*Dino se priljubio uz zid i sluša kako Dora pjeva...
S njenim pjevanjem povremeno se miješa pripiti uzvik...i smijeh..*

MUŠKI GLAS – Harašo... harašo...

*Dora nekoliko puta ponavlja završni refren...
Rus pokušava, mješavinom jezika, pratiti Dorino pjevanje...
I opet poneki pripiti uzvik... Harašo...*

*Dino izvlači pištolj...
Oprezno se približava vratima...
I prije nego li će Dora završiti s pjesmom...
Dino upadne u apartman...
Dino viče i nasumce puca iz pištolja...*

DINO – Evo, ti harašo... evo, ti harašo...

*Nastane sveopća strka i vriska...
Kad je završio s pucanjem, Dino izleti iz sobe...
Za njim istrči Dora...*

DORA – Bježi gore... gore... gore na krov... bježi... doći ću po tebe...

Zatamnjenje...

21. SCENA

Na krovu hotela... Mrak...

Dino stoji izgubljen...

Dolazi Dora...

DINO – Jesam li ga ubio?

DORA – Nisi... nikoga nisi ubio... Ali moraš se predati... i sve će se srediti...

DINO – Tako što ću završiti u zatvoru?

DORA – Na neko vrijeme, sigurno.

DINO – Neću u zatvor. Jedini mi brat u zatvoru i sad i ja...

Neću! A oni zlotvori što su ubijali na slobodi... Neću u zatvor!

DORA – I što ćeš?

Dino repetira pištolj i prisloni ga uz glavu...

DINO – Evo, što ću!

DORA – Dino... Što ti je, Dino... jesi li lud...

DINO – Možda i jesam lud poslije svega... I baš me zanima, hoće li mi prije smrti cijeli život proći u nekoliko sekundi, kao na filmu?

DORA – Dino, ništa nije kao na filmu. Hajde... baci pištolj...

Čuješ me, baci pištolj!

DINO – Sam ću sebi presuditi...

DORA – Pa tko si ti da sam sebi presuđuješ? Jesi li Bog? Ako ćeš sam sebi presuditi, onda budi siguran da ti nitko neće uzeti dušu trenutak prije...

DINO (*Dino je pogleda, ali i dalje drži pištolj uz glavu*): Misliš?

DORA – I tko zna gdje ćeš završiti? A svi tvoji su sigurno u raju.

DINO – Misliš

DORA – A kako drugačije?

Znam jedan tajni izlaz iz hotela... A vidiš, tamo, iza onih brežuljaka, tamo je granica... a tamo dalje Slovenija... i još dalje su zemlje u kojima nas nitko neće poznavati... I koga tamo briga kako smo počeli...

DINO – A što nas tamo čeka?

DORA – Možda, jedan bolji svijet.

DINO – Možda...

Čuju se policijske sirene...

Zatamnjenje...

22. SCENA

Gornjogradski mali trg...

Guste pahulje snijega padaju i prekrivaju Mali trg...

U pozadini obrisi grada u rano predvečerje...

Telefonska govornica je i dalje na svom mjestu, a i ulični sat i dalje s onom kazaljkom koja se malo pomakne i opet vrati...

Stara gospođa sa štapom prolazi malim trgom...

Kad u telefonskoj govornici zazvoni telefon ona zastane...

Gleda u telefonsku govornicu i čeka...

Telefon i dalje zvoni...

Stara gospođa se premišlja... a onda ipak krene prema telefonskoj govornici...

Ulazi i podigne slušalicu...

STARA GOSPOĐA – Prosim...

GLAS S DRUGE STRANE – Je li Zagreb?

GOSPOĐA – Zagreb je, gospon.

GLAS – Dajte mi Dinu, hitno je...

Stara gospođa se osvrće....

GOSPOĐA – Gospon, taj vaš Dino nije tu...

GLAS – Onda mu prenesite...

GOSPOĐA – Kaj da mu prenesem...

GLAS – Fahro je upucan!

GOSPOĐA – Kaj?

GLAS – Fahru su bili uhapsili...

GOSPOĐA – Tko je koga uhitio?

GLAS – Sarajevski policajci su *uhitili* Fahru... i onda je on izvukao pištolj... i oni su ga izrešetali...

GOSPOĐA – A što gospon s tim ima Zagreb?

GLAS – Zagreb s tim nema nikakve veze, ali ima Dino. On mu je jedini nekakav rod. Pa bi Dino morao doći njemu na đenzu ?

GOSPOĐA – Na kaj da mu dođe?

GLAS – Na sprovod.

GOSPOĐA – A tko kome da dođe na sprovod?

GLAS – Dino Fahri da dođe na sprovod, samo mu tako poručite.

GOSPOĐA – Ali gospon, vi ste nazvali javnu telefonsku govornicu i sve što ste rekli, kao da ste rekli u zrak...

GLAS – E, jebi ga!

Veza se prekine u čuju se samo oni ujednačeni signali...

Stara gospođa gleda u slušalicu...

GOSPOĐA – Svašta...

Stara gospođa odlazi...

Snijeg prekriva scenu...

KRAJ

Amir Bukvić

ARISTOTEL U BAGDADU

drama o Bagdadu u njegovo *zlatno doba* u kojem se nazire
njegova skorašnja propast

Osobe:

ISAK	<i>mladi zvjezdoznamac</i>
SAID	<i>svjetski putnik opsjednut svjetlošću i svjetovima u njoj</i>
IBRAHIM	<i>dvorski liječnik starog Cara – Isakov i Saidov otac</i>
ESTERA	<i>ona koja lijepo tka</i>
DJEČAK	<i>pamti ono što preci su mu znali</i>
ABRAHAM	<i>djed Estere i Dječaka</i>
CAR	<i>mladi Car opsjednut Aristotelom</i>
AZRA	<i>ona koja lijepo priča</i>
FEYSAL	<i>mistični filozof</i>
AZER	<i>pjesnik kojem ništa ljudsko nije strano</i>
FARABI	<i>matematičar i bivši zvjezdoznamac</i>
BENJAMIN	<i>liječnik i prevoditelj</i>
MUZAFAR	<i>Carev savjetnik i bivši savjetnik starog Cara</i>

*Uvod u dramu***ARISOTEL U BAGDADU**

Nisam se držao povijesnih činjenica, a niti sam ih zaobilazio; uzimao sam tek onoliko koliko mi je poslužilo kao pokretač vlastite imaginacije.

Istina je kako je u to vrijeme živio jedan mladi Car toliko zaokupljen Aristotelom da ga je znao i usnuti i s njim u snu razgovarati.

Istina je kako je taj Car, opsjednut Aristotelom, u svojoj palači okupio ponajbolje znanstvenike, filozofe i umjetnike, a da ih nije pitao za nacionalnost, vjeru, niti boju kože.

Istina je kako je upravo Aristotel povezao u to vrijeme i na tom mjestu osebujne ljude iz različitih zemalja, a posebno Židove i Arape koji su s velikim zanimanjem prevodili i proučavali Aristotela.

Istina je kako su često nailazili na pojmove i riječi čija značenja nisu znali odgonetnuti.

Istina je kako je islamski filozof Averroes (Ibn Rušd), čije je filozofsko učenje bilo oslonjeno velikim dijelom na Aristotela, naišao na dvije nepoznate riječi kod Aristotela: *komedija i tragedija* - i nije uspijevaio proniknuti u bit njihova značenja, a čini se i umro je ne otkrivši to. (*O tome je pisao i Borges.*)

Istina je i to kako je Aristotel počesto u prijevodima i originalima putovao od Bagdada do Toleda da bi se tek onda udomaćio u Europi.

Istina je kako se malo znani *ketman* upravo u tom vremenu preobrazio u trajnu instituciju obrane vlastitih misli i osjećaja na Bliskom istoku. (*Česlav Miloš u svojoj knjizi Zarobljeni um bavi se ketmanom kao problemom današnjice.*)

Istina je da su Mongoli u 13 stoljeću sraznili sa zemljom takav Bagdad, u to vrijeme svjetsku prijestolnicu.

Zapravo, i pored svega gore navedenog, ovo je samo moja predodžba tog vremena u kojem sam počesto pronalazio sličnosti s vremenom u kojem živim, stoga čitaocu preporučam da sve navedeno ostavi po strani i neka se prepusti mašti na volju, jer vrijeme u koje će sad zakoračiti bilo je bogato osebujnom maštom, da nije tako bili bismo siromašniji za *Tisuću i jednu noć*.

PRVI DIO

1. SCENA

Isak, Ibrahim, Said

*Kuća nadomak pustinje...
Isak sprema stvari... Ulazi Ibrahim...*

IBRAHIM – Isak, kamo?

ISAK – U palaču.

IBRAHIM (*promatra ga, a onda povjerljivo*): Moraš biti tajnovit u tri stvari: kamo ideš; što misliš... i o zlatu koje imaš. Te tri stvari taji na dvoru.

ISAK (*nasmiješi se*): Zlata nemam!

IBRAHIM – I ono što misliš, ako dobro misliš, može biti i te kakvo blago.

ISAK – Znam.

IBRAHIM – Ovo troje što nabrojah ima mnogo svojih neprijatelja.

ISAK – Imat ću na umu, oče.

IBRAHIM – Na umu imaj uvijek svoju misao i ne izreci je nikome.

ISAK – Koja korist od misli koja misli samu sebe u tišini?

IBRAHIM – Koja korist od smrti?

ISAK – Tko govori o smrti, oče?

IBRAHIM (*tiho, tajnovito*): *Ketman!*

ISAK (*za sebe*): Opet! Zašto pretvaranje, oče?

IBRAHIM – Pamtiš li tko ti je majka?

ISAK – Dakako.

IBRAHIM – I tko otac?

ISAK (*nasmiješi se*): Oče...

IBRAHIM – Iz dva različita naroda... dvije različite vjere.

ISAK – Sve znam, oče.

IBRAHIM – Kad si sam... u većini, dobro je tajiti svoje pravo porijeklo, da bi se sačuvao od luđaka koji ne trpe one drugačije.
 ISAK – Radim u palači mladog Cara. A on jamči, glavom i bradom, kako su svi jednaki. I nema Arapin prednosti nad Židovom, a niti obratno. Svatko je ono što jeste i nema razlike ni između koga, ni u čemu, osim u znanju.

IBRAHIM – Sinak moj, možda tako i misli mladi Car, ali sigurno ima i onih koji tako ne misle.

ISAK – Ako tako misli Car, ima i drugi da misle isto!

IBRAHIM – Carevi se mijenjaju, a dvori uvijek ostaju isti.

ISAK – Oče...

Ibrahim pokrije lice rukama i bolno uzdahne...

Oče, što ti je? Oče!

Ibrahim sklanja ruke s lica i gleda u Isaka, drugačijim, pomućenim pogledom...

IBRAHIM A koji si ti?

ISAK (*zagri ga*): Tvoj sam, oče.

IBRAHIM – Ne sjećam se...

ISAK – Umoran si, oče.

IBRAHIM (*osluškuje*): Čuješ li zov pustinje? Pustinja je kuća duhova...

ISAK – Ta tvoja lutanja pustinjom znaju biti opasna.

Ulazi Said...

SAID – U daljini je oluja, čini se.

IBRAHIM (*kad ugleda Saida, odjednom dolazi sebi, grli ga*): Said... Said, sinak, neka si se ti meni vratio s daleka puta.

SAID – Ovdje je svjetlost drugačija, negoli tamo, oče.

IBRAHIM (*povjerljivo*): Said, kad budeš opet putovao kroz one tuđe zemlje, upamti...

SAID – Upamtio sam, oče. I više puta primijenih tvoj *ketman*. Posljednji put kad sam boravio u zemlji tuđina, predstavih se kao *Ivan*.

IBRAHIM – I kako su te primili?

SAID – Primili su me kao svog, oče.

IBRAHIM (*Isaku*): Jesi li čuo.

SAID – I takve mi počasti ukazaše!

IBRAHIM – Počasti? Zar i to? Čuješ li Isače... dvori ostaju isti!

(*Zamisli se, za sebe*): Isti dvori, ja drugačiji... a Cara nema!

Naglo se umiri, gleda nekamo daleko i osluškuje...

Čujem... zov pustinje... i Carev duh... u pustinji... Moram ići...

Ibrahim sumanuto odlazi...

Said i Isak gledaju za njim...

ISAK (*tih*): On nije ono što je nekad bio...

SAID – Carski liječnik... kakvog dvor ne pamti...

ISAK – A sad nije zdrava duha.

SAID – Počesto zakorači u drugu svjetlost, a tijelo mu ostane u ovoj ovdje.

ISAK (*pogleda u Saida*): Još uvijek si opsjednut svjetlošću?

SAID – Svjetlost je zagonetka svega, vjeruj mi!

Said prigrli Isaka, on prihvati zagrljaj...

Said iz torbe izvuče kapu i da je Isaku...

ISAK (*iznenađen*): Kapa?

SAID – Kakvu nose zvjezdoznanci u Toledu!

Isak klimnu glavom, nasmiješi se i stavi kapu na glavu...

ISAK – A sad, moram...

SAID – Kamo?

ISAK – U Palaču, brate. *Krene...*

SAID – Isak, kad bi mladom Caru prozborio koju riječ o meni...?

ISAK (*osvrne se*): Morat ćeš to sam... (*Nasmiješi se*): *Ivane.*

*Isak izlazi... Said je zamišljen, gleda za njim...
Pustinjska oluja u daljini...
Zatamnjenje... Glazba...*

2. SCENA

Farabi, Isak, Azer, Azra, Feysal, Benjamin

Carska palača

U daljini se čuje tiha glazba...

Svjetlo na Farabiju, matematičaru i bivšem zvjezdoznancu...

FARABI (*osluškuje*): To Azra svira. (*Napravi dva-tri koraka kao da će zaplesati...*) Uživam u glazbi... Uvijek sam zavidio svom učitelju, koji je svirao sve instrumente i matematički tumačio glazbu. Ja glazbu znam samo slušati, a matematika mi je opsesija... i zvijezde, mladalačka opsesija... Zvijezde su nepredvidljive... (*Okrene se, svjetlo otkriva Isaka*): Stoga ti, mladi kolega, prepustih zvjezdarnicu s olakšanjem...

ISAK (*osluškuje*): Da, to Azra svira!

FARABI – Rekoh! A, kako ti je otac?

ISAK – Isto.

FARABI – Šteta, tako vrsna liječnika ovaj dvor ne pamti

Farabi uzme knjigu iz Isakove ruke...

Klaudije Ptolomej? Niste li ga već proučili, mladi kolega?

ISAK – Pročitao jesam, više puta.

FARABI – Što vi, mladiću, mislite o odnosu Ptolemejeve i Aristotelove teorije o nebeskim tijelima?

ISAK (*uzme knjigu natrag*): Trebat će mi još promatranja i proučavanja... da bih se usudio izreći svoju misao. A vi ćete biti prvi, kojem ću to izreći.

FARABI (*zajedljivo, smijuljeći se*): Ukoliko me Milostivi zadrži na zemlji do tada. (*Naglo se uozbilji*): Eto, cijeli život sam posvetio znanosti... Ni žene, ni djece... sve samo nauka, nauka...

Farabi duboko uzdahne...

U taj tren pojavi se pjesnik Azer, te dovrši njegovu misao svojim stihovima...

AZER – A duša mu, kao djevica,
osta nedodirnuta..!

Azer se smije...

FARABI – A tvoja duša, Azere? Dok normalan svijet spava, ti noću bdiješ!

AZER – “Noć na nas spušta svoje zavjese, kao valove mora,
S dugim noćnim nedaćama da nas iskuša.”

Stoga ću današnji dan iskoristiti za smiraj duše, i staviti na papir ono što mi noć podari.

FARABI (*dvosmisleno, smijuljeći se*): Trpi li papir sve ono što noć podari, pjesniče?

AZER (*Isaku*): Čuješ li ti njega..?

*U pozadini, u polutami, pojavi se Azra, u prolazu je...
Azer je ugleda i vikne prigušeno...*

AZER – Azra...

*Azra zastane i okrene se...
Azer joj baci šal s privjeskom zvijezde...*

Šal leti kao zvijezda repatica i padne pored nje...

Azra uzima šal...

Farabi i Isak gledaju u Azru, a onda pogledaju u Azera...

AZER (*tiho objašnjava*): Dar koji vraćam vlasniku kad dovršimo priču.

Azra bijesno vrati šal s privjeskom koji se zaustavi kod Farabija...

Farabi podigne šal i pruži ga Azeru...

Azra odlazi...

FARABI (*Azeru*): Ili priča nije dovršena ili je vlasnica ljuta?

AZER (*zgrabi šal i potrči za Azrom*): Azra...

FARABI (*smijulji se*): Opet su, čini se, zajedno smišljali priču.

(*Zajedljivo*): Priče, kažu, najbolje smišljaju noću... nasamo... Da mi je krišom vidjeti te njihove *noćne priče*...

ISAK – Oprosti... Car je poručio da me treba.

FARABI – A ja zborim što ne treba. Car te sigurno treba zbog snova?

ISAK – Valjda.

FARABI – Ne zavidim ti, mladi kolega, jer snovi su mu zamršeniji od svih dosadašnjih vladara kojima sam služio.

Isak nemoćno raširi ruke i krene..

FARABI – A brat? Ima li kakva glasa o njemu?

ISAK – Drugi put, sad žurim!

Isak odlazi...

Svjetlo na Farabiju zgasne, ali ne do kraja...

Na drugoj strani pojavi se Azra... a za njom ide Azer...

Oboje ne primjećuju Farabija koji prisluškuje...

AZRA (*srdito*): Zar si morao vraćati mi šal pred drugima?

AZER – Svi znaju da poneke priče smišljamo zajedno.

AZRA – A onda misle da znaju i ono što ne znaju.

AZER – Azra, zašto me držiš u neizvjesnosti?

AZRA – Jer ni ti ne znaš sve! I tu priča završava!

AZER – A što bih ja to trebao znati?

Azra odlazi...

AZER – Azra... Azra...

Azer brzim korakom izlazi na drugu stranu...

Svjetlo na Farabiju se pojačava...

Farabi gleda za njima smješajući se...

FARABI – Svi samo žure...

Pojavi se mistični filozof Feysal...

Kad ugleda Farabija, zastane...mahne mu rukom i ponovno krene...

Farabi obradovan što ga vidi...

FARABI – Hej, Feysal...

FEYSAL – Oprosti, žurim...

FARABI – Ako je Bog svakome odredio broj koraka... čemu žurba? ...

Feysal zastane...

FEYSAL – Kad stvari ovozemaljske pobliže promatram, vidim da je sav svijet ništa... ili još manje.

FARABI – Zar od ništa ima manje i u filozofiji?

FEYSAL – Jedan dan misliš da znaš, a drugi shvatiš da ne znaš ništa.

FARABI (*smije se*): A danas, ništa ne znaš...

FEYSAL – Baš tako!

Pojavi se Benjamin (mladi liječnik i prevoditelj) s knjigama u rukama...

FEYSAL- Benjamin, jesi li što otkrio?

BENJAMIN – Te riječi ne mogu povezati ni sa čim.

Farabi uzima jednu knjigu iz Benjaminovih ruku...

FARABI – Aristotel – *Poetica!*

BENJAMIN – To je ta nesreća.

FEYSAL – I u njoj nepoznatih riječi koje izluđuju.

Benjamin uzme knjigu od Farabija...

BENJAMIN – Idem u knjižnicu, možda tamo dokučim tajnu.

FARABI – Posebno obrati pažnju na one dvije podvučene riječi.

Benjamin se uputi u knjižnicu...

FARABI – Koje su to dvije riječi?

FEYSAL – *Komedija i tragedija.*

FARABI – Nikad čuo.

FEYSAL – A ja se neću se smiriti dok ne odgonetnem njihovo značenje.

FARABI – Kaže se: ono za čim tragamo najčešće je tu, pored nas. (*Naglo se uozbilji, tiho*): Feysal, znaš li možda uzrok Ibrahimove nagle poremećenosti?

FEYSAL – Ne znam.

FARABI – A kako je stari Car mogao tako začudno nestati u pustinji?

FEYSAL – Što će ti to? Bavi se brojkama.

FARABI – Cijeli svijet je sazdan na brojkama. I kako god sračunam, tu je nešto sumnjivo.

FEYSAL – I ti bi da ja razabirem po tom sumnjivom?

FARABI – Možda ti se pokaže... onako kako je bilo.

Feysal se namršti i odmahne rukom...

Feysal, kada si posljednji put zakoračio u drugi svijet?

Feysalov pogled odluta u daljinu...

Mistična glazba...

FEYSAL – Jutros, tek što se pridigoh, ukaza se pustinja: Jedan stari čovjek, jedna mlada djevojka i dječak... u nekakvu strahu.

Prilazi im drugi postariji čovjek, a taj mi je nešto poznat... Čudan susret.

FARABI – Jesi li zakoračio u prošlost ili budućnost?

FEYSAL – Kratko je trajalo, pa ne znam.

FARABI – Čudnim li te saznanjem obdari Bog.

FEYSAL – Tko više zna, više osjeća bol.

*Zatamnjenje.
Olujni vjetar u daljini...*

3. SCENA

Ibrahim, Abraham, Estera, Dječak

Pustinja...

Olujni vjetar u kojem se malo što razaznaje...

Ibrahim, umotan, probija se pustinjom kroz oluju...

Zastane i gleda kako mu u susret kreću neke sjene...

IBRAHIM (*vikne*): Stoj! Tko ide?

Tri sjene (Abraham, Estera, Dječak) zastanu...

ABRAHAM – Stali smo. Tko je?

IBRAHIM – Prijatelj.

Ibrahim, oprezno prilazi Abrahamu...

Ovaj iznenadni susret usred pustinje pun je neizvjesnosti i opreza s obje strane...

*Kad su se dovoljno primakli jedan drugome, zastanu... gledaju se...
Dječak i Estera promatraju u strahu...*

ABRAHAM – Koji si?

Ibrahim mu pruži ruku...

IBRAHIM – Ibrahim.

Abraham objema rukama prihvati Ibrahimovu ruku.

ABRAHAM – Ti... Ibrahim..? Ja, Abraham.

IBRAHIM – Koje li slučajnosti da Abraham sretno Ibrahima..?

ABRAHAM – Ne reče li, prijatelj?

IBRAHIM – A što drugo.

Glazba... Zatamnjenje..

4. SCENA

Ibrahim, Abraham, Estera, Dječak

Kuća nadomak pustinje...

Abraham, Estera i Dječak sjede za stolom i pogledavaju se u nedoumici...

Ulazi Ibrahim i stavlja na stol hranu...

IBRAHIM – Evo, našlo se je... kruha, datulja, maslina i nešto si-
ra. Kao kod svoje kuće... A sutra, što Bog da.

ABRAHAM – Hvala Bogu što te posla da nas spasiš. I hvala tebi što nas ugosti!

IBRAHIM – Hajde, hajde, uzmite... što moje to i vaše!

Abraham uzima, a onda isto učiniše Estera i Dječak...

ABRAHAM – Mislili smo, gotovo je s nama u pustinji...

IBRAHIM – Pustinja je kuća zalutalih duša i čudesnih, neispričanih priča...

DJEČAK – Znaš li koju takvu priču?

IBRAHIM – Znam, dijete... ali sad baš i nisam sav svoj... Već nekoliko dana nisam prozborio ni riječi s pticama. A koliko priča... oho...

Ibrahim izlazi...

ESTERA – Nije li čudan?

ABRAHAM – Lijepo nas primi.

DJEČAK – Razgovara s pticama?

ESTERA – I kaže, nije sav svoj?

ABRAHAM – Svatko svoje zna i svatko samo svoj život ima. A naš je, sve ovo što tu imamo... (*Pokazuje na zavežljaj pored njih*):

Knjige... i sjećanja.

(*Dječaku*): Potraži svijećnjak.

Dječak nalazi svijećnjak i postavlja ga na stol...

Estera pomiluje svijećnjak kao jedinu dragu uspomenu i tiho zaplaka.

ABRAHAM – Dijete moje...

ESTERA (*kroz plač*): Ne gledaj me u oči, djede...

ABRAHAM – Dijete moje...

ESTERA (*isto*): Jer ja u tvoje oči ne mogu pogledati.

ABRAHAM – Ni trunka krivice nije u tvojoj čistoj duši.

ESTERA – Nisam više čista.

ABRAHAM – Još si čišća, dijete moje, jer prevelikoj kušnji bi izložena.

ESTERA – Zašto kušnji? Zašto ja..? Zašto, djede?

Tišina...

ABRAHAM – Zašto? Takva je sudbina.

ESTERA – Zašto je naša sudbina uvijek takva? Zašto čestito niti jedno pokoljenje ne može stasati bez progona, bez ubijanja... silovanja. Zašto?

DJEČAK – Zašto?

ABRAHAM (*ne zna što da kaže*): Tako... tako Bog hoće...

DJEČAK – Zašto Bog tako hoće?

ABRAHAM – Bog izlaže najvećoj kušnji one koje najviše voli.

DJEČAK (*srdito*): Molit ću Boga da nas manje voli.

Tišina...

ABRAHAM (*pomiluje Dječaka*): Molit ćemo Boga da nas ne izlaže kušnjama koje ne možemo podnijeti.

ESTERA (*gotovo krikne*): Zar se ovo može podnijeti? Sve su nam spalili... pobili sve... i oca i majku... (*Kroz plač*): A mene... obeščastili.

Tišina...samo poneki tihi Esterin jecaj...

ABRAHAM – Treba smoći hrabrosti kada si nemoćan... Treba naći tračak svjetlosti i penjati se iz tame, korak po korak... Izaći na svjetlo dana, na svjetlo svijeta... i s onim što nosiš u duši svojoj, raspršiti se među sve narode. “I reče Gospodin Abrahamu: Idi iz zemlje svoje i od roda svojega, iz doma oca svojega, u zemlju koju ću ti pokazati...”

DJEČAK – Zašto moramo ići iz svoje zemlje u tuđu?

ABRAHAM – Ako nosiš spaljeni sveti hram u srcu svom, onda je svaka zemlja kao tvoja, dijete moje. Pomolimo se prije večere...

Abraham moli tiho, u sebi, a završava molitvu glasno...

Ove godine ovdje, iduće godine u zemlji Jisraela, ako Bog da!

*U kutu sobe Estera ugleda stan za tkanje...
prilazi tkalačkom stanu, lice joj se ozari...*

ESTERA – Djede, u ovoj kući netko tka...

*Zatamnjenje...
Glazba iz Palače...*

5. SCENA

Car, Azra

Palača

*Azra uči Cara plesati mistični ples...
Car, raširenih ruku pleše u krug...*

AZRA – Jen, dva... jen, dva... a sada cijeli krug... i opet, jen, dva... jen, dva... i onda još brže, cijela dva kruga...

Car to ponovi nekoliko puta i sruši se na pod...

CAR (*zadihan*): Azra, s tobom zaboravim tko sam, zaboravim gdje sam, zaboravim na sve...

AZRA – Ja sve to ne bih smjela zaboraviti dok sam s vama, dobri Care!

CAR – Reci mi, kako smišljaš priče?

AZRA – Poneke, ponekad dođu na san.

CAR – Vidiš ih u snu?

AZRA – Kao igru sjena.

CAR – Nisu li snovi samo privid?

AZRA – Kao i život.

CAR (*zaklopi ruke*): Azra, reci mi... molim te...

Azra se nasmije. Car se uozbilji...

Smiješan sam?

AZRA – Koliko znam, iz priča, carevi nikada nikoga ne mole.

CAR – Znači, nisam car za priču?

AZRA – Svaki car je priča za sebe.

CAR – Hoćeš li i moju pričati drugima?

AZRA – Pričam o onima što su bili, a vi još uvijek jeste, sretni Care.

CAR – Je li istinita priča da si na dvor došla zajedno s Azerom?

AZRA – Da ne bi tog rastrošna sina koji potroši sve bogatstvo što mu otac ostavi; da nije njegova pjesnička umijeća i da ne bi njegove robinje koja ga nagovori da ode do starog Cara i zatraži utočište, i da nije stari Car, vaš otac, odlučio razbiti učmalost dvora s pjesnikom i robinjom koja lijepo priča – ja ne bih sada s vama razgovarala.

CAR – Kakav je bio moj otac, kao car?

AZRA – Strog.

CAR – Kakav je bio još?

AZRA – Kod njega bijah robinjom, a kod vas sam slobodna.

CAR – I još?

AZRA – Nije li to dovoljno?

CAR (*zamisli se*): Proganja me to... kako glupo skonča. Znaš li ti nešto više o tome?

AZRA – Koliko i vi... koliko i svi.

CAR (*vikne*): Svi? Svi, obično, ne znaju ništa.

U pozadini, u sjeni, pojavi se Muzafar, prisluškuje...

CAR – Često oca sanjam... Kao, doziva me iz pustinje... Ja se trudim da ga vidim... Vidim ga... a i ne vidim ga dobro. Vidim

samo njegovu sjenu. A taj njegov glas... u tom glasu ima i boli i prijekora. Prijekora je bilo uvijek.

Pamtim kako je majci govorio: “On nije za cara... blag je... nije moje čudi... nije carske čudi. A rodila si mi samo jednog” – tako je govorio.

Car pogleda u Azru...

Azra, što misliš... jesam li ja car ili nisam?

AZRA – Nema se tu što misliti, to se zna!

CAR (*nesigurno*): A vidi li se?

AZRA (*nježno*): Vi ste dobar car.

CAR (*prigrli je*): A ti najbolja učiteljica plesa...

AZRA (*uzmakne*): Dobri Care...

Car uzdrhta i zamišljeno krene naprijed...

Gospodaru, je li vam dobro?

CAR – Sinoć sam opet sanjao... neobičan san. Isaka... trebam Isaka... (*Vikne*): Isaka!

Iz sjene se pojavi Muzafar...

MUZAFAR – Gospodaru...

CAR – Pozovi Isaka... a onda i sve druge...

6. SCENA

Estera, Isak, Said, Ibrahim

Vrt ispred kuće...

*Pored Estera raznobojna vunena klupka... Estera ih raspoređuje
i sprema se za tkanje...*

*Isak sjedi na stolcu. ispred njega je u četvrtastom drvenom
okviru sitni pijesak koji mu služi kao ploča za crtanje...*

ESTERA (*tiho*): Tkanje je moj svijet... moj bijeg... smiraj... opsesija.
Isak je pogleda...

Kad tkam, ja sam u svom svemiru. A ti pratiš put zvijezdama?
Isak klimne glavom...

I? Što kažu zvijezde?

ISAK – Noćas mi se učinilo da ću dokučiti nešto novo... nešto svoje...

ESTERA – Što crtaš?

ISAK – Krug... u krug... iz kruga krug... i opet krug. U krugu krugovi... shvaćaš?

ESTERA – Ne!

ISAK – Kad dokučim to svoje, onda ću ti potanko objasniti.

Tišina...

ESTERA – Isak, na ovom stanu je tkala tvoja majka?

ISAK – Saidova majka.

ESTERA – Zar niste braća?

ISAK – Od dvije majke.

ESTERA – Aha...

Tišina...

ESTERA – Nije li Said čudan? Dva puta navrati... gleda u mene i u ono što tkam, a ni riječi ne prozbori.

ISAK – Drugačiji je, otkad se vratio iz Kordobe.

ESTERA – Tamo je Toledo! Djed je spominjao i neke naše rođake. A što je ondje radio?

ISAK – On tamo nosi naše nove prijevode, spise i sve ono što smo mi u znanosti otkrili... a donosi ono što su oni prevodili i otkrili... U povratku ga orobiše i sve mu uzeše. I sad se ne smije pojaviti u Palači.

ESERA – A zašto dane provodi u pećini, u tami.

ISAK (*smije se*): Razmišlja o svjetlosti. Zamisli, “opsjednut je svjetlošću”.

Tišina...

ESTERA – Isak, pričaj mi o znamenitoj Palači...

ISAK – Meni je najljepši carski vrt.

ESERA – Pričaj! Pričaj mi o carskom vrtu!

Tiha glazba u daljini...

ISAK – Kad nogom stupiš u vrt, kao da si zakoračio u priču. U tom snoviđenju, a znaš da nije san, gledaš i čudiš se svemu što oku je lijepo, a dušu razgali. U čarobnom vrtu punim plućima udišeš pomamu raznobojna cvijeća, čuješ žubor vode iz vodoskoka i pjev raznovrsnih ptica. Zaboraviš na sve i na sebe zaboraviš... i učini ti se da stvoren si samo zato da služiš carstvu ljepote.

Pogleda u Esteru...

Ti nešto slično nisi nikad osjetila?

ESTERA – Moja sudbina ni po čemu ne budi lijepo osjećaje.

Šutnja... Estera bolno uzdahne...

ISAK – Osim što protjerani ste, što vam je sve spaljeno, što vam roditelje i sve najbliže poubijaše – nije li se još nešto dogodilo?

ESTERA (*pogleda ga*): Zar bi ti još nešto?

ISAK – Oprosti.

Estera pokrije lice rukama... čini se da će zaplakati, a onda

žurno odlazi...

Isak ostane nepomičan...

U daljini zvuk lutnje...

Dolazi Said svirajući na lutnji...

SAID – Nađoh li te sama?

ISAAC (*pogleda ga*): Sasvim sama.

SAID – Zašto otac dovede ove ljude?

ISAK – U nevolji su.

SAID – Cijeli svijet je u nevolji.

ISAK – Onda smo dobro prošli.

SAID – I sve ono doista doživješe... ubijanje, paljevinu, protjerivanje..?

ISAK (*vikne na njega*): Zar bi ti više?

SAID – Oprosti!

Said nastavi svirati...

Ovu sam glazbu čuo od jedne prelijepa djevojke u jednoj dalekoj zemlji koja ni po čemu ne nalikuje našoj. Što ti se čini?

ISAK – Ne znam...

SAID – Djevojka je čudesna, kao da nije s ovog svijeta... duga plava kosa, velike plave oči, boje mora. U haljini, koja više otkriva nego što skriva, snježno bijele grudi, kao dva nara... Čudesan svijet.

Isak šuti i gleda u pod...

Znam, snijeg nisi nikad vidio i kako bi onda znao kako su izazovne te nježne nabujale grudi koje samo što nisu iskočile iz haljine.

I zamisli, ta čudesna djevojka, rekla mi je da lijepo sviram.

ISAK – Ne sumnjam... sve su ti djevojke po običaju sklone, jer ni u čemu nemaš granice...

SAID – O tome se i radi... Pogledaj ove škrte zrake sunca na zalasku.... Pogledaj... susret dvaju svjetova... onaj koji odlazi i onaj koji dolazi... oni se prelijevaju jedan u drugi...i nema granice... Vjeruj mi, svjetlost je zagonetka svega.

ISAK (*podsmijehnuvši se*): Čuo sam to već...

SAID – Isak, želim na dvor! Dokučio sam nešto veliko... i to želim obznaniti svima.

ISAK – I što ja imam s tim?

SAID – Reci im da dolazim.

ISAK – I da kažem kako si sve vrijedno izgubio tek tako, usput, u zemljama koje ti i nisu bile usput.

SAID – Pokrali su me.

ISAK – Misliš da će ti povjerovati?

SAID – Kad im objasnim svoju filozofiju o svjetlosti, za pokrade-
no me neće ni pitati.

ISAK – Ali će te pitati: gdje si bio sve to vrijeme?

SAID (*unesu me se u lice*): Vrijeme zapravo i ne postoji. Postoje
samo usporedni svjetlovi u različitim svjetlima.

ISAK (*odgurne ga*): Ti nisi normalan.

Said se zatetura i padne...

Isak mu pruži ruku...

Oprosti...

SAID (*prihvati ruku, pridigne se*): Tamo u pećini ... izludio sam...
i ne mogu više biti sam.. (*Prigrli Isaka*): Isak, bratski te molim,
moram na dvor!

ISAK (*prihvati zagrljaj*): Dobro, reći ću da si se vratio... kad već
tako želiš.

SAID – A prije toga, onako izokola, nabaci mladom Caru moje
otkriće o svjetlosti ... I kad osjetiš njegovo zanimanje, onda reci
da sam tu.

ISAK – Nisam siguran da ću znati objasniti tu tvoju filozofiju o
svjetlosti.

U daljini se čuje topot konja...

Isak i Said oslušuju...

ISAK – Carski glasnik...

SAID – Sakrit ću se... (*Odlazeći*): I ne zaboravi... Reci kako
znaš.

Zatamnjenje..

7. SCENA

Feysal, Isak, Azer, Farabi, Benjamin, Muzafar, Azra

Palača...

CAR (*uznemireno pogledava prisutne*): Pozvao sam vas, dragi prijatelji da vas izvijestim o neobičnoj noći, koju provedoh sanjajući čudan... i po svemu neobičan san!

FARABI (*pogleda u Isaka, Isak slegne ramenima*): Slušamo te, mudri Care!

CAR – Kao iz magle, izranja neki čudan čovjek... Gledam ga u snu... a još ne znam tko je on... Pokušavam čitati s njegova naočita lica: blijede puti, plavih očiju, visoka čela... Iz njegovih očiju zrači plemenitost, otmjenost i mudrost. Tko si ti? – upitah ga.

Aristotel! – odgovori on.

Benjamin i Feysal se pogledaše...

Bio sam iznenađen... Znao sam da ga moram nešto pitati, jer on je vrč mudrosti što mi ga je Bog spustio u san.

I pitam ga: “Meni je na plećima carstvo, kako voditi ljude, učitelju?”

A on reče: “Ne štedi blago za znanje!”

I udalji se... a u odlasku nadoda...

FEYSAL – “Opijenog pameću ne nazivaj ludim!”

Car se prenu, pogleda u Feysala...

CAR – Kako znaš? Nisi li ti bio u mom snu? Feysal?

FEYSAL – Neku noć, u snu, netko mi došapnu iste riječi.

CAR – To... to kao da Aristotelov duh luta palačom..?

FARABI – Nemoguće.

MUZAFAR (*ironično*): Moguće. Toliko ga posljednjih mjeseci svi spominjete i prevrćete po onome što je nekada napisao, kao da je neko nadnaravno biće.

CAR – Što želiš time reći?

MUZAFAR : “Budemo li slijedili svoje snove na javi, stvarnost će nam se pretvoriti u košmar.” Tako je govorio stari Car.

CAR – Isak, želim tvoje mišljenje?

*Isak šuti... ne zna što bi...
Farabi ga krišom gurne...*

ISAK – Sve... sve je tako dojmljivo... i čini se... kao da nije bio samo san.

CAR – Što bi onda moglo biti? Govori!

ISAK – Čini se... kao da ste obojica... zakoračili u drugu svjetlost.

FEYSAL – Drugu svjetlost?

ISAK – Svjetlost u kojoj obitava, još uvijek, Aristotel.

FARABI – O čemu govoriš?

ISAK – Nama se čini da postoji samo jedan svijet... jer druge, usporedne svjetove... mi ne primjećujemo.

MUZAFAR – O čemu ti to?

FEYSAL – Nastavi!

ISAK (*zamuckujući*): Čovjekov put je beskonačan... i on se seli... iz svjetlosti u svjetlost... iz svijeta koji je već okusio u svojoj svjetlosti ... u svijet koji će tek otkriti... u nekoj drugoj svjetlosti...

FEYSAL – Dalje!

Isak šuti...

CAR – Dalje!

ISAK (*zibunjen*): Dalje ne znam. Upamtih tek toliko.

FEYSAL – Tko onda zna?

ISAK – Said.

FARABI – Said?

MUZAFAR – Zar se vratio?

CAR – Dovedi ga!

Zatamnjenje.

8. SCENA

Estera, Said

Estera tka i tiho pjevuši...

Said je promatra iz sjene...

Estera prestane tkati i pjevati... okrene se i ugleda Saida ...

SAID – Ja sam Said.

ESTERA – Znam.

SAID – A ti?

ESTERA (*tiho, bojažljivo*): Estera...

SAID – Neobično ime.

ESTERA – Otac tvoj reče kako je dobro imati dva imena.

SAID – To moj otac zove “ketman”.

ESTERA – Što je “ketman”?

SAID – Prilagoditi se zlu vremenu. Kada si sam u većini gdje drugi vladaju, ne reci tko si, da bi se sačuvao od mogućih neugodnosti.

ESTERA – A tako?

SAID – Stoga je otac obojicu nas sinova, od majki različite vjere, iz opreza i od malih nogu učio ketmanu. Meni savjetuje ketman kad god prolazim kroz kršćanske zemlje.

Tišina. Estera tka, Said gleda...

Takav sklad boja još ne vidjeh. Prelijep sag... Što ga dulje gledaš, sve više vezuje pogled. Kad bude gotov, gledat će ga i divit mu se...

ESTERA – I gaziti po njemu.

SAID (*gleda je zaljubljeno*): A neće znati tko ga satka?

ESTERA – Čemu znanje tko Palaču sagradi, ako je veličanstvena. Dovoljno je uživati u djelu.

Said je i dalje gleda...

Isak mi reče... da si opsjednut svjetlošću?

SAID – I svjetovima u svjetlosti. Pogledaj, ovaj zalazak sunca... ne čini li se kao posljednja zanosna svjetlost što nestaje? S nestajanjem, pogledaj, rađa se druga, zagasita svjetlost, koja poprima još čude-

sniju ljepotu onog blijedog polumjeseca u nastajanju... I ta čudesna, zagasita, svjetlost sad baca sjenu na tvoje lijepo lice.

Said je nježno pomiluje po licu...

Svatko se ogleda u nekom drugom i dio je svakog drugog u onim drugim svjetovima. Svjetlost u nestajanju susreće se sa svjetlošću u nastajanju... nema granice, spajaju se dva svijeta...

*Čini se da će je Said poljubiti... i čini se da ga Estera neće odbiti...
U daljini se čuje topot konja...*

ESTERA (*uzmakne*): Isak... sigurno je Isak...

SAID (*osluškuje*): Prije će biti carski glasnik... Neka bude, što ima biti!

Zatamnjenje...

9. SCENA

Palača

Svjetlo je samo na Saidu...

SAID – Svjetlošću svijetle svjetovi, ali zvjezdane svjetlosne zavjese čine te svjetlove za nas nevidljivim. Kad zakoračimo iza tih zvjezdanih zavjesa – prostor se onda mjeri vremenom gdje dan traje pedeset tisuća godina, gdje govore mravi... i Zemlja... i nebesa. Dan se stalno prelijeva u noć, a noć u dan. Budućnost je tamo... kao nešto što se već dogodilo...

*Svjetlo na svima prisutnim koji slušaju Saida.....
Car prilazi Saidu...*

CAR – Lijepo govoriš, ali malo toga razumijem?

SAID – Koliko god nam vidljivi svijet otkrivao ono što doseže do naše spoznaje, još više je nevidljivih svjetova koji se skrivaju iza zvjezdanih svjetlosnih zavjesa.

CAR – Kako? Ne razumijem!

SAID – Usporedni svjetovi su oko nas, mudri Care, osvjetljeni svaki svojom svjetlošću.

Car još uvijek ništa ne shvaća i to ga čini nervoznim...

CAR (*nastoji prikriti nervozu*): Opet ne razumijem... a car sam!

SAID – U ovom svjetlu ste car, a u nekom drugom svjetlu, što čini neki drugi svijet, vi ste možda samo prosjak... na primjer.

CAR (*plahovito*): Kako sad prosjak? To je loš primjer!

SAID – Naša svijest je ograničena. Treba se usuditi gledati drugačije.

CAR (*plane*): Kako drugačije? Ne mogu ne vidjeti ovaj zid i ovaj prozor. Kad ga otvorim, vidjet ću rijeku. Pogledam li dalje, ukazat će se pustinja.

SAID – Svjetovi se isprepliću i obitavaju jedni pored drugih, treba ih otkrivati!

CAR – Onda mi pokaži bar jedan takav svijet?

SAID Treba se usuditi i zakoračiti u čudo.

CAR (*povisi glas*): Ne vjerujem u čudo dok ga ne vidim. Gdje je? Pokaži!

Said odjednom izgubi prisutnu mirnoću i plane...

SAID – “Pokaži, pokaži!” Ni znanje učenih ne može se u svemu pokazati.

ISAK – Said!

SAID – To je glupo!

CAR – Što si rekao?

Muzafar isuče mač i krene prema Saidu...

MUZAFAR – Ne reče li Caru da je... ili možda nisam dobro čuo?

CAR (*uvrijeđeno*): Dobro si čuo. Sad sam i glup.

Muzafar primače mač Saidovu grkljanu...

MUZAFAR – Ubijem li te u ovoj svjetlosti gdje si u mukama, možda u drugoj oživiš sav radostan?

Car se počne smijati...

Said gleda u mač, a onda u Cara...

SAID – Oprostite, dobri Care...

CAR (*Feysalu*): Mudri, presudite!

FEYSAL – Mrak. U mraku ne vidimo bez svijeće. Ugasiš li svijeću, nisi ugasio svijet.

CAR – Znači, u tome ima nešto?

MUZAFAR – Nama ne trebaju čudesa, već odgovor; gdje su vrijedni spisi i blago koje nam uvijek pošalju.

SAID – Pokraden sam.

MUZAFAR – Gdje?

SAID – U jednoj kršćanskoj zemlji.

MUZAFAR – Znači, skrenuo si s uobičajena puta.

SAID – Ne poričem, jer u nepoznatim svjetovima mene privlače njihovi gradovi.

Said preko sablje pogleda u Cara...

Dvori su im hladni i zime duge, dobri Caru.

MUZAFAR – A djevojke plave i tople?

SAID – Malo toga poznaju od onog što mi znamo, a niti je nama znano ono što je njima znano.

FARABI – Pa kako se ti onda snalaziš u tom stranom svijetu?

SAID – Nastojim se prilagoditi.

FARABI – Na koji način?

SAID – Kad stigoh u tu neobičnu zemlju, izrekoh svoje novo ime – Ivan.

FARABI – Mudro!

CAR (*sa zanimanjem*): I, kako te primiše?

SAID – Primiše me kao svog, dobri Care.

MUZAFAR (*podrugljivo*): Lijepo li te primiše *Ivane*?

SAID – Što više, kao gostu iz daleka, ukazaše mi veliku čast i pozvaše me da zajedno *pogledamo* priču.

AZRA – Priča se sluša!

SAID – Ovu sam, tako mi Boga, gledao svojim očima.

CAR – Gledao si priču?

AZER – Kako?

Car da Muzafaru znak da spusti sablju...

Muzafar to nevoljko učini...

Said, ohrabren, započe svoju priču nastojeći što vjernije dočarati viđeno...

SAID – Uvedoše me u jednu veliku prostoriju s mnoštvom ljudi koji sjede u poredanim stolicama jedni do drugih, a povrh njih sa svih strana čudna udubljenja, u čijim dupljama sjedi još mnoštvo glava. U začudnom miru svi oni gledali su spram velike osvjetljene terase gdje se ukaza desetak ljudi u šarenim krinkama. I odjednom sve zaživi u tom neobičnom svijetu.

AZRA – Kako zaživi?

SAID – Ti ljudi žive svoje živote pred tobom. Govore, prepiru se, smiju se, plaču, prijete jedan drugom, ubijaju se... i onda, na kraju... i oni živi i oni mrtvi poklone se... i svi ih pljeskom nagrade...

CAR – To je čudo.

SAID – Pravo čudo, pravedni Care. Gledati priču koja se događa nekoliko koraka od mene, bio je nezaboravan doživljaj.

AZER – Jesu li ti ljudi govorili?

SAID – Naravno da su govorili... kao što mi sad govorimo.

FARABI – Jesu li ti ljudi bili pri čistoj pameti?

MUZAFAR – Sotonski svjetovi počesto znaju nalikovati ljudskim.

SAID – Naprotiv! Meni se potvrdi dokučena misao o usporednim svjetovima koji traju jedan pored drugih i otvaraju se.

BENJAMIN (*pogleda u Feysala*): Nije li čudesna Saidova priča?

Tišina. Svi su u čudu, gledaju u Saida, a onda jedan u drugog...

MUZAFAR – Glasnik susjednog carstva ima važnu porukom za vas.

CAR – Neka čeka! (*Pogleda u Azru*): *Gledati priču?* Nije li to nemoguće?

AZRA – Bila bi to onda... *priča... koja priča samu sebe.*

CAR – Sjano! (*Azri*): Želim vidjeti... tu priču koja će ispričati samu sebe!

*Car odlazi... a za njim i Muzafar...
Ostali ostadoše u tišini...*

AZRA – Eto ti sad..!

FEYSAL – Da priča... priča samu sebe? Otkud ti to?

AZRA – Vrijedi pokušati.

AZER – Kako?

AZRA (*Azeru*): Prvo smisliti priču...

FARABI – A onda?

AZRA (*Feysalu*): Potom odabрати one koji će to govoriti...

FEYSAL – I onda?

AZRA (*pogleda u Azera*): A onda... neka nam je Bog na pomoći!

*Feysal, Farabi, Isak i Said odlaze...
Ostaju samo Azra i Azer...*

AZER – Što sve izreče za kratko vrijeme!

AZRA (*zamišljeno*): Ni život nije naročito dug!

AZER – Što time misliš reći?

AZRA – To bi mogla najbolje izreći priča, koja će ispričati samu sebe!

AZER – Ne mogu se oteti dojmu kako ti ponekad jedno misliš, a drugo govoriš.

Azra šuti...

I kako znaš nešto više od mene i tajiš to što znaš?

AZRA – Kako ono Feysal kaže: Tko više zna, više osjeća bol?

AZER – Ja osjećam ljubav... na koju si ti slijepa. A to boli!

Azra ga pogleda... a onda odlazi...

Azer ostaje sam...

Negdje iz sjene pojavi se Benjamin...

BENJAMIN – Azer...

Azer ga pogleda...

Muče me dvije riječi...

AZER – Samo dvije?

BENJAMIN – Aristotelove.

AZER – Ti barem znaš uzrok svojoj mucu.

BENJAMIN – Obećao sam Feysalu da ću ih odgonetnuti... ali ne ide!

AZER – I što ćemo sad?

Ulazi Farabi i nosi nešto u zavežljaju...

FARABI (*pruži Azeru zavežljaj*): – Ovo ti je iz mog kraja. Jako je...

Azer malo odmota zavežljaj i proviri...

AZER – Crno...

FARABI – Meni paše čaša prije spavanja...

AZER – A meni dvije, kako ne bih zaspao.

FARABI – U vašoj Knjizi je rečeno kako u vinu ima štete?

AZER – Ali i koristi, rečeno je.

FARABI – Još je rečeno kako je šteta veća od koristi.

AZER – Ja uvijek uzmem koliko je od koristi. A onda stihovi sami krenu...

Pogleda u Benjamina...

A u vašoj Knjizi ništa ne piše o vinu?

Benjamin slegne ramenima.. i onda zaniječe glavom...

Zatamnjenje...

10. SCENA

Car, Azra, Benjamin, Azer, Muzafar, Farabi, Feysal

Palača...

gluho doba noći... sve do izlaska sunca

CAR – Azra, je li završena priča koja će ispričati samu sebe?

AZRA – Priča je gotova, samo još radimo na njoj kako biste je mogli gledati.

CAR – A kako je nastala ta priča?

AZRA – Ispričala sam priču Azeru, a onda smo je zajedno doradivali za neobičan način pričanja.

CAR – Nije li onda Azer ušao u tvoj san?

AZRA – Ne razumijem.

CAR – Ne reče li kako priče smišljaš u snu?

AZRA (*nasmiješi se*): Ne sve, gospodaru.

CAR – Oprosti glupom sumnjalu.

AZRA – Za mene ste Car!

CAR – Ja to nastojim biti!

Tišina...

Azra... u tebi slutim neku tajnu... koja je meni nedokučiva.

AZRA – Moja tajna je jednostavna.

CAR – Reci!

AZRA (*nasmiješi se*): Tajna je ženskog roda.

CAR – Kako da kažem... (*Tišina*): Osjećam... da nisi sva moja.

AZRA – Taj osjećaj je stoga što sam počesto i svoja.

CAR – I ničija više?

AZRA – Mudri muškarci ne žele odgonetnuti žensku tajnu do kraja.

Tišina... Car gleda u Azru, Azra u Cara...

CAR – Za sve imaš odgovor.

AZRA (*tih*): To je samo privid.

CAR – Ali ti nisi privid... tako si zanosna...

Car je nježno pomiluje po kosi... po rukama.. po licu...

AZRA – Obična sam žena, dobri Care... i bivša ropkinja... koja ni po čemu ne zaslužuje vašu pažnju.

CAR (*tih, nježno*): Azra... sve što izreče, to ljubav ne poznaje.

Gledaju se i poljube se...

Taj poljubac prekine nečiji kašalj iza zavjese...

Car se naglo okrene... na prstima prilazi zavjese i naglo je povuče...

Iza zavjese ukaza se Benjamin...

Benjamin kleči na koljenima i uplašeno gleda u Cara, a Car, u čudu, gleda njega...

CAR – Benjamin, što radiš tu?

BENJAMIN – Ne znam... čini se da sam spavao... a onda me probudi nečiji razgovor... prepoznah... pa ne htjedoh smetati...

CAR – Ovdje spavaš?

BENJAMIN – Da... doista čudno... ničega se više ne sjećam...

*Iza druge zavjese ispuza Azer...
Trudi se da govori razgovijetno...
ali unatoč njegovu trudu, jezik mu se ponekad zaplete...*

AZER – Za sve sam ja kriv, gospodaru... I Aristotel je kriv!

*Benjamin gleda u pod...
Iz sjene pojavi se i Muzafar s bocom u ruci*

MUZAFAR (*podigne bocu*): I vino, dakako. Kad ih zatekoh u carskoj odaji kako ovakvi spavaju, zanijemio sam od čuda.

...Azer izvuče šal s privjeskom i pruži ga Azri...

AZER – Pravo se čudo dogodilo prije... (*Azri*): ... kad dovršismo onu ludu priču! Ah... ljepotice tajnovita, zaboravili ste šal, kod mene ... (*Pružila joj šal*): Evo, uzmite ga natrag!

*Car istragne šal Azeru iz ruke i pruži ga Azri...
Azra uzima šal...*

CAR – Benjamin, što Aristotel misli o ženama?

BENJAMIN – Aristotel? Aristotel... ženu smatra... “nepotpunim muškarcem”.

CAR – Aristotel?

BENJAMIN – Tako sam našao na jednom mjestu.

AZER (*smije se*): A muškarca “nepotpunom ženom”!

Muzafar pogleda u Azera, Azer se uozbilji...

BENJAMIN – Na drugom mjestu... Aristotel misli... kako se muškarac može zaljubiti u tuđu ženu, a da pri tom nije nepravedan?

AZER – Tko god se zaljubi u tuđu ženu, nepravedan je!

BENJAMIN – Po Aristotelu, ljubav nije promišljena odluka, već trenutna strast.

Neugodna tišina...

CAR – Aristotel tako kaže..?

AZER – Aristotel laže!

Svi pogledaju u Azera...

Azer se umirio, kao da će nešto reći, a onda glasno štucne...

AZER – Oprostite... Treba mi svježeg zraka...

MUZAFAR – I manje vina!

AZER (*opet štucne*): Nisam bez grijeha, prijatelju.

A onda, rukom načini široku gestu put neba...

Bože, bacio si dasku u more –

Zar si mogao željeti da ostane suha..?

Azer izlazi...

Pojavi se Feysali, a za njim i Farabi...

FEYSAL (*Azeru*): Naučio sam sve napamet!

Azer samo prođe pored njega i izade...

BENJAMIN (*Caru*): I meni, oprostite.

(*Feysalu, izlazeći*): Te tvoje nepoznate riječi doći će me glave.

Feysal se čudi...

Benjamin izlazi...

Farabi prilazi Azri...

FARABI (*Azri*): I ja sam sve naučio. Priča bi mogla ispričati samu sebe.

AZRA – Ukoliko pjesnik nije sve zaboravio, onda smo spremni.

Zatamnjenje...

Glazba...

11. SCENA

Palača Igra živih sjena

Oni koji u igri živih sjena oponašaju neke druge:

Azer – kao car Salomon

Farabi – kao Savjetnik cara Salomona

Feysal – Čovjek koji mora umrijeti

Azra – Anđeo zadužen za uzimanje duša

Car, Muzafar, Benjamin, Isak i Said promatraju igru živih sjena

Azer stoji ispred bijelog platna...

Svjetlo samo na Azeru...

AZER – Priča koju ćete prvi put gledati događa se na dvoru cara Salomona.

Car Salomon bit će moja malenkost, zapravo... ja ću nastojati što vjerodostojnije... što vjerodostojnije... (*traži riječ...*) **oponašati** cara Salomona. Uzoriti Al-Farabi oponašat će Savjetnika cara Salomona.

Ulazi Farabi...

Naš mudri Feysal oponašat će Čovjeka koji treba umrijeti.

Ulazi Feysal...

Ostalo što ćete ovdje vidjeti i čuti, neka bude iznenađenje i za uši i za oči.

Azer krene vani, a onda se vrati...

Skoro sam zaboravio: Priča se zove – **Čovjek koji mora umrijeti**; a neobičan način na koji ćemo ispričati tu priču nazvali smo – **Igrom živih sjena!**

Azer izlazi...

SAVJETNIK – Koga tražiš, čovječe?

ČOVJEK (*ustreptao, zamuckuje*): M... moram vidjeti ccc... cara.

SAVJETNIK – Vidjeti cara, kao da je to tek tako.

ČOVJEK – Ne znam kako je, jer ga do sada nikad nisam ni vidio. A da ga sad moram vidjeti – to znam, jer ga je Bog obdario čudesima, a ja sam u velikoj nevolji.

SAVJETNIK (*u hodu, promatračima*): Idem prema carevoj odaji, gdje slobodno vrijeme provodi u razgovoru s pticama. Ulazim... Car razgovara s jednom od ptica...

Car Salomon ugleda Savjetnika...

SAVJETNIK – Pravovjerni, traži te neki preplašeni čovjek.

SALOMON – Onda ga brzo uvedi!

Savjetnik odlazi po Čovjeka i dovede ga pred Salomona.

SALOMON (*brižno*): Što je s tobom, čovječe?

ČOVJEK (*jedva izusti*): Sretih Anđela Azraila.

SALOMON – Sakupljača duša...

ČOVJEK – A on... Azrail... tako me je strelovito pogledao, te se strah i bojazan uvukoše pod moju kožu. Nije li Azrail došao po moju dušu?

SALOMON – To ne znam. Nije mi dano da znam.

ČOVJEK (*klekne pred Salomona i žalosno kriknu*): O utočište ljudskih patnji, naredi svojim pticama da me odnesu daleko, što dalje... možda u Indiju.

SALOMON – U Indiju?

ČOVJEK (*zaplaka*): Samo tako mogu biti na sigurnom, a moj život spašen.

SALOMON – Žao mi te je, čovječe.

Salomon se okrene pticama i zapovjedi im...

“Uzmite ovog čovjeka i odnesite ga u daleku zemlju Indiju!”

Savjetnik gurne čovjeka iza platna...

Na platnu vidimo sjene ptica koje podiгоše Čovjeka u zrak... sve se uskovitla, glazba i cvrkut ptica... te Čovjek i ptice nestadoše...

SAVJETNIK (*promatračima*): I tako bi, tako mi vremena koje postade moj pouzdani svjedok.

Sutradan, prateći Salomona u šetnji gradom doživio sam nestvaran događaj. Naime, susreli smo anđela Azraila... Ja ga, kao običan smrtnik ne vidjeh odmah, što je razumljivo, vidjeh ga tek onda kad poprimi lik čovjeka odjevena u bijelo...

*Iza platna pojavi se sjena Azraila...
Salomon prilazi Azrailu, sakupljaču duša...*

SALOMON (Azrailu): Kamo, vrijedni Božji stvore?

AZRAIL – Žurim, moram stići daleko...

SALOMON – Jučer si u našem gradu nekako čudno pogledao jednog nesretnog čovjeka, te je taj, pustivši krik iz duše, došao k meni..?

AZRAIL – Začudih se kad ga vidjeh. Jer meni je naređeno da mu još danas uzmem dušu u Indiji. Da ima stotine krila, pomislih, ne može stići u Indiju. No, nije moje da mislim, već da izvršavam naređenja.

Azrail odlazi...

SAVJETNIK (promatračima): Kako to Azrail izreče, tako i nestade. Bijah svjedokom istine koju ni mudri Salomon nije znao do sada, i obojici nam bi jasno ono što će se Azrailu ubrzo razjasniti u Indiji, a da o onom jadniku i ne govorimo.

*Salomon se opet pojavi ispred platna...
Zamišljen je...*

SALOMON – Nisam li i sam postao krivcem u nesretnoj sudbini onog jadnika kojem je Azrail već uzeo dušu?

SAVJETNIK – Vi?

SALOMON – Umrijet ću s osjećajem krivice.

Salomon odlazi...

Tišina...

*Nitko se ne usuđuje prekinuti tu tišinu.
Savjetnik (Farabi) skine kapu i baci je...*

FARABI – (*dobro raspoložen*): Priča je gotova. Nema više!

Iz pozadine dolazi Azer, skida plašt cara Salomona...

AZER (*Caru*): Što mislite, Gospodaru?

Tišina...

CAR – Nisam vidio Azru.?

AZER – Azra je... kako da kažem... bila dio priče?

CAR – Moje ili tvoje?

AZER (*neugodno mu je*): Moja priča je...kako da kažem... dio sna...

CAR – Mog ili tvog... sna?

AZER – Moj san je... kako da kažem... ostao neispunjen.

CAR – Čijom voljom?

Farabi se odjednom počne tiho smijati...

FARABI – Ne razumijem. (*Dvosmisleno*): Tko je u tom snu imao više svoje prste s Azrom?

Car bijesno pogleda u Farabiju...

a potom skine krunu i baci je...

Car izlazi brzim korakom...

Tišina...

MUZAFAR (*Farabiju*): Kod nekog drugog cara, na nekom drugom dvoru, umjesto krune, letjele bi glave.

FARABI – Kad se netko našali, onda se svi smijete... a kad ja to jednom uradim... onda bi i glave trebale letjeti..?

MUZAFAR (*Azeru*): Ova đavolska igra morala je ovako sramotno i završiti!

FARABI – Sad sam ja za sve kriv.

Muzafar izlazi na drugu stranu...

Svi se razilaze u tišini...

Jedino ostane Azer...

*Potišten, sjedne ispred velikog platna i glavu zagnjuri u ruke...
Iza platna pojavi se osoba pod krinkom, koja je oponašala Azraila...*

AZRAIL (*istim glasom kao u igri*): – Zašto nisi rekao caru tko je oponašao Azraila?

AZER – Kad već sam nije razaznao, odlučio sam šutjeti.

Azrail skida krinku... Azraila je oponašala Azra.

AZRA (*normalnim glasom*): Priča je, čini se... ipak uspjela?

AZER – Ono što se čini ne mora biti istina!

Azra odlazi naprijed, prati je svjetlo i tiha glazba...

Iza Azera, u sjeni, pojavi se Car... Azer osjeti njegovo prisustvo...

AZER (*tiho, Caru*): Gospodaru... da sam znao, Azru nikad ne bih pogledao.

Car šuti...

Ona mi je bila nadahnuće...

CAR – I ništa više?

AZER – Njenom voljom... ništa više.

Gospodaru, jesmo li još uvijek prijatelji?

Car šuti...

Azer odlazi potišten...

Azra svači kostim Azraila...

Car iz sjene promatra Azru koja se svači...

*Azra skida dio po dio... i onda posegne za dugačkim bijelim
plaštem...*

Azra se umiri... osjeti nečiji pogled...

Azra se naglo okrene...i kad ugleda Cara brzo se ogrne plaštem..

Car ulazi u njeno svjetlo...

CAR – Mislio sam da si bila ptica.

AZRA – Bila sam Anđeo.

CAR – Anđeo koji uzima duše?

AZRA – I to netko morao biti, da bi priča bila ispričana do kraja.

CAR – Zar je priča ispričana do kraja?

AZRA – Koja priča?

CAR – Ona s Azerom? (*Tišina.*)...

AZRA – Nije, dobri Care.

CAR – Da čujem kraj!

Tišina...

AZRA – Kad je umro Azerov otac ostavio mu je golemo blago, koje rastrošni sin uspije spiskati u kratkom vremenu...

CAR – To znam!

AZRA – Nagovorih Azera da dođe do starog Cara, vašeg oca...

CAR – A sad, ono što ne znam.

AZRA – Majka mi je pred samu smrt otkrila ... Azer i ja... mi smo... dobri Care... brat i sestra!

Carevo lice se preobrazi od iznenađenja...

CAR – Brat i sestra...? Zašto mu onda ne kažeš?

AZRA – Bojim se da bi to saznanje ubilo sve u njemu... i da ne bi više napisao niti jednu pjesmu.

Tišina...

AZRA – Gospodaru, nemojte mu reći... Molim vas, dobri Care.

Svjetlo na Azri se gasi...

Pojavi se Muzafar, nosi u rukama krunu...

MUZAFAR – Glasnik susjednog carstva donosi važnu vijest za vas.

CAR (*Muzafaru, bijesno*): Kako je nestao moj otac?

MUZAFAR – Kako rekoh... u pustinji... nekamo je odlutao...

CAR – Kako *odluta*? (*Vikne*): Nije odlutao pas, već jedan Car! Moram saznati Istinu!

Zatamnjenje... glazba...

KRAJ PRVOG DIJELA

DRUGI DIO

1. SCENA

Isak, Abraham, Dječak, Said, Ibrahim

Kuća nadomak pustinje

*Dječak, intenzivnim šapatom, uči napamet iz knjige...
poneka riječ je glasnija, pa se može razabrati kako uči na
hebrejskom.*

*Abraham, za stolom, u bakrenoj posudi reda drvca u piramidu i
pravi malu lomaču...*

Ulazi Isak...

*Isak gleda u Dječaka, a onda prilazi Abrahamu...
uzima jednu knjigu sa stola...*

ISAK – O čemu govori ova knjiga?

ABRAHAM – Da znaš ono što ne znaš, ne bi pitao, već čitao, da si upamtio jezik svoje majke!

ISAK – Bio sam dijete kad je umrla.

Tišina u kojoj se čuje samo Dječakovo ponavljanje...

ABRAHAM (*pogleda u Dječaka*): I on je dijete.

ISAK – Što to radi?

ABRAHAM – Pamti ono što preci su mu znali.

Abraham stavlja na malu lomaču rastvorenu knjigu...

A kad sam siguran da je upamtio za sva vremena, onda možemo učiniti i ovo....

Abraham potpaljuje drvca i knjiga počne gorjeti...

Dječak, osjetivši kako knjiga gori, glasnije ponavlja naučeno...

Ova knjiga gori kao Salomonov hram. Da ne bi pamćenja, ni o veličanstvenom hramu ni o Salomonu ne bismo ništa znali.

ISAK – Zašto je onda zapali?

ABRAHAM (*gleda u knjigu koja gori*): Oni pale knjige da unište pamćenje. Mi tek kad upamtimo, zapalimo, pred veliki zbjeg.

ISAK – Jesu li doista tako okrutni?

ABRAHAM – Ta divlja plemena ne znaju za milost.

ISAK – Misliš li da bi mogli doći i do nas?

ABRAHAM – Uživaju razoriti bogata carstva, a najveći im je užitek jahati konje ubijenih... i imati njihove kćeri i žene...

Isak, pokunjen, odlazi i nestaje u sjeni...

Ulazi Said...

SAID – Ovdje, kao da je nešto gorjelo?

ABRAHAM – O, dobri moj Said... Spremaš li se opet na dalek put.?

SAID – Ako Car dopusti... ja putujem.

ABRAHAM – Bog će dati, pa ćeš ti opet put Andaluzije. U Toledu ima i nekih naših rođaka. Ja sam star, a on premlad. A Estera treba zaštitu muškarca.

(*Tiho*): Ovo nemoj nikom govoriti, jer tajna je slatka kad su zrnca ljubavi u njoj.

SAID – Čije ljubavi?

ABRAHAM – Samo je jedna u ovoj kući koja može na takav način osjećati.

SAID – Što reče?

ABRAHAM – Ono što slutim.

SAID (*tiho*) – Estera..?

Izvana se čuje Ibrahimov glas...

IBRAHIM (*vani*): Sprema se oluja u kući duhova... valja joj u posjetu...

Said krene vani... na ulazu susretne oca...

SAID – Oče...

IBRAHIM – Said, ne ostavih ti drugo bogatstvo osim znanja.

SAID – Znam, oče...

IBRAHIM – Saznaj još i više. Kad se znanje uvećava, strah se umanjuje.

SAID (*poljubi ga*): Oprosti, oče...

Said istrča...

IBRAHIM (*Abrahamu*): Što mu je?

ABRAHAM – Rekoh mu.

IBRAHIM – Ma nemoj? Odjezdi drhteći kao list na grani.

ABRAHAM – Svatko je od nas u svoje vrijeme drhtao kao list na grani.

IBRAHIM (*nasmija se*): A ja i više puta...

ABRAHAM – Misliš li da sam učinio dobro?

IBRAHIM – Dobro je sve što je zdravo!

ABRAHAM – Misliš, da je dobro da se miješa krv?

IBRAHIM – Zašto nas je Bog stvorio različitim?

ABRAHAM – A On je Jedan!

IBRAHIM – Bog je Jedan! A mi smo valovi jednog te istog mora čiju je raznolikost stvorio vjetar.

Isak, koji je cijelo vrijeme prisluškiavao u sjeni, neprimjetno se izgubi....

ABRAHAM (*uhvati ga za ruku*): Nisi li ti Ibrahim, a ja Abraham?

IBRAHIM – I ime nam je iz istog korijena.

ABRAHAM – Tako je! (*Tišina...*)

IBRAHIM – Hmm... Nešto mislim... Koji je onda pravi Bog? Onaj u kojeg ti vjeruješ, ili Onaj u kojeg ja vjerujem?

ABRAHAM – Ako nam se vjera i razlikuje, to ne znači da Bog nije Jedan.

IBRAHIM – Tako je! Moj duh je nestalan, pa onda pitam gluposti. (*Osluškuj*): Čuješ li zov pustinje... Duh starog Cara uvijek se pojavi pred oluju... Jedna strašna tajna naša je veza...

ABRAHAM – Tajna?

IBRAHIM – Neizreciva tajna. Idem... čuješ, zove me...

Ibrahim izlazi...

Zatamnjenje...

2. SCENA

Azra, Car, Azer, Benjamin, Isak, Said, Feysal, Farabi, Muzafar

Palača...

CAR – Azere, imaš li novu pjesmu?

AZER – Nemam, gospodaru.

CAR – A znaš li neku staru... koja krije u sebi neku tajnu...

AZER – Tajnu? (*Pogleda u Azru*): Ne znam!

AZRA – Gospodaru...

CAR – U priče koju odgledasmo, što je Car ono Salomon rekao o krivnji?

AZER – “Umrijet ću s osjećajem krivice”! To je rekao!

CAR – Slično bi se moglo dogoditi i tebi.

AZRA – Gospodaru...

AZER – Gospodaru, oprostite na pijanstvu... ne mogu pobjeći od sebe.

CAR – A onaj jadnik bježeći od smrti, završi svoj život u dalekoj Indiji.

FARABI – Takva mu je bila sudbina.

CAR – Sudbina? Puna mi je kapa sudbine.

FEYSAL – Sudbina je Božje djelo, a krivica ljudsko.

CAR – Ako je tako, zašto mi za sve samo krivimo sudbinu... Što god da bilo... sudbina... sudbina... sudbina...

FEYSAL – Zato što malo toga znamo.

Feysal krene i malo se izdvoji od ostalih... zagledan nekamo daleko

FARABI – Ovdje se sve čini nekako jednostavnim i jasnim. Tko se usudio, učinio je! Tko zagrabi, uzeo je! A okreneš li glavu prema svemiru, sve je obavijeno tajnom. Je li tako, dobri moj Isak.

CAR – A što je s onim... ako netko ubije nekoga?

MUZAFAR – Za ubijenog je i to sudbina.

CAR (*kao da je čekao tako nešto, poskoči i podvikne*): Tako? A sad, reci pred svima, kako je nestao moj otac?

MUZAFAR: Dok sam ja tražio izgublenu devu... on je nekamo odlutao...

CAR (*pobjesni*): Kako? Kako odlutao? Nije nestao pas, već jedan

CAR: Kako? Moram saznati istinu!

Feysal, stoji naprijed, izraz lica mu je grčevito napet... gleda nekamo daleko...

FEYSAL (*tiho, kao da tamo daleko nešto vidi*): Nemoguće... Nemoguće!

CAR – Što je nemoguće?

FEYSAL (*isto*): Ne!

Said prilazi Feysalu...

CAR – Što mu je?

Said prolazi rukom ispred Feysalovih očiju, Feysal ne reagira...

SAID – Njegov pogled je, čini se, u nekom drugom svijetu.

AZER – Lice mu se potpuno izmijenilo...

Čuju se glasovi...

AZRA – Čujete li glasove..?

Svi osluškuju...

SAID – Mi čujemo ono što on vidi.

FARABI – Feysal, što vidiš?

CAR (*tih*): Govori!

Čuje se glas u daljini...

SAID – Čiji je to glas?

Čuje se bolan krik...

CAR – Čiji je to krik?

Azra se primakne Feysalu...

AZRA – Pustio je suzu.

Feysal duboko uzdahne... pokrije lice rukama...

FARABI – Feysal... prijatelju, što je?

Feysal naglo pogleda u prisutne... Njegov pogled pun je boli...

FEYSAL – Ne znam.

CAR – Što je bilo?

SAID – Što si vidio?

FEYSAL – Nisam siguran...

CAR – Čiji je bio glas?

Feysal šuti...

SAID – Čiji je bio krik?

FARABI – Zašto si pustio suzu?

FEYSAL (*pogleda u Saida*): Nisam siguran... ni u što nisam siguran.

MUZAFAR – Ne pušta se suza tek tako.

FEYSAL (*pogleda u Muzafara*): Vidio sam... nečiji kraj.

CAR – Glas je bio očev. Prepoznao sam ga.

FEYSAL (*pogleda u Cara*): Jesi li siguran?

CAR (*Feysalu*): Ne mogu biti sigurniji od tebe. Ti si vidio.

FEYSAL (*Caru*): Moje sumnjičavo saznanje moglo bi postati tvoja bol?

Feysal pogleda u Muzafara, a onda spusti pogled...

CAR – Reci, spreman sam.

FEYSAL (*pogleda u Muzafara, a onda opet u Cara*): Pustinja... pusta.

Feysal izlazi...

Šutnja...

CAR (*tih*): On ima moć.

MUZAFAR – Zaboravljate da i vi imate moć, gospodararu.

CAR – Moja moć je sasvim druge prirode.

MUZAFAR – Katkad možete djelovati i na samu prirodu.

CAR – Zašto?

MUZAFAR – Za dobrobit mira u palači, za dobrobit naroda, vjere.

Zatamnjenje...

U daljini se čuje poziv na jutarnju molitvu...

3. SCENA

Muzafar, Azra, Benjamin, Farabi

Palača

U daljini zvonki glas poziva na jutarnju molitvu..

Začudna plavičasta svjetlost probija se kroz načeti mrak...

Zrak ispunjen mistikom...

Azra obavijena bijelim plaštem završava s jutarnjom molitvom...

MUZAFAR – Dugo si se molila.?

AZRA – Molila sam Boga da mi priče budu ljepše od stvarnosti.

MUZAFAR (*cinično*): Onda si se trebala moliti dulje.

Što je Feysal vidio one noći?

AZRA – To mi nije znano.

MUZAFAR – Je li ti znano tko si?

AZRA – Još uvijek nisam zaboravila.

MUZAFAR – Ropkinja!

AZRA – Bila. Pa je onda mladi Car odlučio drugačije.

MUZAFAR – Možda bi opet mogla biti ono što si bila.?

AZRA – Nikada se ne suprotstavljam Carevoj odluci.

MUZAFAR – Sve carstvo je na njegovim plećima. Ne može sve odluke sam donositi.

AZRA – Sumnjam da bi jednu takvu prepustio drugom.

Tišina...

Azra izlazi... Muzafar ostaje...

Benjamin je u sjeni...

Tih glas na hebrejskom njegova je jutarnja molitva...

MUZAFAR – Čekao sam da završiš s molitvom.

BENJAMIN – Lijepo od tebe.

MUZAFAR – Benjamin, što je Feysal vidio one noći?

BENJAMIN – Ne znam.

MUZAFAR – Prijatelj prijatelju ništa ne krije.

BENJAMIN – Ovaj put ništa nije rekao.

MUZAFAR – Što je *komedija*?

BENJAMIN – Još nisam otkrio.

MUZAFAR – A što *tragedija*?

BENJAMIN – Možda mi se u knjižnici razotkrije.

MUZAFAR – Izmišljate nove riječi kako biste unijeli pometnju u palači?

BENJAMIN – Ne budi smiješan.

MUZAFAR – To nije smiješno.

BENJAMIN – Onda je žalosno. Sad mogu do knjižnice?

MUZAFAR – Put je popločan.

Benjamin odlazi...

U tami se nazire Farabijeva sjena... kad ugleda Muzafara prilazi mu...

FARABI – Svako jutro zahvalim Bogu što sam na vrijeme shvatio da je vlast ono o čemu niti što znam, niti treba da znam.

Farabi krene...

MUZAFAR – Onda sigurno znaš sto je Feysal vidio one noći?

Farabi zastane... gleda u podne plohe...

FARABI – Feysal mi je drag.

MUZAFAR – Meni je draga istina. Kad si došao u palaču, sakrio si od starog Cara svoju vjeru, da bi se pokazao dostojnim vjernikom vjere koju Car slijedi.

FARABI – Ja sam samo šutio, a stari Car nije pitao.

MUZAFAR – Da sam mu ja pripomenuo, pitao bi. Tako si, zahvaljujući meni, živio dugo i radio svakodnevno.

Zatamnjenje..

4. SCENA

Ibrahim, Feysal

Pustinja...

Olujni vjetar...

Ibrahim i Feysal približavaju se jedan drugom...

IBRAHIM – Tko je... tko ide?

FEYSAL – Prijatelj...

IBRAHIM – Čujem šum, prijatelja ne vidim. Tko si?

FEYSAL – Ibrahime... ti li si, stari moj?

IBRAHIM – A ti? Stvaran si ili si duh? (*Prepozna je ga*): Feysal. Otkud ti?

FEYSAL – Zakoračih u pustinju priželjkujući naš susret.

IBRAHIM – Samo lud može priželjkivati ovakav susret.

FEYSAL – Ibrahim, tvoj lik mi se ukaza prije dva dana.

IBRAHIM – U snu?

FEYSAL – Bio je to san na javi.

IBRAHIM (*zagrlj ga*): Tvoja duša je tako bliska mojoj.

FEYSAL – Vidjeh te u velikoj mucij.

IBRAHIM – Njegov duh ne zna ni za kakvo skrovito mjesto, ali zna za samoću.

FEYSAL – Čiji duh?

IBRAHIM – Duh starog cara, kao Božja kazna, mami me u pustinju i ne da mi mira. (*Osluškuje*): Dolazi! Duh starog cara... dolazi. I svaki put kad se pojavi, vrati me onom nesretnom događaju...

*Iz oluje izranja duh starog Cara vidljiv samo Ibrahimu...
Ibrahim klekne...*

IBRAHIM (*uplašeno*): Gospodaru, moje znanje je za dobrobit čovjeka... za olakšanje, ozdravljenje... nipošto za bolest, ne daj Bože za smrt. Nije naše da krojimo nečiju sudbinu, već Božje.

Ibrahim pokrije lice rukama i zaplače...

Prokleta tajna. Nesretno umijeće još nesretnijeg roba...

Feysal prilazi Ibrahimu...

FEYSAL – A što je stari Car tražio od tebe?

IBRAHIM – To što je tražio... velika je tajna.

FEYSAL – Možeš li je izreći?

IBRAHIM – Tajna je... kao čaša... sačinjena od svjetlosti...

FEYSAL – “Kao čaša... sačinjena od svjetlosti...”

Ibrahim ga čudno pogleda...

IBRAHIM – A koji si ti?

FEYSAL – Prijatelj... Feysal...

IBRAHIM – Feysal? Poznao sam Feysala... i počesto sam se pitao neću li ga još jednom sresti na ovom krhkom putu? A sad, ne znam jesi li stvaran ili si duh?

FEYSAL – Stvaran sam, onoliko koliko je ostalo života u meni, prijatelju moj.

Ibrahim zagrlji Feysala, Feysal Ibrahima...

Zatamnjenje...

5. SCENA

Muzafar, Car, Farabi

Svjetlo je samo na Caru...

Prilazi mu Muzafar i govori mu tiho i oštro...

MUZAFAR – Car susjednog carstva ima poruku za vas.

CAR – Otac ga nije volio.

MUZAFAR – Nisu vremena za ljubav, a niti za mržnju. Divlje horde pretvaraju u prah i pepeo zemlje koje nam nisu daleko.

CAR – Mi smo veliko carstvo, neće se usuditi.

MUZAFAR – Možda hoće, kad čuju za pometnju u Palači.

CAR – Kakvu pometnja?

Muzafar se okrene i rukom da znak...

Iz tame, pojavi se Farabi... ...

FARABI (*ustreptao, podrhtava i glasom i tijelom*): On je, dobri Care, unio pometnju u tvoju palaču. Svojim pogledima u prošli i budući svijet načinio je pometnju u sadašnjem... ..

CAR (*iznenađen*): Farabi! Govoriš o Feysalu?

FARABI (*bolno*): On je, Gospodaru... oduzimajući zdravom ljudskom razumu vlast nad osjećajima, zapravo, oduzeo i vlast nad dojmovima. Jer mi ne vidimo ono što on vidi.

CAR – Što želiš time reći?

MUZAFAR – Rečeno govori kako je njegov razum štetan.

CAR – Štetan, po koga?

MUZAFAR – Po sve! Vaš otac, Gospodaru, iz puke opreznosti, da bi sačuvao carstvo...

CAR – Nije sačuvao sebe! Kako je to moguće?

MUZAFAR – Bio sam svjedokom njegova nestanka u pustinji. O svemu drugome samo Bog zna.

CAR (*gleda ga*): A zašto onda tebe muči ono što Feysal zna?

Šutnja...

FARABI – Cijelu noć nisam oka sklopio... sve sam nešto računao i nešto razmišljao... I izračunah: sutra će biti točno trideset godina kako je Feysal prvi put zakoračio u ovaj dvor.

CAR – Trideset godina? (*Pogleda u Muzafara*): Pa to se mora obilježiti.

FARABI – I ako bolje razmislim, gospodaru... pometnju i nemir unio je zapravo Said. Došavši s drugog kraja svijeta, on je donio običaje koji su suprotni našima.

CAR (*nemoćno*): Said?

FARABI – I najbolje da Saida pošaljete u one druge svjetove. Pa kad se vrati, ako unese nove nemire, onda sumnji neće biti sumnje.

CAR (*shvati i odmah prihvati*): Imaš pravo.

MUZAFAR – Glasnik, susjednog carstva, čeka da ga primite.

CAR – Neka čeka! Želim da Feysalovu godišnjicu dostojno obilježimo.

Zatamnjenje... glazba...

6. SCENA

Car, Feysal, Azra, Muzafar, Benjamin, Said, Isak, Farabi

Azra nosi piće Caru...

CAR – Prvo slavljenuku.

Azra se uputi do Feysala... pruža mu čašu...

Feysal, u prvi mah kao da će uzeti čašu, a onda odustane...

FEYSAL: Poslije ću.

Azra se vraća do Cara, Car uzima svoj pehar...

CAR – Prije pedeset i tri godine u Alepu rođen, a punih trideset godina, na ovom dvoru, vjerno služio mom ocu i meni, a još vjernije narodu.

Dragi naš Feysal, hvala Bogu, Gospodaru svjetova, što nam podari tvoje prisustvo i tvoje znanje.

FEYSAL – Moje krhko znanje je samo stepenica koju će zaboraviti onaj što se usigne više. (*Smijeh...*) I hvala Bogu što je tako, jer bismo sebi pridavali veće značenje od onog što zaslužujemo.

AZRA (*pruža mu čašu*): Vaša čaša vas čeka!

FEYSAL – Svakoga njegova čaša čeka. Hvala ti Azra, baš sam žedan.

Feysal popije... a onda se zagleda u praznu čašu...

“Kao čaša sačinjena od svjetlosti...”

AZRA – Što je to?

FEYSAL – Tajna, koju još nisam odgonetnuo.

BENJAMIN -Tajnom ostadoše *komedija i tragedija*..

FEYSAL – Otkriješ li njihovo značenje, kad preselim na drugi svijet... i ne budu li te riječi imale težinu koju slutim... oprosti mi na još jednoj zabludi...

BENJAMIN (*smješka se*): Samo Bog zna tko će prije...

FEYSAL – Bog sve zna, a nama ostaju samo tajne...

Farabi prilazi Feysalu i povede ga naprijed...

FARABI – Griješio sam, Feysal.

FEYSAL – Svi smo, prijatelju.

FARABI – I prema tebi sam grijешio. Izrekoh neistinu pod pritiskom.

FEYSAL – Da nisi ti, izrekao bi netko drugi. Ti samo na sebe preuze teret kušnje te mom srcu postade još bliži.

Feysal zagrlji Farabija...

Feysal se umiri i pogled mu opet odluta daleko...

FARABI – Feysal... što ti je... Feysal...

FEYSAL – Vidim... opet vidim...

FARABI – Što sad vidiš?

FEYSAL – Vidim neke velike kuće... tako visoke, kao da su stotine palača poredane jedna na drugu. I vidim široke ulice... i tisuće ljudi na tim širokim ulicama... I vidim neke čudne životinje kako lete zrakom... Strašno... vidim te leteće životinje kako udaraju u te ogromne kuće... i vidim ljude kako skaču u provaliju s tih urušenih kuća... i vidim kako se sve ruši i kako ljudi bježe ulicama... i kako sve nestaje u ogromnim oblacima prašine...

FARABI – Feysal, prestani gledati te strašne prizore... gledaj u rijeku Tigris... tu ljepotu Božju...

FEYSAL – Vidim... sad ovu našu rijeku Tigris... vidim je svu u krvi... i vidim kako leševi plove tom našom rijekom... i sad vidim ovu našu Palaču... kuknjava... jecaji... vidim je svu u plamenu... ni kamen na kamenu... smrt i pustoš...

Feysal se rukom uhvati u predjelu želuca...

a onda u predjelu grudi... pogled mu ostade ukočen...

i on se obruši na Farabija... ali mu svom težinom iskliznu iz ruku i sruši se na pod... Benjamin mu dotiče vratnu žilu... udara ga po grudima... pokušava ga oživjeti a onda bespomoćno pogleda u Cara...

BENJAMIN – Grč u trbuhu... presiječe strašna bol u grudima... pogled ukočen... tijelo obamrlo – čini se srce...

Zatamnjenje...

7. SCENA

Car, Isak, Said

Zvezdarnica...

Car i Isak gledaju u zvijezde...

CAR – Isak, što kažu zvijezde? Krije li se doista u njima tajna naših sudbina? Možeš li, gledajući u njih, predvidjeti nečiji kraj?

ISAK – Zvijezde su... jedna velika tajna.

CAR – Zvijezde su kao žene... Ova nebeska tišina mene ubija...

Isak, znaš li čuvati tajnu?

Isak klimnu glavom...

Jednu tajnu moram podijeliti s tobom, inače ću puknuti kao šipak.

Car mu se primakne i kaže mu nešto na uho...

ISAK (*preneražen*): Azer i Azra su...

CAR – A on to ne zna. I ne znam neću li mu to u trenucima srdžbe izreći ravno u lice. A znam, tko sakrije tuđu sramotu čini dobro djelo.

ISAK – Nije sramota biti brat i sestra.

CAR (*bijesno*): Ali je sramota u sestri tražiti ljubavnicu.

ISAK – Onda mu treba reći.

CAR – Ti ćeš mu to reći!

ISAK – Ja?

Isak šuti...

Carevu pažnju privuče sag koji je Isak objesio na zid...

CAR – Tko satka ovaj lijepi sag?

ISAK – Jedna djevojka... koliko je meni znano.

CAR – Je li ti znana i ta djevojka?

ISAK – Donekle.

CAR – Dokle?

Isaka obuže rumenilo...

gledaju se, a onda se obojica nasmijaše...

CAR (*kroz smijeh*): Zapravo sam htio pitati, nije li ona koja tako lijepo tka... isto tako lijepa? Reci čovječe!

Isak klimne glavom...

Jako lijepa?

ISAK – Ljepšu ne vidjeh.

CAR – A ja mišljah kako je sve lijepo i zanimljivo samo u palači. Biti car, ne znači li biti zarobljenik palače? Otići iz palače, znači li to biti svoj? I još nečiji?

Ulazi Said...

SAID – Rekoše mi da se po vašoj zapovjedi spremim za put.

CAR – Na put, na put... što prije!

SAID – Hvala, dobri Care. (*Priđe Isaku, zagrli ga*): Ovo me putovanje posebno veseli, jer ne idem sam. Hvala, dobri Care...

Said izlazi... Isak gleda za njim...

CAR – Isak... Isak... Isak?

ISAK – Oprostite, nešto sam se zamislio.

CAR – Koliko si mi odan?

ISAK – Koliko je potrebno, gospodaru.

CAR – Prvo, moraš reći Azeru ono što mora znati... kad bude prilika.

Isak nevoljko klimne glavom...

I drugo, želim vidjeti... onu koja lijepo tka!

Zatamnjenje... glazba...

8. SCENA

Estera, Isak

Kuća nadomak pustinje...

ESTERA – Isak, koje sve tajne kriju zvijezde?

ISAK – Zvijezde su... zvijezde su... kao žene.

ESTERA – Kao žene?

ISAK – Nepredvidljive!

ESTERA – Kako to misliš, nepredvidljive?

ISAK – Znam, putuješ sa Saidom u Andaluziju..?

ESTERA – Djed misli da je tako najbolje...

ISAK – Možda... najbolje...

ESTERA – Isak...

ISAK – Estera... kako to izreći...

ESTERA (*rukom mu zaklopi usne*): Nemoj...

ISAK (*uzme joj ruku*): Volim te!

ESTERA (*tiho*): Zaboravi.

ISAK – Zašto?

ESTERA – Molim te... ..

Tišina...

Saidu se žuri... Car to od njega traži... Za koji dan putujemo.

ISAK (*više za sebe*): Car traži...

ESTERA – Žao mi je samo što neću vidjeti carski vrt... da ga upijem pogledom... a onda, tamo, u drugim svjetovima... tkati po sjećanju.

ISAK (*sinu mu*): Carski vrt. U poslijepodnevnim satima nema nikoga u vrtu.

ESTERA (*ozarenog lica*): Nikoga? Misliš danas?

ISAK – Zašto ne?

ESTERA – Isak... možeš li čuvati ovu našu tajnu?

Isak klimne glavom.

I nikome ništa ne reći..?

ISAK – Ni samom Caru ništa ne bih rekao... osim onoga što je već rečeno.

ESTARA (*iznenadeno*): A što je rečeno?

ISAK – Vidio je onaj mali sag što si mi poklonila... i upita: tko tako lijepo tka?

ESTERA – Car, upita? A ti?

ISAK – Spomenuh neku mladu djevojku, tako usput.

ESTERA – A ime nisi spominjao?

ISAK – Nisam.

ESTERA – Neka nisi. Tko pokrije tuđu tajnu, taj će postići svoju želju.

ISAK – Stvoren sam da pokrивam tuđe tajne...

ESTER (*ozareno*): Vidjeti carski vrt...

Zatamnjenje...

Glazba...

9. SCENA

Isak, Estera, Car

Carski vrt

Ukaza se vrtni labirint, sazdan od svjetlosti, sjena....

Estera, očarana, promatra oko sebe...

Isak se obazire ne bi li nekoga ugledao... a onda krene

ESTERA – Ostavljaš me?

ISAK – Gledaj i uživaj, a ja ću se vratiti.

*Isak izlazi...a Estera nestaje i ponovno se pojavljuje u tom
čudesnom labirintu...
Pojavi se Car...
Nijemo se gledaju...*

CAR – Ovaj mirisni vrt nazivlju *Vrt radosti*... a palaču u pozadini zovu *Dvorac zadovoljstva*. Tamo, ispod ogromnog zlatnog svijetnjaka, najveći je prozor. Iza njega, provodim najviše vremena... sanjareći...

Rekoh... vrt je carski... i ono tamo palača je carska. A ja se odazivam svakome tko se udostoji počastiti me carskom titulom. Tebi ću se, ljepotice neznana, odazvati kako god da me nazoveš.

Tišina...

ESTERA – Oprostite, moram poći...

CAR – Kamo?

ESTERA – Čekaju me...

CAR – S kim živiš?

ESTERA – Živi su mi još djed i brat, najmlađi.

CAR – A drugi?

ESTERA – Kod tih drugih živimo.

CAR – Ne razumijem.

ESTERA – Ima još dobrih ljudi.

CAR – Hvala Bogu.

ESTERA – Bog i čuva svijet zbog tih dobrih ljudi, kaže djed.

CAR – A ime? Imaš li ime, ili te zovu tek tako, ljepotice.

ESTERA – Ne znam...

CAR – Što ne znaš?

ESTERA – Lagati.

CAR – Čemu lagati?

ESTERA – Estera!

CAR (*tih*, *radoznalo*): Judejska kći?

ESTERA – Rekoh...

CAR – Estera?

ESTERA – Sve je krenulo krivo.

CAR – Zašto krivo?

ESTERA – Tkala sam carski vrt tek po priči i poželjeh ga vidjeti u stvarnosti.

CAR – Caru će biti čast da ti pokaže i palaču. Čuješ li glazbu... dopire iz palače. Ondje je poseban svijet... a ipak, nešto mu nedostaje. Estera... lijepa si... i tako tajnovita...

ESTERA – Ne znam...

CAR (*smije se*): Što opet ne znaš?

ESTERA (*nasmiješi se*): Mladi ste za cara.

CAR – Nisi me takvim zamišljala?

ESTERA – Da budem iskrena... nisam o vama nikada mislila.

CAR – Ako si došla vidjeti vrt, onda ti ga moram pokazati iz palače. S onog velikog prozora veličanstven je pogled na vrt.

ESTERA – Ne. Morala sam povjerovati priči i otputovati...

CAR – Kamo?

ESTERA – Daleko, što dalje...

CAR – Zašto, daleko?

ESTERA – Rat je blizu.

CAR – Ovdje je mir.

ESTERA – Neće dugo potrajati, kaže djed.

CAR – Imaš moju zaštitu! Car sam!

Estera zaniječe glavom i zadrhti...

Ti drhtiš... Estera, moraš ostati! Car to kaže!

ESTERA (*plačno*): Ne. Molim vas... molim...

CAR (*prigrli je*): Plačeš? Estera, ti plačeš. Tako mi carstva, imaš moju zaštitu!

Zatamnjenje...

10. SCENA

Car, Azer, Azra, Isak, Estera, Muzafar

Palača...

AZER – Pričaj čovječe, pričaj kako je bilo?

CAR – Primicala se iz daljine kao... kao...

AZER – Kao fantazija...

CAR – Naš susret je bio nijem, kao...

AZER – Kao susret dvaju mora.

CAR – Imaš pravo, sve je bilo kao fantazija.

AZER – Cijeli svijet, čovječe, počiva na fantaziji. Pričaj!

Ulazi Azra, nosi piće...

Ne primjećuju je...

CAR – Uvedoh je u palaču... Bila je uznemirena, suznih očiju drhtala je... drhtala kao...

AZER – Uhvaćena srna?

CAR – Pjesniče moj, ljepšu ne vidjeh.

Azra se lecnu

Azer primijeti Azru...

AZER – Azra, jesi li donijela?

AZRA (*hladno*): Ono što si tražio!

Azra mu pruža praznu času, a onda izvuče skrivenu bocu i natoči mu...

AZER (*pije*): Mmm... Iz ljubavi i gorke stvari postaju slatke.

Azra pruža Caru njegov pehar...

CAR – Što je u mojoj čaši?

AZRA – Nipošto ono što je i u Azerovoj.

CAR – Večeras želim baš to kušati.

AZRA – Gospodaru, sve što car kuša, moraju kušati još jedna usta.

CAR – Ovaj put Muzafar ne mora ništa znati.

*Azra prosipa piće iz Careva pehara...
a potom iz boce natoči u pehar koji pruža Caru...
Car pije... Azra pruža bocu Azeru...*

CAR – Mmm... Pjesnik nije lud.

AZRA (*otresito*): Ljubav je ludost.

CAR – Azra, ne poznajem te takvu.

AZRA – Ni ja vas takva, gospodaru.

CAR (*Azeru*): Što je sad ovo? (*Pruži svoju praznu čašu Azeru*): Još jednu!

AZER – Gospodaru, vi imate želju, ali treba imati i mjeru.

Azer mu natoči još jednu čašu... Car pije...

CAR – Hm... A čime mjeriti ljubav?

AZRA – Isak je tu.

CAR – Isak..? A da, vjerojatno treba Azera.

AZER – Isak treba mene?

CAR – On ti želi nešto reći, nasamo. Nije li tako, Azra?

AZRA – Koliko ja znam, Isak želi Caru nešto reći, nasamo.

CAR – Što?

AZRA – Bolje da čujete od njega.

*Azra izlazi...
Svjetlo nešto slabije na Caru i Azeru...*

Na prosceniju, Esteru nervozno hoda i nervozno lomi ruke...

Prilazi joj Azra...

AZRA – Oho... Ona koja lijepo tka?

ESTERA – Molim?

AZRA – Zar ti nisi Židovka koja lijepo tka?

ESTERA – Židovka sam, i tkam. A zasigurno ima boljih od mene... u tkanju.

AZRA – Ja sam barem sigurna da nitko ne priča ljepše od mene.

ESTERA – Aha... Azra, bivša ropkinja?

AZRA – Hvala, što me podsjeti na slavno podrijetlo. Skoro sam umislila da sam carica!

ESTERA – Meni to nedostaje...

AZRA – Što ti nedostaje?

ESTERA – Sigurnosti...

AZRA – Izgubila si je... ili je nikada nisi imala?

ESTERA – Sve sam imala... dok jednog dana to sve nisam izgubila...

AZRA – Mmm... “Ljepšu ne vidjeh!”

ESTERA – Molim...

AZRA – Čula sam kako ovi muški kažu za tebe: “Ljepšu ne vidjeh!”

ESTERA – Ah... muškarci...

AZRA – Da... muškarci... (*Ugleda Isaka*): Evo jednog! Car te čeka!

ISAK (*u prolazu, Esteri*): Oprosti... sad ću sve srediti!

Isak ulazi kod Cara...

ISAK – Gospodaru... Ona se mora vratiti.

CAR – (*Azeru*): Znao sam, netko će doći i sve pokvariti.

ISAK – Gospodaru, ona ima djeda... a djed joj je slab.

CAR – Ima mjesta i za njega i brata joj.

ISAK – Gospodaru...

CAR – Ona ima još nekog? (*Isak šuti... Azeru*): On šuti. (*Tišina... Prilazi Isaku, pomirljivo*): Oprosti mi, prijatelju, na mojoj slabosti. Slab sam... prema svima sam slab... i prema tebi sam slab.

Pogleda u Azera i pokaže mu praznu čašu...

Azer prilazi Caru i natoči mu čašu iz boce... Car pije...

Sazdan sam od slabosti, a čini se... car sam.

ISAK – Gospodaru...

CAR (*pokrije lice rukama, Isaku, tiho*): Vodi je dok sam slab!

Isak krene...

AZER (*iznenađen*): Gospodaru...

CAR (*odjednom vikne*): Stani!

Isak zastanu... Tišina...

CAR – Nisam slab! (*Glasnije*): Car sam!

U sjeni se pojavi Muzafar...

Car prilazi Azeru, pruži mu praznu času... Azer natoči u Carevu čašu...

Car ispija, a onda ponovno krene prema Isaku...

CAR (*Isaku*): Ponekad nisam u pravu... znam! Ali sam car, shvaćaš? Moja su prava iznad svih. Govorim gluposti. Što je meni...? (*Vikne*): Govorim gluposti!

Azra se opet pojavi vodeći Esteru...

Zastanu u pozadini... Car ih ne primjećuje, a niti Isak...

CAR (*Isaku*): Zaboravi prava, zaboravi cara... ali shvati, ljepšu ne vidjeh...

ISAK (*prekine ga*): Gospodaru... ali to nije naš dogovor.

Estera i Azra se pogledaju...

CAR – Ljepšu ne vidjeh, to je moj odgovor!

Estera izleti pred Isaka...

ESTERA (*Isaku*): Dogovor? Isak, zar *dogovor*?

Car je pripit... počne se nekontrolirano smijati...

Isak gleda u Esteru...pa u Cara...

Iznenada, Isak, uhvati Cara za odoru i snažno ga odgurne...

Car se zatetura i sruši se na pod...

Estera muklo krikne i istrči van...

Tišina...

Muzafar izlazi iz sjene, prilazi Caru i gleda ga na podu...

MUZAFAR – Ako ste doista car, onda će završiti dolje, u tvrđavi, gdje mudrost u mraku ne pomaže.

CAR (*muklo*): Ako sam doista car..?

Esterin krik koji odzvanja...

Zatamnjenje....

11. SCENA

Kuća...

Said, Isak, Ester, Abraham...

SAID – Isak, posvuda tražimo Esteru... Isak, gdje je Estera?

ISAK (*tih*): Ubio sam je.

SAID – Što reče? (*Isak šuti...*) Nisam dobro čuo.

ISAK – Čuo si dobro.

SAID – Ne reče li..?

ISAK – Rekoh!

SAID – Ponovi!

ISAK – Ponovi ti!

SAID – Krivo ću reći.

ISAK – Reci što ti drago.

SAID (*nesigurno, tiho*): Ljubio si je, kanda načuh..?

ISAK – Ljubio? Jesam...

SAID (*za sebe*): Ipak...

ISAK – I ljubim je više nego ikad.

SAID – Ipak...

ISAK – Ali to nisi čuo od mene. Života nema! Shvaćaš, života nema...

Tišina...

SAID (*tiho*): Ubio si? Ubio si Esteru?

Izvana se čuje Esterin glas... Estera pjeva...

Isak i Said oslušuju...

Ulazi Estera vuče za sobom tek istkani sag i raspara ga...

Estera prestane pjevati, zagleda se u rasporeni sag...

ESTERA – Kako divan sag... gazit će ga, a neće znati tko ga satka... divit će se... i gazit će ga – diveći se, a neće znati tko ga satka.

Nastavi pjevušiti samo melodiju...

prilazi Isaku, gleda ga...

Ne vodi me više nikamo, molim te, nikamo! Nikamo.

ISAK (*tiho*): Estera...

Estera nastavi pjevati... prilazi Saidu...

SAID (*tiho*): Estera...

ESTERA (*Saidu*): Zakoračih sad iz jedne... pa u drugu svjetlost. More vidjeh... i planine... Pustinja pusta, sama... greben izgubljen u samoći... samo vjetar... Vjetar traži društvo granja... (*Pogleda Isaka, suznih očiju*): Pustinja pusta...

ISAK (*tiho*): Oprosti mi...

ESTERA (*Isaku*): Zakoračih u treću svjetlost... val... veliki val zagrlj lađu... Lađa uroni, grleći se s morem... Fijuk vjetra i udar valova zatomi krik tisuća... a kamoli moje suze... (*Briše suze...*) Što je krik, spram tišine boli..?

ISAK (*tiho*): Estera, za sve sam ja kriv.

Said vrisne i krene na Isaka šakama...

SAID – Gade... gade...

*Said udara Isaka, a on se gotovo i ne brani, obara ga na pod...i
dalje ga udara...*

ESTERA (*odjednom vikne zdravim glasom*): Dosta! Dosta!

Said prestane udarati Isaka...

Isak se pridigne na koljena...

*Estera mu prilazi, klekne pored njega, briše mi krv... naglo ga
zagrli...*

U daljini čuje se topot konja... više konjanika...

Svi osluškuju...

ESTERA – Isak, došli su po tebe...

SAID – Što se to dogodilo? Hoće li mi netko reći što se dogodilo?

ISAK – Vlast ne oprašta...

Isak odlazi... za njim istrči Said...

Pojavi se Abraham...

Abraham krene prema Esteri... Estera prema njemu...

Abraham je prigrlio...

ABRAHAM – Dijete moje...

ESTERA (*zaplače*): Djede...

ABRAHAM – Zar si zaboravila, noćas moramo dočekati Pesah. Danas je uoči četrnaestog dana mjeseca nisana, mjeseca proljeća...

Zatamnjenje...

Glazba koja najavljuje Pesah...

12. SCENA

Kuća nadomak pustinje...

Estera prostire bijelo platno...

Svi posjedaju oko prostrtog platna...

Jedino Abraham stoji u svečanom bijelom platnenom ogrtaču

Dječak pali svijeće na svijećnjaku...

Estera donosi kruh, stavlja zdjelu u kojoj je – haroset i na kaju donosi četiri čaše na pladnju...

ABRAHAM (*svečanim glasom*): Uoči četrnaestog dana mjeseca nisan, mjeseca proljeća, u krugu naše male, pokidane familije... u nazočnosti vas dobrih, obilježit ćemo ovu večer *Pesah*, prisjećajući se onih prije... i suosjećajući s onima danas, koji su prolazili i koji prolaze svoj sudbinski put diljem svijeta u potrazi za slobodom. Pridite, prijatelji, pridružite nam se...

Abraham lomi pogaču na više komada...

Ovaj beskvasni kruh bijede i nevolje, podsjeća nas naše očeve u zemlji egipatskoj...

Tu je i *haroset* – mješavina jabuka i oraha s malo vina... što nam Estera spravi.

A tu su i čaše vina koje su naši učitelji običavali piti za prisjećanje na slobodu...

IBRAHIM – Gdje je Isak?

To je vjera njegove majke... njegova je četvrta čaša. Gdje je Isak?

SAID – Isak je...

IBRAHIM – Govori, čaša ga čeka...

Estera duboko uzdahne, udalji se, tiho plače i briše suze...

SAID (*suznih očiju*): Oče... Isak je...

IBRAHIM – Gleda u zvijezde, a čaša ga čeka.

Abraham gleda čas u Esteru, pa u Saida, pa u Ibrahima...

*Shvaća kako proslava Pesaha nije došla u dobar čas...
Zato je i prekine prije nego li je i počela...*

ABRAHAM (*tiho*): Ove godine ovdje, a iduće... samo Bog zna.

*Abraham pogleda u Ibrahima...
potom uze knjigu... odlazi do ležaja i sjedne...
Prilazi mu Dječak...*

DJEČAK – Djede, što ti je?

ABRAHAM – Nešto sam umoran... malo ću prileći...

*Abraham legne, a rastvorenu knjigu stavlja na grudi...
Ibrahim gleda nekamo daleko, u svom je svijetu...
Eстера prilazi djedu..*

ABRAHAM (*Dječaku*): Sine sina mog... pokaži sinu svom i ispričaj... ako te sutra sin upita: Što je ovo? *Hagada* je ova knjiga... sa slikama i pričama... Ovo se ne može samo učiti napamet ... to se mora i gledati...

Zaklopi knjigu i pruži je Dječaku...

Čuvaj je kao oči u glavi...

Jednom rukom prigrli Esteru, drugom prigrli Dječaka..

A kada, ako Bog da, stignete u Andaluziju... prenesi našima... u Toledu... Šalom... šalom u Toledu!

*Abraham položi ruke na grudi, zatvori oči... Dječak lista Hagadu...
Tišina...*

IBRAHIM – Saide, imam li ja još jednog sina?

SAID – Imаш, oče.

IBRAHIM – Pa sigurno da imam... ali eto, zaboravim.

*Eстера pokriva djeda...
Tišina...*

ESTERA (*tih*): Čini se da je zaspao.

Ibrahim dolazi do Abrahama... promatra ga...

IBRAHIM – Ljudi spavaju... a kad umru, probude se!

Estera pogleda u Ibrahima, pa u Saida...

ESTERA – Što reče?

IBRAHIM – A onda mu se kaže: “Skinuli smo ti koprenu s očiju!”

I on progleda.

SAID – Tko?

IBRAHIM – Abraham... preselio je... na drugi svijet...

Said prilazi Abrahamu, stavlja mu ruku na čelo... opipava mu puls...

ESTERA – Said..

IBRAHIM (*tihim i zvonkim glasom*): Svi smo od Boga i svi se Bogu vraćamo.

A ti o dušu smirena,

Vrati se svome Gospodaru zadovoljna,

A i On tobom zadovoljan!

Said prigrlji Dječaka, i Esteru...

Estera tih zaplače...

Tišina... i u tišini tih Esterini jecaji...

Dječak tih započne molitvu na hebrejskom...

Estera, kroz plač, ponavlja molitvu za Dječakom...

Ibrahim krene naprijed... zaustavi se... i gleda nekamo daleko...

Prilazi mu Said...

SAID (*tih*): Oče... brine me Isakova sudbina...

Zatamnjenje...

Bubnjevi u daljini...

13. SCENA

Car, Isak, Farabi, Azra, Azer, Muzafar

*Palača...
Muzafar u vojničkoj odori...*

CAR – Reci Muzafare, što imaš reći!

MUZAFAR – Slušajući Aristotela, dali ste zlato za znanje. Da ste slušali mene, Aristotelu ne bi bilo mjesta u vašim snovima i sve zlato dali biste za oružje. Susjedni car je tražio pomoć da biste zajedničkim snagama pružili otpor neprijatelju. Susjednog carstva više nema, a neprijatelj je pred našim vratima.

CAR – Što je onda činiti?

*Muzafar izvučе iz tame Isaka i gurne ga pred Careve noge...
Isak kleči i gleda u pod...*

MUZAFAR – Uzmite sablje!

CAR – Kakve sablje, to je ludost!

MUZAFAR – Braniti carevu čast i čast carevine nije ludost, kad je Car slab i ne želi iskoristiti pravo da ga pogubi.

CAR – Tko govori o pogubljenju?

MUZAFAR – U ovoj palači se ne zna tko je car, a tko podanik.

Šutnja...

FARABI (*tih*): Isak, reci nešto. Reci, slučajno si gurnuo Cara!

MUZAFAR – Zato se od ovakvog mješanca, za kojeg se ne zna ni kojoj vjeri pripada, nije moglo drugo ni očekivati osim da nasrne na Cara.

FARABI – Azer! Benjamin.

AZER – Slučajno gurnuti car ne treba braniti ničiju čast...

BENJAMIN – Istina je... Ljudi ne upravljaju slučajem.

MUZAFAR – Ali carevi upravljaju carevinom.

FARABI – Isak, reci nešto.

CAR – Reci nešto, čovječe, i idi gledat zvijezde.

*Isak se pridigne i uzme sablju...
Muzafar prilazi Caru i pruži mu sablju...*

MUZAFAR – Ako ste Car koji je kadar braniti carstvo, a ne slabić koji ne zna što mu je činiti, uzmite sablju.

CAR (*uzme sablju, kroz zube, bijesno*): Car sam!

Muzafar da znak i bubnjevi se opet čuju...

MUZAFAR – Mjesta za borbu!

Isak i Car polagano se kreću u krug pažljivo motreći jedan drugoga...

CAR – Opasna je to igra...

ISAK – Ja sam spreman.

*Isak naglo krene s nekoliko udaraca sabljom...
Car se obrani bez velikog napora...*

CAR – Mene su kao budućeg cara učili ovoj vještini od malena.

*Sad Car krene u napad, Isak se brani...
Kretanje u krug...*

Sad Car s nekoliko jakih udaraca prisili Isaka da klekne... i u posljednji trenutak zaustavi sablju nad svojom glavom...

Car pritišće sablju ... Isakova ruka podrhtava...

Azra tiho krikne...

Car pogleda u Azru...

Isak iskoristi trenutnu Carevu nesmotrenost i baci se u stranu...

Careva sablja muklo udari o pod...

Isak je već na nogama spreman za borbu...

Isak krene na Cara svom silinom...

Car ustukne jednom... drugi put... pa i treći put...

*Isak zamahne jako, Car, varkom tijela vješto izmakne,
Isak se zatetura i nađe se na podu...
Car nogom stane na Isakovu sablju... a svoju zaustavi pred
Isakovim grkljanom...*

CAR – Eto, u ovoj igri dođosmo do kraja. Kao pobjednik i Car tražim od tebe ispriku...

*U pozadini se pojavi Said...
Isak odgurne carevu sablju...*

ISAK – Ti duguješ ispriku Esteri. Zašto si je zadržao, kad te molila da je pustiš?

*Car ustukne...
Isak se pridigne, zgrabi svoju sablju i ponovno je spreman za
borbu...*

ISAK – Hajde, ti braniš čast carevine, a ja Esterinu.

Isak krene prema Caru...

SAID (*vikne*): Isak!

Isak zastane...

SAID – Isak, Esterin djed... Abraham, umro je.

ISAK – A Estera..?

SAID – Estera je dobro!

ISAK – Onda da dovršimo borbu.

*Isak krene prema Caru...
Car stoji nepomičan, gleda u Isaka...*

ISAK (*Caru*): Diži sablju!

CAR – Radi što hoćeš, za mene je borba završena.

*Car položi sablju ispred sebe...
Isak ne zna što da radi... a onda i sam položi sablju...
Muzafar dotrči do Cara...*

MUZAFAR – Gospodaru...

Car podigne sablju prema Muzafara...

CAR (*Muzafaru*): Odsad, sam vodim carstvo kako znam. Jesi li razumio?

Tišina...

MUZAFAR (*tih, povrijeđeno*): Jesam, Gospodaru!

CAR – Želim da se na ovaj dvor vrati radost... želim glazbu...

AZER – I piće... Ozbiljnost nas iscrpljuje...

*Muzafar prilazi Azri, a onda zajedno izlaze..
Čuje se glazba...*

AZER – Ljepota je nebeski dar koja se znalčki treba koristiti.

Uzima Isakovu ruku, pa onda Carevu i spaja im ruke...

Radovati se, smijati se i biti svjestan da se Božja nakana ispunjava na način ljepote, a ne ružnoće, na način divljenja, a ne tugovanja, na način prijateljstva, a ne borbe... ma kojoj vjeri pripadali i ma kakve svjetonazore nosili u sebi.

CAR – Hvala ti Azere. Govoriš ono što svi osjećamo.

*Car prigrli Isaka... Isak prihvati zagrljaj...
Ulazi Muzafar... promatra sa strane...
Ulazi Azra... nosi carev pehar i dvije čaše...
Azra prilazi Muzafaru i pruži mu njegovu čašu...*

AZRA (*Muzafaru*): Zaboravili ste svoju čašu.

MUZAFAR (*uzimajući svoju čašu*): Prvo Caru, pa Isaku!

*Azra prilazi Caru, pruža mu pehar...
Muzafar promatra sa strane i polako ispija svoju čašu...*

CAR – Poslije Isaka..

*Azra nosi čašu Isaku...
Isak uzima svoju čašu...
Azra se vraća do Cara i ponovno mu pruža njegov pehar...
Car ne uzima, već dolazi do Isaka i uzima njegovu čašu...*

CAR – Iz iste čaše... za dugo prijateljstvo... Prvo ti...

Isak ispije pola čaše i ostatak pruži Caru...

MUZAFAR (*dovikne*): Oduvijek je bilo da car pije samo iz svoje čaše.

CAR – Isak mi je kao brat...

Primakne čašu ustima...

MUZAFAR – Carevo piće i jelo kuša se prije Cara iz opreza.

CAR – Kad bih znao da je u Isakovoj otrov, popio bih.

Car pije...

AZRA (*tih*, *za sebe*): Bože...

CAR (*Isaku*): Za naše prijateljstvo popismo iz iste čaše.

Car pije...

Iz Azrinih ruku ispadne pladanj...

AZER – Azra...

*Azer pridrži Azru da se ne sruši na pod...
Benjamin mu pomaže... Polože Azru na pod...
Benjamin je pregledava...
Glazba utihne...*

CAR – Benjamin, što je..?

BENJAMIN (*Caru*): Čini se opća slabost. Iznesimo je na zrak.

Iznose Azru...

Muzafar pažljivo motri sve što se događa s Azrom... a onda prilazi Caru...

MUZAFAR (*Caru*): Oprostite, gospodaru... za sve.

CAR – Što se ovo događa?

MUZAFAR – Ništa... što se već nije dogodilo.

CAR – Kako to misliš?

MUZAFAR – Povijest se stalno ponavlja – govorio je vaš otac.

CAR – A što se mom ocu dogodilo, da se i nekom drugom isto dogodilo?

MUZAFAR – Ništa, što se neće dogoditi i vama.

CAR – Ne razumijem.

MUZAFAR – Ni ja ne razumijem sve, zato volim biti na oprezu. Oprostite!

Muzafar odlazi...

Isak je uznemiren, blijed...

CAR – Isak, što ti je?

ISAK (*Caru*): Osjećam neku zlu slutnju...

CAR – Koja ženu može uznemiri. Mi prkosimo zlim slutnjama, prijatelju.

Azer se vraća..

CAR (*Azeru*): Govori.

AZER – U stanju je smišljati i pričati najtužnije priče, a običnu borbu ne podnosi.

Ulazi Benjamin...

CAR – Kako je Azri?

BENJAMIN – Bolje. Dolazi k sebi.

Odjednom, Muzafar bolno zastenje držeći se za želudac...

Svi pogledaše u Muzafara...

CAR – Što je?

Muzafarovo lice je u grču... zgrčenog tijela napravi nekoliko koraka...

MUZAFAR (*tiho, muklo*): Prokleta ropkinja...

Muzafar se sruši kao pokošen... Benjamin mu brzo prilazi... vadi ogledalce iz džepa, primiče ga Muzafarovim ustima... Benjamin nemoćno pogleda u Cara...

CAR (*tiho*): Što je?

BENJAMIN – Kao kod Feysala...

CAR – Srce..?

BENJAMIN – Nisam siguran. Ni u što više nisam siguran.

Ulazi Azra, blijeda je... gleda u nepomičnog Muzafara, a onda prilazi Caru... Azra gleda u Cara i nježno ga pomiluje po licu... i poljubi ga...

CAR (*Azri*): Azra, ti, koja nosiš tajne u sebi, znaš li tajnu ovome?

AZRA (*tiho*): Tajna je... u čaši... dobri Care.

Isak i Car se pogledaju... Tišina...

CAR – U čaši..?

Isak ispusti čašu...

ISAK – U čaši..?

AZRA – Gospodaru...

CAR – U čaši!

AZRA – Dobri moj gospodaru...

Car joj pokrije usta...

CAR – Ostalo je šutnja. (*Tišina...*) Pjesniče, imaš li neku pjesmu?

AZER (*glas mu podrhtava*): Kakvu želite, dobri Care?

CAR – Kratku. (*Prigrli Isaka*): Za dužu, čini se, nećemo imati vremena.

AZER (*isto*): *Kratka pjesma o vremenu*

“Ja sam putnik,

A ti moj cilj.”

CAR – Vrijeme je putnik... a mi smo mu cilj! Da imam vremena, pisao bih pjesme.

*Isak klekne na pod...
Prilazi mu Said s jedne strane, a s druge Azer...
Isak pogleda u Azera...*

ISAK – Azere, čuvaj Azru... kao sestru...
Isak pogleda u Saida...
Brate... da imam vremena... rekao bih...

*Isakova glava klone na Saidove ruke...
Said ga poljubi u čelo i zaklopi mu oči...*

SAID (*tih*): A ti o dušo smirena,
vrati se Gospodaru svome zadovoljna,
a i On tobom zadovoljan...

*Tišina...
Car klekne pored Isaka...*

CAR – Dobri moj, Isak... još samo tren i svemoćni će otrov svladati i moje tijelo... a moj će duh... za tvojim... preseliti... u nama nepoznatu svjetlost...

Azer prilazi Caru...

AZER – Gospodaru...

CAR – Azere... Zapiši sve... po istini...

Azra, s druge strane, prilazi Caru...

Azra... ispričaj sve... po istini...

Careva glava klone na Azrine ruke...

Zatamnjenje...

14. SCENA

Azer, Benjamin, Farabi, Azra, Said, Ibrahim

Palača...

Prigušeno osvjetljena scena.

AZER – Azra, govori! Pričaj što znaš!

AZRA – Znanje je krhko.

AZER – Car nas je zadužio! Mene da zapišem, a tebe da pričaš... po istini!

AZRA – Riječi su presahle...

AZER – Kako zapisati po istini, ako ne znam tajnu o čaši?

Tišina...

AZRA – Da sam znala, kad je znanje bilo od koristi, sve bih učinila drugačije. Utjecala bih na sudbinu voljenih... svojim znanjem, Feysala nema! Isaka nema! Niti dobrog Cara moga... nema! Svakome od njih pružih čašu s otrovom. Da mi je vrijeme vratiti!

AZER – Nešto si zacijelo znala, jer si i Muzafaru pružila čašu s otrovom.

AZRA – To nije bilo znanje, već krhka sumnja. Na Feysalovoj proslavi, kad mi je Muzafar dao da odnesem Feysalu čašu i kad se Feysal poslije srušio mrtav, posumnjala sam da nije u čaši bio otrov. Benjamin tada reče da je srce, i moja sumnja se rasprši.

BENJAMIN – Sve moje znanje govorilo mi je kako je srce u pitanju.

AZRA – Poslije borbe Muzafar me upozori da dobro upamtim koja je Isakova čaša, i tada mi se ista sumnja vrati. Ubrzo sve te sumnje pripisah opsesijama iz priča, te iz radoznalosti, kao u priči, pomiješah sok iz Isakove čaše sa sokom iz Muzafarove čaše i krenuh noseći čaše. U prolazu Muzafar uze svoju čašu. Pružih Caru pehar... Car ga ne uze, već izrazi želju da bratski pije s Isakom iz njegove čaše. Muzafar upozori Cara da ne pije iz Isakove čaše... i ta kobna sumnja u trenutku se pretvori u saznanje.

Tada htjedoh nešto reći... viknuti.. a glasa niotkud! U to Car ispi ono što je Isak prije njega... i ja se, kao opčinjena... sruših...

Tišina...

Iz duboke sjene ulazi Ibrahim...

Svi se okreću prema Ibrahimu... gledaju ga u tišini...

Ibrahim gleda oko sebe i oprezno prilazi Saidu...

SAID – Oče...

IBRAHIM – Said... Gdje je Isak?

SAID – Oče... Otkud ti?

IBRAHIM – Otkud? Duh starog Cara uputi me ovamo. Vitlajući janjeću kožu kao zastavu kriknuo je ime svog sina, mladog Cara... i to me podsjeti da i ja imam sinove. Tebe, Saide, vidim, a Isaka ne vidim....

FARABI – Ibrahim...?

Ibrahim gleda u Farabija...

IBRAHIM – Vidi, vidi... poznato lice... Zar sam na drugom svijetu?

FARABI – Prijatelju...

Ibrahim zagrlji Farabija...

IBRAHIM – Farabi, prijatelju... I ti prepozna nesretnog Božjeg roba, koji svojim nesretnim umijećem spravi otrov?

FARABI – O kakvom otrovu govoriš?

IBRAHIM (*povjerljivo*): U mojoj sudbini bilo je upisano da stari Car zatraži od mene da spravim djelotvoran otrov, za dobrobit dvora... a u Carevoj sudbini bi upisano da skonča od istog otrova, kada ga Muzafar odvede u pustinju...

Šutnja... Svi nijemo gledaju u Irahima...

Ibrahim prilazi Saidu...

Said... ti si tu, a gdje je Isak? Aha... Isak gleda zvijezde...

Said prilazi ocu, nježno ga prigrlji...

SAID – Oče... nesretni moj oče. Umoran si...

IBRAHIM – Od života svog... Nekoć svjetlo... danju noć...
(*Osluškujе...*)

Said, čuješ li tišinu? Čuješ li kako se u tišini otvara prolaz... Neka ti je sretan put, sine. I upamti, ketman...

SAID – Upamćeno nikad neću zaboraviti.

Ibrahim potapša Saida, a onda, umornim korakom krene...

Said stoji... a onda krene za njim...

Tišina...

AZRA (*tih*o, kroz suze): Niti jednu priču više neću ispričati.

Zatamnjenje...

15. SCENA

Said, Estera, Dječak

Pustopoljina... Olujni vjetar u daljini...

*U pozadini svjetlo otkriva Saida, Esteru i Dječaka kako odlaze u
nepovrat...*

U dalji se čuje Azra kako tužno pjeva...

AZRA (*pjeva*): Prošli smo put kroz pustinju,

Prošli smo, a nismo ostavili traga...

Prošli smo kao pleme Ada,

Prošli smo kao spaljeni grad...

Žaleći sebe... Žaleći sebe...

Said. Estera i Dječak nestaju...

U sjeni se pojave Farabi, Benjamin i Azer...

AZER – Otišli su... Said Estera i brat joj... otišli su...

FARABI – A mi? Dopiru glasovi kako su divlja plemena blizu.

BENJAMIN – Oni ne poznaju ljudske zakone.

AZER – Oni dođu, zapale, porobe, raznesu, iskorijene, iščeznu.

FARABI – I najljepše i najtvrdje gradove, kažu, pretvore u prah i pepeo, a palače zbrišu s lica zemlje.

AZER – Kuknjava uzvraća na svaki upit, a jecaj odgovara vrelom pustinjskom vjetru.

FARABI – Sanjao sam rijeku Tigris svu u krvi.

BENJAMIN – Svi su govorili kako neće na nas... kako će nas zaobići.

AZER – Ne možemo promijeniti tok sudbine, niti izbjeći već određeni kraj.

BENJAMIN – Kažu da ponekad ponekog poštede... dobrog liječnika ili zvjezdoznanca..?

AZER – Reci, Bog je dovoljan,

I smjelo dočekajmo ludost!

Dolazi Azra pokrivena bijelim ogrtačem...

AZRA (*tih*, *suludo*): Ni jednu priču više nikad neću ispričati...

Azra odlazi...

FARABI (*jecajući*): Ne mogu... Žao mi je Ibrahima... žao mi je Cara... žao mi je Isaka...

Azer mu prilazi... pokušava ga umiriti...

Benjamin dolazi naprijed... zamišljen je... a onda mu se lice odjednom ozari...

BENJAMIN – “Žalimo za onim koji nezasluženo pade u nesreću...”

FARABI (*u pozadini, jecajući*): Strah me je i onoga što tek dolazi..

BENJAMIN – “... a osjetimo strah kad prepoznamo da je onaj koji doživljava nesreću netko sličan nama!” Jest... tako je rekao Aristotel.

Mogla bi to biti *komedija*..?

Ili možda... *tragedija*..?

Tišina...

Samo Azrina pjesma koja se gubi u daljini...

Svjetlo se polako gasi...

U mraku se čuje topot konja...

Topot konja u ratničkom pohodu...

Topot konja sve glasniji...

KRAJ

Amir Bukvić

www.robijevportal.hr

Kriminalistička drama

Osobe:

FILIP

HELENA

ADAM

NINA

PROFESOR

UREDNIK

ROBI

1. SCENA

*Moderno i minimalistički opremljen stan: krevet, stol,
dva naslonjača i radni stol sa stolicom...*

*Na radnom stolu profesionalno računalo kakvo koriste novinari.
Poviše stola, malo u pozadini, veliki je ekran koji je priključen
na računalo i služi zapravo kao veliki računalski zaslon ili kućno
kino, a ovdje je taj veliki ekran u službi teatra, jer je dostupan
svojom preglednošću publici i pokazat će se kako ima puno veću
ulogu od puke scenografije.*

Filip, Urednik

Tiha glazba.

Veliki ekran osvijetljen svojom plavičastom svjetlošću.

*Scensko svjetlo otkriva nam na jednoj strani Urednika koji je tek
ušao u stan, pa nije stigao ni odložiti mantil, a niti aktovku koju
drži u ruci. Zateklo ga je to kako je stan uređen, pa ga sa zani-
manjem razgleda.*

Pažnju mu najviše zaokuplja veliki ekran.

*Na drugoj strani stoji Filip koji se smiješka i prati Urednikovu
reakciju.*

Urednik odloži mantil i aktovku na fotelju...

UREDNIK – Aha... to je to. Impresivno. A u kojoj je sve funkciji veliki ekran?

FILIP – Kad pišem... volim ponekad vidjeti napisano na velikom ekranu... pa mi se onda čini kako čitajući napisano, zapravo iščitavam ono između redova. I onda slijedi redukcija: puno toga izbrišem i ostaje samo ono bitno! Ili, recimo, kad mi ponestane

ideja, pustim neki film bez tona... Znaju biti poticajne te nijeme slike!

UREDNIK – Zanimljivo.

Na ekranu se pojavi:
BILO KAKVA SLIČNOST S BILO KIM SLUČAJNA JE

UREDNIK – Što je to?

FILIP – Radni naslov novog romana!

UREDNIK – Zar ste stigli napisati novi roman?

FILIP – Nisam još! Ali je vrlo važno da imam naslov u kojem se krije bit teme.

UREDNIK – Da... nije baš originalan... ali pobuđuje znatiželju... jer, naslov zapravo sugerira ono suprotno od tvrdnje!

FILIP (*nasmije se*): Mudro!

UREDNIK – Ne bi bio da vas ne poznajem.

FILIP – Mislite da me poznajete?

UREDNIK – Pa, poznajem vas onoliko koliko je potrebno... za još jedan delikatan posao koji je pred nama.

FILIP – Pucajte!

UREDNIK – Nestrpljivi ste?

FILIP – Ako to nije osoba kakvom ste je dali naslutiti, onda sve i ne mora biti tako kako predviđate.

UREDNIK (*iz aktovke uzima jedan DVD*): Vidjet ćemo! Ovo je taj novi DVD koji će samo potvrditi moja predviđanja! Budite ljubazni, neka onda sve bude na velikom monitoru, zbog detalja u pozadini koji su bitni...

Filip stavlja DVD i za nekoliko trenutaka se pojavi u prvom planu slika naočita pedesetogodišnjaka čije lice zrači sigurnošću i arogancijom...

Filip se na trenutak prene...

FILIP – Vrhovski?

UREDNIK – Eto, iznenadili ste se? To je samo potvrda našeg opredjeljenja da idemo do kraja. Ako smo koraknuli u demokraciju, zašto onda i ne biti demokracija do kraja!

FILIP – Čekajte malo, ali dotični u našoj državi slovi kao oličenje nekakva morala... skromnosti... pa i demokracije, ako hoćete!

UREDNIK – Razlog više da pokažemo kako je sve zapravo precijenjeno.

FILIP – Precijenjeno? Nedavno je dobio nagradu za životno djelo? Prije toga je, kao jedan od rijetkih zvijeri iz naših krajeva primljen za stalnog člana britanske Akademije znanosti?

UREDNIK (*kroz smiješak*): A kad vas takva zvjerka okrzne i u jednom intervju spomene vaš novi roman u negativnom kontekstu i neka vaša stajališta proglasi infantilnim, onda je pravo čudo kad mu ne odgovorite ni riječi! A inače na sve reagirate!

FILIP – Mislim da me tu čekao.

UREDNIK – I meni se čini da je to bio samo mamac da se zbriše jednog mladog pisca u usponu.

FILIP – Ako mislite da ću s njim ući u polemiku iz osobnih razloga, varate se.

UREDNIK (*smiješka se*): To sam spomenuo tek usput da vam podignem adrenalin. Nama je zanimljivija njegova nedavna izjava kako je nezadovoljan političkom situacijom u zemlji, i da je spreman ući u politiku na velika vrata!

FILIP – Nisam siguran, jer da je htio, mjesto ministra kulture mogao je dobiti i od opozicije i od ovih na vlasti.

UREDNIK – A možda je njegov cilj mjesto Premijera?

FILIP – I ptice na grani znaju da je blizak s Premijerom, a taj mu zasigurno ne bi tek tako nudio svoje mjesto.

UREDNIK – Na jednoj strani blizak s Premijerom, a na drugoj možda u dosluhu s opozicijom? Ili ste u pravu, pa nije u pitanju premijersko mjesto, već predsjedničko? I jedni i drugi izbori su pred nama.

FILIP – Ne znam...

UREDNIK – A što ako nije u dosluhu s opozicijom, već s nekim krugovima izvana, koji baš njega žele vidjeti na takvim mjestima?

FILIP – Sumnjam... on naprosto nije od kalkulacija! I ne vjerujem da bi tek tako žrtvovao poziciju neovisnog i nedodirljivog intelektualca.

UREDNIK – Oho... precjenjujete ga!

FILIP – Naprotiv, ali ga i ne podcjenjujem. Taj čovjek, član britanske...

UREDNIK – Čovjek... to ste dobro rekli, čovjek! A svaki čovjek je po prirodi lakovjeran, pun sumnji, bojažljiv, pa bio i tako priznatom osobom u društvu, on to ipak nosi u svojoj prirodi... i zato mu je ponekad potrebno da netko jak stoji iza njegovih leđa!

FILIP – Naravno, jer je njemu, kao članu britanske Akademije znanosti, lakše izigravati nedodirljiva i neovisna intelektualca u svojoj zemlji, nego li meni! Nad njim bdiju i oni vani, a i ovi ovdje zbog onih vani! A meni ste savjetovali da kad zagusti, nosim skriveni revolver kako bi se osjećao sigurnijim!

UREDNIK – Iz iskustva, jer te svaka budala može pretući na ulici i nikom ništa! A isto tako iz iskustva znam, da nema čovjeka bez slabe točke, ma koliko se on osjećao nedodirljivim. Dovoljno je samo taknuti u slabu točku

FILIP – A prije toga, pronaći tu slabu točku!

UREDNIK – Zato sam tu!

FILIP – Još ne znam što zapravo imate kao argumente, ali sam gotovo siguran, da se on na moje komentare jednostavno neće oglasiti.

UREDNIK – O, oglasit će se, itekako oglasiti! Sve je u pripremi, stoga, u kratkim crtama scenarij buduće afere. Na portalu će oko 16 sati biti objavljena *vruća snimka*. Sve postaje će biti diskretno upućene na stranicu portala, tako da će prve vijesti s našim šokantnim natuknicama biti već objavljene u svim večernjim vijestima. Pred kraj središnjeg Dnevnika, kao zadnja nova vijest pojavit će se samo naslovnica naše novine s bombastičnim naslovom, a tiče se dotičnog aktera u toj aferi. Na trećoj stranici je vaš komentar koji zlata vrijedi, jer ne komentira to bilo tko, već mlada književna zvijezda koja nema milosti ni za koga. A onda će po

običaju dotični akter sve demantirati i slijedećih desetak dana razvit će se lavovska polemika, koju ćemo opet povremeno osvežiti ponekim senzacionalističkim snimkama na portalu. I opet sve prave informacije u našem listu, koji će i dalje biti najčitaniji dnevni list, ne samo u našoj zemlji, već i u regiji.

FILIP – Sve već znam! A sad, da vidim ono što ne znam!

U slijedećim minutama Urednik vrlo vješto upravlja slikama koje se pojavljuju.

UREDNIK – Kako rekoste, nedavno je dobio nagradu za životno djelo, a prije toga je primljen u britansku Akademiju znanosti. Tu ga vidimo kako prima nagradu za životno djelo i to u naponu snage. Desno od njega je njegova supruga! (*Zumira*): Ova šarmantna dama u crvenoj haljini što se ovako zarazno i srdačno smije.

Svatko ima pravo na smijeh, a i na suze. Tu nema povlaštenih. Uz suprugu je i njegov sin... ovaj sramežljivi dječarac od nekih petnaest, šesnaest godina. Lijevo od njih, malo u pozadini, ona atraktivna brineta ozbiljnog i profinjenog lica... nije mu kći, već ljubavnica, koja već dugo i nestrpljivo čeka konkretan potez Vrhovskog u vezi s njihovim privatnim životom. Razlog više tomu je što imaju jednogodišnje dijete za koje nitko ne zna. Ona živi u njegovom drugom stanu, za koji također nitko ne zna.

Urednik ide na fotografiju dalje...

FILIP – Samo malo.

Filip na računalu vraća fotografiju na kojoj je ljubavnica Vrhovskog, a onda je još i uveća...

UREDNIK – Poznajete je?

FILIP – Površno... bila je asistentica kad sam krenuo na fax. Možete dalje!

UREDNIK (*ide dalje s fotografijama*): Aha... sad ga vidimo na čelu gay parade kako zagrljen hrabro korača s jednim od svojih studenata. To je ona treća ili četvrta gay parada, koja je imala najveći odaziv, gdje su desničari bijesnili, a konzervativno građanstvo negodovalo. A kad se još i Crkva umiješala i prozvala ga, kako svojim angažmanom dolijeva ulje na vatru, onda mu se rejting naglo povećao i u inozemnim intelektualnim krugovima. E, sad... ovo je važno, s tim ćemo i krenuti na portalu, jer to imamo i snimljeno.... Naravno, tajno snimljeno...Ovdje je koju godinu mlađi. Tu, u tom stanu bio je par puta priređen *slobodoumnii tulum*, kako su ga oni zvali, a na kojem su se koristili i lakši narkotici kako bi se došlo do ekstaze koju su opet zvali “Razmjena snova”. A tu je slobodoumni profesor, pomalo *omamljen*, u društvu svojih *omamljenih* sljedbenika, mahom njegovih bivših studenta u kojima možemo prepoznate i neke sada već uvažene mlade osobe iz javnog života. A sad pogledajte kako je to izgledalo negdje pred zoru... sva ta isprepletana tijela. On se naravno izgubio prije zore, ali kad se zna kako je u posljednje vrijeme vrlo oprezan glede svog imidža, ovo mu zasigurno neće odgovarati. To je za početak, a onda slijedi ono s ljubavnicom, to ljudi uvijek vole... i na kraju, ako bude potrebo, nešto puno žešće od svega ovoga što ste vidjeli.

FILIP (*razmišlja*): Zanimljivo... intrigantno... (*Smješkajući se*): Ubojiti portal!

UREDNIK – Što sam vam rekao?

FILIP (*još razmišlja*): Da! Mislim... da bi ovaj put bilo najbolje ići bez mene.

UREDNIK – A, ne! Ovo ne mogu zamisliti bez vas! Vi ste jedini koji je u stanju potaknuti takve beskompromisne polemike, kakve je nekada znao voditi mladi Krleža. Vaš istančani i produktivni cinizam sistematski secira i razgolićuje ličnost. Vi... kao osa, ubadate u ona prava mjesta, pa odjednom te napadnute ličnosti, postaju bezlične, gube ravnotežu i ponašaju se kao omamljene. A onda se čitatelji, sa svojim primjerkom novina, zabiju u kut i sa

sladostrašću uživaju... jer tu na tapetu nije bilo tko... već on, upravo on... recimo, Vrhovski. Oni iza toga naziru velike tajne... to odjednom postaje tema dana... tema tjedna, o kojoj svi razglabaju, mašta počinje da buja, a time i tiraža.

FILIP – Nisam siguran da je u pitanju samo tiraža, kad je u pitanju takva osoba kao što je Vrhovski?

UREDNIK – Pustite sad naklapanja, naš je zadatak da ovaj posao odradimo kako treba... do kraja!

FILIP – Za koga da odradimo *do kraja*?

UREDNIK (*pomalo iznerviran*): Molim? Što želite time reći?

FILIP – Nekako mi je zazvučalo... kao da na tom nekakvom kraju... netko čeka da mi svoj zadatak obavimo kako treba?

UREDNIK (*nasmiješi se, nastoji ostati pribran*): A ja sam mislio da ste vi posljednji kojem bi trebalo tumačiti kako ovakva vrsta angažiranog novinarstva, povezana s elektroničkim medijem, raskrinkava do gola, i u krajnjem donosi korist društvu. Jer o nekim se stvarima nikada ne bi saznalo. O ratnim profiterima, recimo koji plivaju u zlatu i biserima. O tajkunima koji su kupili nešto bagatelno, a onda postali veliki biznismeni. O opasnim političarima koji su opsjednuti strašnim ambicijama i pothvatima koje mogu imati isto tako strašne posljedice za cijelo društvo... i da ne nabrajam dalje, za koga sve to odradujemo! Tako se to radi i vani, a vi zapravo nešto kalkulirate ili se bojite poraza? Što je s vama?

Filip i dalje šuti...

Dobro, vaša volja! Prije nego što odem, želim vas upozoriti da odustajanje od ovog posla podrazumijeva i moguće posljedice.

FILIP – Posljedice? (*Nasmije se*): Zvuči kao prijatnja?

UREDNIK – Prije će biti dobronamjieran savjet. Dovoljno će biti da se podsjetite kakve ste sve privilegije imali kao mladi pisac, kojeg su naše novine afirmirale u mladu književnu zvijezdu. Imali ste fantastične najave za svoje nove romane, a isto takve i recenzije novinara iz redakcije koji su imali na umu vaš povlašten položaj. Valjda niste zaboravili da su vaša posljednja tri romana prodavana uz naše novine u nakladi kakvu može poželjeti bilo koji pisac, bilo gdje. Jer samo u jednom danu, uz izvrsnu no-

vinsku kampanju, znalo se prodati desetak tisuća primjeraka. Na stranu to što svojom angažiranošću znate pogodite temu koja naprosto mami čitatelje, ali bez nas, rezultati vaše strelovite karijere ne bi bili takvi kao što jesu.

FILIP (*smiješka se*): Ako je sve to bio samo savjet, onda... hvala na savjetu!

UREDNIK – A tu je i Nina, vaša zaručnica.

FILIP – Što s njom?

UREDNIK – Pored toliko mladih dokazanih novinara, na vašu zamolbu, uzeli smo početnicu... koja je, opet... na zamolbu Urednika kulture... *preko noći*, osvanula kao pomoćnica mu...

FILIP – Kako to mislite, *preko noći*?

UREDNIK (*kroz smiješak*): Nije vam se valjda učinilo da sam to *preko noći* izrekao dvosmisleno? Znači, ljubomora vaša slaba točka! Šalim se, naravno.

Filip šuti... zamišljen je...

Još razmišljate? Ili da idem?

Filip još jednom ukuca radni naslov romana na velikom monitoru...

BILO KAKVA SLIČNOST S BILO KIM SLUČAJNA JE

FILIP – Razmišljam... o svemu! Kako su te osobe tako jake i sigurne u sebe, a u isto vrijeme tako slabe i ranjive. I kako se sve, odjednom, uklapa... u temu za novi roman.

*Izbriše suvišno iz radnog naslova i ostavi samo: SLIČNOST
SLUČAJNA... a onda obrne u:*

SLUČAJNA SLIČNOST

FILIP – I naslov je sad bolji! I sve se uklapa: beskompromisna polemika... i ljubavnica... i bivši ljubavnik ljubavnice mu... Ali, kraj još ne znam!

UREDNIK (*nasmiješi se, opušteno*): Moram priznati da ste me zbunili tim moralističkim potpitanjima, jer znam da je kod vas kreativnost na prvom mjestu. Stvarno ste majstor provokacija! Ali sad, roman na stranu, a polemika u prvi plan.

FILIP – Da... ali ovdje ne mogu raditi. Ne želim biti pod bilo kakvim pritiskom... bez ikakvih poziva, reakcija ili dobronamjernih tapšanja. Potpuna izolacija!

UREDNIK – Već sam razmišljao o tome. Stoga, predlažem tajnu lokaciju... Izvrstan hotel u susjednoj nam državi... okružen šumom i s pogledom na idilično jezero. I samo ja znam za to... I samo smo nas dvojica u kontaktu! Može?

Pokazuje fotografiju jednog idiličnog mjesta uz jezero, malo podalje u šumi se nazire luksuzni hotel...

Evo, to je to mjesto, gdje vas nitko slijedećih desetak dana neće ometati i gdje ćete moći u slobodno vrijeme šetati kroz šumu ili uz jezero i razmišljati i o novom romanu. Jednim udarcem, dvije muhe!

Zatamnjenje...

2. SCENA

Filip, Profesor, Adam

*Veliki monitor sjaji plavičastom svjetlošću...
Upaljena samo stolna lampa...*

*Filip sjedi za kompjutorom, piše...
Napisano se oslikava i na velikom monitoru...*

**DESET DANA POSLIJE...
OSJEĆAM SE KAO POSRAN...**

*Filip se naglo okrene, kao da nešto osluškuje... Ugasi stolnu lampu,
polako dolazi do ulaznih vrata... Čuje se neko šuškanje oko vrata...*

*Filip se skloni u stranu... vrata se polagano otvaraju... svjetlo s
hodnika i nečija sjena... Neznamac zakorači u sobu, Filip naglo
zalupi vrata, skoči na neznanca i obori ga na pod...*

PROFESOR – Pustite me... to sam ja... profesor...

*Filip pusti Profesora koji ostade klečati na podu s vrećicom u
ruci...*

FILIP – To ste vi...

PROFESOR – Mogli ste me ubiti, znate da imam slabo srce.

FILIP – A imate i slab vid! Kako to da ne znate jesu li bila dvojica ili jedan?

PROFESOR – Nisu palili svjetlo na stubištu, a ja sam sve promatrao kroz špijunku na vratima i sve što sam vidio bilo je sjenovito... možda jedan ili dvojica! Prvo se dugo zvonilo na vratima, a onda su nečim otvorili vrata... vrlo spretno, možda i nekim ključem... i zadržali su se desetak minuta u stanu i ostavili otvorena vrata. Kod vas po običaju mobitel isključen... a ja ne znam

što ću... Nisam znao, zbog specifičnosti vašeg posla i svih ovih elektroničkih uređaja, je li baš pametno zvati policiju?

FILIP – Neka niste.

PROFESOR – Nešto su vam uzeli.

FILIP – Samo pištolj.

PROFESOR – Ma nemojte, nisam znao da imate pištolj?

FILIP – Zbog osjećaja sigurnosti.

PROFESOR – I uzmu samo revolver? Možda je to neka vrsta upozorenje? A da to nije u vezi Vrhovskog i one polemike?

FILIP – Ni to nije isključeno!

PROFESOR – Jasno, čitali smo... i naslađivali se! Bila je to obostrana borba, bespoštedna borba iz svih kalibara... A vi, kao glumac u filmu: Mrtav pade, živ kući dođe!

FILIP – Mislite da me porazio?

PROFESOR (*pokaže na veliki monitor*): Ništa ja ne mislim, fino piše: Deset dana poslije, osjećam se...

FILIP (*nervozno*): Dobro... i što ste zapravo trebali?

PROFESOR – Ja, što sam trebao? Prije pola sata došli ste kod mene tražeći šećer, nisam imao toliko šećera, pa sam vam otišao kupiti. Evo tu je... dva kilograma šećera i ostatak novca je tu!

FILIP – Skoro sam zaboravio... Hvala!

PROFESOR – Za svadbenu tortu, možda?

FILIP – A, ne. Kod presipanja šećera javlja se čudan zvuk... pomaže mi pri pisanju i vraća me u djetinjstvo...

PROFESOR – Aha, u vaše djetinjstvo? Kad sam pročitao to o vašima... baš sam se rastužio...

FILIP – A sad me... ostavite samog!

PROFESOR – Samo da znate, Nina vas je svuda tražila, kad ste otišli u nepoznato. A čemu vam služi mobitel, kad je uvijek isključen.

FILIP – Kako? Zar joj Robi nije prenio moju poruku?

PROFESOR – A, što ja znam... jedne noći, bili su tu... taj vaš Robi i ona njegova dva rabijatna prijatelja... Burna noć...

FILIP – Kakva noć?

PROFESOR – A, ništa vam ja ne znam, osim da nisam dugo mogao oka sklopiti.

FILIP – Dobro. Hvala profesore... imam jedan posjet.

PROFESOR – Aha... ništa samo vi... Nego, skoro zaboravih. Kod mene je onaj vaš.. *Kain*. Zatekoh ga na stubištu, glavu za gnjurio u ruke i mrsi kosu... jako je uzbuđen...

FILIP – Mogu misliti...

PROFESOR – Idem ja...

Profesor izlazi...ali ne zatvara vrata... Čuje se njegov glas izvana...

Tu je.. ali čeka važan posjet... Što ja znam... riješite to sami, brat-ski...

Pojavljuje se Adam... u licu je iscrpljen, bolesno blijed...

FILIP (*bladno*): Tebe nisam očekivao. Što hoćeš? Čekam? No, hoćeš li progovoriti već jednom?

Adam nespretno objašnjava rukama, htio bi progovoriti, a ne može...

U dvije riječi... za par minuta imam važan posjet...

ADAM (*uzbuđeno*): Eto... prije par... malo prije, što ja znam... tako... iznenada... i gotovo!

FILIP – Znam što je, ali novaca nemam. Nije da nemam, već ne dam!

ADAM – Tako sam i ja... “Ne dam”! I gotovo...

FILIP – Kriza, je li? (*Odlazi do vrata i otvara ih*): Imam važan posjet... i više se ne pojavljuj...

Adam krene prema vratima, a onda se primakne Filipu...

ADAM – Mislim... da me prate...

FILIP – Tko?

ADAM – Sve je to zbog groznog sna... i “Razmjene snova!”

FILIP – Kakve “razmjene snova”?

ADAM – Kom... kom... plicirano... sve je tako... kom...

S računala se čuje znak da je pristigla nova pošta...

Filip odlazi do računala i ostavlja mu otvorena vrata...

Adam izlazi...

Filip otvori poštu i na velikom ekranu stoji poruka:

**DOĆI ĆU, IAKO NE ZNAM ZAŠTO... I ČEMU, POSLIJE
TOLIKO VREMENA...**

Helena

Zatamnjenje...

3. SCENA

Filip, Urednik

Urednik je tek stigao, odlaže svoje stvari...

UREDNIK – Oprostite, malo sam uzbuđen. Prolazeći tu, pored kina *Europa*, mnoštvo ljudi se okupilo oko nekog mladića koji leži ustrijeljen na betonu u lokvi krvi. Svi šute, gledaju i šute. Tko zna kakav je bio razlog. Pozvao sam u redakciju da pošalju nekoga tko će istražiti. A možda razloga nije ni bilo... i čemu tražiti razlog kad je to kod današnjih mladih ljudi sve bez ikakva cilja? No, pređimo mi odmah na našu stvar. Nemam baš puno vremena. Stvari su se zahuktale, iako vi možda osobno i niste zadovoljni s rezultatom. Dotični se pokazao kao tvrd orah. I ne znam otkud mu one informacije o vašoj familiji... ocu, majci... i kako je to samo perfidno nabacio da vas oslabi. Zato sam i došao, vrijeme je za novi udarac... Prvo putem portala.

FILIP – Kada?

UREDNIK – Uskoro. Imat ćete materijala za još žešći napad.

FILIP – Uz jedan uvjet ili molbu, kako hoćete! Preskočite ono s njegovom ljubavnicom i njenim djetetom.

UREDNIK – Razlog?

FILIP – Privatne prirode. Dotična je u mojim studentskim danima bila... kako da kažem... Bili smo zajedno neko vrijeme.

UREDNIK – Jasno, ali to i nije baš dovoljan razlog.

FILIP – Mislim da su informacije o mojoj tamnoj strani djetinjstva procurile iz tog pravca. Moram ispitati... razumijete?

UREDNIK – Dobro, vidjet ćemo. Iako je po nekom redoslijedu, upravo to s ljubavnicom i njenim djetetom trebala biti slijedeća tema na portalu. Ljudi naprosto uživaju da se zavuku u tuđe živote... Shvaćate?

FILIP – Nadam se da i vi shvaćate?

UREDNIK – A ništa, morat ćemo onda ići na neku od žešćih tema, koje smo planirali za kraj. A možda i nije loše odmah u glavu, jer nije drugo ni zaslužio kad je onako bezočno koristio vaše traume iz rane mladosti. Prvo otac... pa onda majka... I dobro ste se izvukli...

FILIP (*odjednom plane, udari nogom u naslonjač*): A zašto vi prebirete po mom privatnom životu?

UREDNIK – Oprostite!

FILIP – A ništa... Može svatko... ionako svi sve znaju.

Filip je nervozan, hoda po sobi, a onda dolazi do stola gdje stoje vrećice sa šećerom. Izvuče jednu posudu ispod stola i počne polagano presipati šećer iz vrećice u posudu... Osluškuje...

FILIP – Čudan zvuk... smiruje... taj čudesni zvuk...

UREDNIK – Kakav zvuk?

FILIP – Zvuk presipanja šećera... uvijek me vrati u djetinjstvo.

UREDNIK – Aha... kao kod Prousta, medeni kolačići čiji okus vraća u prošlost?

FILIP – Kad god je majka presipala šećer... taj me zvuk nosio... kao na valovima...

Filip i dalje presipa šećer i osluškuje...

UREDNIK – Samo se vi smirite, ako vam to pomaže... Jer ono iznošenje vašeg nesretnog djetinjstva u javnost... (*Zastane*): Oprostite, ali bio je to krvnički udarac!

*Čini se da ga Filip ne sluša, jer i dalje presipa šećer i osluškuje...
A onda pogleda u Urednika...*

FILIP – To me zaboljelo... moram priznati.

UREDNIK – Zato sad imate priliku uzvratiti.

Filip i dalje osluškuje... Urednik nastavlja tiho...

Baš me zanima vaš komentar na ono što slijedi na portalu. Već imam na umu što bi to moglo biti... Možda čak i večeras osvane... Ne treba pustiti da se stvar ohladi. Zato, budite pripravn! Neću vas smetati, sam ću...

Urednik izlazi...

A Filip i dalje presipa šećer osluškajući zvuk...

Zatamnjenje...

4. SCENA

Filip, Profesor, Helena

*Filip je za računalom... piše...
Na velikom plavičastom monitoru jedna prelijepa, morska
uvala...
Profesor stoji malo podalje...*

PROFESOR – Jako sam zabrinut za njega... stalno nešto mumlja... a onda zna i zaplakati... pa opet mumlja sebi u bradu... Mislim... mislim... trebalo bi mu pomoći?
FILIP – Nemam ništa protiv, pomozite mu!

Čuje se zvono...

Profesor krene prema vratima...

PROFESOR – Ja ću otvoriti, ionako idem!

Profesor otvara vrata...

HELENA – O, dobra večer, Profesore.

PROFESOR – Oho... dobra večer... (*Zamuca*): gospo... gospođi... Helena... dugo vas nisam vidio, pa ne znam jeste li još uvijek gospođica ili gospođa?

HELENA – Jako dugo... iznenadila sam se da ste još živi.

PROFESOR – Ah... nitko me neće, pa ni smrt!

HELENA – I što sad radi bivši policajac?

PROFESOR – A ništa... ništa, dosadno penzionerski, tanko se rem... oprostite... Da nije ovog mladog književnika za kojeg obavim poneki posao teško bih preživio samo od mirovine.

*Profesor izlazi...
Helena i Filip se gledaju...*

HELENA – Kakve on to poslove obavlja za tebe?

FILIP – Neka sitna kupovina i slično... i ponekad, kad mi zatrebaju za pisanje neke detaljnije informacije iz oblasti kriminala... forenzičari i slično.

HELENA – A je li? On je i s tim upoznat?

FILIP – Pravi stručnjak.

HELENA – Onda bi ga hitno trebalo poslati dvije ulice od tebe, gdje jedan mladić nepomično leži na cesti s raskrvavljenom glavom u lokvi krvi. I ne znam koji me vrug natjera da se radoznalo proguram među okupljene i sve to vidim. A onda sam odjurila... a u glavi mi je bila samo ta slika... krv i oči... velike, začuđujuće, nepomične oči. Strašno... dovoljan je samo jedan hitac iz pištolja i gotovo! I ne znam koliko sam se puta vrtjela u krug... i zaboravila kamo sam pošla... dok se nisam našla pred tvojim ulazom. A onda, penjući se uz stube, nastojala sam dokučiti zašto si me se iznenada sjetio?

FILIP – Eto, tako... htio sam te vidjeti?

HELENA (*gleda ga sumnjičavo, pokušava dokučiti razlog*): Tek tako? Ili me nešto možda trebaš?

FILIP – Možda se uzajamno trebamo. Ja pozvao, ti došla!

HELENA (*i dalje ga gleda*): Da, došla... (*Gleda u uvalu na velikom monitoru*): Na ljetovanje... Baš idilično!

FILIP – Popravlja raspoloženje.

HELENA – Nisam primijetila, nekako si tmuran? I ja sam mislila da ću se tko zna koliko radovati kad te ugledam i kad se svega prisjetim... a sad se nekako uopće ne veselim... i osjećam se tako... nelagodno... Možda zato što si ti naglo izrastao u priznatog književnika, a uz to i rado čitanog kolumnista? Kad smo bili skupa, o tome si samo sanjario.

FILIP – Netko je rekao: plakat ćemo za vremenom kad smo plakali!

HELENA – Ne bih rekla da to vrijedi za tebe, pune su te novine... pogotovu kad si s takvom sigurnošću krenuo u napad na onog... mog uvaženog kolegu s faksa...

FILIP – Čitala si?

HELENA – Više sam o tome čula kako pričaju po hodnicima i u kafiću na fakultetu.

FILIP – I kakvi su komentari?

HELENA – Hm... oni koji su mu naklonjeni misle da pretjeruješ i da se malo sa zakašnjenjem svetiš njegovoj suzdržanoj ocjeni o tvojim romanima i o euforiji onih koji te gutaju... A njegovim si neprijateljima baš nekako simpa.

FILIP – A što ti misliš?

HELENA – Nema teme u koju se ne upuštaš i na sve imaš svoj komentar... i trudiš se biti prihvatljiv širem čitateljstvu. Možda zato i nije čudo da ponekad tvoja stajališta zazvuče pomalo infantilno.

FILIP – *Infantilno?*

HELENA – I ta sveopća prašina koja se oko tebe diže, zasigurno je pretjerana... jer se sve doima... nekako nametnuto, putem medija u kojima i sam radiš.

FILIP – Zanimljivo!

HELENA – Pitao si me... i ja sam samo bila iskrena!

FILIP – Aha... Začudo kako se tvoja iskrenost poklapa s mišljenjem tvog uvaženog kolege.

HELENA – Slučajno, jer s njim sam se susrela tek nekoliko puta na hodniku... i izmijenila nekoliko uobičajenih rečenica... i ništa više.

FILIP – Aha... s njim si izmijenila nekoliko rečenica, ali si začudo zapamtila do riječi ono što je napisao o meni. I to nije sve, već on odnekud crpi podatke iz mog nesretnog djetinjstva, koje vrlo malo osoba zna. Recimo, da mi je otac izvršio samoubojstvo zbog velikih dugova, a da je majka poslije toga provela neko vrijeme na psihijatriji, što je njemu onda naravno poslužilo da prezentira i svoju sposobnost psihoanalize, secirajući me... kao nesigurnu osobu.

HELENA – Ne znam o čemu govoriš, sasvim slučajno sam rekla nešto što ti tvrdiš da su riječi dotičnog, ali sam do riječi upamtila

sve one pojedinosti iz tvog posljednjeg romana. Kao slučajno jedan od likova je asistentica na fakultetu čiji je dečko student prve godine. A taj dečko je bio za nju prava divlja zvijer, kojoj prijeti potpuno istrebljenje. I naravno, ona ga je pripitomila i primila u svoj stan. A toj divljoj zvijeri je smetalo što je kroz njen stan prošlo još nekoliko pripitomljenih studoša. Ne podsjeća li te to na nešto?

FILIP – Oprosti, kad god sam u prilici koristiti proživljeno, činim to radije, nego li da izmišljam. A neke stvari onda dodam... tako... da bude zanimljivije.

HELENA – I misliš da se nije odmah, kao poslastica, proširila vijest na faksu, da smo jednom bili skupa. I svi mi se odjednom tajanstveno smiješe, prepoznavajući u meni taj tvoj lik razuzdane bivše asistentice.

FILIP – Oprosti... nije mi to bila namjera.

HELENA – Dobro, nećemo o tome, sve je i tako bilo osuđeno na propast... Nekoliko godina razlike s vremenom bi bio sve veći teret, da bi ta veza opstala.

Tišina... gledaju se...

Što me tako gledaš? Jesam li se promijenila?

FILIP – Ne nisi...

HELENA – Jesam, promijenila sam se. To znam, to jedino znam. Svaki dan se pogledam u ogledalo i svaki dan primjećujem tu promjenu. (*Dugo ga gleda, smješkajući se*): Osjećaš li?

FILIP – Što?

HELENA – Pa, *trenutak*.

FILIP (*nasmiješi se, pride joj i prigrlji je*): Mislim da ga sad osjećam jače nego ikad... živim ga... Osjećam kada dođe... otkuca... prođe, i zamijeni ga drugi...

HELENA (*prihvati zagrljaj*): Ali, moraš ga znati zaustaviti... proživjeti... iscijediti iz njega svu moć trajanja i od takvog trenutka napraviti *vječnost*.

FILIP – S vremenom sam i to naučio i bio sretan jedno vrijeme...

Ostaju zagrljeni jedno vrijeme. A onda je Filip pogleda...

Baš sretan, sve dok nisam čuo kako si sličnu *vječnost* poklanjala i nekome drugom... A bila si moja.

HELENA – Tvoja? Jesam li ti ikada rekla da ću biti samo tvoja? Između nas je bilo šest godina razlike. Ništa nisam obećavala, samo sam ti nudila... *trenutke*. Mnogi su ti zavidjeli na tome.

FILIP – Neki su mi se i smijali, jer su znali ono što ja ne znam. A oni koji su bili zavidni...

HELENA – Nisu stigli na red, to si mislio reći.

FILIP – Ne, nisam...

HELENA – Ali si takvom opisao osobu u svom romanu, koja po mnogome podsjeća na mene. Zato još uvijek i trpim podsmješljive poglede onih poluintelektualaca s kojima ti itekako koketiraš, jer gutajući tu, nazovi, angažiranu književnost, oni sretni ulaze u stvarnost i sve odmah pretvaraju u trač.

FILIP – Eto, još jedna veleumna misao Vrhovskog koju znaš napamet, a njega tek tako površno.

HELENA – Što želiš time reći?

FILIP – Ništa, osim da se ne može nekoga znati tek tako površno, a s njim živjeti u tajnosti i imati dijete.

Duga stanka... Helena ga dugo gleda, premišlja...

HELENA – Otkud ti to?

FILIP – To je ta druga strana tvog vrhunaravnog intelektualca Vrhovskog. Moglo bi se reći da je to njegova blaža druga strana lica, a ona još tamnija strana mogla bi osvanuti kao senzacija.

HELENA – Pa da, ti se i time baviš.

FILIP – Ne, ja se time ne bavim, ali eto, slučajno... znam što opet pripremaju oni zločesti dečki s portala.

HELENA – S kim si, takav si!

FILIP – Kako ti drago, samo... onako, na znanje: to što sam sad rekao, a tiče se tebe i njega, neće osvanuti na portalu, zahvaljujući meni. Ali, su mi rekli da će uskoro osvanuti na portalu nešto što će sve šokirati!

HELENA – Kako to misliš?

FILIP – Ništa ja ne mislim. Samo su mi rekli s dotičnog portala da imaju nešto senzacionalno.

HELENA – O čemu ti to?

FILIP – Ni o čemu! Oprosti. Htio sam te vidjeti... i reći ti kako znam za tvoju vezu s Vrhovskim i kako mi je jasno odakle on crpi one intimnosti o meni, koje su samo tebi znane. I... i... jasno mi je naravno zašto se tako obrušio na moj posljednji roman. Eto, sve me to izbacilo iz takta, ali sad vidim da sam i ja pretjerao. Oprosti!

HELENA – Čekaj malo, zagazio si dublje nego što si valjda i mislio, braneći svoju povrijeđenu taštinu. Sad ili zaplivaj u tim govornima ili se pokušaj izvući. Želim znati što će to osvanuti na portalu?

Zvoni Filipov mobitel. Filip uzima mobitel sa stola, gleda tko ga zove...

FILIP (*Heleni*): Oprosti. (*Javlja se na mobitel*): Hej...! Ne! Prije dva sata? Ne nisam vidio. Senzacionalno, kažeš? Tražili s televizije da objave? Dobro, pogledat ću! (*Filip završi razgovor i pogleda u Helenu*): Osvanulo!

HELENA – Osvanulo?

FILIP – Na portalu, prije nekoliko sati. Kažu, već pola grada bruji o tome. Nije isključeno da će biti i na središnjem Dnevniku.

HELENA – Znači, osvanulo! A što?

FILIP – Možemo zajedno pogledati, jer ni ja ne znam što je trebalo osvanuti. Prebacit ću na veliki monitor.

Filip ukucava adresu dotičnog portala i čeka... Na ekranu se pojavljuje stranica dotičnog portala i velika najava:

Nastavak "razmjene snova" slavnog akademika Vrhovskog!

A onda ispod te najave manjim slovima piše:

Slika!

Komentari!

HELENA – Na sliku!

FILIP – Ok. Na sliku!

Pojavljuje se slika Vrhovskog kako razgolićen grli nekog mladog studenta. U tom studentu prepoznajemo onog mladića s kojim je išao zagrljen na gay paradi...

Filip klikne i povuče sliku prema gore... slika nestaje...

Ispod slike je već i nekoliko komentara:

Sad je barem jasno zašto je uvaženi Akademik bio u prvim redovima na gay paradi.

Jož, koliko nas je...

Možda je i ova fotografija bila ključna da uvaženom filozofu i znanstveniku britanska Akademija znanosti otvori svoja vrata...

HELENA – Makni to!

Filip klikne i veliki monitor ostane plavičasto prazan...

HELENA – Smeće!

FILIP – Tko?

HELENA – Usrani portal.

FILIP – Kad su pustili snimku vođenja ljubavi poznate pjevačice, onda su svi hrlili na taj portal da vide kako to čini slavna pjevačica, i tad se nitko nije sjetio taj portal proglasiti usranim.

HELENA – Ovdje se sigurno radi o fotomontaži!

FILIP – Ne samo da znaš što je rekao Vrhovski, već znaš i što će reći.

HELENA – Smeće!

FILIP – Usrani portal?

HELENA – Ti si smeće!

FILIP – Naravno. On je cvijeće! Čini se, dvospolno!

HELENA – Tvoje najjače oružje je besramni cinizam.

FILIP – Opet citiraš Vrhovskog?

HELENA – Hm... tvoja taština je bezgranična!

FILIP – Mogao bih ponoviti isto, ali neću!

*Helena napravi nekoliko nekontroliranih pokreta, a onda
zastane, pokrije lice rukama i zaplače...
Filip joj prilazi, ona se naglo odmakne od njega...*

HELENA (kroz plač): Pusti me...

*Polako se smiruje... krene prema kupaonici... pali svjetlo u
kupaonici...*

HELENA – U ovakvim situacijama čovjeku jedino ostaje da vrišti.
A možda bi i jedno tuširanje godilo... sprati sve sa sebe...

Heleni zvoni mobitel... Vadi mobitel iz torbe, javlja se...

E, mama... je li sve u redu? Spava. Zlato moje... neka spava...
Dolazim za dva sata... i onda si slobodna. Ma ne, sve u redu...
Da, na faksu sam, naravno... Bok, mama, vidimo se uskoro...

Završava razgovor...

Ne boj se, neću se tuširati. Ali, poslije svega, moram se barem
umiti!

*Helena ulazi u kupaonicu... kroz staklene opeke vidi se njena
sjena...*

Filip uzima mobitel...krene naprijed i ukucava broj...

FILIP – Ja sam. Da, vidio sam. Mislim da je grozno. Grozno je to
što ste dali objaviti na Internet. Niste mi odgovorili... za koga
sve to radimo? Tiraža? Ma nemojte, samo tiraža? Dobro, onda
ćemo drugačije razgovarati. Ma živo mi se jebe kako ćete to shva-
titi. Ne, zapravo shvatite kao prijjetnju, dok ne dobijem odgovor!
Ne, nećete vi doći do mene, nego ću ja ujutro navratiti kod vas u
redakciju. Da, vidimo se... (Za sebe): Sa zadovoljstvom.

Helena izlazi iz kupaonice...

FILIP – Oprosti... ispalo je kako je ispalo. Nitko od nas tu nije
nevin, a čija je krivica veća to će opet svatko na svojoj koži osje-

titi. Htio sam te vidjeti, jer želim neke stvari dokučiti. Naručili su mi da krenem s njim u polemiku.

HELENA – Tko?

FILIP – I ja želim saznati krajnjeg nalogodavca, a motive mi nitko neće reći, moram ih sklopiti sam, kao mozaik... a onda... sve objaviti. To će biti moje tuširanje! Reci mi, molim te, ona njegova izjava... da želi ući u politiku... Je li bila ozbiljna?

HELENA – O politici s njim nikada nisam razgovarala. Ali znam, ako je nešto javno izrekao, onda je mislio ozbiljno. Nije od onih koji ubiru sitne poene.

FILIP – A što misliš je li za njega bilo interesantnije premijersko mjesto ili ono predsjedničko, budući su i jedni i drugi izbori blizu?

HELENA – Premijersko mjesto značilo bi da šuruje s jednom od stranaka. On nije takav, on bi radije da može svakoj stranci reći ono što misli.

FILIP – Znači, ono Predsjedničko?

HELENA – Zapravo ne znam. O tome nismo pričali. Više smo bili zaokupljeni kako riješiti našu pat poziciju s djetetom koje raste i za koje nitko ne zna da je njegovo...

FILIP – Helena, još bih te nešto htio pitati... nešto od čega ovisi moja daljnja sudbina. Moram te pitati...

HELENA – Znam, za onu malu glupaču.

FILIP – Za koju glupaču?

HELENA – Pa onu novinarku kojom se ženiš... i koja mi je telefonirala u pola noći, prije desetak dana.

FILIP (*iznenađen*): Nina ti je telefonirala? Vi se poznajete?

HELENA – Ne!

FILIP – Zašto ti je telefonirala?

HELENA – Pitala me za tebe... jesi li ti kod mene?

FILIP – I?

HELENA – I ja sam rekla da si kod mene... u krevetu!

FILIP – To si rekla? Zašto?

HELENA – Zašto? Ali ja sam stvarno bila u krevetu. I kad ti odjednom zazvoni telefon u pola noći i čuješ glas nekakve balavice koja pita da li je njen dečko kod mene... oprost, ali ja bih

ponovno odgovorila: da, kod mene je u krevetu, ali vam ga ne mogu dati jer je meni potreban.

FILIP – Tako si rekla?

HELENA – Tako nekako!

Heleni zvoni mobitel... Helena pogleda tko je zove, razmišlja hoće li se javiti... a onda se pomakne malo u stranu i javi se tiho...

HELENA (*hladno*): Da, izvoli! Molim te sporije, ne mogu sve to pohvatati... Da vidjela sam... slučajno sam vidjela! (*Vrisne suzdržano*). Kako nije važno? Važno je, itekako važno! (*Sluša, a onda iznenadena*): Što? U bolnici si? Bio si u bolnici? Bilo ti je loše? Pozlilo? Srce? Ne! ... Hej... zašto plačeš?

Dolazi naprijed, govori tiše...

Filip prisluškuje...

Hej, pa ti plačeš, zbog tog usranog portala... Što? Sad si na policiji? Čekaj... molim te smiri se... ništa mi nije jasno... bolnica, policija? Krešo, molim te, smiri se... Krešimire, hajde, prestani plakati... Znam doživio si šok... ali ti... ti da plačeš?

(*Iznenadeno*): Molim? O Bože! Kada? S trećeg kata? O Bože, pomozite... Zašto? Tko mu je javio? I on vidio... i deset minuta poslije... O, Bože! O, Bože, pomozite... Doći ću odmah... Dobro, neću doći... ali moram te vidjeti, što prije... moramo biti skupa što prije... Znam... znam. Vrijeme ne možeš vratiti, barem ti to znaš...

(*Pokušava se suzdržati od plača*): I misli malo na sebe... Dobro, isplaći se ako ti je lakše... Da, da... da... znam... znam...

Helena završi razgovor, stoji na mjestu i gleda u prazno...

Doživjela je stres...

FILIP (*oprezno*): Nešto se dogodilo?

Helena ga pogleda... još uvijek u stanju šoka...

Što se to dogodilo?

HELENA (*usprije samo tiho prozboriti*): Sin...

FILIP – Tvoj sin?

HELENA – Njegov, stariji.

FILIP – Što mu se dogodilo?

HELENA – Javili mu neki dečki iz kvarta... da pogleda na Internet... I on...

FILIP – Otvorio portal... i vidio?

HELENA – Desetak minuta poslije skočio s trećeg kata... Na mjestu mrtav...

Zatamnjenje...

5. SCENA

Filip u zamračenoj sobi sjedi za kompjutorom...

Piše poruku... Ispisana poruka pojavljuje se na velikom portalu...

HITNO TE TREBAM... VAŽNO JE...

Filip čeka odgovor... nestrpljiv je... Opet piše...

**AKO SI NA PORTALU, JAVI SE... TREBAM TE...
ODGOVORI! HITNO JE...**

Filip uzima mobitel ukucava broj...

FILIP – Robi, gdje si? Pa ako si na portalu zašto ne odgovoriš? Ma nemoj, u gužvi si... svi te trebaju! Jasno, zvijezda si, je li... Što? A sad više neću preko mobitela... i odgovaraj na jebenu poštu...

*Filip nestrpljivo čeka da mu Robi odgovori...
Signal na kompjutoru... i pojavi se tekst na velikom portalu...*

**SVI ME DANAS TREBAJU... NE DIŽEM GLAVU...
ODGOVARAM NA STOTINE POZIVA... DAJEM IZJAVE...
VEČERAS SAM NA TV... NA OTVORENOM... LAVINA SE
POKRENULA, GLAVNI SMO U LIJEPOJ NAŠOJ...**

Filip odmah odgovara...

**BOLI ME... ŠTO SI GLAVNI. DOLAZI HITNO DO MENE,
TREBAM TE...**

Filip čeka odgovor...

**TI ILI SI IZVAN VREMENA, ILI NE SHVAĆAŠ... LAVINA
JE KRENULA... GLEDAJ ME VEČERAS NA OTVORENOM,
PA SE SUTRA VIDIMO...**

Filip brzo odgovara...

**VIDIMO SE KAD JA KAŽEM DA SE VIDIMO! ODMAH,
KOD MENE! A LAVINA BI MOGLA TEK KRENUTI
AKO OBZNANIM KAKO SI DOŠAO DO SNIMKE ONE
PJEVAČICE I NJENOG VIRTUALNOG SEKSA...**

Filip nestrpljivo čeka odgovor...

**ŠTO TI JE, ŠTO SI TAKO NABRIJAN. KAO DA NE
RADIMO SRODAN POSAO, ZAPRAVO KOORDINIRAN...
DOBRO, NEĆU VIŠE PREKO POŠTE... DOLAZIM ČIM
PRIJE...**

Zatamnjenje...

6. SCENA

Filip, Profesor, Adam

Filip je u polumraku za računalom... nešto piše u svoj laptop... a na velikom ekranu piše samo naslov: SLUČAJNA SLIČNOST

Profesor proviruje i gleda u Filipa...

Profesor pokuca tiho... Filip i dalje zaokupljen svojim poslom, intenzivno piše...

PROFESOR – Ne znam u kakvoj je to žurbi bila, ali nije zatvorila vrata... ona vaša... A onaj vaš... Adam... još je kod mene... Razgovaramo... iako je on u onom stanju... znate... Razgovarali smo o smrti...

Filip prestaje pisati, nasloni se rukama na stol i zagnjuri glavu u ruke...Profesor se češka po glavi i onda započne tiho...

PROFESOR – Znate... mi stariji ljudi... nekako smo stalno opsjednuti smrću... Ja mislim... kako su u životu ključni momenti kojekakvi slučajevi... Hoću reći: sve je samo slučaj... I rodili smo se slučajno... a umrijeti moramo... Ali je opet slučaj kada, kako... i zašto? Da, umrijeti moramo za sada. Htio sam vas pitati: vjerujete li vi u znanost? Mislim, da vam je vjera tako jaka u znanost, pa da povjerujete kako će znanost jednom pobijediti i smrt. Ja znanost cijenim isto toliko koliko i umjetnost. I zato razumijem... ta vaša stanja. Jer, sva vam je umjetnost samo strah od smrti. Potreba za umjetnošću, strah je pred nepoznatim... Umjetnost je, zapravo, opijum za narod. Pogotovu sapunice, ako je to umjetnost?

Filip ga na kratko pogleda, a onda, opet nastavi pisati...

PROFESOR – Pišete? Neka, neka! I sve ćete to napisano objaviti?

FILIP (*tih*): Konačno sve! Bez cenzure u sebi i oko sebe... sve gadosti na vidjelo.

PROFESOR – Razumijem, angažirana književnost. To ja kod vas volim... bavite se onim pravim stvarima, a ne izmišljenim... ili što ja znam, kojekakvim sapunicama koje su izvan realnosti.

Čuje se signal s računala...

Filip otvara poštu... na velikom monitoru...

Gdje si... mobitel ili ti je zauzet ili se ne javljaš. Zar si još opterećen onom polemikom... TREBAM TE... I VOLIM TE!

Nina

Filip odgovara na poštu... odgovor na velikom monitoru...

Oprosti, baš sam ti se htio javiti! I ja tebe trebam s istim osjećajima. Imam još jedan sastanak koji neće trajati više od pola sata. Čekam te u stanu...

PROFESOR (*uredno iščitava poruke*): Gdje sam ono stao... aha sapunica.

Filip ga pogleda...

Oprostite, neću vam smetati... samo vi radite i primajte posjete... (*Odlazeći*): Sigurno ćete pisati i o onoj noći?

FILIP – Kojoj noći?

PROFESOR – Pa, pretpostavljam da je to bio samo eksperiment... da biste onda imali o čemu pisati?

FILIP – Što je bio eksperiment?

PROFESOR – Pa... ona noć... vi otišli... oni došli...

FILIP – O čemu vi to?

PROFESOR – Ma ni o čemu... buncam... nešto napola čujem i onda stvaram neke konstrukcije... profesionalna deformacija... ostalo od posla kojem sam se posvetio cijeli život. Ali, ja vam više nisam pouzdan... godine...

FILIP – Dobro, i što još hoćete od mene?

PROFESOR – Eto... vidite, senilnost, došao i odmah zaboravio... Kod mene je kako rekoh, onaj vaš... sad više ne znam, je li Kain ili Abel... Uznemiren je... imao sam nešto žestoko i on sve popio... i pomoglo mu. Pa mislim, ako imate nešto slično...

Filip uzme bocu s pićem i pruži je Profesoru...

FILIP – A sad me obojica ostavite na miru...

PROFESOR – Svakako... opet važan posjet, znam. (*Krene prema vratima*): Oprostite.

Ulazi Adam...

Oho... ja o vama, a lupus na vratima. To je za nas... čekam vas...

Profesor izlazi...

Adam bojažljivo prilazi Filipu...

FILIP – Samo si mi još ti trebao. (*Vadi iz džepa novac, pruži mu*): Evo ti i zbogom!

ADAM – Neću novac... ne treba mi... Radim... fotografiram... snimam... izrađujem... spaljujem... i ništa ne znam...

FILIP (*vraća novac u džep*): Imaš novac, onda imaš i drogu. I u čemu je onda problem?

ADAM – Moram ti reći... razgovarati... brat si mi...

FILIP – Sad sam ti brat. Sad kad sam ti potreban sad sam ti brat. I o čemu bi mi mogli razgovarati? O fiksanju?

ADAM – Ne... ne ostavit ću fiksanje... samo sam sad uzeo trip da ti mogu jasno izreći: Neću više fotografirati... neću snimati... reći ću im: ne!

FILIP (*povisi glas*): Što ti zapravo hoćeš od mene?

ADAM – Došao sam reći... vratiti... Sve je to zbog sna...

FILIP – Što da mi vratiš?

ADAM – Sanjao sam da me trojica tuku... do besvijesti gaze nogama... Probudio sam sa strahom... sav u znoju... Uzeo sam ti pištolj...

FILIP – Ti si taj! Kada si ga uzeo?

ADAM – Jedne noći, došao sam... i htio sam te zamoliti, a nije te bilo... a imao sam onaj ključ... što si mi jednom dao...

FILIP – Da si barem zalupio vrata, znao bih da si ti. Gdje je pištolj?

ADAM (*vadi pištolj iz unutrašnjeg džepa*): Sve... do maloprije, uredno sam nosio tu... tvoj pištolj... i tek... maloprije... na ulici ... Grozan je to osjećaj kad si stalno u strahu... (*Zaplače*): A ti mi nećeš pomoći...

FILIP (*uzima mu pištolj iz ruke*): Nema se tu više što pomoći. Odlazi!

Adam i dalje stoji, Filip opet izvuče novac i gurne mu ga u džep. Kupi... i riješi krizu...

ADAM (*odlazeći*): Ne... rekao sam im: Ne!

Zatamnjenje...

7. SCENA

Filip, Robi

ROBI – Dok sam se penjao stubama, razmišljao sam kako ti mene zapravo iskorištavaš. Čim ja nešto objavim na portalu ti me nestrpljivo zoveš i tražiš detalje, a onda ja poslije sve nekako razbirem ono što si vješto unio u svoj roman, pa sve izgleda kao tvoje. Dobro, na stranu tvoja spisateljska vještina da sve to znaš uobličiti u oblak samozatajne ironije, koja uvlači čitatelja u nešto što mu je već blisko kao tema, ali ne zna koje se sve tajne kriju iza

te primamljive i odnekud poznate mu tematike, što ga onda tjera da sve pročita u jednom dahu. Dragi moj prijatelju, ti bi definitivno trebao meni odvojiti neki postotak od tvojih romana. Kladam se da je i sad isti scenarij... a tema je ono... mrak! Samo za poželjeti za novi roman.

FILIP – Pogotovo kad takva jedna tema postane uzrokom nečije obiteljske tragedije...

ROBI – Kakve obiteljske tragedije? Aha, pročitao sam... žao mi je! Nisam znao da ti se otac ubio...

FILIP – Tko je ubio ubijenog, to je pitanje?

ROBI – To je pitanje za tebe, Hamlete, kojim se možeš baviti slijedeća dva, tri mjeseca uz računalo.

FILIP – Za razliku od tebe koji bi slijedeća dva tri mjeseca mogao provesti po sudovima.

ROBI – Oho, sad još i prijetiš. Koji si ti samoživci, tašti čovjek. Već dva mjeseca u centru grada je tvoja slika pred knjižarom u prirodnoj veličini... s ovako uperenim prstom, kojim ili pucaš ili prokazuješ... a kad se nekom drugom ukaže prilika da je u centru pažnje, onda si u stanju i prijetiti. Slušaj, večeras sam na Otvorenom, moram se pripremiti... I što je najvažnije, i on je pristao doći u emisiju... Ne zna što ga čeka... Stari, imamo ga još...

FILIP – On sigurno neće doći!

ROBI – Kako znaš?

FILIP – Znam ono što ti ne znaš... i što će ti se sigurno obiti o glavu.

ROBI – Da, ti si onaj sveznajući, kao u svom romanu.

FILIP – Nisam sveznajući. Hoću recimo znati tko ti donosi one snimke koje puštaš na portalu?

ROBI – Hej... ti kao da se ne baviš novinarstvom. Svoje izvore ne mogu... ne smijem... ili naprosto, neću ti odati!

FILIP – Ne možeš? Ne smiješ? Ili naprosto, nećeš? Što je istina? Dobro, ako nećeš reći izvore, onda reci tko te plaća?

ROBI – Ma, daj...

Zvoni mu mobitel...

Oprosti, moram se javiti... Alen je... s portala... (*Javlja se*): Ej, što je nova? (*Sluša, lice mu se mijenja*): Tko? Zašto? Kako to? Što oni imaju tu tražiti? Pa iskoristi to i objavi odmah... da, da... sve... da je policija došla na portal... da je pitala za mene... i sve to. Ne, ne... bolje da ja to večeras kažem na televiziji, na Otvo-renom, kao novu vijest... Što su javili s televizije? Emisija se otkazuje? Zašto? E, jebi ga... pa to... to nije normalno... Što mi to glavno još nisi rekao? Zar postoji još nešto i glavno? Kako? Odnijeli moje računalo... Policija odnijela moje računalo? Pa gdje mi to živimo, jebote. Svašta! Dolazim odmah. (*Završava razgovor*): Čuo si... policija na portalu, pitali za mene... odnijeli računalo... s televizije otkazali Otvoreno! Što je ovo, jebote, kao da smo udarili na Predsjednika, a ne na nekog umišljenog filozofa. Čekaj, ti si spominjao da bih mogao par mjeseci provesti po sudovima? Ti znaš nešto više?

FILIP – Znam. Sin Vrhovskog se ubio!

ROBI – Kada?

FILIP – Dva, tri sata poslije... onoga, što si ti objavio na svom portalu.

ROBI – I kakve ja veze imam s tim?

FILIP – Tvoj portal... Ti objavio... a ako još oni koji su odnijeli računalo otkriju da je objavljeno fotomontaža, eto razloga za brigu.

ROBI – Ne... kao prvo, portal nije moj... mislim samo moj... moj je formalno... jer, zapravo... drugi stoje iza svega.

FILIP – Tko su ti *drugi*?

ROBI – Uh, jebote... da se to krene odmotavati? Ne mogu zamisliti tako nešto...

FILIP – Ne možeš zamisliti sebe s metkom u glavi?

ROBI – O čemu ti to? Jesi li normalan?

FILIP – Ni o čemu! Ne želim ti ja još otežavati!

ROBI – Kako se odjednom sve promijenilo... za par sati... od trijumfa... do ovoga...

FILIP – I Vrhovskom se sve promijenilo za par sati. Imao je sina, a sad ga nema!

*Robiju zvoni mobitel... Robi gleda tko ga zove...
Odmakne se malo u stranu... pokušava govoriti sasvim tiho da
ga Filip ne čuje...*

ROBI – Da! Da, čuo sam... I za ono drugo sam čuo... Da... slučajno sam čuo... Gdje sam? Tu... tu, kod... kod Filipa...
(*Sluša, kima glavom*): Da... Da... Dobro... Da... Ok. shvatio!
(*Završio je razgovor na mobitelu*): Ništa... pitaju jesam li čuo...
FILIP – Tko pita?
ROBI – Nije važno!
FILIP – Oni *drugi*?
ROBI – Nije važno. Imaš li što za popiti... Nešto žestoko!

Donese mu čašu i sipa mu iz boce...

FILIP – Evo... ako te to može umiriti...

Robi pije, zabrinut je, nešto smišlja...

ROBI – To... s pićem, nikad ne znaš. Nekoga smiri, a nekog raspiri...
FILIP – Da, s pićem nikad ne znaš.
ROBI – Da, baš tako...

Smišlja, a onda pogleda u Filipa...

Kako je Nina?
FILIP – Super!
ROBI – Super... kad je super!
FILIP – Kako to misliš?
ROBI – Mislim... neka je bar netko super.
FILIP (*prisjeti se*): A što se tiče Nine: Prije desetak dana, poslije našeg dogovora, zamolio sam te da sačekaš Ninu i da joj kažeš da hitno putujem na tajno mjesto i da neću nositi mobitel i da joj se neću moći javljati sve do danas.
ROBI – Da, sjećam se... dogovorili smo se oko posla što je trebalo... i ti si onda otputovao na onu tajnu lokaciju... spreman za

polemike... a ja ostao da sačekam Ninu. Onda su navratili i Alen i Saša s portala... morao sam im dati neke upute... beskorisne upute, jer su došli odnekud već dobroano nacvrncani...

FILIP – Pitao sam te za Ninu?

ROBI – Da, sačekao sam Ninu zajedno s njima... i rekao joj...

FILIP – Rekao si joj da sam opet s Helenom u vezi i da sam pobjegao s njom na par dana? Je li tako? Odgovori!

ROBI (*nasmije se*): Dobro... možda sam... rekao... i tako nešto... A zapravo sam se šalio... Nisam znao da će je to toliko pogoditi.

FILIP – I Nina je onda u panici zvala Helenu, a ti si i dalje podmuklo šutio?

ROBI – Da... sjećam se da je nekog zvala... ali nisam znao koga, pa sam šutio. I poslije tog kratkog razgovora... bila je... da, uzrujana... i onda je uzela bocu s pićem... i tako potegnula... iz boce, da su joj Alen i Saša zapljeskali.

FILIP – A ti?

ROBI – Ja sam... bio po strani.

FILIP – Kako se ti voliš igrati s ljudima? A što da se Nina tako napila i da je recimo skočila s ovog petog kata.

ROBI – Napila se jeste... ali skočila nije... već...

FILIP – Već?

ROBI (*kroz smiješak*): Plesala striptiz... na stolu!

FILIP (*krete prema njemu*): Molim?

ROBI – Ti si započeo... a onda se iščuđavaš.

FILIP – Plesala na stolu... gola?

ROBI – Pa moglo bi se reći... na kraju, gotovo gola.

FILIP – Na kraju gola? Nina?

ROBI – Ali... to nije bio kraj!

FILIP – Ima još nešto?

ROBI – Ša stola se... *sve preselilo*... na ovaj... krevet...

FILIP – Što se preselilo na krevet?

ROBI – Nina... onako oskudno obučena... i ona dvojica koji su je bodrili i pljeskali kod plesa!

FILIP (*nasrne na njega, uhvati ga za ovratnik*): Što? Hoćeš reći... da je Nina... da je... Hej...

ROBI (*otrgne se*): Ništa više neću reći... i pusti me! (*Filip opet krene na njega*): I da se nisi usudio udarit me... jer postoji i snimka...

FILIP – Snimka? Kakva snimka?

ROBI – S kamerom, naravno... onom malom, ali kvalitetnom...

FILIP – Gdje je snimka! Pokaži!

ROBI – Nije kod mene?

FILIP – Kod onih je *drugih*?

ROBI (*klimne glavom*): Oni svakog žele imati u šaci... kako taj ne bi uradio neku gluposti. Upravo su mi javili da imaju tako nešto i da ti ne padne na um...

FILIP – Zovi mi ih... zovi te druge da im kažem da ja mogu napraviti i veće gluposti, od onih koje oni mogu zamisliti!

ROBI (*cinično*): Zar možeš sebe zamisliti s metkom u glavi?

Filip izvuče svoj revolver i prisloni ga Robiju uz glavu...

FILIP – Tko? Ja ili ti?

ROBI – Glupo. Toliike godine provesti na robiji?

Filip ga gurne i pritom ga udari pištoljem u glavu, Robi se sruši na pod, opipava mjesto gdje ga je udario, pogleda u ruku, a ona krvava...

FILIP A sad van, govнару!

ROBI (*dižući se s poda*): Da... ja sam govнар... a ti si nevinašce. A jesi li se kada zapitao, otkud ti ovakav stan u centru grada... i onaj skupocjeni auto pred ulazom?

FILIP (*vrಿಸne*): Van!

ROBI (*odlazeći*): Moje je bilo da te upozorim... a ti svoje znaš!

Robi izlazi...

Zatamnjenje...

8. SCENA

Filip, Nina, Adam

Nina stoji kod vrata s torbom na ramenu i s vrećicom "Kike" u ruci... Gleda u Filipa koji sjedi za stolom.

NINA – Vidim da nisi baš nekog raspoloženja. A kako bi i bio... poslije svega. Molim te... odmah na početku... Molim te, za naše dobro... ja tebe neću ništa pitati... a nemoj ni ti mene. Znam tko ti je danas dolazio... a ne znam zašto ti je dolazila... mogu pretpostaviti... ali neću te pitati... I nije važno tko mi je rekao... Znam... znam, da ni ja nisam anđeo... Stoga, molim te, slušaj... došla sam... došla sam ti reći nešto vrlo važno... zapravo pokazati... (*Lupne prstima po torbi*): Tu je... snimka! Tajna snimka! Ali o tome malo poslije, kao što rekoh. A sad... želim ti reći... ovih desetak dana što se nismo vidjeli... Razmišljala sam o svemu... o nama najviše... Neki ljudi čitav svoj život prožive s krivim ljudima... i nisu svjesni toga. Umru, i nikada ne doznaju da je njihov život mogao biti drugačiji, da su drugi ljudi bili pored njih. Razmišljala sam... i svašta mi je padalo na um... Možda smo ti i ja krive osobe jedno za drugo... i to sam pomislila. A sad, poslije svega... znam... znam da si ti ono... najljepše što mi se dogodilo u životu... I zato, o onome što sam donijela... i o čemu ćemo porazgovarati kad vidiš sve to... i stvari postaviti na svoje mjesto... i onda... možda... krenuti od početka... od podstanarske sobe... i neovisni od bilo koga... O svemu tome poslije! A sad... da ti pokažem... Kupila sam u *Kiki* ovaj krasni pokrivač...

Vadi iz vrećice pokrivač i njime pokriva krevet...

Pogledaj... zar nije divan... i ova mi je boja ciklame tako dražesna... ima u sebi nešto uzvišeno... nedostupno svima, a tako podatno onima koji se vole... Hajde, dragi moj... zaboravimo sad na sve... a onda ćemo... poslije... o svemu se dogovoriti i stvari postaviti na svoje mjesto... Dođi! Ili ja moram doći po tebe? Nije mi teško...

Prilazi mu i obgrli ga iza leđa, ljubi ga u kosu...

Ljubavi moja... toliko je snage u meni i optimizma... ako treba, prenijet ću te ovim krhkim rukama do našeg kreveta...

FILIP – Kakva snimka?

NINA – Slušaj me... otkrila sam nešto skandalozno... i neće ti biti lako... Zato, prije toga, želim da se opustimo... a onda poslije, onako, hladne glave, da pogledamo i dogovorimo kako dalje...

FILIP (*tiho, odsutno*): Kažeš... neki ljudi umru... a da ne doznaju? Moja sudbina kao da je završila prije smrti... kao da sam sve spoznao...

NINA (*nasmije se*): Sudbina ti završila prije smrti?

FILIP – Ništa mi nemoj govoriti... još uvijek mi se čini da mogu otići sam... potpuno sam... pogledati u daljinu... i zamisliti nepregledana polja...

NINA – Što ti je?

FILIP – Odlazi!

NINA – Samo sam ti htjela reći i pokazati...

FILIP – Sve znam. Ništa mi ne moraš reći!

NINA (*plačno*): Ne znaš... ništa ne znaš!

FILIP – Odlazi!

Nina stoji... premišlja...

NINA – Dobro... idem... kad ti tako želiš. Želiš li? Hoćemo li se vidjeti. Želiš li da se vidimo?

FILIP – Ne znam...

NINA – Sutra... prekosutra... kroz mjesec dana... godinu... sto godina?

FILIP – Ne znam...

NINA – Kako ne znaš?

FILIP – Ne znam...

NINA – Shvaćaš što te pitam?

FILIP – Ne znam...

NINA – Tebi nije dobro?

FILIP – Ne znam...

NINA – Što ne znaš?

FILIP – Ništa... ništa više ne znam...

NINA – E, ovo ti moram pustiti... pa ti kako znaš!

Naglo krene do računala... stavi u računalo DVD...

Filip se naglo pridigne... krene prema njoj...

FILIP (*vikne*): Znam... sve znam!

NINA (*ustukne*): Što znaš?

FILIP – U tome i jest strahota što sve znam... Postoji snimka, to hoćeš reći?

NINA (*uzmičući*): Strašno je to što su u stanju učiniti, to želim reći!

FILIP – Otkud ti snimka?

NINA – Crknulo mi računalo na poslu... Urednikova soba je bila prazna, mislila sam započeto dovršiti na njegovu računalu... I bio je njegov DVD unutra... i onako, radoznalo, pustim taj DVD... i... imala sam što vidjeti... i zato sam donijela... da se dogovorimo kako dalje...

FILIP – A usput si donijela i novi prekrivač... da sve gadosti prekriješ, je li?

NINA – Ne znam o čemu ti to buncaš, ali da bi u našim kratkim životima trebao jedan prekrivač da sve gadosti pokrije, to je istina... i zato sam donijela snimku... da se oboje suočimo sa svim tim gadostima u koje smo oboje bili upetljani i da jednom zauvijek kažemo: VIŠE NE!

FILIP – Draga moja, ja tebi želim reći: VIŠE NE!

NINA (*krene rukom pustiti DVD*): Prvo da vidiš... a onda reci što ti drago!

FILIP (*uhvati je za ruku*): Striptiz na stolu... je li...

NINA – Što ti je... Kakav striptiz?

FILIP – A ni to nije sve... je li... Sve je onda završilo... na ovom mom krevetu s ona dva kretena...

NINA – Ti nisi normalan... kad vidiš, drugačije ćeš govoriti...

*Nina pritisne na računalu da snimka s DVD-a krene...
 Filip je, grubo, jednom rukom uhvati za ruku... a drugom sa
 stola uzme nož za rezanje papira...
 Nina se uspije istrgnuti i pobjeći u kuhinju...
 Filip za njom...i nestane u kuhinji...
 Čuje se tupi udarac... Ninin vrisak... i još nekoliko udaraca...
 i onda tišina...*

U isto vrijeme, zapravo kad je Nina uletjela u kuhinju i Filip za njom, na velikom ekranu slika s DVD koji je Nina uspjela pustiti trenutak prije...

*Na tom snimku je zapravo proces fotomontaže...
 Prvo vidimo snimku s gay parade...
 Kamera se sve više fokusira na Vrhovskog i mladića pored Vrhovskog... U jednom trenutku Vrhovski se približi mladiću, zagrlji ga i nešto mu govori... Mladić, uz smiješak, nešto mu odgovara na uho, približivši još više glavu njegovoj...
 U tom trenutku se snimka zaustavi...
 A onda priljubljene glave Vrhovskog i mladića... lica im se skoro dotiču, a usne otvorene... pa se doima kako će se taj trenutak poljubiti...
 Slika se s glava spušta na dva gola muška tijela...
 Glave se spajaju s tijelima...
 I na kraju slika pokazuje Vrhovskog i mladića kako goli stoje jedan pored drugog skoro priljubljenog lica i s isprepletenim rukama na tijelima...*

*Još koji trenutak potraje ta snimka a onda se ekran ugasi...
 Čuje se zvono na vratima...
 Pojavljuje se Filip sav izbezumljen i blijed od šoka... u ruci drži nož za papir koji je krvav na samom vrhu...
 Filip prilazi stolu i spušta nož na stol...
 Vrata se polagano otvaraju... i na vratima se pojavi Adam...*

ADAM (*s vrata, tiho*): Ubio sam...

FILIP (*uplašeno*): Možda... Ne znam...

ADAM – Prije sat vremena... tako nekako... Bojim se. Ne znam mu ni ime... čak mi je i lik maglovit... Samo oči... oči su mi ostale u sjećanju... velike, začuđujuće...

FILIP – Da... samo oči, velike začuđujuće...

ADAM – Sve je to zbog košmarnih snova... Stalno sanjam da me proganjaju... a onda sam sanjao da su me trojica stigla... i da me tuku, do besvijesti. Zato sam uzeo pištolj... Stajao sam ispred kafića... a onda mi on prišao... i zatražio novac. “Ne dam...” Nisam rekao da nemam, već: ne dam! I on me ošamario... i tada u trenutku, sjetio sam se sna... ono kako me tuku do besvijesti... Izvukao sam pištolj... Sjećam se da je od iznenađenja, otvorio usta... a kako sam okinuo, to mi ni sad nije jasno... i metak ravno u usta. Krv je odmah šiknula... pa je tek onda pao...

FILIP – I ona je otvorila usta od iznenađenja... i tek je onda pala...

ADAM – I ja sam onda pobjegao... sad me sigurno traže...

*Iz kuhinje se odjednom začuje stenjanje, a onda tihi plač...
Adam pogleda u Filipa, a onda se obojica okrenuše u pravcu
kuhinje...*

*Pojavi se Nina okrvavljene ruke i lica...
Kad ugleda Adama i Filipa naglo zanijem...*

ADAM (*Nini*): Ubio sam...

*Nina brizne u plač i istrči iz sobe...
Duga pauza...*

FILIP – Tko je ubio?

ADAM – Ja...

FILIP – Koga?

ADAM – Ne znam.

FILIP – Ne znaš?

ADAM – Prvi put ga vidio...

FILIP – I ubio?

Adam nemoćno slegne ramenima... Filip ga zagrli...

FILIP – Brat si mi...

ADAM (*prihvati zagrljaj*): Hvala ti...

FILIP – Ponosan sam na tebe...

ADAM – Ubio sam!

FILIP – Zato sam ponosan. Ja ni to čak nisam uradio... nisam imao snage...

ADAM (*zagrli ga i zaplače*): Pomozi mi... molim te, pomozi mi...

FILIP – Hoću, pomoći ću ti... moram ti pomoći... (*Odlazi do stola i presipa šećer*): Slušaj ovaj zvuk... samo zatvori oči i slušaj zvuk... to će te smiriti... a onda zaželi nešto... oslušuj i čekaj... Vidiš li što?

ADAM (*tih, zatvorenih očiju*): Vidim... vidim...

FILIP – Što vidiš?

ADAM – Vidim polja... nepregledna polja... i nigdje nikoga. Kao da sam sve ljude poubijao...

FILIP – Oslušuj... samo oslušuj... Vidiš li još što?

ADAM – Vidim sliku koju moram naslikati... Bit će to najdivnija slika ikad naslikana... (*Otvori oči, prilazi Filipu*): Ubio sam... ubio...

FILIP (*i dalje presipa šećer i osluškuje*): Čudan zvuk... Bio sam u kuhinji s majkom... Ona je presipala šećer i tiho plakala... Osluškiavao sam zvuk presipanja šećera i njen plač... I onda se to stopilo u jedno... Pravila je kolač, za Dan državnosti... U drugoj sobi otac je pio i slavio... A onda mi je mama prišla, zagrlila me i rekla: Ono što želiš postići, moraš jako željeti! A ja sam jako želio samo jedno: da joj se vrati onaj osmijeh koji je izgubila od kako si se ti vratio iz rata. Toga više nije bilo... osmijeha je nestalo u našoj kući... otac je sve više utapao svoj žal za domovinom u bocama alkohola, a ti si s drogom padao sve niže i niže. Naša se mala obitelj raspadala, a domovina sve više rasla za neke druge. Otac si je

utvarao da je on taj neki drugi, posuđivao je novac na sve strane... i od kamataru, pa je i dalje pijančio i slavio. A majka je onda ušla u sobu i viknula mu: "Dobio si domovinu, ali si izgubio dijete, idiote!" I nastavila se obostrana vika, dok nije odjeknuo strahoviti šamar na majčinu licu. Tad je nastala tišina. Ništa nisam čuo, ni viku ni majčine jecaje ili plač. I tad je majka ušla. Odmah sam po njenom pogledu vidio da više nije ona ista. Za jednu minutu ili dvije... za pet šest koraka učinjenih u toj proklesoj minuti ispunjenoj vikom, ona je izgubila razum. Tresnula je zgotovljenu tortu na pod i po njoj onda sasula pripremljeni šlag. Uskoro su kola hitne pomoći odvučla majku... a poslije dva dana... i sam si bio prisutan... otac si je pucao u glavu... a ja sam i dalje presipao šećer i jako želio da se majci vrati osmijeh na licu...

ADAM – Nikad više! Umrla je poslije dva mjeseca. I nju sam ubio...

FILIP – Voljela te... tako te je voljela da sam ponekad bio ljubomoran...

ADAM (*zagrlji ga*): Treba voljeti bližnje...

FILIP – Trebalo bi... voljeti sve ljude...

ADAM – Čudno... volim sve... Volim ih... kao da sam sve ljude poubijao... Imao sam nepunih dvadeset godina kad su me regrutirali za rat. Otac je bio ponosan, a majka je plakala... A tamo, na fronti, bilo je strašno... Ne možeš ti to zamisliti... svašta je bilo... mislio sam da ću poludjeti... A onda su se pojavili neki ljudi i dali nam drogu... Otad je sve bilo podnošljivije... A kad je rat završio, odjednom shvatiš da si navučen i da ne možeš natrag... Nisam nastavio studij, ali sam zarađivao i kupovao i drogirao se... Znam, ja sam uzrok majčine smrti... Sve sam radio da dobijem trip... sve! I fotografirao i u tajnosti izrađivao fotografije... Sve! A onda sam u parlamentu prepoznao jednog od onih koji su nas na fronti opskrbljivali drogom... A sad odjednom vidim ga u parlamentu. Versace odijelo, skockan, umiljat, domoljuban do neba... punih usta govorio je za govornicom o mladim ljudima koji su žrtvovali svoje živote za domovinu... i onda je govorio o blistavoj budućnosti naše lijepe domovine... A onda sam se zapi-

tao gdje sam ja tu i stotine onih koji su završili kao ja. Koji smo mi kurac u toj blistavoj budućnosti naše lijepe domovine? I onda sam odlučio okrenuti stranicu i reći im – NE!

*Adam izvuče iz ruksaka fascikl, a iz fascikla nekoliko
fotografija baci na pod...
Filip kupi fotografije s poda i gleda...*

FILIP Kako..? Zar si ti... fotografirao?

ADAM – Rekao sam im ne!

FILIP – Ove su fotografije puštali na portal? A nisi li onda i snimao za njih?

ADAM – Svima sam rekao: ne! Više se nikoga ne bojim... osim sebe. Sve sam radio da dobijem trip... Oni su mi nabavljali drogu. I više ne mogu... neću! Rekao sam im: ne!

FILIP – Kome si rekao?

Adam vadi još nekoliko manjih fotografiju iz džepa...

ADAM – Evo, njemu!

FILIP (*začuden*): Njemu?

ADAM – A on će reći drugima... važnijima.

Adam mu nešto kaže na uho, šapatom...

FILIP (*gleda u drugu fotografiju*): On... zapravo, nije on?

ADAM – Ne! On je, po potrebi i onaj drugi.

Ponovno mu nešto šapne na uho...

FILIP – Ni on... nije on?

ADAM (*klimne glavom*): Svi su oni po potrebi... drugi? Jaki su... nitko im ništa ne može, a oni sve mogu! Iskonstruirati... izmisliti... a ako treba i likvidirati... i sve na kraju izgleda da se dogodilo... slučajno. Danas za novac sve mogu učiniti. Nekoga pretuku...

i sve kao slučajno... A ja sam im rekao: ne! Više ih se ne bojim, jer su me i tako upropastili. Sve sam radio za njih... sve što je trebalo... Morao sam i lagati i izmišljati... i više ne znam što je što... u glavi mi je košmar... A Profesor mi je još rekao da ti moram napomenuti onu noć s Ninom... više ne znam... u glavi košmar?

FILIP – Čekaj malo... Da li je uopće bilo te noći?

ADAM – Je li bilo te noći... ili mi je profesor ubacio bubu u uho... ja ne znam...

FILIP – Profesor? Pa da... zato je on... i zato je ona...

Filip dođe do kompjutera i pusti onaj DVD koji je donijela Nina...

Opet se na velikom ekranu pokaže onaj proces fotomontaže...

FILIP – Pa da... sve je montirano... Sve mogu... Ako nije bilo te noći... onda će biti neka druga noć?

ADAM – Pogledaj kako mi ruke drhte A sad mi samo jedno obećaj... da ćeš se pričuvati. Jaki su... mogu sve... i sve izgleda kao slučajno... Zato ću opet uzeti tvoj pištolj... da se osjećam sigurniji... Može?

Filip mu pruži pištolj... Adam ga uzima i stavlja u džep...

Za mene ne brini. Odlučio sam... i ovaj put je to moja odluka... Moja odluka, moj rizik. Spreman sam na sve! A ti, što ćeš sad ti?

FILIP- Ne znam... Sabrati se... i sve postaviti na svoje mjesto...

ADAM – Nemoj odmah sve prekinuti... polako... nastavi po istom, a onda se polako izvuci iz svega.

FILIP – To je i Nina imala na umu... Moram pronaći Ninu!

Uzima mobitel... pritisne...

ADAM – Odlučio sam... moram ovako naglo... sve odjednom prekinuti... jer sam naglo i počeo... Možda susretnem majku... onako nasmijanu...

FILIP – Ne javlja se... Ne brini, pronaći ću je...

*Adam zagrlji Filipa i poljubi ga...
A onda polako izlazi gledajući u Filipa i smješkajući se...
Filip gleda za njim sve dok ne izađe...
Adam mu dovikne izvana...*

ADAM – Što misliš... što će pisati u onim tvojim novinama...
“Ubio se branitelj!” ili “Ubio se narkoman”?
FILIP (*shvati i uspije samo viknuti*): Neee!

*Odjekne pucanj iz pištolja...
Filip istrči van...*

Zatamnjenje...

9. SCENA

Profesor, Urednik...

Izvana se čuju glasovi...

UREDNIK – Nisam mogao prije. Vani je kiša... gužva! Aha... to je to! Znači, sam je to uradio?

PROFESOR – Jest... sam se ustrijelio u glavu.

UREDNIK – Kako? Gdje je pištolj?

PROFESOR – U tome i jest caka... gdje je pištolj?

Profesor promalja glavu kroz vrata...

Hej... momčiću... Nema nikoga?

Ulazi Profesor, a za njim i Urednik...

Mladi, dragi prijatelju... znam da ste tu negdje... Ma tu ste vi negdje...

Urednik gleda po sobi, a Profesor krene prema kupaonici...

Ma, tu ste vi negdje... gdje ste se samo sakrili...

Dolazi do kupaonice, upali svjetlo, otvara vrata... i kroz otvorena vrata vidi se Filipovo nepomično tijelo kako leži u lokvi krvi...

Tu je! I pištolj je tu...

UREDNIK (*prilazi i gleda u Filipovo nepomično tijelo*): I on se ustrijelio u glavu?

PROFESOR – Da, istim pištoljem.

UREDNIK – Kako?

PROFESOR – Fino. Prvo si je u glavu pucao Kain... a onda došao brat Abel... uzeo pištolj... pogledao se u zrcalo i pucao si u glavu... To je jedna varijanta. A druga je varijanta, da je Abel prvo pucao u glavu Kaina, a onda se pogledao u zrcalo i sam prostrijelio...

UREDNIK – Čudno?

PROFESOR – Da, čudno! U osamdeset posto ovakvih slučajeva prvo se pogledaju u zrcalo i onda pucaju...

UREDNIK – Pa, da... vi ste policajac. A zašto vas onda svi zovu: Professore?

PROFESOR – Dvije godine prije mirovine predavao sam na kriminalistici.

UREDNIK- A tako... onda je sve jasno.

PROFESOR – Sad ćemo vidjeti, je li sve jasno?

Profesor dolazi do stola, pali lampu... prebire po razbacanim papirima na stolu, traži nešto...

Na kompjutoru pritisne i pokrene DVD...

Na velikom monitoru opet započne proces fotomontaže...

Urednik odmah prekine..

UREDNIK – Tu je!

PROFESOR – Kako ste bili tako neoprezni?

UREDNIK – Ah, današnji dan je bio ludnica... ostao mi u računalu... I kad ga nije bilo, odmah mi je bilo jasno tko je uzeo i gdje je s tim krenula.

*Profesor vadi DVD i stavlja ga u foliju...
Urednik pruži ruku misleći da će mu Profesor dati DVD,
a on ga strpa u svoj džep...*

PROFESOR – Sigurnije je kod mene.

UREDNIK – Vi ćete onda to predati...

PROFESOR – Naravno...

UREDNIK – Onim *drugima*?

PROFESOR – A kome drugom?

UREDNIK – Da, da... A recite, onaj što ga je Adam ubio tamo na ulici?

PROFESOR – Ma zamislite, nisu se ni poznavali... čista slučajnost.

UREDNIK – Sad sam opet prošao pored istog mjesta... sve pu-
sto, nigdje nikoga... I kiša je sve oprala...

PROFESOR – A tko će drugi, nego kiša!

UREDNIK – A Helena?

PROFESOR – Ne znate? Bila je sva kao mahnita... I udario ju je motor nasred ceste...

UREDNIK – I?

PROFESOR – I udarila glavom u rub pločnika... Na mjestu mrtva.

UREDNIK – Šteta!

PROFESOR – Itekakva šteta... jer vozač je pobjegao, a da ga ni-
tko nije vidio!

UREDNIK – Aha... A Nina?

PROFESOR – Nina? Nina je, jadnica, doživjela šok. Uletjela mi
u stan, krvava, uplakana i sva prolupala. I zato je na psihija-
trijskom odjelu... kod onog našeg doktora...

UREDNIK – Ali... ona sve zna?

PROFESOR – I onaj naš na psihijatriji najbolje zna kako se sve
može brzo i zaboraviti.

UREDNIK – A je li postojala ta snimka?

PROFESOR – Koja snimka?

UREDNIK – Pa... onaj striptiz na stolu i ono na krevetu...

PROFESOR – Prvi put čujem.

UREDNIK – Aha, onda je Robi svoj posao odradio kako treba.

PROFESOR – Dobro ste me podsjetili...

Vadi iz džepa dvije kuverte s novcima...

Ovo je za vas... a ovo za onog Robija, s portala... Eto!

UREDNIK – Eto... ja onda idem... kiša sigurno još pada... A vi ćete onda sve... mislim...

PROFESOR – Bez brige... sad ću ja nazvati one svoje... a onda će to njihovo potrajati sve do jutra... Znam napamet kako to ide!

Urednik klimne glavom i izlazi...

Profesor prilazi telefonu, podiže slušalicu i ukucava broj...

PROFESOR – Halo... halo... je li to policija na aparatu? E, fino... baš lijepo... Mislim, nije baš lijepo to što ću reći... Znae što se dogodilo? Ne znate? Pa kako biste i znali... dogodilo se... nešto strašno... u mom susjedstvu! Da, ja sam... prepoznali ste mi glas? E, fino... A, ja sam dobro... onako penzionerski... Nego, pošaljite ekipu... A trebat će... sve će trebati... od istražitelja do forenzičara... Naravno, i ja ću vam biti na usluzi...

KRAJ

Praizvedbe

STANOVNICI SNA izvedeni su pri put u Hrvatskom narodnom kazalištu u Zagrebu u sezoni 1982-83. u sljedećoj podjeli:

AKTER	Božidar Orešković
SOKRAT	Zlatko Crnković
NAPOLEON	Vanja Drach
BANKAR	Vjenceslav Kapural
ŽENA – EHOLIJA	Dubravka Miletić
GRETA	Eliza Gerner
AKTEROVA ŽENA	
ŽENA DUH	Iva Marjanović
BOLNIČARKA	
PRVI DOKTOR	Ivo Kadić
DRUGI DOKTOR	Mirko Švec
NEPOZNATI	
PRVI BOLNIČAR	Franjo Štefulj
DRUGI BOLNIČAR	Miljenko Brlečić
REDATELJ	Mladen Škiljan
SCENOGRAF	Zvonko Šuler
KOSTIMOGRAF	Ika Škomrlj
GLAZBA	Neven Frangeš

...

Stanovnici sna su naša drama, drama ljudskih zajednica i ljudskih individualnosti u našem vremenu. Ipak, ne smije nas zavarati njezina “modernost”. Točno je da su njezina pitanja upućena našoj suvremenosti. Ali najpotresnija i u najvećoj mjeri demistifikatorska pitanja postavlja “muzika” drame, zakonitost njezina dinamičkog ustrojstva, logika koja strukturira njezin kazališni “jezik”, pa ako ta pitanja i pogađaju konkretne društvene okvire, ona se ipak u prvom redu tiču odnosa koji te okvire proizvode: Ludnica, kazalište, svijet “tamo vani”; san, sjećanja, “Hamlet”, ludilo, međusobno suprotstavljanje psihoterapeutske metode, i pogibeljne utopije jednog i drugog Doktora; Akterova trauma, Sokratova manijakalna potreba da se osveti “društvu”, fašistoidna ideologija Akterova dvojnika Nepoznatog, itd. itd.

Ljudi koji napučuju san žive posve apsurdnu, kaotičnu egzistenciju, ali san neprestano – zacijelo iluzorno ali neodoljivo – u taj kaos unosi muziku smisla.

Stanovnici sna otpočinju svoje kazališno življenje upravo na pozornici našeg najstarijeg teatra. A taj susret zacijelo nije slučajnost, jer se u Bukvićevoj drami, u međusobnom traženju i mimoilaženju maski i ave-ti, konstruira i uspostavlja splet prepoznatljivih, prizemnih, ovozemalj-skih odnosa čija se uznemirena prolaznost ne prestaje pozivati na metaforiku koja otkriva njezina trajna i univerzalna značenja.

Mladen Škiljan

Iz programske knjižice predstave

Bio sam ugodno iznenađen kad mi je jednog dana skromno prišao moj bivši student Amir i stidljivo me zamolio da pročitam njegovu dramu *Stanovnici sna*. Osjetio sam se poput đaka, ta tko sam ja pa da donosim neka mišljenja o najtajnijoj i najzagonetnijoj umjetnosti – dramskom stvaralaštvu, pogotovu o djelu čovjeka o kome nisam ni pomišljao da bilo što piše. Obojica smo bili nekako zbunjeni, brzo sam uzeo dramu i skoro pobjegao. I pročitao sam dramu. I opet je pročitah drugi put (nisam htio namjerno ni trenutka biti površan, kao što se prema meni često bilo) i nazrijeh, osjetih, da ona nosi niz zanimljivih, čudnih, nepoznatih asocijacija, koje se šire i izvan uskih granica zadane osnovne situacije. Počeli su se preda mnom pomaljati groteskni spojevi Shakespearovih lica, Dostojevskog i osoba Sna. Počele su mi se ocrtavati neke scene i osvjetljivati značenja: razgovor Aktera i Nepoznatog – Doktor-sko-teniska scena – Ritual smrti i sjajna scena zakletve, pa četiri Bolničara kao četiri Kapetana. Ta Daumierova nacerenost i rečenice i grimase izvorište su vrlo snažnog utiska. Želio bih istaknuti najvažniju stvar, koja mislim da je osnovna vrlina ove drame – a to je jedna silna energija koja se skriva u ovim situacijama, u ovim nesretnim i izmučenim ljudima, koji imaju mnogo toga da kažu, ali se susprežu i govore ili se skrivaju iza drugih rečenica i neke apartne igre ludila i sna.

Tomislav Durbešić

Iz programske knjižice predstave

Već prvim tekstom *Stanovnici sna* autor ostvaruje složeni dramski model konstruiran na bazi ispreplitanja različitih vremenskih sfera, te realnih i *snovnih* svjetova, čime postiže nabijenu tenziju spiralnog uspona sukoba na način koegzistencije čas u harmoničnom, a čas opet u kontrastnom ili pak inverzivnom međuodnosu, što za konačni cilj ima pogađanje iritirajućih i bolnih točaka u sazviježđima ljudske uzaludnosti i bezizlaza. Ludnica kao dramska metafora života u kojoj su često reminiscencije na Šekspira i Dostojevskog, u kojoj su bolesnici (ljudi) *osamljeni i kad žive zajedno*, predstavlja i tematsko utemeljenje budućih Bukvićevih drama, što u središtu sukoba nose motive vlasti i izmanipuliranosti, slobode i nemogućnosti bijega, kao i konstantno preispitivanje stvaralaštva.

Gordana Muzaferija
Antologija bošnjačke drame

BOŽIDAR OREŠKOVIĆ, ZLATKO CRNKOVIĆ, DUBRAVKA MILETIĆ,
VJENCESLAV KAPURAL, ELIZA GERNER

VANJA DRACH, ELIZA GERNER, DUBRAVKA MILETIĆ

HOMO NOVUS prvi put je izveden na Maloj sceni Hrvatskog narodnog kazališta u sezoni 1986-87 u sljedećoj podjeli:

IL	Pero Kvirgić
ELA	Koraljka Hrs
TV GLAS	Melanija Dugandžić
	Miro Šegrt
REDATELJ	Mladen Škiljan
SCENOGRAF	Aleksandar Augustinčić
KOSTIMOGRAF	Ljubica Wagner
GLAZBA	Igor Savin

...

Radnja drame *Homo novus* smještena je u nekakvu neodređenu, daleku budućnost čovječanstva, u neko podzemno, postapokaliptičko vrijeme gdje je sve kontrolirano i do pojedinosti regulirano bitisanje jednog ljudskog para, koji na svom putovanju u besmrtnost izgubi sve karakteristike para.

Nema sumnje *Homo novus* je drama prisile – prisile koja je prisiljena da se ostvari kompletna, i koja je svjesna suštine nemogućnosti kompletne ostvarenosti. *Homo novus* je i drama slobode – slobode koja neprekidno, sa sve većom tjeskobom, promatra vlastitu degradiranost, ali je unatoč tome neuništiva. A ta drama prisile i slobode nije ni u fabuli ni u “filozofiji” komada. Ona je sva u dijalogu... Po tome, a ne po pojedinim beckettovskim situacijama ili dijaloškim sklopovima, *HOMO NOVUS* upućuje svoj tagikomični pozdrav, pun respekta, univerzuma Beckettova teatra!

Mladen Škiljan

Iz programske knjižice predstave

Homo novus, iako pod *prividom beckettovskog pastiša i orwellovskim smislom za kataklizmu* predstavlja ipak piščev samosvojan izričaj dramatskih doživljaja svijeta, podignut njegovom prodornom intelektualnošću na nivo ubojite groteske u kojoj, po prikazu jezive besmislenosti totalitarnih sistema i totalitarnih razmišljanja slijedi nastavak tematiziranja izmanipuliranosti do poništenja lične slobode i totalnog

otuđenja, kad gubitak sposobnosti govora predstavlja kraj ljudskog, a početak robotskog načina postojanja.

Gordana Muzaferija
Antologija bošnjačke drame

Homo novus Amira Bukvića, u izvođenju Hrvatskog narodnog kazališta u režiji Mladena Škiljana premijerno je prikazana 26. studenog 1986 g. na maloj pozornici ITD. Priča je smještena u vrijeme nakon atomske katastrofe, a kako pozornica podsjeća na mjesto krajnje otuđenosti i besmislenog trajanja, moglo bi se zaključiti da se ovdje radi o još jednom odgovoru na napore Beckettovih likova da se napokon nagode sa svijetom u kojem žive. Jer prazan prostor i dvije velike vreće odgovaraju kantama za smeće, humku ili bezvremenom čekanju...

Umjesto Clova i Hamma, koji čekaju svršetak svoje igre, Il i Ela, orijentirani na glas iz televizora, pokušavaju se sjetiti zaboravljenih riječi i pri tome također čekaju, ali ovaj put pilule za umiranje. Na početku i na kraju sve je jednako besmisleno. A ipak, krajnjim naporom, on i ona otkrivaju prijevaru i tako je sasvim jasno da nisu zamišljena lica iz tuđeg sna, već samo umjetno združeni par...

Kroz, ponekad i duhovito, poigravanje automatizmom jezika, nastaje zanimljiv kazališni predložak, kojeg Škiljan iščitava pravilno i pažljivo, vjerojatno bez većih režijskih intervencija. Dramaturgija fragmentarnog zapisa nije postala izlika za scenski kaos, nego je priča suvislo prepričana. Tako je ipak sve pregledno i jasno, a možda i vrijedno baš zato što nije drugačije.

Zasluge za to imaju izuzetni glumci Pero Kvirgić i Koraljka Hrs, koji su se sjajno transformirali u promatrače vlastite nemoći, dodajući autorovoj redukciji, uz pomoć svoje osobnosti, psihološku motivaciju likova.

Dubravka Vrgoč
Vjesnik

U polukružnoj dvorani Teatra ITD održana je neobična kazališna predstava – dvoje dramskih prvaka, Pero Kvirgić i Koraljka Hrs, izašli su pred gledaoce u bijelim kostimima s isto tako bijelim kapama. Scenograf Aleksandar Augustinčić kreirao je pozornicu svu u bjelini, a

tekst zagrebačkog glumca i dramatičara Amira Bukvića uveo je gledaoce u atmosferu znanstveno-fantastične budućnosti.

Član drame HNK u Zagrebu Amir Bukvić se prije pet godina predstavio dramom *Stanovnici sna*, koju su odigrali njegovi kolege s dosta uspjeha na sceni svoje kuće. Prošle godine Bukvićev kriminalistički *Nepredvidiv slučaj* izveden je u teatru ITD, u režiji Tomislava Durbešića. U svojoj trećoj drami Bukvić odlazi u fantastiku budućeg čovjeka, koristeći se Beckettovim nihilizmom i Orwellovim proricanjem budućnosti...

U toj izmaštanoj budućnosti čovjek će toliko dugo živjeti, da će mu život dosaditi, pa će sanjati o smrti; kako bi to bilo divno promijeniti svoj vječni život za tajanstvo nepoznatog nestanka. I koliko god je ova predstava zasnovana na autorovoj fantaziji, iz nje se probija u našu današnju realnost sugestija očaja, tjeskobe, mučnine u kakvu bi moglo zapasti čovječanstvo u nekoj dalekoj "blistavoj budućnosti"!

Bukvić se i u *Homo novusu* pokazuje vještim u građenju dijaloga i jezičnim finesama, a ima i snage za aluzije na apsurre današnjeg života. To su sve dobri znaci da bi mogao postati pravim dramatičarem našeg vremena.

Nasko Frndić
Borba

Sinoć je u Maloj dvorani Teatra ITD praizvedena treća drama Amira Bukvića, dramatičara i glumca, pod nazivom HOMO NOVUS. Radnja je smještena u neko buduće postatomsko sklonište u kojem dvoje ljudi suprotna spola živi osuđeno na strogo kontroliranu vječnost...

Mladen Škiljan, redatelj ove prve ovogodišnje premijere Male scene Hrvatskog narodnog kazališta, okupio je uspješnu ekipu suradnika. Scenograf Aleksandar Augustinčić načinio je vrlo efektanu scenu koja jasno odražava i prazninu i sterilnost i kontrolu. Bijela ploha s paravanima, dva uspravna ležaja, dva stupa sa svjetlećim ekranima, sve zaokruženo s nekim šipkama koje zatvarju začarani krug scene, sve u bijelom, samo uz igru svjetla koje prati televizijske vijesti. Tome je uspješno dodana muzika Igora Savina te kostimi Ljubice Wagner...

No, sol predstave ipak su bili glumci, Pero Kvirgić i Koraljka Hrs, koje je publika ispratila dugim aplauzom.

Sanja Nikčević
Večernji list

PERO KVRGIĆ, KORALJKA HRS

PERO KVRGIĆ, KORALJKA HRS

DJECA SA CNN-a, prvi put su izvedena u POZORIŠTU MLADIH u Sarajevu u sezoni 2005-2006. u sljedećoj podjeli:

DINO	Semir Krivić
DORA	Amra Kapidžić
GOGO	Nermin Tulić
GOSPOĐA ŠLIK	Jasna Diklić
FAHRO – RUS	Damir Kustura
PROLAZNICA	Elma Ahmetović
REŽIJA	Aida Bukvić
SCENOGRAF	Dinka Jeričević
	Irena Žic
KOSTIMOGRAF	Irena Žic
MUZIKA	Hamdija Salihbegović
	Edo Maajka

...

S razlogom redateljica *Djeca sa CNN-a* Aida Bukvić tijekom rada nije željela otkrivati detalje ove predstave, koja je naprosto nadmašila očekivanja publike. Niko se nije nadao tako jakoj priči, izvrsno postavljenim karakterima, dramaturškoj preciznosti i na koncu uistinu dobroj teatarskoj predstavi.

Tekst Amira Bukvića govori o Bosancu Dini, izbjeglici iz Srebrenice, i Dori, djevojci iz Vukovara, koji spontano, nepretenciozno i nenametljivo iznose svoje tragične priče iz prošlosti. Ovo je apsolutno predstava koja nas se tiče i koja vrlo angažirano govori o genocidu u Srebrenici...

Uloga Dine je najbolja u karijeri Semira Krivića, koji je bez trunke patetike i sa mnogo spontanosti odigrao tragični lik i u njemu čak pronašao zrnice radosti i humora. Amra Kapidžić bila je dostojan partner i odgovorila teškom glumačkom zadatku u kojem je skrivala svoju priču sve do kraja. Sigurnost sa scene isijavao je Nermin Tulić, dok su Jasna Diklić, Damir Kustura i Elma Ahmetović unijeli dinamiku u tok radnje.

Djeca sa CNN-a je predstava koja zasigurno nikoga neće ostaviti ravnodušnim.

Anila Gajević
Dnevni avaz

Iako najnovija premijera Pozorišta mladih *Djeca sa CNN-a* traje puna dva sata bez pauze, publika je predstavu odgledala u jednom dahu.

Aida Bukvić je redateljica suptilnog senzibiliteta. Predstavu je gradila moderno, nenametljivo, filmski precizno, sa puno detalja, a iznad svega komorno, intimistički, što je, inače, veoma teško. U crno-sivobijelom scenografskom okviru sa tri pokretna panoa, scene su se odvijale kao po preciznom švicarskom satu. Neke su scene napravljene odlično, neke, pak, veoma dobro, znalački, nježno, prefinjeno.

Cijela je predstava bila, dakako, na izvrsnom glumačkom paru: Amri Kapidžić i Semiru Kriviću. Kao da su uloge Dore i Dine pisane za ove talentirane glumce s puno glumačkog šarma.

Radovan Marušić
Oslobođenje

Drama *Djeca sa CNN-a* autora Amira Bukvića otvara potisnuta i gotovo hermetizirana pitanja o procesu socijalizacije i prilagođavanja mladih ljudi na čije su naivne dječije duše u minulim stradanjima ugravirane “crvene ruže” nespokoja i nezaborava. Pisac portretira dvoje mladih, Dinu i Doru, koji su identificirani kroz jednu zajedničku nit –kao djeca prošli su slično tragično iskustvo potaknuto zlokobnim rušiteljskim ideologijama, ona u Vukovaru, on u Srebrenici. U tom nemilosrdnom vremenu prošli su kroz tipičnu kratkotrajnu medijsku eksploataciju, no ona ih je simbolički spojila kao još jednu surovu analogiju u njihovim ranjenim životima. Pisac blago i postupno zasijeca njihove rane i dijaloški vrlo vješto otkriva što se to krije ispod površine opredmećene u borbi za egzistencijalnu sigurnost i socijalnu prilagodbu. Metodom kontinualnog poniranja u emocionalne slojeve glavnih junaka, autor uspijeva demonstrirati taktički i uravnoteženo kuda su skrenuli njihovi mladi životi na početku življenja koje je ujedno i njihov vrhunac postignutog.

Ono što vođenju radnje daje potrebnu jakost i svježinu jeste pozicioniranje tri lika: ekscentrični slikara Gogo, njegova lucidna baka Kata i Dinin prijatelj Fahro koji je prisutan samo glasom putem telefona. Ta tri lika su dramska kreativna pokretačka snaga koja svojim dinamizmom otvara radnju i pokazuje cijepanje sistema vrijednosti i poroznost poratnih društava.

Indira Kučuk-Sorguč
BH Dnevnik

POZORISTE MLADI SARAJEVO LIVE

KAMUŠI LADINI

Headlines

Djeca sa CNN

News Well-wishers gather to celebrate Queen's birthday

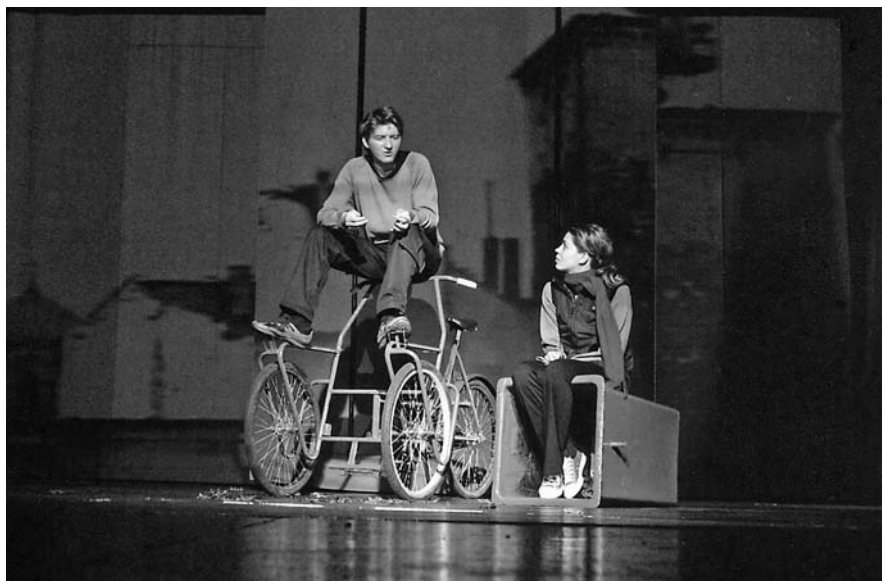
Amir BUKVIĆ

Djeca sa CNN-a

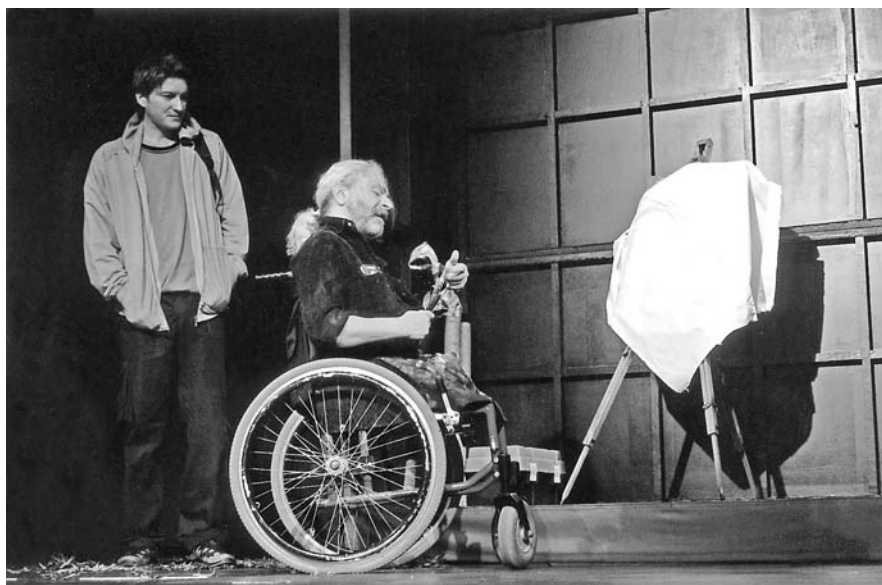
režija: Aida Bukvić

www.pozoristemladih.ba

Igraju: Semir KRIVIĆ, Amra KAPIDŽIĆ, Nermin TULIĆ, Jasna DIKLIĆ, Damir KUSTURA, Elma AHMETOVIĆ

SEMIR KRIVIĆ, AMRA KAPIDŽIĆ

SEMIR KRIVIĆ, NERMIN TULIĆ

ARISTOTEL U BAGDADU izveden je prvi put u KAMERNOM TEATRU 55 u Sarajevu u sezoni 2006-2007. u sljedećoj podjeli:

ISAK	Senad Alihodžić
SAID	Aljban Ukaj
IBRAHIM	Miodrag Trifunov
ABRAHAM	Vlado Jokanović
ESTERA	Arta Dobroshi
CAR	Semir Krivić
AZRA	Sadžida Šetić
FEYSAL	Žan Marolt
FARABI	Alija Aljović
AZER	Dragan Marinković
MUZAFAR	Mirsad Tuka
BENJAMIN	Bojan Trišić
REŽIJA	Aida Bukvić
KOSTIMOGRAFIJA	Vanja Popović
I SCENOGRAFIJA	
MUZIKA	Hamdija Salihbegović Nedžad Merdžanović

...

Premijerna publika sinoć je u KAMERNOM TEATRU 55, pred punom dvoranom, vidjela praizvedbu drame *Aristotel u Bagdadu* koji je prema tekstu Amira Bukvića režirala njegova kćerka Aida Bukvić. Nakon dvosatne dobre igre trinaestočlanog ansambla publika je izašla zadovoljna. Priča o caru koji za savjetnike ima pjesnike i filozofe, a ne ratnike, pokazala se suvremenom. Iako je stavljena u posve drugi vremenski i prostorni ambijent.

Dnevni avaz

Oni koji znaju - ili makar slute – da je očuvanje predodžbe o cjelini Svijeta i ljudskog iskustva osnovna funkcija teatra, odnosno oni koji teatar možda rjeđe posjećuju budući im se mahom nudi takozvana humanistička umjetnost što apsolutizira fragmente, s istinskom će radošću dočekati *Aristotela u Bagdadu*.

Danas kad dramski pisac odluči napisati komad u kojem se “vječna pitanja” tretiraju do kraja eksplicitno, on se mora zapitati kako zadržati interes publike, ponuditi joj neku vrstu pročišćenja, a pri tome ne skrenuti u zagušljivost banalnosti ili ispraznosti na koju je ta ista publika navikla kad je riječ o “proizvođenju” i “uživanju” dramske umjetnosti. Amir Bukvić je taj problem riješio klasički elegantno: osnova logike narativnog postupka koji izvanredno funkcionira na svim planovima ove drame je kombiniranje raznolikih arhetipa pripovjedne i filozofijske tradicije; pri tom ni traga od onog nelagodnog osjećaja da ste upali u još jednu infantilnu “postmodernističku” citatnu igrariju. Dijalog s olimpskim pripovjedačima Shakespearom i Šeherezadom omogućava da na najbolji način dođe do izražaja ona suštinska napetost...

Glavni likovi *Aristotela u Bagdadu* nisu carevi, pjesnici ili trovači(ce), već su to *čudenje* i *pitanje*, ali i *riječ* koja ih prenosi i *svjetlost* zbog koje su tu.

Suvremene drame koje na bilo koji način tematiziraju ortodoksna religijska učenja rijetko zahvate nešto od njihove stvarne raskoši, njihove arogantno zaboravljene mudrosti, a samim tim i rijetko dopiru do onog početnog impulsa koji je uspostavio teatar kao kulturni fenomen. Amir i Aida Bukvić vraćaju tome fenomenu dostojanstvo podsjećajući nas na plodno istinsko okrilje *svijesti o Čudu* u kome je nastao. To je ono okrilje u kome se pitanja postavljaju sa strahopoštovanjem, a odgovori se toliko ne “dobijaju” koliko *prepoznaju* kao nešto otprije znano (pa stoga, izazivaju u čovjeku strepnju od ponovnog zaborava). To je okrilje u kojem *subjekt* ili *junak*, ne obazirući se na historijski provincijalni kompleks “originalnosti”, uči o vlastitoj mjeri u poretku stvari: kad se na samom kraju predstave, postavlja “otrcano” pitanje o tome koje je ime primjerenije ljudskom životu – *tragedija* ili *komedija*, na osnovu ranije prikazanoga gledalac *prepoznaje* odgovor: i tragično i komično nas podsjećaju na ljudsku mjeru, a ljudski život, kao Onaj Koji ga je stvorio, ima mnogo imena. Glumački ansambl *Aristotela*, kako bi rekao **Fohas**, *šminka prava*...

Emir Pekmez
Oslobodenje

Aristotel u Bagdadu je vrlo ambiciozni teatarski tekst, koji mrežu svojih intertekstualnih veza pruža u različitim pravcima, poigravajući se s aluzijama na Šekspirova Hamleta ili pak na Aristotelovu “Poetiku” (ne

zaboravimo i vrlo prepoznatljivu idejnu vezu s Lesingovim “Nathanom mudrim). Amir Bukvić je stvorio zamršeni svijet odnosa, između careva i podčinjenih, onih željnih znanja i onih željnih vlasti, onih koji znaju tajne i onih koji život daju samo da ih saznaju. Taj svijet u kojem dobro i zlo obitavaju skupa, skriveni čak i pod krinkom jedne te iste persone, postaje zatvoreno poprište bitki za pronalazak smisla života, istine, ili pak održavanja kontinuiteta svog vlastitog identiteta. Mladi Car hamletovski (bez)uspješno traži krivca za smrt svog oca, dok se oko njega steže zamka dvorskih spletki i želja za uništenjem. U sceni mačevanja (aluzija na scenu iz Hamleta) između Cara i Isaka, oba učesnika izlaze kao poraženi; otrovani smrtnim otrovom popijenim iz *čaše tajni* (kako Bukvić kaže: “Tajna je kao čaša sačinjena od svjetlosti”).

U sceni predstave u predstavi (opet aluzija na scenu Mišolovke iz Hamleta), Bukvić širi granice svog teksta, stvarajući tako metanarativnu strukturu “priče koja priča samu sebe”, zapravo “teatra koji sam sebe igra”. Ovim postupkom umnožavaju se likovi, odnosi, ali i semantičke dubine teksta koji pokušava ispričati priču o laži, skrivanju, ali i vjerovanju u istog Boga ma kako ga zvali, te našem zajedničkom porijeklu.

Tragajući za značenjem riječi “komedija” i “tragedija”, koje je Aristotel označio kao ključnim pojmovima svoje “Poetike”, Bukvićevi likovi ostaju zatočeni u krugu tragikomedije u kojem će u novim pričama, svaki put ponovo proživljavati i preživljavati svoje sudbine.

Naida Lindov
San

U intervjuu talijanskom književnom časopisu COMUNICARE, gdje je objavljena i uz komentare predstavljena njegova drama *Aristotel u Bagdadu*, Amir Bukvić govori o tome kako je čitajući djela Jorgesa Luisa Borgesa upoznao svjetove jedne daleke istočnjačke kulture, kojoj je on od rođenja, kućnim odgojem i vjerskim svjetonazorom, djelomično pripadao.

Na prvi pogled radi se o apsurd, koji to prestaje biti u trenutku kada ulazimo u Bukvićev pripojedački svijet. Istraživanje i otkrivanje drukčijih svjetova kroz upoznavanje drugog, predstavljaju bit Bukvićevih tematika.

Todorov je kazivao o “problem drugog”. O drugom, misleći pri tom na Amerikance sa stanovišta Europljana. Wachtel je kazivao o “viziji poraženog”. I to pripada onom drugom. A *Bukvić* u svojim dramama go-

vori o nekom “drugom”, koji je jako daleko, ali istovremeno taj netko drugi predstavlja samu srž nas samih. O tom nekom drugom kojeg smo možda jednom davno bili u stanju razumjeti ali, kojeg danas, savladani raznoraznim događajima, više ne prepoznajemo. Postoji i onaj netko drugi koji je u nama: traženje koje čovjek vrši u samom sebi, u svijetu u kojem su se čvrsta uporišta promijenila i u kojem kao jedina nada preostaje *vjera!*

Mladi car, željan znanja i kulture, kako bi razjasnio svoje nedoumice i sumnje, okuplja na dvoru najbolje mislioce, filozofe i znanstvenike, ne mareći za njihovu nacionalnost ni vjersku pripadnost. Aristotel za cara i za osobe koje ga okružuju, postaje nezaobilazan poticaj za svako moguće razmišljanje. Poznato je, kako su u tim vremenima, Aristotelovi tekstovi, u prijevodu ili originalu, putovali s istoka na zapad i kako su tumačenja njegova djela, premda u svojoj različitosti, ujedinjavali stanovnike najudaljenijih dijelova Mediterana.

Unutar jednog svijeta Bukvić često prožima, a ponekad i suprotstavlja dva svijeta, onaj arapski i onaj židovski. Jedan pojam i strah ujedinit će dvoje mladih, jednu Židovku (Eстера) i jednog Arapina (Saida), i učinit će ih bliskim usprkos različitih svjetonazora i nagnat će ih na daleki put u Andaluziju. Iako se drama događa u Bagdadu, i Andaluzija se često pojavljuje u tekstu. I ona za neke junake postaje cilj koji treba doseći. Cilj koji je ispunjen dubokim značenjima, jer upravo putovanje poprima gotovo neophodan smisao i omogućava otkrivanje drugih svjetova i novih saznanja. Arapska kultura je u svom punom sjaju, i Andaluzija u tom smislu poprima ne samo ponajljepše konotacije, nego postaje i sama mogući prostor nove, drugačije slobode.

U drami *Aristotel u Bagdadu* Bukvić se služi okolnostima i situacijama iz prošlosti koje simbolički djeluju, da bi izrazile problematiku, odnose i ograničenja suvremenog svijeta.

Ana Cecilia Prenc
*COMUNICARE – letteratura lingue
i programska knjižica predstave*

Aristotel u Bagdadu je ansambl predstava koju nosi 13 glumaca, koja korespondira s današnjim vremenom, iako priča priču iz 13 stoljeća, jer je to jedan lirski pogled na fenomen *ketmana* u multikonfesionalnim sredinama. Priča je ne samo suvremena, nego i svezremena u

pitanjima koje postavlja. Na upit što je *ketman*, Said odgovara precizno i jasno: "Prilagoditi se zlu vremenu". To mi se čini jednom od ključnih replika ove drame. Pisana u maniru, uvjetno rečeno, magijskog realizma i u njoj se prepliće san i java i pomjeraju granice između stvarnog nestvarnog, ovog i onog svijeta. *Aristotel u Bagdadu* je i pitki filozofski tekst, a i fantazmagorija koja na umjetnički visokorelevantan način zagovara međukonfesionalnu toleranciju. Potraga mističnog filozofa Feysala za značenjem pojmova komedije i tragedije iz Aristotelove "Poetike" također je jedan od motiva drame, ali i jedan od ključeva za njezino čitanje. To je višeslojan dramski tekst s kojim Bukvić uspostavlja repliku sa Šekspirovim "Hamletom" i koji ima srodnike u književnim pismima latinoameričkih pisaca, ali i u književnom pismu jednog Umberta Ecce te u sufijskoj poeziji, filozofiji i tradiciji.

Zlatko Topčić, *ravnatelj Kamernog teatra i dramatičar*
Dnevni avaz

Nekoliko elemenata čvorišna su uporišta ovog teksta. Prije svega, tu je motiv ketmana koji neki likovi u tekstu ističu kao vrhunaravni princip života koji to mora biti, osobito za one koji putuju kroz prostore drugih kultura i običaja ili žive u njima, svejedno.

Osobito je značajan odnos između društava, kultura, religija i komparacija načina na koji se one izražavaju. Utoliko je dragocjena i simbolična priča o prevođenju Aristotelove Poetike u kojoj postoje dvije riječi koje ni prevoditelj niti oni za koje je prevođena ne razumiju. Riječ je, a to u samom tekstu otvara brojne konotacije, o tragediji i komediji.

Tako se događa da se scena teatra u teatru igra na osnovu viđenja jednog od aktera kao priča koja će pričati samu sebe, što gledaocu omogućava višestruki pogled na scenu, kao scensku igru, komentar te scenske igre i komentar tog komentara.

Cijela drama mogla bi se analizirati i kao svojevrsni komentar na Hamleta. Sve je tu: Car – koji živi i umire poput Hamleta, Carev duh, Estera koja se u jednom trenutku ponaša kao Ofelija, scena teatra u teatru, koja uprizorujući varijantu stare, dobro poznate priče o čovjeku koji pokušava izbjeći smrt, na svoj način ponavlja Hamletovu klopku.

Ova opsjednutost teatrom u teatru, koja je način zapravo na koji teatar gleda, analizira, ironizira, odnosno naprosto komentira sebe, a

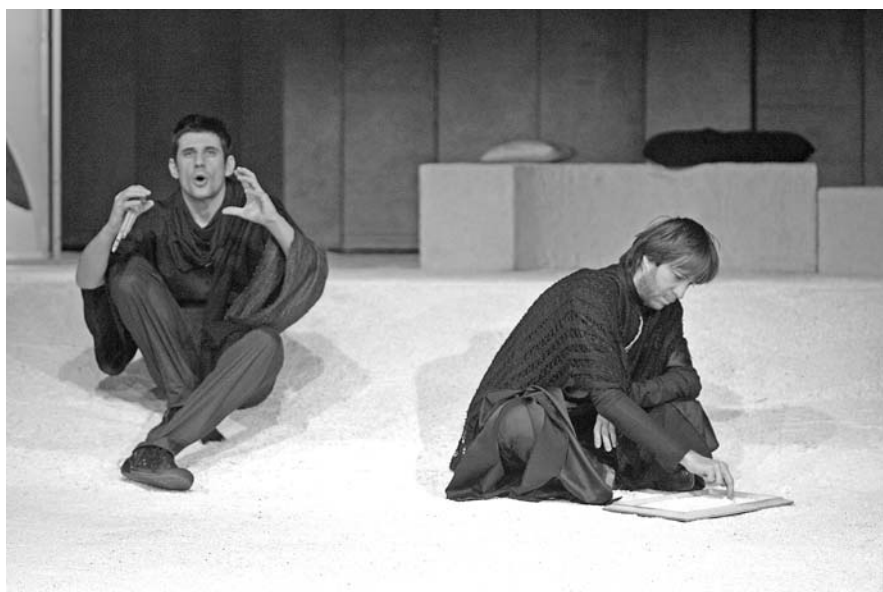
koja se kristalizira kao gluma života ili pak igra života vidljiva je i u ranijim Bukvićevim dramama (likovi *Stanovnika sna* igraju svoj svijet u koji su kao bolesnici uronjeni, na primjer, a još dramatičnije i groteskniji svijet u kojem žive akteri *Dana jednog leptira*).

Teatar je život, a život je gluma ili igra, kao da nam poručuje svojim dramama Amir Bukvić ili naprosto, na Calderonov način, život je san (čija glasovita istoimena drama također nije bez dodira i korespondencije s Bukvićevim teatarskim rukopisom).

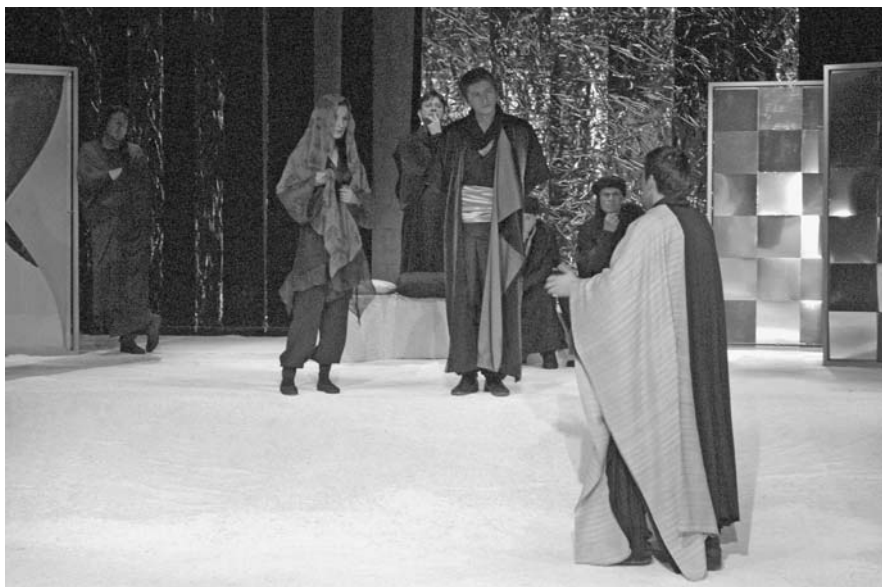
Irfan Horozović
Iz programske knjižice predstave

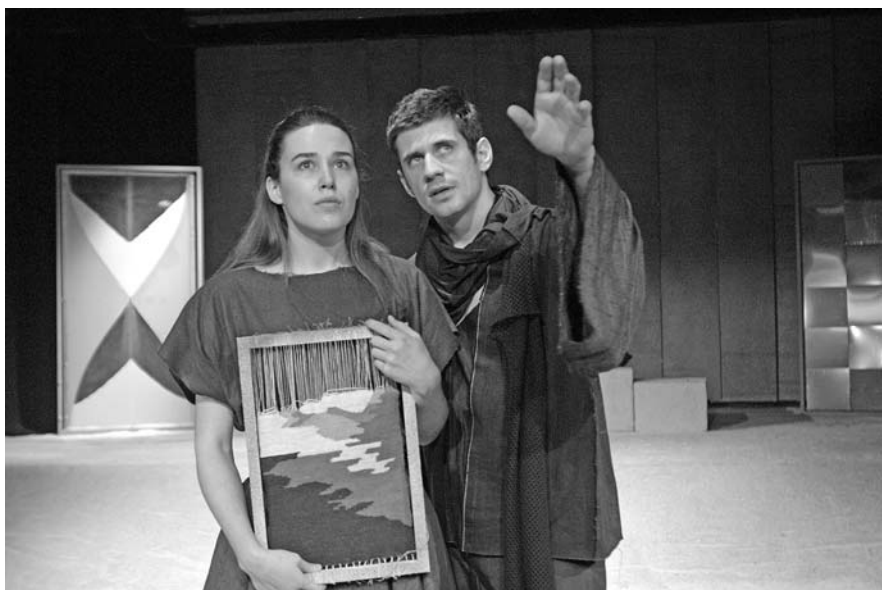
SADŽIDA ŠETIĆ I SEMIR KRIVIĆ

ALJBAN UKAJ I SENAD ALIHODŽIĆ

(S lijeva na desno) DRAGAN MARINKOVIĆ, SADŽIDA ŠETIĆ, BOJAN TRIŠIĆ, ŽAN MAROLT, SEMIR KRIVIĆ, ALIJA ALJOVIĆ, ALJBAN UKAJ

ARTA DOBROSHI I ALJBAN UKAJ

Bukvićeve su drame kazališni tekstovi *par excellence* – u svom nastajanju mišljeni i doživljavani i u svojoj formuliranosti strukturirani u funkciji scenskih poema koje podrazumijevaju. I to ne zato što ih je pisao glumac, nego zato što je taj glumac rasni dramatičar, čiji se dramski tekstovi upućuju i pozivaju na Čin u kojem se ostvaruje živ i autonoman kazališni mikrokozmos!

Mladen Škiljan

Bukvić u svojim dramama govori o nekom “drugom”, koji je jako daleko, ali istovremeno taj netko drugi predstavlja samu srž nas samih. O tom nekom drugom kojeg smo možda jednom davno bili u stanju razumjeti ali kojeg danas, savladani raznoraznim događajima, više ne prepoznajemo. Postoji i onaj netko drugi koji je u nama: traženje koje čovjek vrši u samom sebi, u svijetu u kojem su se čvrsta uporišta promijenila i u kojem kao jedina nada preostaje *vjera!*

Sve navedeno najbolje se iščitava u drami *Aristotel u Bagdadu*, gdje se Bukvić služi okolnostima i situacijama iz prošlosti koje simbolički djeluju, da bi izrazile problematiku, odnose i ograničenja suvremenog svijeta.

Ana Cecilia Prenc

Uvjeren sam da je *Aristotel u Bagdadu* značajan i dragocjen prilog dramskoj literaturi naših prostora, jezika i teatra. Njena samosvjesna i kultivirana priča, precizna i poetski oblikovana fraza i tako moderna korespondencija sa svjetskim nasljeđem dramske riječi ni u jednom trenutku ne zaboravljaju na ono što je teatru najvažnije, zapravo jedino bitno a to je igra!

Irfan Horozović

Ludnica kao dramska metafora života (*Stanovnici sna*) u kojoj su ljudi osamljeni i kad žive zajedno, predstavlja i tematsko utemeljenje budućih Bukvićevih drama (*Homo novus*, *Promjene*, www.robijevportal.hr), što u središtu sukoba nose motive vlasti i manipulacije, slobode i nemogućnosti bijega, kao i konstantno preispitivanje stvaralaštva.

Gordana Muzaferiya

ISBN 978-953-7003-15-9

9 789537 003159